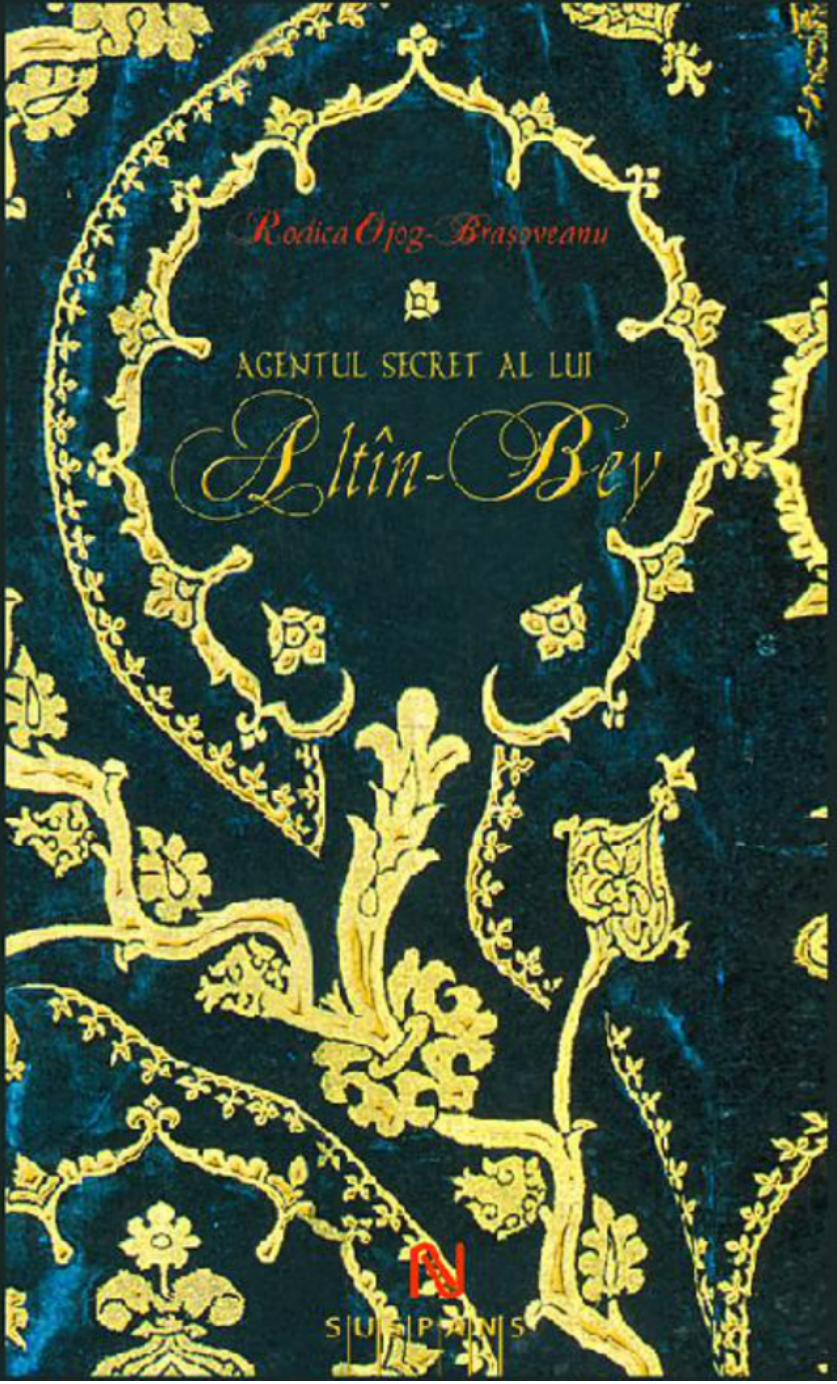
Rodica Ojog-Brașoveanu
AGENTUL SECRET AL LUI
Altîn-Bey
SUSPANS

Cuprins

Cartea întâi - Izvodul

1. Capitolul I - Urzeala
2. Capitolul II - Prinţul aurului surâde
3. Capitolul III - O lovitură de jungher pentru vodă Brâncoveanu
4. Capitolul IV - Primejdia cea mare
5. Capitolul V - Logofătul de taină Radu Andronic
6. Capitolul VI - Răspopitul
7. Capitolul VII - Casa blestemată
8. Capitolul VIII - Cuviosul Pafnutie îşi găseşte o slujbă
9. Capitolul IX - Urma vicleanului
10. Capitolul X - Jocul cu moartea

Cartea a doua - Fluturele alb

1. Capitolul XI - Nababul valah
2. Capitolul XII - Cuviosul Pafnutie învaţă porunca Profetului
3. Capitolul XIII - Sadeth
4. Capitolul XIV - O capcană pentru Selim Bektaş
5. Capitolul XV - În numele dragostei
6. Capitolul XVI - Primejdia călătoreşte spre Stambul
7. Capitolul XVII - Adevăratul chip al boierului Costache Andronic
8. Capitolul XVIII - Întâlnire de mare taină pe acoperiş
9. Capitolul XIX - Vrăjitorul nebun din Fanar
10. Capitolul XX - Izvodul iscoadei
11. Capitolul XXI - Drumul fără întoarcere

Cartea a treia - Osânda

1. Capitolul XXII - Vodă Brâncoveanu nu se supune obiceiurilor domneşti
2. Capitolul XXIII - Moartea fluturelui alb
3. Capitolul XXIV - În căutarea catargei

4. Capitolul XXV - După doisprezece ani
5. Capitolul XXVI - Judecata

Cartea întâi - Izvodul

Capitolul I - Urzeala

În sâmbăta patimilor, la ceasul când nasc spaimele, noaptea îşi dezlegase întunericul peste târgul Bucureştilor, fluturând miresme de liliac şi salcie tânără. Un bărbat răsărit se furişă pe o poartă dosnică a Curţii Domneşti, ocoli cu chibzuială străjile şi, strecurându-se şerpeşte printr-o spărtură a zidului grădinii celei mari năpădite de floare, se înfundă în ulicioara Cucului.

Era înveşmântat într-un fel de burnuz lung până la călcâie, cu două despicături de o parte şi de alta a trupului ce-i lăsau mâinile slobode. Jungherul subţire şi încovoiat nu-l purta în cingătoare, la vintre, ci la spate, de unde putea fi scos iute şi pieziş după năravul tâlharilor hârşiţi la drumul mare.

Darabanele spătăriei vestiră noaptea, îndemnând târgoveţii să-şi caute casele. La hanul mănăstirii Sfântul Gheorghe, unul câte unul neguţătorii căutau lung spre cerul înalt, unde primele stele agăţau cercei de argint, apoi zăvoreau cu străşnicie dughenele boltite. Obloanele erau cetluite pieziş cu brâie zdravene din fier călit, având la capete lacăte grele născocite de nemţi pentru tihna avuţiilor. Pe Spiru, grecul, îl ajutau doi ciraci să-şi strângă ţesăturile scumpe. La lumina beteagă a fanarelor aninate în canatul uşii luceau tafte şi atlazuri florii, chilimuri, stofe cu fesfesele felurite, al căror rost doar muierile îl ştiu, cuvenit obrazelor alese.

Mai zăbovea doar Eftimie arvanitul, care-şi vindea cu dichis, în cornete ghiurghiulii, marfa aromitoare. Slujnicile şi jupânesele umpleau de larmă prăvălia albanezului. Bucuria le ardea mocnit în luminile ochilor, plecau grăbite cu braţele pline de zaharicale.

Mirosea în urma lor, până departe, a vanilie şi cuişoare, a coriandru, ambră şi mosc, iris şi apă de trandafir, a cozonac proaspăt şi aburi de pască abia scoasă din cuptor. Simigiul avea dever şi la curte. În fiece joi, îşi umplea careta cu cofeturi şi siropuri dulci din lămâie şi ienibahar pentru domniţe. Lui Beizadea Mateiaş îi plăceau mai cu seamă „moşul de zăpadă", pe care arvanitul îl ticluia din zahăr amăgit cu pojghiţă sticloasă deasupra şi „morişca" sau „balaurul cu şapte capete". Capetele erau lungi, conabii, cu gust de rodie şi verzi, lăsând fistic în cerul gurii. Coconul păstra la urmă pe cel moale din marţipan galben cu steluţe cireşii, mici cât gămălia.

Deodată, Bucureştii se umplură de vuiet. O oaste de trâmbiţe şi tălăngi se năpusti asupra lui. Clopotele din mahalele Oţetarilor şi Scorţarului, ale Brezoianului şi Calicilor şi mai pe urmă cele din mahalaua Săpunarilor prinseră a răsuna. Cereau Paştilor să poposească mai degrabă în târg, împungeau întunericul, zorindu-l să

nu zăbovească. Noaptea asta îşi avea rosturile ei, curgea pânză cernită peste coşmeliile bicisnicilor şi hudubăile boiereşti, sporind nerăbdarea. O ploaie grăbită stârnise mirosul glodului de pe uliţe, îmbinându-l cu altele de liliac şi zambile şi lăcrămioare răsărite anume.

Clopotele turnate de Franz Zachender la Viana aveau vorbe dulci, mângâietoare; ale Bisericii de Jurământ aspre; dinspre marginea târgului răzbătea glas de bronz, domol şi cumpănit.

Bărbatul îşi strânse burnuzul la gât. Ocoli curţile cele mari ale Bujoreanului cu împrejmuiri trainice ridicate la patru înălţimi de om, păşind apăsat şi fără pripeală. În casele mici strecurate de-a lungul uliţelor întortocheate stăruia doar flăcăruia şovăitoare a candelelor, cete de câte patru străjeri cu torţe aprinse fereau de tâlhari, dar nu şi de dangătul clopotelor somnul târgoveţilor. Deodată ţâşniră ca nişte suliţe plopii arşi de la curtea Rudeanului. Fusese pârjol mare, izbucnit în temeiul nopţii, lăsând în urmă doar cenuşă şi durerea boierului Mihu izbăvit ca prin minune. Pieriseră toţi ceilalţi, jupâneasa Elena, odraslele şi slujitorii. Oamenii vorbeau despre mânia lui Dumnezeu, alţii mai prepuielnici zvoneau într-altfel. De-atunci trecuseră mai bine de nouă ani. Boier Mihu îşi luase lumea în cap, nu se mai ştia nimic despre el. Într-o vreme, Done bogasierul ştiricea că l-ar fi văzut cu mintea de tot dusă în Şcheii Braşovului. L-ar ţine, cică, de milă un unchi uitat de moarte, rudă îndepărtată cu jupâneasa Elena. De casele arse nu se mai apropia nimeni. Prin fostele odăi, prăbuşite, se aciuaseră lilieci, bufniţe şi câini uliţarnici cu părul lung şi galben.

Bărbatul îmbrăcat în burnuz înconjură din ochi curtea pustie, cercetă cu stăruinţă întunericul şi, încredinţat că nu-i ţinut în priviri, se strecură pe sub bârnele negre. Mirosea a putred, a ars, a moarte. Rezemă umbra zidului, tălmăcind fiecare zgomot.

„Încă n-a venit."

Pe cer crescuse o lună mică, cât un irmilic de aur.

Paşii însoţiţi de o tuse seacă şovăiau. Lumina împuţinată, strecurată printre dărâmături, aprinse faţa tânărului. Un chip spelb prăvălit în umbre vineţii, cu ochi negri mari, care ardeau. Gâtul răsărea subţiratic din giubeaua roasă.

— Rămâi unde eşti!

Porunca ţâşnise din întuneric. Tânărul se sprijini la întâmplare de un perete şi râse silit.

— Straşnic loc de taină! Nimeni nu dibuia unul mai doselnic.

Începu să tuşească şi duse repede la gură o broboadă murdară.

Clopotele pisau noaptea fără să ostenească. Glasurile lor adânci ori subţiri, felurite, cântau. Peste mirosul de mucegai şi petică arsă

veneau adieri de iarbă nouă.

Bărbatul îmbrăcat în burnuz căută îndelung spre chipul tânărului.

— Ce drum ai urmat?

— Uliţa Blănarilor.

— Străjerii?

Ochii celuilalt sclipiră.

— Ţin cărările calicilor, nu pe-ale boierilor de neam. Se uită jur-împrejur: Urâte locuri...

— Aici nu ne ajung iscoadele Brâncoveanului.

— Iscoadele Brâncoveanului nu mai au putere asupra mea. Nu mai are nimeni. Scrâşni: Doar că înainte de a mă aşeza alături de tătuca mai am o socoteală de împlinit.

— E bine! şopti omul în burnuz. E bine, boier Pârvan... Gândeam c-ai să-ţi iei vorba înapoi.

Peste ochii tânărului trecu o umbră.

— Cât de puţin mă cunoşti, omule! Poate fac păcat. Într-un fel spun cărţile sfinte, dar datina glăsuieşte într-altfel. Acum cincisprezece ani, din porunca lui Vodă, armaşul Cristea l-a sugrumat pe tătuca. Prietenii îi trimiseră sol de primejdie, căci gâdele poposise înainte la curţile postelnicului Scordoc şi ale serdarului Cioran, lăsând în urmă doar jale şi pârjol.

— Şi la curtea boierului Codrea, adăugă înfundat omul din umbră, vărul domniei tale.

— Şi! Tătuca se ştia fără prihană şi n-a ţinut seama nici de poveţele prietenilor, nici de bocetele mamei. A murit în pragul casei. N-a apucat să-i facă măcar un semn.

Vorbea pe nerăsuflate, răscolind drojdia urii. Stropi de sudoare îi alunecau pe obrajii încinşi.

— Şi tot nesătul a rămas Brâncoveanu! Ne-a luat moşiile din Liveni şi Săraia, şi viile de la Vadul Sărat. Eu şi soră-mea trăiam din milă. Mai vrei dară să-mi iau vorba înapoi?

— Chibzuieşte bine!

— Socoteşte-l mort!

— Chibzuieşte bine, boier Pârvan! întări omul în burnuz. Fapta nu-i fără primejdie.

— În schimb, e pe potriva lui, râse înecat tânărul. Dacă-ţi pleci urechea, afli multe. Se uită jur-împrejur: Unii şoptesc că şi aici tot mâna lui Vodă ar fi. Nu-i ţinea lângă inimă pe Rudeni.

— Aici şi oriunde ţi-ai arunca ochii. Oprea şi Vlaicu putrezesc în beciurile de la Snagov, stolniceasa Brăilosu a ajuns de cerşeşte din poartă în poartă, pe Gruiu l-a descăpăţânat. Apăsă cu tâlc cuvintele: Fiică-sa s-a stins de piept la mănăstire. Cea mai mică, Irina, împleteşte cosiţe albe în casa bănesei Ştirbey.

— Tătuca, Dumnezeu să-l odihnească, avea o vorbă: „Fiecare om cu răbojul lui.” Scrâşni şi ochii negri părură iar arşi de flăcări: Al Brâncoveanului a ajuns la capăt!

Tuşi mult, fără răsuflet. Omul în burnuz aşteptă să se ogoiască.

— Pornirea domniei tale împotriva lui Vodă are temeiuri vechi, boier Pârvan.

— Sunt datornic părintelui meu! Dinte pentru dinte!

— Numai că pornirea nu-i îndeajuns, trebuie să găseşti putere braţului. Ura păleşte la gândul patimilor.

— Ura dă putere slabilor!

— Ştii cum arată temniţele domneşti? Ai văzut vreodată caznele răzvrătiţilor? Oamenii Brâncoveanului au mâna lungă...

Tânărul surâse împâclit:

— Mai lungă-i mâna celei cu coasa. Unghiile ei mi s-au înfipt în piept... Porunceşte!

— Cum intri în ulicioara Cucului, mergi zece paşi şi dai în lături buruienile de la poalele zidului. Ai să găseşti o spărtură. Te strecori prin acea spărtură şi-o ţii tot pe lângă copacii piperniciţi. În crucea grădinii e un foişor.

— Îl ştiu, spuse boier Pârvan, ştergându-şi faţa năduşită. I l-au ridicat nişte meşteri frânci, vuia târgul de-atâta cheltuială.

— În dreptul lui, cum te uiţi spre ferestrele cuhniilor, e o poartă mică cu cingătoare de fier. O să fie deschisă, doar s-o împingi...

Tânărul clătină din cap:

— Pândesc de mult palatul Brâncoveanului, la zi de sărbătoare ograda e năpădită de slugi.

— În ceasul acela n-o să fie nimeni. Să pândeşti doar schimbul străjilor. Dac-ai să găseşti pe prima treaptă un ban de aramă, să ştii că drumul e slobod.

— Nădăjduiesc.

— Intri în săliţă şi de acolo, prin firidă, ajungi în iatacul turcesc. Sub chilimul negru e o uşă tăinuită care duce în cămările domnului. Te opreşti în cea de a doua şi aştepţi în ocniţă.

— Să nu-mi fie aşteptarea în zadar.

— N-ai grijă. În vremea din urmă, treburile ţării îl ostenesc. Vine în iatac şi se întinde pe divan. Omul în burnuz râse din gât: O să-ţi stea sub poruncă. Îl sugrumi sau...

Lăsă vorba atârnată. Tânărul îşi desprinse sponca giubelei. Nu era cald, dar şi îşi simţea tot trupul o apă. Pe obraji, petele roşii păreau jăratic. Înghiţi în sec:

— Şi după ce săvârşesc fapta?

— Te scot eu la liman. Nu te poţi întoarce pe unde ai venit...

— De ce?

— Se pun slugile la masă. Te văd prin ferestrele cuhniilor.

— Mda...

Omul în burnuz îl măsură lung.

— Ce gânduri te muncesc, boier Pârvan? Ţi-e teamă c-ai să rămâi de izbelişte?

— Nu.

— Ţi-e teamă!

Tânărul privea în gol. Întoarse răspuns cu o voce ciudată:

— Pe mine nu mă mai înspăimântă nimic, încă n-ai priceput? Numai că n-aş vrea să-mi aflu sfârşitul în casa Brâncoveanului.

— Ştiu altă cale.

— Ştii multe, râse boier Pârvan. De ce nu vrei să-ţi arăţi chipul?

Bărbatul în burnuz se trase în întuneric, de parcă privirea celuilalt l-ar fi ajuns fără veste.

— Aşa ne-a fost învoiala, boier Pârvan. Mai am să adaug hotărârea celor ce voiesc moartea lui Vodă. Vei primi de două ori câte şase pungi...

În ochii boierului se stârni jarul.

— Spune oamenilor domniei tale să-şi păstreze aurul. Nu pofta de bogăţie îmi îndeamnă mâna să scoată jungherul. Ş-apoi *după aceea* nu-mi vor mai fi de trebuinţă. Îndeplinind porunca sângelui, mă voi stinge...

— Nu uita! La al şaselea ceas al amiezii.

— Al şaselea ceas al amiezii! şopti celălalt cu gândul dus. Când tata s-a prăpădit, soarele săgeta de asfinţit.

Omul în burnuz aşteptă să se stingă paşii boierului Pârvan, apoi dosi sub una din pietrele cele mari, într-un loc anume, o teşcherea subţiratică. Cercetă cu luare-aminte zgomotele nopţii şi se strecură afară.

Pieptul tânărului se zbuciuma înăbuşit. Simţi în gură gustul dulceag al sângelui şi ridică ochii spre cer.

— Doamne, Dumnezeule, îngăduie-mă până mâine!

Tresări. Din umbra zidurilor prăvălite se desprinse, înaintând pândiş, un bărbat înveşmântat în negru.

„Omul meu!”

Îl petrecu cu privirea. Celălalt ferea lumina lunii, călca hoţeşte prin locurile întunecate, lipind zidurile. Oblici spărtura pomenită din ulicioara Cucului şi dispăru.

„Boier de curte, ori slujitor”, socoti tânărul.

Porni spre casă, ducând după un vechi obicei mâna la jungher. Se opri fulgerat. Scula dispăruse.

„Semn de sus!” Se întoarse spre ruinele Rudenilor cercetând la tot pasul luciul lamei de oţel. Găsi jungherul la locul întâlnirii de taină. Îl puse înapoi în brâu, răsuflând greu. Peste zidurile întunecate se prelinse o goană de lumină. Boier Pârvan încremeni.

„Stahia celor pieriţi în pârjol...”

Ştia de la bătrâni că la vreme de noapte sufletele morţilor rătăcesc prin ţintirimul caselor bătute de năpastă. Văzu umbra unui bărbat cu o lumânare în mână. Flacăra înainta încet, cercetând calea, apoi se opri locului.

Degete lungi, albe, traseră de sub piatra cea mare o teşcherea de piele, lumina făcu cale întoarsă şi se mistui în întuneric.

Clopotele băteau asupra nopţii, zvonind parcă a moarte. Luna cât un talger se spânzurase în răscrucile cerului.

Capitolul II - Prinţul aurului surâde

De îndată ce se isprăvi slujba dimineţii, prinseră a răsuna pe uliţele Bucureştiului pinteneii de argint aninaţi la cizmele paicilor. Erau doisprezece zdrahoni înveşmântaţi în straie albe, cu găietane şi cingători verzi, după porunca domnului. O pietricică, tot verde, strălucea la tâmpla cuşmelor.

Patima Brâncoveanului pentru smaragde, moştenită de la moşu-său, vornicul Preda, şi de care aveau să fie mai apoi cuprinşi urmaşii, i-o ştiau toţi giuvaiergiii din Braşov şi Viana şi chiar din Veneţia. De-acolo, într-un sfârşit de primăvară, îi sosise în răcliţă de aur smaragdul tăiat ca un fagure, nelipsit de la degetul cel mic.

Paicii alergau ţinând în mâini urcioraşe cu apă de trandafir. Stropeau cu ea târgoveţii întâlniţi în cale şi numai după aceea rosteau cuvinte de bucurie.

În apa limpede a Dâmboviţei se scălda un soare blând umplând văzduhul de miere, poposea apoi lucind moale pe acoperişurile caselor albe, aluneca printre crengile salcâmilor în grădini. Sub mângâierea lui, bujorii aprindeau forţe sângerii, mărgăritărelul gingaş înşira boabe de lumină.

Podul Mogoşoaiei fu năpădită de oamenii ieşiţi din biserici. Întâi se revărsară rădvanele jupâneselor de neam şi boierii călări, apoi negustorii înstăriţi, iar la urmă, prostimea. Bărbaţii în caftane de sărbătoare păşeau rar, schimbând vorbe domoale. În ochi şi în zâmbet le stăruia blând împăcarea. Codane rumene, cu părul adus cunună ori prins în conci greu pe ceafă, călcau buiac în cizmele lor roşii de Braşov cu vârfuri şi potcoave mici de argint. La gât le râdeau salbe din icusari mărunţi şi galbeni mari de aur. De sub maramele chindisite ale jupâneselor scăpau la marginea frunţii cârlionţi proaspeţi. Îşi potriveau cu luare-aminte paşii, lăsând să se zărească de sub binişurile tivite cu samur poalele scumpe din atlaz, din sevai ori zarpă. Râdeau mult cu capul anume dat pe spate şi atunci diamanticalele din urechi scânteiau ca luceferii. În urmă păşeau slujnicele, purtând în paneraşe de răchită sub spuma ştergarelor pasca, ouăle roşii şi cozonacii sfinţiţi.

Văzduhul rămase solomonit de zâmbetul soarelui. Salcâmii şi zarzării în floare dezmierdau nările, mirosea a primăvară, a sărbătoare. În Târgul de Sus risipit la poalele de miazăzi ale Curţii Vechi, pehlivanii, măscăricii, boscarii şi neguţătorii de zaharicale îşi aşteptau muşteriii. Un scrânciob mare şi altele două mai mărunte, o morişcă şi o roată a lumii prinsă în scripeţi şi frânghii fuseseră ridicate întru desfătarea târgoveţilor. Omul cu limbă de bou stătea ascuns între pereţi de pânză. Oricine se putea minuna plătind câte doi gologani.

Cel care ştia să înghită flăcări, ca Satana, îşi omora vremea îndestulându-se la dugheana lui jupân Leiba, un ovrei dolofan şi zâmbăreţ, îmbrăcat în caftan vânăt. Vindea gogoşi şi plăcinte *ochii jupâniţei*, melci de cocă răsuciţi pe după două migdale. În spatele lui, un mal de bărbat – numai în şalvari de taftă azurie încinşi cu brâu de piele – îşi rânduia uleiurile pe o scândură. Se pregătea pentru cei ce pofteau să-şi încerce vlaga în luptă bărbătească. Trăgea cu ochiul la arap, Zeli ghicitorul, cel cu privirea crucişă. Pentru şapte gologani, prezicea ursită în aburi de cafea şi încâlceala liniilor din palmă. Cine adăuga doi bani îşi afla numărul anilor rămaşi strângând doar bine între degete un şnur subţire, numai noduri, căruia îi dădea drumul dintr-o dată pe o tipsie neagră.

Copiii căscau gura mai cu seamă la ursul cu arnici roşu în ureche, dădeau târcoale cu inima cât un purice pânzei după care se ascundea cel cu limba de bou.

Muzicile, cobzarii, darabanii, trâmbiţaşii şi ţiganii cu lăutele aveau să vină mai târziu.

Marghioliţa, negustoreasa tânără şi chipeşă, cu prăvălie în Sfântul Gheorghe, întinsese o tarabă pentru ochii muierilor. Cercei mititei cu inimioară de piatră albastră, şiraguri de hurmuz roşii, verzi şi chihlimbarii, ace de păr isprăvite în căpeţel de raţă, paftale cu mâinile logodnicilor, brăţări subţiri turceşti prinse în cârlig, ori late, cu trifoiuri verzi pentru deochi. Mai avea dumneaei şi ghiuluri răsucite ca şerpii şi al căror rost puţini îl ştiau. Le cumpărau pe ascuns, prin slujnice, fetele urâte. Încingându-şi degetul mijlociu cu el, nu trebuiau după aceea decât să caute ochii îndrăgitului ce urma să fie fermecat, după cum şarpele îşi farmecă prada.

Marghioliţa râdea dimineţii. Îşi strânse testemelul alb cu capetele atârnate pe spinare şi se uită îndărăt, mijindu-şi ochii verzi. Rândui la vedere o spelcă cu cheiţele de la poarta raiului, apoi găsind totul pe potriva gustului, trase un chiot lung, care-i smulse copca de la ilicul înflorat. Sânii plini i se zbăteau în strânsoarea mătăsii, sporind bucuria ochiului.

— Scule! Scule! Cinci parale fiecare, cerceluşi ori inimioare. Scule! Scule!...

Jupân Leiba îşi smuci capul într-o parte, astupându-şi urechile. Căuta cu dinadinsul stihuri pentru gogoşi pe măsura celor născocite de Marghioliţa.

Aparii vindeau apa cea dulce a Dâmboviţei în poloboace meşterite anume, lăudându-şi marfa cu risipă de glas. Ca să nu rămână mai prejos, negustorii greci, armeni, bulgari răcneau ca din gură de şarpe fiecare pre limba lui. Călătorul străin de la vremea aceea căuta cu uimire în jur, neştiind încotro să-şi aţintească ochii: işlicuri, şi testemeluri, şi caftane, şi brâie şi odoare, şi iminei de toate culorile, şi

gură-cască, şi gură-bogată, ademenitoare, şi mărfuri cum numai într-asemenea zi se puteau vedea.

Clopotul Mitropoliei prinse a bate rar, bătrâneşte, chemând târgoveţii la prânzul cel bun. Pe treptele de marmură ale palatului aşteptau, în linişte deplină, binecuvântarea patriarhului de Ierusalim boierii, feţele bisericeşti, seimenii în dulămi roşii şi ceilalţi oşteni. Prostimea se înghesuia, oamenii încălecau unii peste alţii la zidurile curţii.

În capul scărilor ajunsese Vodă însoţit de patriarh. Soarele scăpără în aceeaşi clipă de după un nor, oprindu-se pe caftanul din brocart greu de aur, dând Domnului strălucire de arhanghel. Văzduhul păru dintr-o dată plin de lumină.

Doamna Marica, în urmă, simţi, fără a-şi lua seama, teamă rece trecându-i prin inimă. Icoana Brâncoveanului, cea din duminica Paştelui a anului 1704, acolo, în capul scărilor, n-aveau s-o uite multă vreme nici ea, nici bucureştenii.

Boier Pârvan rezema un salcâm undeva în spatele mulţimii. Nu-şi putea desprinde ochii de la chipul Domnului. Mâna asudată frământa fierul hangerului.

— Şi-a mers pe uliţă în haine muiereşti?

— În haine muiereşti!

— Ei uite, asta n-o mai cred!

Iordache Creţulescu, ginerele Domnului, râse cu poftă scociorând în chiseaua cu dulceaţă. Boabele cireşii păreau gemene cu rubinul mare, aproape negru, de la mâna căminarului.

Boier Ioniţă Fărcăşan, rotund la faţă şi la trup, dădu pe gât păhărelul de vutcă.

— Ţii zece galbeni rămăşag?

Ochii căminarului îl cercetară cu îndoială.

— Ţin!

Ioniţă Fărcăşan clătină mulţumit din cap şi căută în lungul odăii printre boierii aşezaţi pe divan. Făcu un semn şi clucerul Negoescu, cu mustaţă groasă, castanie, se apropie de ei. Îşi deschisese dulama căptuşită cu vidră. Dedesubt purta halat de lastră cu flori negre şi brâu bătut în ametiste. Agrafa de adamant zvârlea lumină.

Negoescu şi Fărcăşan erau prieteni ştiuţi în toată Ţara Românească. Dacă ar fi fost să dai crezare crâşmăriţelor şi podgorenilor, apoi numai în cel din urmă an deşertaseră cu mare credinţă fiecare câte-o vadră bună de vin pe zi. Fărcăşan avea piper pe limbă. Negoescu înţelepciunea vârstei crude şi rar se întâmpla zaiafet fără domniile lor.

Boier Ioniţă clipi dintr-un ochi şi-i spuse la ureche:

— Povesteşte, rogu-te, ce şi cum anume s-a petrecut alaltăieri seară. Căminarul nu mă crede.

Sângele fugi de pe chipul clucerului. Privi înspăimântat în jur, şoptind printre dinţi:

— Dacă aude Domnul...

— Domnul ca Domnul. Să nu prinză de veste diavolul ăl bătrân!

Ioniţă Fărcăşan scormoni cu privirea ungherele odăii. Căminarul zâmbi:

— Nu-i aici. Se suci spre Negoescu, care-şi rodea tulburat mustaţa: Cum a fost? M-am prins zece galbeni că dumnealui băsneşte.

— Atunci numără-i liniştit în palma Fărcăşanului. I-a dobândit cu dreptate.

— A îmbrăcat logofătul Andronic fustele crâşmăriţei Rădiţa?! se minună ginerele domnului.

— Cu voia dumitale.

— Ptiu, drace, Doamne, iartă-mă!

— Şi-apoi să-l fi văzut sărind cocostârceşte, că-şi betegise un picior. Vornicul Stroe râdea să se prăpădească.

— A fost şi el? hohoti căminarul Iordache Creţulescu.

— A fost.

— În Vinerea Mare?!

— Păcatul nu e al lor, chibzui Ioniţă Fărcăşan. Petreceau de miercuri şi uitaseră socoata zilelor. Nu le-a zis nimeni că e vineri. Clătină din cap cu durere mare: Tocmai mie să-mi scape asemenea lucrare, iaca o treabă pe care n-o pot pricepe.

Clucerul îşi micşoră glasul:

— Caută sub papucul nevestei domniei tale şi-ai să pricepi... Adăugă, spre ciuda Fărcăşanului: Avea un vin de la Moldova mai dulce ca sfânta cuminecătură.

Râseră. Boier Fărcăşan îşi săltă brâul peste pântecele umflat.

— Şi zi aşa, Negoescule, v-au despuiat ţiganii.

Căminarul Iordache Creţulescu asculta, pândind din ochi mişcările lui Vodă.

Brâncoveanu nu-şi lepădase straiul de aur. Soarele strecurat prin fereastra deschisă aprindea poalele grele de brocart şi paftaua mare, o coadă de păun numai smaralde, rubelite şi zamfiruri. Îşi bea vutca cu înghiţituri mici, mângâind aurul cupei. Privirea blândă dădea înconjur odăii, poposind cu luare-aminte pe chipurile boierilor.

— Ne pare rău de boala principelui Leopold. Ce veşti ai de la Veneţia? Aud că nepotul domniei tale s-a întors şi ne cuprinde mirarea că n-a venit să ne vadă.

Slugerul Prisăceanu înghiţi în gol şi zvârli o căutătură întunecată spre Negoescu. Cu el şi încă doi blestemaţi de bernaţi petrecuse

logofătul Andronic în Vinerea Seacă. Acum zăcea cu piciorul strunit în şipci de lemn. Mânia cerului!

Tot într-acolo rămăseseră şi ochii castanii ai Brâncoveanului. O adiere de zâmbet înflori pe buzele subţiri. Şi le muie în pocal şi smaragdul de pe degetul mic fulgeră privirea slugerului.

— S-a întors beteag, Măria Ta. Când a schimbat caii la Cotul Vlaşcăi, un armăsar nebun...

— Ni s-a spus.

— Ceasul rău...

— Ceasurile cele rele, Prisăcene, întări Domnul.

Slugerul simţi rece în spinare. Brâncoveanu îşi isprăvi vorba, surâzând:

— Am auzit că la Vlaşca iepele au rămas în nesupunere. O să-i trimitem logofătului pe doctorul nostru Kir Pylarino cu încredinţarea că-i va potrivi leacul. Nepotul slugerului Prisăceanu se află în marea noastră cinstire.

— Eşti prea milostiv Doamne! Îmi pare că logofătul s-a şi tămăduit. O zi, două de zăbavă prin iatac şi va fi iară la porunca Măriei Tale. Dar nu-l văd pe preasfinţia sa...

Brâncoveanu îşi astâmpără din nou zâmbetul. Slugerul Prisăceanu n-avea politichie. Fusese dintotdeauna fără vicleşug, căci învăţase de mititel că nu se întâmplă cale mai scurtă decât cea care duce de-a dreptul. Acum se ostenea să întoarcă vorba de la nepotul prea buiac, abătându-i gândul spre părintele patriarh, care, istovit de vârstă, ceruse îngăduinţa să se odihnească o jumătate de ceas.

— Preasfinţia sa e ostenit după slujbă. Are să coboare de îndată.

Auzi râsul ginerelui şi-i strecură o privire subţire, ca o aţă. Căminarul Iordache Creţulescu tăifăsuia în lege cu boierii tineri.

— V-a furat tot?

— Tot! Halat, cămeşă, papuci, cai, pungi cu bani. Logofătul Andronic ţinea în chimir cerceii aduşi de la Veneţia pentru dumneaei, jupâneasa Irina.

Ioniţă Fărcăşan îşi potrivi mustaţa.

— Vrei să spui că n-a apucat s-o îmbrăţişeze pe mumă-sa?

— Vinul crâşmăriţei i s-o fi părut mai bun, tălmăci Negoescu întâmplarea. L-am întâlnit în mahalaua Calicilor, numai bine ce intrase în Bucureşti. Când a auzit despre ce-i vorba, a trimis înainte pe slujitor cu tot calabalâcul şi s-a pornit întins la crâşmă să povestească de pe la Veneţia.

Boier Fărcăşan suflă nemulţumit:

— Stai, bre, ia-o cu rândul! Întâi...

— Să-mi fie cu iertare, Fărcăşene, dar tai prea mărunt sugiucul, spuse Negoescu, şi acum-acum, ne poftesc la masă! Ce mai veste-

poveste, au plecat de la crâşmă în straie muiereşti călare pe măgarii birtăşiţei Rădiţa. Vinul cel viclean i-a poruncit lui Andronic să alunece într-o baltă şi astfel şi-a sucit piciorul.

Ioniţă Fărcăşan întinse palma spre căminar:

— Numără, rogu-te, galbenii!

Creţulescu duse mâna la chimir, dar rămase cu ea încremenită la mijlocul drumului. Zâmbetul de pe buze i se şterse. Şopti:

— Stolnicul!

Un bărbat înalt, în caftan negru, căptuşit cu samur azuriu, stătea în ungherul icoanelor, aţintindu-i cu privirea. Umărul i se rezema leneş de covorul roşietic care îmbrăca peretele. Pe faţa palidă, cu ochi mari, negri, nu se desluşea nimic. Căminarul se întrebă când ajunsese acolo. Abia îl petrecuse din ochi pe cămăraş la schimbarea vutcilor, iar ungherul era gol.

Stolnicul clipi, luându-şi parcă gândul de la ei şi se îndreptă alene spre domn. Deşi vârstnic, se ţinea drept, mâna plină de vlagă şi-o sprijinea pe jungherul de la brâu încrustat în rubine şi perle safirii. Nu-l văzuse cineva vreodată fără pumnal. Curtenii şopteau că pruncii şi-i odrăslise tot aşa, cu o mână pe hanger şi alta pe nevastă. Şi mai şopteau dumnealor că-şi otrăvise fratele, Vodă Şerban, spre a-l aduce la domnie pe nepot, Constantin Vodă Brâncoveanu.

Pricina faptei, şoşoteau boierii, ar fi fost reaua împărţire a moşiilor rămase de la jupâneasa Ilinca, izbutită de Vodă Şerban Cantacuzino în paguba stolnicului şi a spătarului Mihai. Dar asemenea vorbe puteau fi izvorâte din gurile cele rele. Fără putinţă de tăgadă rămâneau însă isprăvile cărturăreşti şi ale politicii de taină dusă de bătrân. Pe lângă limba grecească deprinsă de mititel, stolnicul învăţase latinească, italiană, franţuzească şi turcească. Învăţătura şi-o strânsese la Padova, Veneţia şi Stambul cercetând istoria şi aşezarea omenirii, filosofia, tainele pământului şi ale trupului, ale cifrelor şi ale stelelor, după cum se putea vede în cele două mii de cărţi adunate de Domnia sa. Şi apoi cine nu ştia că dumnealui era singurul bărbat din Valahia care primise de la împăratul nemţilor Ordinul Sfântul Gheorghe?

Boier Fărcăşan se înecă.

— Mai ţineţi un rămăşag? Pun cincizeci de galbeni că diavolul ăl bătrân a şi aflat.

Negoescu încălecă arătătorul peste degetul mijlociu, alungând cobea, deşi avea ştiinţă că nicicând Cantacuzinului nu i-au scăpat vorbele de taină.

Vodă îşi luă privirea de la chipul clucerului şi-l întâmpină pe stolnic cu zâmbet:

— Ai venit...

— Am fost mereu aici, Măria Ta.

Se uită la Domn dintr-o parte. Nasul subţire, abia adus la vârf, şi ochii bulbucaţi îi moştenise Vodă de la maică-sa, Stanca. Doar bărbia îndărătnică ascunsă de barba moale, castanie şi statura puţintică erau ale bunicului Preda.

Brâncoveanu tăie odaia spre fereastra deschisă. În urmă, slugerul Prisăceanu răsuflă cu uşurare. Luă o vutcă şi se întoarse spre boierii bătrâni sculaţi toţi de pe divane o dată cu Vodă.

În piaţă, pehlivanii şi boscarii începuseră jocurile, roata lumii se învârtea încet. Când ajungea sus, muierile ţipau de spaimă şi plăcere. Glasul Marghioliţei răzbătea clopoţel de argint la urechile Domnului.

— Scule! Scule!...

Către stânga, apele Dâmboviţei îşi vărsau răcoarea, dincolo de ea, cât cuprindeai cu ochii, târgul sta încins în marama verde a grădinilor.

— Frumoasă zi! spuse Brâncoveanu cu ochii mijiţi din cauza luminii. Şi un soare dulce cum nu ţin minte să fi pomenit decât în Moldova, la apa Trotuşului.

— Dulce şi mai cu seamă supus, grăi stolnicul, privind peste capul lui Vodă.

Brâncoveanu îl cercetă cu mirare.

— Supus, unchiule?

— Supus poruncii domneşti, nepoate. Anume a scăpătat de sub nori când Măria Ta ai ajuns în capul scării celei mari, dându-ţi cuvenita strălucire. Mulţimea ţi s-a închinat ca unui pogorât din ceruri.

Brâncoveanu zâmbi. Luase de mult obiceiul să se arate boierilor şi târgoveţilor o dată cu soarele, sporindu-şi astfel lumina domniei. Stolnicul Cantacuzino avea ochi buni şi iuţi de care nu te puteai feri după voie.

— N-am băgat de seamă.

— Sunt încredinţat, Doamne.

Vodă cercetă chipul palid, cu frunte înaltă.

— Dar ne aduci prilej de bucurie şi-ţi mulţumim. Poporul e zgârcit în dragostea lui şi nu ni-i dat nouă s-o simţim în fiece zi.

Trâmbiţele sunară a doua oară, chemând pe Domn şi oaspeţi la masă.

Chipul Brâncoveanului se desprinsese din rama ferestrei domneşti cioplită cu iscusinţă în piatră. Ochii boierului Pârvan, înecaţi de otravă, zăboveau asupra zidului năpădit de umbre.

* * *

Buburuza se opri dintr-odată. Pe frunza de liliac tremura o picătură de apă gata s-o ia la vale. Gândăcelul rămase neclintit, părea crescut acolo. Boier Dimitrie Pârvan îl culese în palmă şi un zâmbet îi însufleţi chipul. Când era copil aduna buburuze şi licurici, le punea apoi pe

degetele răsfirate, închipuindu-şi inele de mărgean şi adamant.

„Dacă zboară spre curtea Brâncoveanului, are să mi se împlinească gândul...”

Dimitrie se răsuci încet spre soră-sa, când îi auzi glasul aproape. Era încă în straiele de biserică, o rochie de canavăţ cenuşie, cu înfloriturі negre la gât şi mânecile largi. Îşi scosese doar testemelul de borangic păturit acum cu grijă în sunduc alături de câteva chilimuri, o scoarţă sau două şi alte bodroanţe sărace. În urechi îi jucau safire limpezi, tot ce rămăsese mai de seamă după prăpădul cel mare.

— Bună ziua, surioară!

O sărută pe amândoi obrajii, după datină. Draga Pârvan îi citi neliniştea în tremurul mâinilor. Rosti, cercetându-l printre gene:

— Nu te-am zărit la sfântul mir...

— M-a alungat fumul lumânărilor în pridvor.

— Nici în pridvor nu erai.

Dimitrie fu răzbit de tuse. Soră-sa îşi săltă umerii. Aşternu pe masă un ştergar curat, aduse o străchinioară cu ouă roşii, pâine, o ciozvârtă de miel.

Boier Pârvan o măsura cu ochi subţiaţi şi-şi simţi inima vlăguită. La tâmplele fetei încolţiseră fire albe, gura i se pungise. Când se mişca, semăna cu un păianjen. Ţinea casa cu acul, chindisind pe ascuns de vecini marame şi altiţe, flori şi fesfesele din tertel pentru Marghioliţa, negustoreasa de la Sf. Gheorghe.

Draga îşi ridică ochii gălbui. Lacrimile din ceasuri târzii le storseseră culoarea.

— Nu mănânci?

Dimitrie Pârvan luă un ou. Tresări. Vopseaua avea culoarea sângelui. Fetei nu-i scăpa tulburarea.

— Ce-i cu tine?

— Nimic, mă gândeam... După sfintele sărbători, nădăjduiesc un rost...

Vorbe de linişte ştiute de mult. Draga se lumină:

— Mi-a spus Nastasia că Pârscovenii caută un grămătic.

— Am văzut-o la biserică.

— N-ai văzut-o, pentru că nu ai fost! Oftă: După slujbă, am petrecut-o... Socotesc că n-ar fi rău: casă, masă, un rând de haine şi douăzeci de galbeni. La Crăciun, un godac, o gâscă, două găini, miere de albine, o balercă de vin...

Le răsfirase repede, cu gura udă, ridicând degetele încârligate.

Boier Pârvan îşi muşcă buzele.

— Am să chibzuiesc.

— Îngăduie, rogu-te, să-ţi aduc aminte că este pentru a cincea oară de când chibzuieşti. Îţi lipseşte hotărârea.

Tânărul răspunse altui gând:

— Nu, surioară, de astă dată, nu!

— Îngăduie deopotrivă să-ţi spun că am mai auzit asemenea cuvinte şi să-ţi aduc aminte vorba din bătrâni: „Nu trece toată ziua baba cu colacii”. Vine o vreme de iarnă, n-ai dulamă, n-ai încălţări, caltaboşii n-aşteaptă în cămară.

— Ştiu... Ştiu...

Draga urmă, stăpânindu-l cu privirea:

— Hotărăşte-te, Dimitrie! Murim în bordeiul ăsta cu boieria de gât! Au mai scăpat ei şi Albeştii, şi Urdărenii şi nu le-a fost ruşine să-şi scoată pâinea muncind la alţii. Iar cu Brâncoveanu, vede şi oarba, nu-i nici un rost. Parcă l-a ţintuit Satana în scaun, să mă ierte Dumnezeu că sunt la sfânta masă.

— Dacă a făcut legământ cu iadul, spuse tânărul, iar Domnul nu-şi arată mânia...

— Vorbe, vorbe...

Dimitrie se ridică şi trecu în odăiţa alăturată. Se întinse pe divan cu foamea pierită. De dincolo, îl ajungea glasul tânguitor al Dragăi. Atinse macatul lângă perete, acolo unde ţinea hangerele şi închise ochii. În odaie mirosea a busuioc şi floare de salcâm, ciorchini grei de liliac băteau în fereşti.

Se gândi la multele primăveri ce aveau să mai vină. O lacrimă îi fugi pe la colţul ochiului. Pentru el se ţesuse cea din urmă.

Capitolul III - O lovitură de jungher pentru vodă Brâncoveanu

— „...Care prin mila sa am ajuns sănătoşi această sfântă zi, ne rugăm să ajungem la anul aceeaşi sfântă zi cu sănătate şi pace”...

Patriarhul bău cupa până la fund şi se lăsă oftând în jeţ lângă Domn.

Douăsprezece tunuri şi două mii de puşti se sloboziră deodată vestind *a doua sănătate*. Bubuiturile fură însoţite de strigătele târgoveţilor adunaţi în piaţa mare, de pocnitorile şi tălăngile pehlivanilor. Râdeau înecaţi de fum, se băteau pe spinare, aruncau cu mărgăritărel şi zambile în oşteni şi fereştile domneşti cerând alte salve.

Domnul întinse pocalul paharnicului spre a-l încerca. Era vin bun, neviclenit.

Patriarhul Dositei, bătrân, slab, cu obrazul ca o foaie de hrisov, îmbrăcat în odăjdii de aur şi purpură, îşi lăsă cupa umplută pentru a treia oară. Aşezat după ighemonicon către mijlocul mesei, Ioniţă Fărcăşan şopti la urechea clucerului Negoescu:

— Cam trage la sfânta măsăluţă, Preasfinţia sa...

— Ai văzut popă fără poloboc în pântece?

— După chibzuinţa mea, urmă Ioniţă Fărcăşan, dând glas unui gând îndepărtat, nici dulceaţa patului nu i-a fost străină cuviosului...

Clucerul ridică posomorât din umeri. Nu izbutea să-şi scoată din minte privirea stolnicului ivit pe neaşteptate în odaia Domnului. Îşi răsuci capul încetinel de parcă l-ar fi supărat la ceafă copca în care-i atârna caftanul şi cercetă chipul Cantacuzinului. Părea de piatră, abia se încovoia când îi vorbea Vodă. Alături, fratele domniei sale, spătarul Mihai, căuta cu ochi hulpavi la blidele de argint poleite cu aur.

Farfuriile veneau din Augsburg şi Veneţia, cizelate după gustul Domnului. În locul florilor de acantă, Vodă poruncise bujorul şi zambila. Tipsiile erau meşterite de Georg May II, argintar din Braşov; pocalele ieşiseră din mâinile lui Georg Heltner, cel care la 1691 cerea îngăduinţa domnitorului să-şi aşeze nemţeşugul în Bucureşti.

Negoescu simţi cotul lui Fărcăşan, apoi şoapta acestuia:

— Mai deştept Andronic, că şi-a sucit piciorul. Batîr înghite fără noduri. Ia seama! Stolnicul nu te pierde din ochi.

Negoescu râse galben şi scociorî în scordoleaua de raci. Nu gustase nici din ciorba de prepeliţe şi porumbei guleraţi, nici din cheşchet, nici capamaua de miel cu stafide. Abia ajunseră la a patra farfurie şi se gândea cu silă, care-i arduca un nod în capul pieptului, la ce avea să

mai urmeze.

Afară se porniseră muzicile. Trâmbiţele, flautele şi ţimbalele munceau fără odihnă, într-o odaie alăturată ţiganii îşi încercau diblele şi cobzele.

— Un conte polonez mi-a adus câteva clondire, spuse patriarhul. Năstruşnic vin! Pişcă la limbă şi se urcă la cap. I-a ticluit gustul un călugăr econom din mănăstirea francă Hautevillers. Leahul îi zicea *şampanie*...

Brâncoveanu zîmbi:

— Băutură papistaşă... Să închinăm pentru împărat.

Înalt Preasfinţia sa surâse la rându-i. Întrebă încet:

— Pentru cel păgân ori creştin?

— Fiecare după pofta şi gândul său. Oare ne e dat nouă să vămuim cugetul semenilor?

În cămările Doamnei, masa urma după acelaşi ighemonicon. Vinul dulce se ridicase în obrazul jupâneselor care ciripeau vesele legănându-se într-o parte şi alta pentru a-şi vedea vecinele din faţă. Blidele, puse unul peste altul dinaintea fiecăreia, numărau şaisprezece. Venise acum al şaptesprezecelea rând de bucate, fazan şi potârnichi roşii umplute cu coconare şi miez dulce de castane.

Doamna Marica urmărea cu ochi ascuţiţi mişcările cămăraşilor. Ridicau tipsiile lungi cu pescărie, somoni şi moruni, scrumbiile dulci de Dunăre pârpălite în pergament, cega grecească dreasă cu stafide şi cuişoare, ştiuca înecată în untdelemn de migdale şi stropită cu rachiu de Chios, pentru a face rost altor bucate.

Armăşoaia Ştirbey îi prinse privirea şi îşi dosi zâmbetul, întorcând capul. Brâncoveancăi nu-i plăcea risipa, după cum nu-i plăcuse nici tatălui dumneaei, postelnicul Neagoe ot Vai-de-iei, nici bunicului, Vodă Antonie. La casele lor din Târşor şi Popeşti se mânca în post doar fasole, iar vin pe masă nu se afla decât cel din prisosul nevândut al podgoriilor. Gusturile lui Constantin Vodă erau altele, dar târgul auzise de hrisoavele Doamnei Marica întocmite pe fiecare moşie, pădure, sat de ţigani ori te miri ce acareturi. Se pricepea la cifrărie şi, sculată în crucea nopţii, putea da rost până la ultimul galben de orişice bun. Slugerea Prisăceanu mărturisea că Brâncoveanca intra şi în cuhnii, ceea ce boieroaicele încă nu pomeniră la nevastă de Domn.

Lângă Doamnă stătea bătrâna băneasă Brăiloiu. Vorbea repede şi în şoaptă, abia trăgându-şi răsuflarea. Buzele veştejite ale Brâncoveancăi surâdeau blând. Nu era frumoasă, nu fusese nici în anii de tinereţe, iar acum – ofilită de vârstă şi naşteri – ochii-şi pierduseră culoarea, nasul părea mai lungăreţ. Ilicul din brocart cu mâneci din taftă sinilie, halatul domnesc argintiu şi şiragurile de mărgăritare nu-i ascundeau

trupul sărac, uscat ca scândura. Cerceii de adamant cât unghia, darul lui Vodă, îi întunecau chipul.

Armăşoaia îşi îndreptă salba de aur peste rochia de alagea căutând spre odraslele Doamnei. Erau de faţă doar Domniţa Stanca, văduva lui Beizadea Radu, tăcută şi sălcie ca şi mumă-sa, şi Domniţa Bălaşa, cea mai arătoasă dintre odraslele domneşti. Chipul fetei părea tipărit după o monedă grecească. Avea pielea aurie, părul ca grâul copt aşezat în valuri la frunte şi pe tâmple. Ochii azurii ai Domniţei nu se dezlipeau de vorniceasa Ileana Leurdeanu, femeie neasemuit de frumoasă, cu mijloc subţire, îmbrăcată în catifea de Genova albăstruie, cu bibiluri de moar trandafiriu. Colanul greu de perle părea să-i înconvoaie gâtul. Îşi zugrăvise spre coada sprâncenii benghi negru despre care jupânesele aflau acum cu mirare că francezii şi veneţienii îl numesc *pasionată*. Lipsise mult din ţară, urmându-şi soţul, Vornicul Stroe, om bătrân şi bolnav care-şi căuta prin străini o vătămătură din tinereţe. Fuseseră la Veneţia şi Florenţa, la Viana şi chiar la curtea Bourbonului şi a Cristinei de Suedia. Se întorseseră de numai câteva zile, iar armăşoaia Ştirbey dovedise, prin sluga logofătului Radu Andronic, unele fapte care deocamdată le ţinea doar pentru ea. Cinstitelor urechi boiereşti le-ar fi plăcut, de pildă, să audă că Ileana călătorise dimpreună cu dumnealui logofătul, trecând dimpreună prin Ţara Ungurească şi Ardeal, şi tot dimpreună străbătuseră Valahia, despărţindu-şi rădvanele abia la Snagov.

Doamna Marica zâmbi înveselită, repetând desluşit:

— *Pasionată*...

— Da, Măria Ta.

Vorniceasa Ileana aruncă o privire verde, codată, în jurul mesei şi îşi urmă vorba, împungându-şi obrazul:

— Dacă zugrăveşti aluniţa aici, e o *galantă*, pe buză, o *cochetă*, în colţul gurii, o *sărutare*.

Jupânesele, aţâţate, ascultau cu ochi lucioşi, îi sorbeau vorbele. Băneasa Brăiloiu, de tot uimită, îşi bătu palmele. Marama cu mărgeluşe negre zornăia la orice mişcare, ca grindina. Pe faţa galbenă, ochii de buhă clipeau speriaţi.

— Iar în vârful nasului, râse Ileana, se cocoaţă *obraznica*.

Braţul vornicesei se lăsă moale pe masă. În jurul ei plutea o aromă nedesluşită de apă de Cordoba şi flori de portocal.

— Te văd fără tulpan, vornicească, îndrăzni Domniţa Bălaşa şi obrajii i se acoperiră cu purpură.

— M-am deprins printre străini a nu mai purta maramă.

Îşi săltă capul şi ochii boieroaicelor se opriră la cocul din care zulufii ieşeau moi şi mătăsoşi, împodobit cu panglică de aur şi ace cu căpeţel de briliant.

— Conciul ăsta, frâncii îl numesc *viespi şi fluturi*. Mai sunt şi altele: *cornul, varza, al zecelea cer* sau *şoricelul*.

Băneasa Brăiloiu amestecă cuşcuş în ciulamaua de melci şi hotărî cu voce groasă:

— Franţujii şi veneţienii au fost dintotdeauna smintiţi. Bunicul, bivvel-logofătul Bucşan, istorisea cum că văzuse la curtea celuilalt Ludovic pe boieroaice purtând câini mititei în manşon. Potaia scotea numai capul. Nu mai pomenesc de dresuri şi sulemeneli. Chipurile lor, zice-se, sunt mai ghilosite decât foile sfântului Evangheliar.

Bătrâna aruncă o privire plină de înţelesuri spre obrazul vornicesei cu pieliţa netedă şi rumenă ca a florii de cais.

Armăşoaia Ştirbey se foi mulţumită. Despre dresuri ea ştia mai multe. Tot prin slugi aflase de sunducul veneţian plin de clondiraşe şi cutiuţe, ţinut cu mare taină în iatacul Ilenei. Nu-i vorbă, cu fereală se sulemeneau şi dumnealor, boieroaicele muntence. Cine n-avea în puiul mesei praf de orez menit să facă pielea ca neaua, alifie de Stambul pentru mâini catifelii şi chiar roşu de Spania. Dar auzise cineva – ţigăncii de la curtea vornicesei i se rupea limba în gură – de pudră de ambră şi tuberoze, pulbere de narcise şi pomadă de Florenţa, de lapte virginal, de ceruză şi sublimat?

— Pe mine, când eram tânără, spuse desluşit băneasa Brăiloiu, m-a învăţat ieromonaha Damiana de la schitul Dintr-un Lemn să dau cu apă de busuioc. Şi azi îi aduc mulţumită.

Domniţa Bălaşa îi cercetă chipul zbârcit ca hribii cei uscaţi şi izbucni în râs. Doamna o privi cu mustrare, luând altă vorbă:

— Aud că s-a întors de la Veneţia boier Andronic.

Armăşoaia răsuflă cu deplină uşurare. Tot timpul se temuse că n-are să se pomenească nimic despre logofăt. Se uită din colţul ochiului la Ileana care surâdea cu buze rubinii şi îşi încolăci palmele în poale, pregătindu-se să asculte ca la panoramă.

Doamna Marica clătină capul cu gândul dus. O durea inima şi o răceală ciudată îi coborâse în oase. Îl vedea pe Vodă acolo, în capul scărilor poleit parcă în aur, rămas în priveala târgoveţilor. Era poate o nălucire, dar simţise primejdia dând târcoale Brâncoveanului.

Ochii îi căzură pe rubinul inelului. Sângele pietrei se întunecase. Şopti îngrozită:

— Sfântă Fecioară! Semnul morţii!

* * *

Îndată ce soarele îşi lepădă purpura amurgului în Dâmboviţa, boier Dimitrie Pârvan intră în ulicioara Cucului. Simţea hangerul ascuns sub caftan, în teaca de piele, împungându-i capul pieptului şi se opri căutând loc mai prielnic.

Drumul era pustiu. La ferestrele deschise râdea liliacul, se anina în

borangicurile subţiri. Văzduhul plin de dulceaţă era tulburat doar de râsul târgoveţilor care petreceau în piaţa mare, la scrânciobul din mahalaua Oltenilor, ori tocmai la celălalt capăt al oraşului, în mahalaua Oţetarilor.

Boier Dimitrie Pârvan numără zece paşi în lungul zidului Curţii domneşti şi cercetă cu luare-aminte împrejurimile. Dând la o parte buruienile, dibui spărtura. Ajuns în grădină, răsuflă greu, abia trăgându-şi sufletul.

Totul îi semăna a nălucire: vorbele de taină din casele arse ale Rudeanului, jungherul de la brâu, judecata ce avea să se împlinească, grădina palatului.

Hârdaiele cu leandri care străjuiau o potecă prunduită ridicau bolte de verdeaţă, asemenea unor ciuperci uriaşe. Se furişă în urma lor şi îşi urmă drumul privind cu uluire în jur. Caişi şi piersici ninşi cu floare, magnolii cu potire albe, trufaşe, chiparoase cu mireasmă dulce, aţâţătoare, chitri, tufişuri de trandafiri limonii ori conabii ca sângele vechi, căţăraţi pe arcuri gingaşe de piatră, azalee, crini înalţi şi stânjenei sfioşi căutându-şi umbra, ciorchini grei de liliac alb, bătut şi flori mari stacojii pe care acum le vedea dintâia oară, închipuiau icoane de rai. Printre ele, grădinarul italian şi cele nouăsprezece ajutoare ale domniei sale strecuraseră cu chibzuită alegere statui dăltuite în marmoră, păsări ciudate cu aripile desfăşurate, zeiţe păgâne întinzând arcul ori mângâind capul unei căprioare, oşteni de altădată avântaţi în spatele scutului, bărbaţi puternici, cu mădulare de piatră în care boier Pârvan simţea clocotind sângele.

Păşea solomonit. Fântânile cu şipot dulce îşi zvârleau felurit apa, zugrăvind neîntrerupt privelişti de-o clipă. Pe iarba proaspătă, scurt retezată, îşi plimbau mantiile domneşti doi păuni. În lumina abia amurgită, cozile rostogoleau în urmă nestemate cu risipă împărătească.

Pe neaşteptate, păsările crăieşti prinseră a alerga buimace. Le gonea un rădvănel zugrăvit cu chipuri pe pântecele lăcuit la care erau înhămate patru capre ca neaua, mânate de un paj. Înlăuntrul caretei se vedea capul lui Beizadea Mateiaş cu horbote havai la gât şi un calpac mititel, roşu, peste zulufii bălani. Încerca zadarnic, în vijelia goanei, să smulgă pene păunilor.

Boier Pârvan, fermecat, se aştepta de-acum să vadă păsări bătute în diamanticale, să întindă mâna după mere de aur. În faţă apăruse foişorul ridicat prin osârdia meşterilor domneşti. Îl ocoli cu grijă, şi ascuns în spatele unui tufiş de trandafiri cercetă pridvorul palatului sprijinit pe fusuri răsucite de piatră albă. Sub brâul de flori şi poame care încingea zidul, zări portiţa cu întărituri de fier. O slujnică de la cuhnii se răcorea cu un vânturar de lemn în faţa ferestrei. O aşteptă să plece, apoi o luă la fugă, oprindu-se abia lângă cerdac. Rămase lipit de

zid pândind zgomotele din jur. Nu se auzea decât ciripitul păsărilor, clinchetul tacâmurilor rânduite la bucătării şi râsetele ce urmară unei oale ţăndărite, zvon îndepărtat de la petrecerea Brâncoveanului.

Soarele bătea în cioburile roşii de la foişor, mânjindu-l parcă cu sânge. Boier Pârvan împinse portiţa şi se strecură în palat.

La turnul cel mare al Curţii Vechi, ornicul cu un singur ac bătu rar de şase ori.

* * *

Îngreunat de tot după şunca nemţească cu pesmet înecată într-o zeamă cafenie, groasă, de arpagic, la care Gireau, franţuzul de la cuhniile domneşti, însoţise sparangheli înfoiaţi stropiţi cu sirop de coacăze şi haşmă, slugerul Prisăceanu căuta cu părere de rău spre maldărul de cofeturi risipite pe tipsii.

Se găseau acolo urgie de bucate dulci, tot ce scorniseră mai de soi întru desfătarea pântecelui nemţii, veneţienii, franţujii, grecii, valahii şi osmanlâii. Ochii slugerului alunecau fără să poată face alegerea de la tăvile cu blanmanjele şi învârtita cu zahăr şi mieji de nucă trecuţi prin miere, la sarailii şi cataifuri, de la mormanul de pricomigdale şi feliile de sugiuc felurit colorate, la plăcinta cu busuioc şi rodie, apoi la aluaturile de Padova aromate cu iris şi apă de trandafir, şi nucile verzi în sos de fistic şi dulceţurile cu mosc, şi trandafirii de pască, şi cozonacii moldoveneşti înalţi cât un prunc, şi poala rândunicii din migdale şi frişcă, în care jupân Gireau înfipsese toporaşi şi boboci roşii proaspăt culeşi din grădină, şi baclavalele cu belşug de ambră.

Cu părere de rău spre celelalte, privirea slugerului se pironi în budinca din tăieţei cu straturi de zmeură, castane, boabe de cafea şi cremă de ouă, peste care venea un sirop fierbinte din stafide şi zahăr ars.

În pocale curgeau după poftă lichioruri greceşti foarte dulci, kirsch-ul din sâmburi de piersici şi caise, rachiul de mărar din Île de France, vinarsul grecesc din drojdie de vin, zahăr, cuişoare, coriandru, ambră şi mosc.

Boierii bătrâni zăboveau în faţa cupelor de *Cotnar*, ascultând cu jumătate de ureche vorbele vecinului din stânga ori din dreapta. Cel din faţă nu mai putea fi zărit din cauza maldărului de farfurii – cincizeci acum – şi care, după obiceiul petrecerilor alese, n-aveau să fie strânse înainte de isprăvirea ospăţului.

Fructele – cireşe, mere calvine, renete, pere pergamute, struguri brumării din roada anului trecut – depuse pe talere de argint, stivuiau în culori şi arome dulci belşugul livezilor.

Boier Ioniţă Fărcăşan, ameţit, dar ţinându-se drept, cu pântecul bine proptit în masă, culese alene o poamă, jucând-o în palmă. Limba încleiată de băutură bolborosi:

— Da, da... Andronic e cel mai deştept dintre voi. Am spus-o şi o spun! Luaţi învăţătură de la el...

Clucerul Negoescu, galben la faţă, îngână, aşteptându-l pe Vodă să se ridice:

— Pe unde o găsi el să se strecoare, om încăpea şi noi.

— Numai că, pentru isprava asta trebuie să ai, domnia ta, învoirea Brâncoveanului. Lui Radu Andronic îi sunt deschise toate uşile. Fugi cu privirea la celălalt capăt al mesei şi îşi stăpâni greu râsul: Uită-te, rogu-te, la comisul al doilea cum îşi slujeşte pântecele. Umblă vorba că acasă se ospătează numai cu nuci şi prune afumate, iar la zaiafeturile Domniei sperie măselele de atâta folosinţă...

Negoescu îl asculta, surâzând. Marea patimă a lui Ioniţă Fărcăşan era să afle cel dintâi păcatele lumeşti ale boierilor de neam şi să le răsufle în grabă prietenilor. Fusese dumnealui în stare să bată la porţile clucerului Negoescu la ceas târziu de noapte numai pentru a-i aduce primul la ureche vestea că Radu Andronic şi-a schimbat cârciuma... Grija pentru treburile de taină ale jupâneselor l-a împins iarnă de iarnă să rămână ceasuri întregi de strajă gerului. Venea apoi într-o goană de cal la crâşma Rădiţei să-şi deşarte sacul. Om sucit, dar boier de credinţă şi fără pată.

Medelnicerul Şipote, făptură groasă şi cam fudulă de ureche, în caftan de caşmir verzui, se răsuci:

— Ai zis ceva, fătul meu? Nu aşteptă răspunsul şi duse cupa la gură. Luă o înghiţitură zdravănă, oftând de plăcere: Bun vinarsul grecilor, dar cam moale; pentru muieri. Să guşti rachiul meu de la Periş. Nectar de gură împărătească!

Stolnicul Cantacuzino sta cu ochii la Domn. Fu singurul care băgă de seamă când Brâncoveanu se strecură pe nesimţite în spatele persienelor de catifea roşie.

* * *

Boier Dimitrie Pârvan culese banul de aramă de pe muchia ascunsă a treptei dintâi şi se furişă ca o umbră până la firida din capătul săliţei. În pragul iatacului turcesc, dezbracă cotloanele cu privirea. După lumina purpurie de afară, dinaintea ochilor îi jucau văluri de negură. Străbătu odaia plină de covoare ghiurghiului şi mescioare mici, încrustate cu aur şi fildeş, stăpânindu-şi tusea care îi umfla pieptul. Dibui sub chilimul negru trecerea tăinuită şi ajunse într-o altă săliţă unde dădeau mai multe uşi cu ferecături de argint. Apăsă clanţa celei de a doua, nimerind într-o încăpere joasă şi lată. Ca şi în celelalte odăi, bolţile rezemau stema cu pajura Brâncoveanului sub bagdadia zugrăvită cu flori.

Dimitrie Pârvan se ascunse în umbra ocniţei, căutând cu uimire în jur.

Iatacul Brâncoveanului pentru odihna de zi era galben. Ispahanuri de culoarea mierii îmbrăcau pereţii. Pe divane şi pe dalele de marmoră adăstau perne mari de catifea ca lămâia, cu cihlimuri şi ciucuri grei din fir aurit. O icoană mare, a Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena, cu chenar de smaralde şi o candelă din filigran şi sticlă albastră de Bohemia, meşterită de braşoveanul Iohannes Henning, străjuia deasupra unei împletituri de mătase peretele dinspre răsărit. Lângă divanele acoperite cu brocart argintiu, pe măsuţele scumpe din lemn de teck şi santal, ardeau mocnit în pocale de preţ ierburi mirositoare şi hârtie sinilie de Armenia. Într-un potir încrustat cu perle şi chihlimbare, în lucrătura căruia îşi pusese toată măiestria vestitul meşter Thomas Kloskh din Sibiu, se veştejeau petale de crini şi trandafiri.

De o parte şi de alta a oglinzii veneţiene, pe consola de piatră, ardeau în sfeşnice înalte lumânări ghiordii. Deasupra divanului cel mare atârnau spade turceşti bătute cu rubine şi safire, iar în colţul dintre ferestre, crini domneşti, în amforă de jad, îşi risipeau polenul în ţesătura tebrizului de un roşu mocnit, ca al jăraticului. Alături, într-o colivie aurie, doi canari, gălbenuş de ou, se legănau pe scrânciob de mărgean, iar într-o firidă întunecată sclipea blând icoana emailată a Sfântului Ierarh Nicolae, de care atârnau colane grele din ambră şi turcoaze. Dedesubt, pe un gheridon cu placă de onix, se afla un sipeţel persan. Sub capacul de sticlă străluceau păianjeni de topaz, fluturi din granate şi safire, albine de chihlimbar, buburuze din rubelite, şopârle de smarald, libelule din perle şi leasă de mărgăritare, un scarabeu din onix.

În mijlocul odăii odihnea o blană de tigru. Pe altă măsuţă, lângă capul jivinei, adăsta o narghilea şi Panegiricele preotului Maiota candiotul – ferecate în argint de Sebastian Hann cel priceput –, dovedind plăcerea Brâncoveanului de-a zăbovi în clipele de răgaz pe blana sălbăticiunii.

Brâncoveanul, cel despre a cărui neasemuită avuţie vorbea întreaga Evropă, cel căruia otomanii îi spuneau *Altîn-Beg* – prinţul aurului – ori *Altîn-Bey* – prinţul de aur –, ştia să trăiască.

Boier Pârvan văzu dintr-o dată clanţa uşii mişcându-se uşor. Se înfundă în ocniţă, ţinându-şi răsuflarea.

Domnul intră singur. Păşea încovoiat, cu chipul ostenit. Îşi muie degetele într-un lighenaş cu apă de trandafiri şi le trecu apoi peste faţă. Lepădă caftanul greu, rămânând într-un halat azuriu, după care se întinse, oftând, pe trupul fiarei.

Boier Dimitrie Pârvan îşi auzea bătăile inimii. Soarele de asfinţit aprindea foc blând peste mahalalele Bucureştilor, aşteptând împlinirea unei judecăţi vechi.

Îşi duse mâna la brâu şi scoase jungherul.

Capitolul IV - Primejdia cea mare

Medelnicerul Ştefanache Şipote îşi mijea ochii mici, către fruntea mesei:

— Nu-l zăresc pe Vodă.

Boier Fărcăşan suflă, clipind şiret:

— Trebuinţele trupeşti nu ţin socoteala de ighemonicon.

Celălalt nu auzi nimic, dar clătină din cap cu înţelegere. Clucerul Negoescu, parcă mai înviorat, îşi îndreptă ametistul din deget.

— Şi Cantacuzinul s-a dus...

— De asta nu sunt încredinţat, râse cu tâlc Ioniţă Fărcăşan, pipăind din ochi ungherele. Se trase mai aproape de Negoescu şi-i şopti repede în obraz: Ia aminte la ce-ţi spune moşu'!

— Te-ai îmbătat, Ioniţă!

Fărcăşan clătină din deget:

— Niciodată la stâna Domnului, chiar dacă ţine câinii în lanţ. Iacă o învăţătură care face cât o pungă de taleri. Dar vorba aceea: Îndoapă raţa cu diamanticale, ea tot după grăunţe scurmă.

Medelnicerul Ştefanache Şipote o ţinea pe-a dumnealui:

— Să veniţi la mine la Periş, băieţi. Mi-oţi gusta dintâi rachiul, şi numai după aceea mi-oţi da bună ziua.

— Încă un neghiob, râse Ioniţă Fărcăşan. Altceva am vrut să-ţi spun, Negoescule! Ascultă-mă, cât mai vreau sau până nu uit! Să-l temi mai vârtos pe stolnic când e departe, decât atunci când îl ai în preajmă.

* * *

Paicul Grigore, un bărbat novac în giubea de aba cu găietane neftii, se ivi la capătul cerdacului. Păşea fără grabă, plimbându-şi degetele peste florile chindisite în piatra albă.

Vitraliul de la cămara Domnului era deschis şi azvârli înăuntru o privire doselnică fără să se întoarcă ori să-şi domolească pasul. Se opri dintr-o dată săgetat.

Un jungher sta aplecat asupra Brâncoveanului, ţinându-l sub poruncă. Vodă, adormit ori nesimţind primejdia, ţinea ochii închişi. Ascuţişul fierului îşi întârzie o vreme bucuria, apoi se ridică. În aceeaşi clipă Domnul crăpă pleoapele. Zări hangerul deasupra capului şi simţi degetele de gheaţă ale spaimei înfigându-i-se în grumaz. Jungherul pornit să izbească luci scurt.

Fără a mai zăbovi, paicul Grigore sări fereastra şi se rostogoli asupra tânărului. Îi smulse cuţitul, apoi descingându-şi brâul îi legă mâinile la spate. Boier Pârvan icni scurt. Pe buze îi ţâşni o spumă roz-albă şi alunecă moale de-a lungul peretelui.

Brâncoveanu, dezmeticit, se uită la trupul bicisnic al hainitului, apoi suspinând din adâncul pieptului se îndreptă spre un sipeţel.

— Cum te cheamă, paice?

— Grigore, Măria Ta, răspunse novacul.

— De azi începând, avem o datorinţă mare faţă de tine, paice Grigore, şi socotim a ne plăti acum doar o parte din ea.

Îi întinse o pungă de bani din marochin roşu strânsă în baiere aurii. Grigore făcu un pas înapoi, scuturând din cap. Chipul parcă i se adumbrise.

— Îngăduie-mi să nu primesc, Doamne.

Brâncoveanu îl cercetă cu mirare.

— De ce?!

— Sunt în slujba Măriei Tale şi pentru ceea ce am plată nu mi se cuvine şi răsplată. Îşi plecă privirea: Ş-apoi cel îndatorat nu Măria Ta este, ci eu. Prunc fiind pe moşia Măriei Tale din Brâncoveni, ai fulgerat ursul care mă cuprinsese în braţe.

Brâncoveanul căută în minte întâmplarea. Zâmbi şi aruncă teşchereaua pe o mescioară, arătând spre boier Dimitrie Pârvan:

— Coboară-l în temniţă pe scăricica de lemn, dar în mare taină; să nu te afle nimeni. Nu vreau să aducem tulburare în asemenea zi.

Rămas singur, Vodă îngenunche în faţa icoanei smălţuite a Sfântului Ierarh Nicolae.

* * *

O feştilă de seu umplea temniţa de umbre şi de lumină udă. Boier Pârvan, istovit, se lăsă pe laviţa scobită în piatră, strângându-şi caftanul la gât. Lângă el se afla un scripete şi o roată, amândouă cu urme vechi de sânge. Zări pe masa lungă o pereche de cleşti, apoi vestitele cercuri făurite care cetluiau capetele nelegiuiţilor, ţepuşe, drugi şi ace de fier, tot felul de scule pentru înfrângerea prin caznă a tăgadnicilor, despre care oamenii zvoneau în târg, simţind rece sub cămaşă.

Dimitrie zâmbi. Pe el nu aveau cum să-l mai ajungă toate acestea. Era ostenit, deşertat de sânge şi gânduri. Aţa îi ajunsese la capătul mosorului. O linişte blândă i se pogorî în cuget şi aţipi.

Când deschise ochii, întâlni privirea Brâncoveanului. Stătea pe un scăunaş cu trei picioare şi poalele caftanului atârnau în mâzga de pe duşumea. În căuşul palmei ţinea narghileaua, umplând cămara de cazne cu aromă de tutun.

Boier Pârvan dădu să se ridice în capul oaselor. Un val de tuse îl înecă şi duse repede mâna la gură.

— Eşti bolnav de piept, spuse cu blândeţe Domnul. Mamă-ta şi moşu-tău tot din pricina asta s-au stins... Blestemul neamului. Le

semeni la chip, nu şi la trup.

Tânărul îl privi mirat.

— Ştii cine sunt?

— Ştiu. Feciorul vornicului David Pârvan. A fost o cruce de om.

— Pe care slugile Măriei Tale, din poruncă domnească, n-au pregetat să-l gâtuie.

— Adevărat, i-am poruncit moartea.

— Punând astfel stăpânire pe moşiile Liveni şi Sărata şi Vadul Sărat.

— Şi-ai gândit ca înainte de-a încrucişa mâinile pe piept să mă judeci, aşa-i?

Dimitrie zâmbi silnic:

— Pesemne ne e scris nouă să sfârşim de mâna gâdelui.

— Asta avem s-o chibzuim. Acum cincisprezece ani, vornicul şi-a primit cu dreptate osânda. Era căuzaş în ceata agăi Bălăceanu şi răsplătea cu urzeli şi viclenie mărinimia domnească.

— Nu!

— Prin hrisov pecetluit de noi, urmă liniştit Vodă, aţi fost stăpâni vremelnici ai moşiilor pe care le pomeneai şi tot la treptele scaunului domnesc dobândise boier David dregătoria.

Ochii tânărului azvârleau pumni de jarişte. Petele roşii din obraz păreau suliman. Îşi dezbumbă, înfierbântat, caftanul. Halatul se încleiase pe trupul asudat ca un giulgiu.

— Altu-i adevărul!

— Eşti încredinţat?

— Dacă tătuca s-ar fi ştiut vinovat, nu aştepta armaşul în pragul casei. Fusese vestit despre soarta postelnicului Scordoc şi a serdarului Cioranu şi avea vreme să ia drumul Braşovului.

Brâncoveanu zâmbi subţire:

— Ne stă în putere să-ţi dezlegăm taina, boier Dimitrie. Bălăceanul adusese în ţară oştile austriece trăgând nădejde în ajutorul lor spre a-l înscăuna pe cumnatu-său Iordache, fiul răposatului Vodă Şerban. N-am a-ţi pomeni acum despre jafurile şi silniciile nemţilor la Câmpulung, Piteşti, Argeş şi Târgovişte. Destul că, prin boier David Pârvan, vornic în divanul nostru, Bălăceanul a putut lua înţelegere cu văduva lui Şerban Vodă. Şi tot vornicul a înlesnit fuga nevârstnicului Iordache, păzit din porunca noastră de trei steaguri de lefegii moldoveni la Drăgăneşti.

— Nu-i adevărat! Tătuţa zăcea cu fierbinţeală mare, nu părăsise de cinci zile iatacul.

— Ziua, poate, râse încetişor Domnul. Pe Beizadea Iordache l-a făcut scăpat noaptea în straie măsluite şi-au ţinut-o într-o întinsoare până la Balaci, moşia agăi. Şi într-altă întinsoare s-a întors vornicul în, ori la casele dumnealui din Liveni. De ce crezi, boier Dimitrie, că am fi

alungat de sub ocrotinţa noastră un slujitor de credinţă?

— De ce să-şi fi aşteptat senin gâdele?

— Se credea în afară de orice prepuială. Şi apoi bejenia mai înseamnă şi altceva decât cai de olac şi un jungher la cingătoare. Înseamnă pungi cu bani de care vornicul ducea mare lipsă. Pârvanii au fost boieri scăpătaţi, iar prea ortomani nu erau nici neamurile dinspre partea mamei domniei tale, Pulcheria. Abia se înlesniseră prin milostivenia noastră, dar de la cheag până la avuţie e cale de mai multe poşte. Moşiile nu le putea încărca în rădvan şi traiul în străini, sărac lipit, cu o muiere şi doi prunci în spinare, nu-i moale. Gândea că, rămânând, va putea abate urgia noastră, aşa cum s-ar fi întâmplat dacă slujitori de-ai Bălăceanului – de faţă la multe – n-ar fi dat rost despre faptele vornicului.

Trase de la brâu un sul.

— Iată, boier Dimitrie, dovada vinovăţiei, scrisoarea de urzeală trimisă vicleanului. Îi recunoşti slova?

Tânărul desfăcu zapisul şi sângele îi pieri din obraz. Întrebă gâtuit:

— De ce se silea pentru Beizadea Iordache?

Brâncoveanu îşi mângâie mătasea bărbii. Glăsui fără patimă, căutând cu blândeţe şi înţelegere peste ani:

— Nu vreau a-l nedreptăţi pe vornic şi încerc a-l judeca limpede şi nepărtinitor. Poate că Bălăceanul şi ai lui îi făgăduiseră mai mult. Poate, zic... Chibzuiesc însă mai degrabă că socotea „ocrotirea” nemţească mai cu câştig pentru noi decât cea a otomanilor. Suntem de aceeaşi lege cu austriecii, aproape...

— Socotea rău?

— Pentru vremea aceea, da. Nemţii n-ar fi putut ţine piept osmanlâilor care aveau să vină împotrivă-le dimpreună cu hanul tătar de la Bugeac. Îl ştiu pe vornic dinainte de a se fi hainit. Pentru răstimpul acela, când îl ţineam de prieten vrednic şi necredincios, am o datorinţă: să cred că nu-şi dădea seama, ori nu înţelegea ce ar fi ajuns Valahia cotropită de nemţi, turci şi tătari.

Vodă zâmbi, clătinând din cap:

— Istoriile acestea – mă pun chezaş – nu ţi le-a spus nici cel care ţi-a înlesnit intrarea în palat. Socot că şi acela tot un slujitor de-al nostru trebuie să fie...

Boier Pârvan îşi muşcă buzele. Căută spre chipul lui Vodă, apoi lăsă ochii în jos.

— Doamne...

Brâncoveanu se ridică.

— Nu-i nevoie a-mi spune. Se cuvine ca într-o astfel de zi să fii milostiv. Eşti slobod!

Tânărul căscă ochii mari. Se clătină pe picioare, nevenindu-i să-şi

creadă urechilor.

— După... după...

Domnul zâmbi din nou:

— Da, da, eşti slobod. După sărbători, avem să vedem ce au devenit Livenii. Dacă ţinerea de minte nu mă înşală, e moşie domnească. Vom întocmi hrisov de întoarcere către odraslele vornicului. Du-te, acum!

Dimitrie îl cercetă lung, apoi o luă împleticit spre poarta ferecată, ţinându-se de ziduri. Trase de clanţă. Un străjer ridică suliţa de-a curmezişul, tăindu-i trecerea.

— E slobod! spuse Brâncoveanu. Să fie petrecut până în uliţă fără oprelişti.

Se aşeză din nou pe scăunel, trăgând din narghilea. Zâmbetul încă nu-i pierise de pe chip, când un glas strică liniştea temniţei:

— Eşti înţelept, nepoate.

Din unghiul cel neguros se desprinse trupul înveşmântat în negru al stolnicului Cantacuzino. Înaintă liniştit şi se închină Domnului.

— L-ai lăsat slobod...

— E ziua Învierii, stolnice.

Cantacuzinul îl privea în linişte.

— Nu cunosc un singur crai care să ţi se asemuie în ceea ce veneţienii numesc diplomaţie, iar grecii, politichie.

— Sunt vorbe dulci, unchiule, rostite la toate curţile, pentru că au darul să desfete urechile principilor...

— Am credinţa! Zâmbi: Şi Măria Ta o ai, îţi cunoşti puterea vorbelor de miere.

Brâncoveanu râse:

— Paşa de la Vidin e mai viclean...

— Vorbeam de sultani, principi şi împăraţi.

— Iar eu de sfetnici, Paşe, cancelari, stolnici... Dar fala ce-mi aduci e prea mare. Orişicine ar fi înţeles că Pârvan n-are să vorbească. Îşi simte sfârşitul, iar cazna nu-l sperie. Ştie că-şi va da duhul înainte ca gâdele să-l întindă pe roată.

— Un fapt rămâne fără putinţă de tăgadă, spuse stolnicul. Iuda slujeşte la Curte.

— Aşa chibzuiesc şi eu. Pe urmele lui nu ne poate pune decât boier Pârvan.

— Care îndulcit de milostenia Domnului şi căindu-şi hiclenia...

Nu-şi isprăvi vorba. Brâncoveanu clătină din cap cu încredinţare:

— Se va întoarce!

* * *

Trei ţigani titiriţi zgâriau diblele scoţând sunete ascuţite. Prinseseră

inimă în cămările slujitorilor mâncând şi bând pe săturate, iar acum, sub degetele lor dibace, din scule păreau să ţâşnească flăcări. Mânuiau vânteş arcuşurile făcând să fâlfâie mânecile largi, râurate, iar în pletele lungi, unse cu unt, le jucau galbenii. Purtau cercel de aur la ureche şi grimea înmiresmată cu mărgăritărel înfiptă în încingătoare.

Vodă râdea cu ochii sclipind de-o bucurie nouă pe care boierii nu i-o cunoşteau şi aţâţa lăutarii, lepădând talerii câte unul. Preasfinţia Sa patriarhul se odihnea de mult în odăile dumnealui de la mănăstirea Sf. Gheorghe Nou, lăsând comesenii să se desfete în voie. Ospăţul se însufleţise dintr-o dată, iar cupele ce păreau că osteniseră se umpleau iară cu vinuri dulci de la Moldova, de la Piteşti şi Ştefăneşti.

Medelnicerul Ştefanache Şipote urmărea cu nedumerire viersul diblarilor. Rotunjindu-şi ochii, răsuci pântecul gros spre slugerul Prisăceanu.

— Tăciunaţii mei de la Periş – că am puzderie, plodesc ca păduchii în blană bârsană – de ce n-or doini, slugere? Am să mă pun cu cnutul pe ei.

Ioniţă Fărcăşan prinse vorba şi-o întoarse spre Negoescu:

— Se zice că dumneaei, medelniceasa, l-a nărăvit la bici.

— Fugi, bre omule, ăsta-i năravnemţesc fără trebuinţă jupâneselor noastre.

— Domnia ta uită că amândoi au şezut trei ani la Viana...

— Toate alea le ştii, Ioniţă! spuse clucerul râzând.

— Când s-o petrece ceva în Ţara Românească fără să am ştiinţă, apoi numaidecât iau drumul Hurezului.

Se răsuci spre muzici. Ţiganii cântau de-şi dădeau sufletul:

Nu mă tem, mamă, de bubă,
Nici de moarte, nici de ciumă,
Mi-e teamă de ocheşica
Cu mijlocul atâtica.
De vinul smintit în oală
Şi de teşchereaua goală...

Un slujitor se apropie de Vodă şi-i şopti câteva vorbe la ureche. Prin ochii Brâncoveanului trecu o văpaie. Se ridică, făcând semn lăutarilor să-şi urmeze cântul.

Stolnicul Cantacuzino alunecă după el ca o umbră.

* * *

— Te-ai înapoiat, boier Pârvan, spuse Vodă zâmbind cu dulceaţă. Aşază-te!

Se aflau într-o odaie mică cu mese cocoţate pe picioare gingaşe, înalte, poleite după modă evropenească şi scripeţele din lemn de lămâi lustruite, înşirate pe lângă pereţi.

Stolnicul se strecurase în cel mai întunecat ungher al cămării, după

o veche deprindere din anii tinereţii. Oricât ar fi încercat să-şi aducă aminte curtenii, nu-l văzuseră niciodată în plină lumină, ori tăind de-a curmezişul o odaie. Se prelingea pe lângă ziduri în straie înnegurate, întorcând chipul lumânărilor.

Pe faţa stoarsă a boierului Dimitrie Pârvan se desluşea liniştea cea adâncă dinaintea morţii. Ochii căutau pieziş spre covorul neftiu unde odihneau încălţeii Brâncoveanului din catifea ca rodia, brodaţi cu perle şi sardiuri. În vârf jucau ciucuri aurii, şnuruiţi cu tertel.

— Nu m-am înapoiat, pentru că nici nu am părăsit curtea Măriei Tale.

— Asta o văd şi eu, râse Domnul. Socot că ai ceva însemnat a ne spune...

Dimitrie îşi ridică ochii:

— Doamne, mă aflu dinaintea ultimului praf. Dacă tata ţi-a greşit...

— Trag nădejde că ai încredinţarea.

Sudoarea şiroia pe obrajii tânărului. Gura i se strâmbă a plâns. Îşi urmă vorba împiedicat:

— Deplină. Deşi n-aş fi dorit-o.

— Nici eu.

Boier Pârvan răsuflă adânc:

— Dacă tata ţi-a greşit, a dat de mult seamă. Ţi-am greşit şi eu furişându-mă ca lotrii în casele tale, şi purtându-ţi gând de pierzanie. Eu am scos jungherul şi tu mi-ai plătit cu mărinimie, ruşinându-mi amarnic cugetul.

— Îndătinat e să-şi ierte Domnul greşiţii, spuse Brâncoveanu.

Boier Pârvan scutură capul. Lacrimi îi jucau în ochi.

— Plec cu datorie, Măria Ta. Încerc, după puterile mele, să-ţi vestesc primejdia. Ai vrăjmaş mare aici, la Curte. El m-a învăţat cum să ajung în cămările tale, descurcându-mi calea şi ferindu-mă de străjeri.

— Deci slujitor domnesc.

— După vorbă părea de neam, după umblet ai zice că ţine calea avuţilor la drumul mare.

— Cine e?

— Nu ştiu, Măria Ta, spuse Dimitrie gâfâind. Am vorbit împreună, dar chipul nu i l-am desluşit. M-a aşteptat la casele arse ale Rudeanului, în crucea nopţii, şi acolo am pus totul la cale. Cum să mă furişez în grădină prin ulicioara Cucului şi apoi în palat. O para de aramă lăsată lângă portiţa cea mică mi-a dat de ştire că străjerii trecuseră.

— Viclean...

— Viclean şi cu deplină grijă pentru a nu-i citi nimeni cărările.

Brâncoveanu îl asculta cu luare-aminte, trecându-şi degetele

furculiţă prin barbă. Îl cerceta scrutător cu ochii micşoraţi.

— Prin ce mijloc te-a adus la casele Rudeanului?

— Mi-a lăsat un răvăşel. În miercurea mare, când m-am trezit, l-am găsit pe fereastră lângă ulcica cu muşcate. Pomenea de moartea tatii şi mă chema, dacă am sânge în vine, la împlinirea unei drepte judecăţi. Ca să cădem la învoială, trebuia să mă leg că n-am să cercetez niciodată cine-i.

— Înţeleg... Vodă râse amar: Stau şi socot câtă vrajbă trebuie să-mi fi purtat pentru ca de ea să fi auzit şi străinii...

— Iartă-mă, Măria Ta.

— De-acuma, dacă nu mai nimic a ne spune, eşti slobod.

Boier Pârvan istorisi întâmplarea cu jungherul uitat printre dărâmăturile Rudenilor şi mâna ce ţinea lumânarea desprinsă din întunecimea hrubelor. Zăbovi la cerinţa Domnului asupra degetelor albe care scoseseră teşchereaua de sub piatră, apoi dădu să se ridice. Un val de sânge îl bufni pe gură şi ultimul suspin îi înflori buzele.

Ochii sticloşi rămaseră agăţaţi de chipul Brâncoveanului.

— Fie iertat! şopti Vodă, închinându-se.

Peste capul Domnului pâlpâia flăcăruia de la icoană. Brâncoveanu ţinea mâna ridicată mângâind boabele de ambră ca pe nişte mătănii. În privire îi mocnea neliniştea.

— Slujitor domnesc... Te îndeamnă gândul spre cineva, stolnice?

Cantacuzinul clătină capul. Ţinea gura încleştată, iar ochii negri căutau ţintă în înserarea Bucureştilor.

— Un gând rău mă ispiteşte în altă parte, Măria Ta.

Mâna lui Vodă înţepeni. Fruntea înaltă se acoperi de creţuri adânci:

— Vorbeşte, unchiule!

— Să ne uităm la izvod. Am teamă că spre pierzania ta se umblă pe mai multe cărări. Izvodul este taina cea mai de preţ a Măriei Tale. Cheia răvaşelor către împăraţii lumii. Şi noi ştim cu prisosinţă primejdia acelor răvaşe căzute în mâna necredincioşilor. Cine are cheia, desluşeşte adevărata faţă a scrisorilor, îţi ţine viaţa şi domnia în palmă.

Vodă se ridică şi desprinse într-un colţ ispahanul auriu care îmbrăca peretele. Apăsă zidul în loc ştiut şi piatra de codru se dădu în lături, descoperind o tainiţă. Scoase dinlăuntru o besactea de argint cât o scăriţă, şi-o cercetă la flacăra lumânării.

Stolnicul se apropie. Firul de păr pe care Vodă îl anina spre deplină siguranţă la broasca sipeţelului era rupt.

Brâncoveanul rezemă peretele.

— Besacteaua a fost deschisă!

Capitolul V - Logofătul de taină Radu Andronic

Brâncoveanu închise tainiţa la loc. Se aşează pe divan, prinzându-şi chipul în palme.

— Sunt ostenit, stolnice, şi vreau să mă odihnesc. Întoarce-te la boieri. E bine să vadă măcar pe unul din noi. Nu zăbovesc nici eu mult.

Îl aşteptă pe Cantacuzin să se îndepărteze, apoi chemă un slujitor:

— Să vină paicul Grigore!

Când intră novacul, Vodă alungă iute îngrijorarea, se desprinse de fereastră şi-l întâmpină cu zâmbet:

— N-ai primit mulţumita noastră, paice, şi mare ne-a fost uimirea. Chibzuim acum a ne micşora din datorie pe alte căi. De azi înainte ne vei însoţi pretutindeni, căci am aflat că vrăjmaşul se află chiar la curţile noastre, iar cu îndeletnicirile de taină tot pe tine avem să te însărcinăm. Simbria îşi va fi pe potriva noii slujbe.

Paicul se închină, făcând un pas înainte:

— Porunceşte, Doamne!

— Vei merge de îndată la casele logofătului Andronic şi-i vei spune că porunca noastră este să vină negreşit şi fără zăbavă la curte. Chibzui câteva clipe, apoi adăugă: Dacă nu-l găseşti, caută-l în crâşma Rădiţei din mahalaua Calicilor. Ia seama să nu te urmeze nimenea şi nimenea să nu vă vadă când intraţi la Curte.

Paicul Grigore ieşi. Pe chipul Brâncoveanului coborî noaptea primejdiei celei mari.

* * *

Curţii boierului Costache Andronic i se mai spunea *La mesteceni*, nume pricinuit de cei şase arbori argintii care străjuiau în potcoavă casa albă cu cerdac de piatră ridicată în vremea lui Vodă Matei.

Boieri cuprinşi şi fără gânduri de înălţare, stirpea Andronicilor ducea viaţă tihnită, mânându-şi mai des rădvanele spre moşiile de la Stâlpi, Moara Neagră, ori Lunca, decât spre celălalt mal al Dâmboviţei, la palat, şi mulţumindu-se să pătrundă din fundul iatacului, înăbuşit în perini şi scoarţe, pânzele ţesute cu patimă şi urgie la treptele scaunului domnesc.

Poate că o ursitoare blândă veghease la căpătâiul dumnealor, menindu-i să trăiască fără trufie, după cum tot o ursitoare mai puţin blândă, socotea boier Costache, le dăruise bărbaţilor soaţe aprige, cheltuielnice la vorbă şi cruţătoare de galbeni. Atât cât putea să-şi aducă aminte, bunica – boiereasa Safta, mama – jupâneasa Casandra,

iar acum cucoana Irina, semănau între ele: înalte şi uscate, cu cheile la brâu, robace, neruşinându-se de pestelcă şi amarnice la limbă.

Fratele jupânesei Irina, slugerul Prisăceanu, fusese mulţi ani singurul din neam cu slujbă domnească. În timpul din urmă însă, feciorul dumneaei, Radu, tânăr din altă ţesătură, bătea tot mai des cărările palatului pentru anume fapte ştiute numai de el şi Vodă Constantin. Radu Andronic era logofătul de taină al Domnului.

În seara aceea de florar al lui 1704, boier Costache şi jupâneasa Irina sfătuiau în odaia cea mare. Costache Andronic, om în puterea vârstei, firav la trup, cu bărbuţă albă şi ochi negri, buiaci sub pleoapele uscate scoarţă, trăgea din ciubuc, ascultând cu o singură ureche vorbele nevestei, revărsate puhoi.

Se aflau într-una din rarele clipe de răgaz ce şi le îngăduia cucoana Irina. Îmbrăcată în rochie de lastră, ilic din mărgeluşe negre şi tertel, se aşezase pe divan cu obrazul îndreptat spre icoana mare, de argint, a Fecioarei Maria. În oricare cămară s-ar fi găsit, acasă ori în ospeţie, îşi afla loc cu faţa la chipurile preasfinte, dintâi pentru că aşa se cuvenea, dar mai cu seamă pentru a încredinţa de adevărul spuselor dumneaei. Ca să nu încapă îndoială, se ridica de pe divan ori laviţă şi făcea semnul crucii, însemnându-şi fruntea, atingând apoi duşumelele şi tot aplecată împungea văzduhul în dreapta şi stânga umerilor. Numai după aceea se aşeza iară.

Pe o mescioară turcească cu podoabă de aramă şi fildeş mărunţit, o clepsidră adusă din Lehia de moşul cucoanei Irina măsura clipele. Privind scurgerea timpului în şuvoiul subţire de nisip cârmiziu, boier Costache se desfăta numărând de câte ori se ridica jupâneasa pentru a se închina Preasfintei în răstimp de un ceas. Era un răboj al dumnealui, care pe măsură ce trecea vremea îi făcea ochii să licărească mai tare. Dar adevărata pricină a acestei lucori trebuia căutată în altă parte. Sub macatul divanului, păstra boier Costache un clondiraş veneţian în hăinuţă de piele, umplut de două şi de trei ori pe zi cu rachiu de Chios sau mastică de la Pireu. În răgazul cât cucoana Irina se afla adânc aplecată în metanie, boier Andronic ducea repede ploscuţa la gură, blagoslovind gândul necurmat al jupânesei pentru cele sfinte.

La colţurile odăii se aflau amestecate cu ştiinţă ierburi plăcut mirositoare: plin, rută, jaleş şi mintă. În sfeşnicele de argint, slugile aprinseseră feştilele, statornicind o lumină untdelemnie. Nori păcurii stârniseră vânt şi cucoana Irina se grăbi să închidă ferestrele.

— Se porneşte ploaia. De-acum şi până la Rusalii, tot într-o apă are s-o ţină.

— Poate se mai îmblânzeşte... cuteză boier Costache cu jumătate de gură.

Jupâneasa râse cu anume socotinţă:

— Apoi dumneata, de când te-am pomenit, visezi în miez de iarnă grâu copt, şi-a doua zi, trimiţi slugile la seceră. Gândeşti că toate-s după pofta inimii? Când eu mi-am stricat gura o vară şi o toamnă, dregeţi, oameni buni, acoperişul de la Lunca, întăriţi căpriorii la Conacul Morii, dumneata şi vătaful râdeaţi în musteţi şi secaţi câte o balercă de vin. Acum n-are decât să potopească şi oţi bea apă din cele balerci! I-am mai văzut eu pe alţii care se mutau de pe vatră pe cuptor, iar azi sunt goi-prepeleac.

Jupâneasa se înspăimântă de ceasul rău şi sări de pe divan:

— Fereşte-ne şi apără-ne, Maică Precistă!

Boier Costache dibui sub macat clondiraşul şi luă o duşcă zdravănă. N-o înghiţi dintr-o dată ci aşteptă, ţinând buzele strânse să-i ardă gura, dându-i apoi drumul pe gâtlej cu picurişul. Când dumneaei se îndreptă din plecăciune, clondiraşul dispăruse ca vrăjit.

— Mie una, urmă jupâneasa, nu-mi place sfada.

— Aşa-i! consimţi blajin boier Costache. O ştie un târg întreg de la jupân Leiba care vinde gogoşi în Sfântul Gheorghe, până la sfetnicii lui Vodă.

Cucoana Irina îl privi chiondriş, încercând să-i desluşească batjocura pe chip. Dar boierul sta de piatră.

— Pe de o parte îi rău, spuse jupâneasa, strângându-şi testemelul sub conciul sur şi sărac. Dacă ştiam cum să te înfrunt, alt păsat mâncam noi astăzi şi altă lingură duceam la gură. Dar eu cu domnia ta nu mă pot încăiera...

— Rup musca în două de voinic ce sunt, spuse fără zâmbet boier Costache.

— ...iar pe bidiviul celălalt – arătă spre odaia logofătului Radu Andronic – nici cu gârbaciul nu-l mâni. Nu ştiu cui s-o fi izbit aşa fără de căpătâi.

— În neamul meu, gândesc. La dumneata au fost doar sfinţi... Dacă-i grămădeşti pe toţi, poţi întocmi un calendar.

Jupâneasa duse repede la ochi marama, ştergând lacrimi uscate:

— M-a făcut să nu mai scot capul în târg de ruşine! Măcar de şi-ar fi mântuit blestemăţiile acolo, prin străini, dar înainte să-i aud potcoavele calului mi-a şi sosit veste despre isprăvile dumnealui. Ce socoteşti că-mi spune azi armăşoaia Ştirbey, cea lungă şi groasă ca o corabie?

— Ştiu eu?

— Păi în afară de rostul ulcelelor de vin mai ştii ceva? Îşi umflă pieptul şi se năpusti: Află, boier Costache, că dumnealui a bătut Ţara Ungurească şi Valahia muşinând poalele vornicesei Leurdeanca. Îl măsură triumfătoare: Ei?

— Băiatul dovedeşte gust ales...

— Aşa, aşa...

— Vorniceasa a închinat multe inimi acolo, prin străinătăţi. Muiere chipeşă...

— Şi stricată cum îi cireaşa pârguită înaintea sorocului. Bun! Care va să zică soseşte feciorul domniei tale la Bucureşti după lipsă de doi ani şi-mi trimite la curte sluga, dumnealui însoţindu-se cu bezmeticii ceia de Negoescu şi Stroe. Doară Ioniţă Fărcăşan, altă podoabă de prins la cuietoare, lipsea din adunare. Şi ştii unde s-au dus?

— Nu! răspunse liniştit boier Costache, care auzea pentru a cincea oară pătărania.

— La cârciuma din mahalaua Calicilor. Mi s-a întors taman sâmbătă, în straie de muiere şi betegit. Acum, în loc să ne aşezăm creştineşte la masă, ţigăncile îi trag piciorul şi ascult cum geme.

— Eu nu aud nimic.

— Dumneata n-ai să auzi nici trâmbiţele cele de argint când or vesti Apocalipsul, fereşte-ne Doamne, să apucăm ziua.

Boier Costache scoase iute ploscuţa, dar înăuntru nu mai gâlgâia picătură. Oftă şi-şi încrucişă mâinile peste pântece.

— Şi iacă, îşi urmă neobosită vorba cucoana Irina încă de dimineaţă, pe rouă, cine crezi că se strecoară la cuhnii?

— Cine?

— Un argăţel de la curtea vornicesei Ileana cu răvaş ghiurghiuliu şi aromat, pentru feciorul domniei tale.

— O fi aşteptând veşti de sănătate. Cine ştie...

— Apoi să-ţi spun eu că ştiu! Ştiu de pildă, Costache, c-au început să curgă scrisori din Veneţia. N-am priceput mare lucru, că scrie pe limba lor...

Boier Andronic întoarse repede capul:

— Ai rupt pecetea?!

— Ba nu, că m-oi fi ruşinat! Dacă nici mie nu mi se cuvine să cunosc cărările feciorului meu, atunci cui? Zic, n-am priceput slovele. Scrisoarea începe cu „carissime”. Socotesc că Radu şi-a dat nume calp să nu-l dibuiască. Iacă unde l-a dus mintea, pehlivanul! Bărbat de 26 de ani, văduv, azi-mâine îi răsare luna în cap şi în loc să-şi vadă de moşie şi necazuri, dumnealui se taie în junghere pe sub poduri cu lotrii, umblă prin străini să le deprindă vorbele şi iscusinţa loviturilor de spadă.

— Slujbă domnească.

— Auziţi-l, oameni buni! Oftă: nu s-a răcit încă nevastă-sa în groapă, fie iertată...

— Eu zic că în patru ani, sărmana, a avut destul răgaz.

— Doamne, cum huleşte! Iartă-l, Maică Precistă, şi nu-l osândi pentru nesăbuinţă. Osândeşte, Doamne, rachiul şi pe cei care l-au

născocit...

De astă dată, ştiind clondirul mut, boier Costache nu aşteptă sfârşitul metaniei:

— Cu îngăduinţa dumitale, jupânească Irină, te înştiinţez că asemenea vorbe nu plac nimănui. Rostul vinului e să fie băut.

— Şi dacă vrei să ştii, domnia ta, nu-mi miros a flori nici drumurile lui la Curte. Brâncoveanul ştie mai multe limbi şi-i mai viclean decât toţi grecii din Fanar la un loc. Nu-i el om să te îmbie fără gând ascuns la plăcinte calde. Chibzuieşte la asta, boier Costache, că pentru balercile de vin n-ai nevoie de minte, ci de pântece şi cupă.

Se ridică şi bătu din palme. Pe uşă îşi vârî capul sufragioaica, o ţigancă lată, cu şorţ alb.

— Poftesc să pui masa, porunci cucoana Irina.

Îşi asmuţi dintr-o dată urechea spre curte, de unde răzbătea zvon de copite. Alergă iute la fereastră, săltând un colţ de perdea şi pufni pe o nară:

— Hm! Om călare. Pesemne alt sol, cu alt răvăşel. Vorba ceea, abia s-a înserat, nu-i ziua săvârşită.

În iatacul dumnealui, logofătul Radu Andronic stătea întins pe pântece doar cu un ştergar în jurul şalelor. Două ţigănci îi frecau vârtos trupul muindu-şi mereu palmele într-un lighenaş cu ulei de migdale şi camfor. Chicoteau ori de câte ori logofătul gemea. Râsul da târcoale pătăraniei din crâşma Rădiţei, de care începuse a vui târgul.

Schimbau cu rândul grimeaua udă de la fruntea boierului şi atunci mâinile tuciurii şi lungi poposeau cu plăcere, ca o dezmierdare, printre şuviţele de păr negru. Boierul se smuci dintr-o dată, înfigându-şi degetul cu zgomot de puşcă în pieptul ţigăncii şi aceasta se sperie. Scoase un ţipăt şi călcă în lighenaşul cu ulei.

— Destul ciocârliilor! Mi-ajunge!

Radu Andronic dădu să se ridice, dar o durere ascuţită îl fulgeră în ceafă şi la tâmple. În gură simţea gust de fiere şi afurisi încă o dată tămâiosul Rădiţei, pe Agripina, soră-sa, care nu lăsa răgaz cupelor să se odihnească, pe Negoescu şi Stroe, şi mai cu seamă balta din înfundătura Calicilor, unde îşi sucise piciorul.

Se aşeză între perini şi luă o înghiţitură de cafea. Avea faţa smeadă, nas drept, puţintel încovoiat la vârf şi ochi negri, lungăreţi, în care sclipeau mereu lumini jucăuşe. Mustăcioara subţire o purta lăsată peste buze. Când râdea, chipul se aduna în creţuri, iar dinţii sticleau albi, toţi deopotrivă, ca boabele înşirate în păstăi. Un semn vechi de spadă tătărească, subţirel ca o aţă, îi încondeia fruntea spre tâmplă, pierzându-şi urma printre şuviţele de păr.

Logofătul răsuci cătinel capul într-o parte şi alta. Junghiul parcă

ostenise. Îşi smulse grimeaua udă şi bătu din palme nerăbdător.

— Hai, frumoaselor, halatul şi papucii! Acum v-a găsit dereticatul...

Ţigăncile îşi făceau treabă prin cămară, bătând în perini, ducând fără rost bodroanţele de pe o mescioară pe alta, întinzând de macat.

— Care halat? se hlizi cea tânără, rostogolindu-şi jarul ochilor.

Nu-l temeau pe logofăt, cum nu se temeau nici de boier Costache. În casele Andronic, nu ei ţineau gârbaciul, ci cucoana Irina. Numai ce deschidea gura jupâneasa şi săreau toţi, sufragioaica, ţigăncile, argaţii, ba şi slugile de la cuhnii să-i mulţumească porunca.

Boier Radu îşi încruntă sprâncenele şi se întinse după besacteaua de la căpătâiul divanului. Răvăşelul vornicesei sosise de dimineaţă, când capul îi zvâcnea încins în zgardă de fier. Rupse pecetea pândind din colţul ochiului mişcările ţigăncii. Scosese în semn de supărare un halat neguros, şoriciu cu arabescuri argintii. Radu Andronic zâmbi şi îşi plecă privirea pe slovele Ilenei.

De o zi şi o noapte – scria vorniceasa – *râd cu lacrimi, logofete. Mi-a istorisit sluga lui Ioniţă cum aţi petrecut la Rădiţa şi într-atât m-a desfătat, încât n-am şovăit a-mi uşura punguţa de cinci galbeni. Dacă ai răgaz în astă-seară şi jupâneasa Irina îţi dă slobozenie – Ioniţă Fărcăşan povesteşte că stai priponit la piciorul crivatului de un lănţug – ai să bucuri nişte ochi despre care mai deunăzi ziceai...*

Un zgrepţănat la uşă îl făcu să-şi ridice privirea. În spatele cămăraşului, logofătul desluşi un bărbat înalt cu faţa ascunsă în întuneric.

— Cine eşti?

Paicul Grigore făcu un pas înainte şi Andronic îi văzu chipul mare, cioplit în piatră.

— Slujitor domnesc. Aduc poruncă să mă însoţeşti fără zăbavă la Curte.

* * *

Brâncoveanu îl aştepta într-o încăpere pe care puţini boieri o cunoşteau, iar şi mai puţini o călcaseră. Fustaşii care străjuiau uşa se dădeau în lături numai pentru doamna Marica, pentru stolnic, Beizadea Ştefan – coconul cel mare al Domnului – şi unul ori doi logofeţi de taină. Când li se poruncea înadins, nici aceştia nu puteau trece pragul odăii unde Vodă chibzuia mai cu seamă în zilele de mare restrişte.

În cămară ardeau doar două lumânări groase înfipte în sfeşnice nemţeşti. Ciucurii de cristal stropiţi cu lumină plouau cu diamanticale, făcând să sclipească blând stucaturile aurii şi cotoarele cărţilor înveşmântate în piele. În spatele Domnului, pe un perete întreg, atârna harta Evropei brodată la gherghef. Ace cu gămălii de mărgean erau înfipte din loc în loc, ca şi cum Vodă ar fi vrut să înfrumuseţeze

chilimul. Ochiul deprins al logofătului însă ghici unele înţelesuri. Desluşi în boldul care strălucea la Mediterana corăbiile turceşti ce aveau să poruncească război împotriva veneţienilor, apoi începând de la ţărmurile răsăritene ale Balticei şi trecând prin cetăţile Narva, Derpt şi Kronstadt, înfrângerile trufaşului Carol al XII-lea în înfruntarea cu muscalii, văpaia care se întindea spre malurile Nevei. Gămălii de mărgean străluceau şi în Ţările de Jos, dovedind luarea-aminte a Brâncoveanului pentru vrăjmăşiile dictate în inima Evropei de coroana spaniolă pe care olandezii, englezii, Bourbonul şi principii nemţi voiau s-o smulgă lui Filip al V-lea. Mai erau şi alte înţelesuri al căror rost boier Andronic n-avu vreme să-l răstălmăcească.

Vodă făcu semn paicului să-i lase singuri. Îşi aprinse narghileaua şi măsurând trupul boierului începu a zâmbi:

— Ciudate straie porţi, logofete.

Ochii Domnului scormoneau pe îndelete ceapchenul alb, blănit cu samur azuriu, bernevecii leşeşti sugrumaţi pe picior, botforii din piele galbenă, moale. La brâu scotea capul un stilet scurt veneţian, cu plăselele din perle şi rubine negre. În lumina puţină a odăii, din chipul smead al logofătului se desprindeau doar sclipirile ochilor şi sticlitul dinţilor.

— Semeni cu un lotru, adăugă Brâncoveanu. Aşa se poartă boierii la Veneţia, precum piraţii?

Râsul îşi avea perdeaua subţire, în glas i se desluşea mustrare blândă.

— Iertare, Măria Ta! Porunca sosită în pragul nopţii mi-a purtat gândul spre îndeletniciri în care straiele de ighemonicon aveau să mă încurce.

— Mult ne cuprinde mirarea, clătină din cap Vodă. Poate altceva chibzuiam să facem. De pildă, să aducem mustrare pentru unele fapte petrecute ieri.

Logofătul îşi plecă ochii. Rosti încet:

— Măria Ta, aşa cum ne-ai obişnuit să te cunoaştem, nu m-ai fi chemat în asemenea zi ca să mă cerţi.

— Hm, gând primejdios dacă te deprinzi cu el. Dar ai socotit bine. Altele ne-au zorit să te aducem aici la ceas de noapte. Avem vrăjmaşi mari, logofete, de care nu ne pot feri arnăuţii şi străjerii! Pentru a le da de urmă şi a le zădărnici urzelile, avem de străbătut drum doselnic şi ne-am oprit la domnia ta, care ne-ai mai slujit cu credinţă şi îndemânare în asemenea trebi. Doresc să cunoşti deplina noastră mulţumire pentru lucrarea săvârşită la Veneţia şi Curtea Bourbonului. Dogele ne-a vestit prin olacii săi faptele domniei tale.

— Faptele cele mari le-ai săvârşit Măria Ta, ochiul şi urechea creştinătăţii.

— Şi limba care vesteşte primejdia. Oftă: Numai că fiecare pasăre pre limba ei piere.

Vocea domoală a Brâncoveanului prinse a depăna întâmplările de peste zi. Ţinea obrazul ridicat şi flacăra lumânării tremura pe chipul ostenit ca de ceară, mânjindu-l de umbre.

Andronic asculta mut. Ridicase o singură dată ochii când auzise numele boierului Pârvan. Îl ştia pe Dimitrie de mititel, o ştia şi pe soră-sa, şi în primii ani după prăpăd boier Costache Andronic îi ajutase, trimiţându-le bucate şi pungi cu bani. Pieriseră apoi dintr-o dată şi nici o ştire despre ei nu mai ajunsese la urechile Andronicilor. Se auzise chiar într-o vreme că se statorniciseră în Moldova.

— Am întărit straja la palat, ne-am înconjurat de oameni de încredere, dar năpasta mare e alta, oftă Domnul. Ochi străini au cercetat izvodul şi acesta e lucrul cel mai rău din câte ni se puteau întâmpla. Nelegiuitul a lăsat semne mărunte, dar sigure.

— Vrei să spui, Măria Ta, că cel care a deschis besacteaua şi-a însemnat cuprinsul izvodului, apoi l-a pus la loc pentru a nu-ţi atrage luarea-aminte?

— Iar acest al doilea izvod, urmă Vodă, a fost depus în loc tainic – acolo, în casele Rudeanului, credem, după spusele boierului Pârvan – de unde l-a ridicat om dinainte hotărât. Acesta, singur ori punând în mâinile unei ştafete izvodul, va încerca să părăsească Bucureştii îndreptându-se, după socoata noastră, spre Dunăre.

— Îngăduie-mi, Măria Ta, să întreb ce s-a făcut pentru a-l împiedica?

— Am pus străji la toate ieşirile din oraş. Sunt patru ceasuri de când nimeni nu poate părăsi oraşul. La izvod, chibzuiesc, s-a umblat în Vinerea Mare, când toţi eram la slujbă. Vrăjmaşul s-ar fi putut lesne strecura atunci în odaia noastră de taină.

— Adevărat. Nu poţi însemna pe hârtie în mare grabă cheia unui cifru. Pentru asemenea ispravă îţi trebuie răgaz şi multă băgare de seamă.

Brâncoveanu îşi trecu degetele peste înfierbântata-i frunte:

— Cu orice preţ trebuie oprită ştafeta, boier Andronic, înainte de a ajunge la raialele Dunării. Cu orice preţ!

Se ridică, îndreptându-se spre hartă. Luă un beţişor de abanos şi-l plimbă pe mătasea chindisită, poposind la unul sau altul din căpeţelele de mărgean.

— Ca să-ţi desluşesc limpede ce înseamnă izvodul pentru noi, îţi voi spune că el poate răstălmăci toate tainele Valahiei, cele mai ascunse gânduri ale noastre. Izvodul este cheia scrisorilor ce le-am trimis la ţarul Petru şi împăratul Leopold, la hatmanul cazacilor Ivan Mazepa şi voievodul Mazoviei al leşilor, la principele Transilvaniei, Francisc

Rakoczi şi contele Şandor Karoly, la bailul Giustiniani şi Papa Clement, ca să nu mai pomenesc de cei de o lege cu noi, sârbii, albanezii, bulgarii şi grecii ce luptă pentru a-şi dobândi slobozenia de sub otomani. Când cheia va cădea în mâna turcului, aceasta nu va însemna numai năframa cernită de mazil pe umăr şi pieirea noastră, ci domn străin în scaunul Valahiei, care o va strivi cu nemila lacomă a celui de alt sânge, sfârşitul celor ce pregătesc răzvrătirea împotriva turcilor.

— Am înţeles, Măria Ta, şopti logofătul fără să-şi ridice ochii.

Ştia mai mult decât voia să-i spună Vodă ce anume cuprindeau scrisorile trimise prin olaci de încredere în cele patru vânturi. Brâncoveanul era părintele iscoadelor tuturor acelora ce aveau puterea şi dorinţa de a lupta împotriva osmanlâilor. Vestit prin agenţii săi bine plătiţi care adulmecau zidurile seraiului la Istanbul, de grecii cu trecere la Poartă şi dregători turci, de vameşii domneşti, de contele Ferdinando de Marsigli şi contele Mike şi spătarul Milescu, şi patriarhul Dositei Nottara al Ierusalimului, şi de marele dragoman Alexandru Mavrocordat Exoporitul, Domnul ştiricea prietenilor despre răzvrătirile popoarelor din Anatolia, Mesopotamia, Siria şi Egipt, despre mişelia vizirului Rami-Mehmed, veşti însemnate despre fortificaţiile turceşti din Crimeea, de pe ţărmul Mării Negre şi malul Dunării. Din aceleaşi scrisori se mai putea afla câte galioane, catarge împărăteşti şi fregate adăstau în Marea Azov, câte mii de oşteni aveau să lupte în cetatea Perekop. Şi mai ştia boier Andronic că într-una din cancelariile palatului, sub ochiul limpede al stolnicului Cantacuzino, grămăticii domneşti deprinseseră desfacerea sigiliilor fără a lăsa urme. Ştafetele crailor străini cumpărate de Vodă Brâncoveanu îşi lepădau peste noapte scrisorile spre a fi citite de acei cunoscători ai limbilor evropene, anume plătiţi pentru asemenea ispravă.

Veşnic în bătaia vântului, Brâncoveanu cerceta cu luare-aminte dincotro bate mai tare, care anume putere ar fi în stare să zdrobească oştile musulmane. Ştirile Domnului umpleau de nădejde inimile sârbilor, ale muntenegrenilor, şi bulgarilor, şi albanezilor, care aşteptau în taină, ascuţindu-şi săbiile.

Brâncoveanu îi puse mâna pe umăr, curmându-i gândurile:

— Nu precupeţi pungile de bani, boier Andronic. Ca vârstnic, am să-ţi spun că nici şoaptele muierilor nu-s de lepădat. Ce nu îi spune verde, iscodesc pe căi cotite. Ne punem toate nădejdile în domnia ta. Ai deprins ştiinţa vicleşugurilor de la frânci, iscusinţa loviturilor de la nemţi şi mintea limpede a jupânesei Irina...

Radu Andronic simţi parcă o greutate în spinare. Se întoarse fără veste. În fundul odăii, unde nu bătea flacăra lumânării, sticleau dinţii stolnicului Cantacuzino.

Capitolul VI - Răspopitul

Logofătul luă dârlogii din mâna slujitorului săltând în şa fără să caute sprijinul scării. Dădu ghes bidiviului negru şi porni ca o vijelie, ocolind bâlciul din faţa palatului.

Târgoveţii se veseleau. Vodă slăbise chingile birurilor, pământul mustea de sănătate vestind roadă bogată. Torţe aprinse înfipte în roata lumii zugrăveau în văzduhul pâcliu un disc de foc. Mirosea a gogoşi şi alivenci, a carne friptă dată prin piper şi cimbru; boscarii şi neguţătorii făceau dever mare.

Boier Radu Andronic îşi croi drum pe celălalt mal al Dâmboviţei şi mână calul spre uliţa Sacagiilor. Dinspre Oţetari venea larmă mare, se auzeau râsete şi ţipete ascuţite. Peste întreaga hărmălaie stăpânea un glas gros, un muget de taur. Patru făclii găureau noaptea făcând loc cortegiului. Logofătul zâmbi şi-i porni în întâmpinare.

Mulţimea asmuţită însoţea în cea mai deplină veselie un om cetluit în butuci. Două perechi de străjeri păzeau carul hainitului desluşind drumul în flacăra făcliilor. Radu Andronic privea cu luare-aminte chipul cumaşului. Era încă în putere, cam împlinit la trup, cu o barbă zdrenţăroasă, castanie şi un nas umflat, vânăt, dovedind pe departe numărul ulcelelor de rachiu ce-i mângâiaseră gâtlejul. De altfel, era beat şi acuma. Târgoveţii şi mai ales muierile se desfătau nespus ducându-i peste capul străjilor ulcelele pline la gură. Omul bea pe săturate şi îşi urma cântecul cu o voce în stare să împingă la lacrimi până şi bagdadia unei biserici.

— „Doamne, Dumnezeul nostru, du pre robul tău Pafnutie în dumnezeiasca ta ogradă. Curăţeşte-i cugetul de trupeştile pofte şi de deşartă amăgire...”

În loc să ceară iertare după obiceiul osândiţilor, îşi rostogoli ochii roşii şi începu a ocărî pe neaşteptate muierile cu sâni vârtoşi care înţepau întunericul.

— Arde-v-ar văpaia gheenei cele veşnice! Blestemate să fiţi, păgânelor! Spin în prag şi foc în casă şi-o hazna la voi pe masă...

Orăşenii mureau de râs. Călăreau unii peste alţii, se ghionteau şi se îmbrânceau, căutând să-i ducă primii ulcica.

— „Căci fericită viaţa pustnicilor iaşte, cântă Pafnutie, a celor ce se într-aripează cu Dumnezeul lor, a celor ce fug afară de lumea cea deşartă...”

Logofătul puse mâna pe umărul unui târgoveţ!

— Ce-i cu părintele?

— Îl duc la ocnă, boierule.

— Asta am priceput-o şi eu, râse Andronic.

O femeie cu obrajii ca flacăra se băgă în vorbă:

— L-au răspopit moldovenii. De fel îi din Moldova, călugăr ieromonah. Cică întindea mâna mai degrabă la muiere decât la sfânta cruce.

Logofătul zâmbi!

— Şi pentru asemenea cinstită faptă vor să-i taie urechile?

— Mai adaugă domnia ta că-i beţiv, trândav şi-n vremea din urmă a început să-şi cam uite degetele în chimirul oamenilor. L-ar fi spânzurat dacă nu s-ar fi întâmplat să fie săptămâna mare. De, norocul prostului...

Răspopitul pleftorea cu patimă:

— Diavoliţelor şi harpiilor! Din pricina voastră au pătimit sfinţii părinţi Ilarie şi Profit, şi Ion Gură de Aur, şi Gedar Pustnicul. A simţit el Sfântul Apostol Pavel câtă ispită drăcească răspândiţi, mişaucelor, acum şi pururea şi-n vecii vecilor! Pucioasa va arde râsul vostru cel sulemenit, iar viermii cei neadormiţi se vor îndestula din trupurile voastre prea trândave...

— Amiiin! întări mulţimea.

— Huuuo! Pentru voi pătimesc şi eu, robul lui Dumnezeu, Pafnutie! Căci vrut-am să fiu plăcut Domnului la cuget şi trup, dar m-aţi stăpânit cu puterea voastră vicleană.

În ochii logofătului se aprinse o lumină mică. Dinţii i se desluşiră în zâmbet subţire:

— Omul ăsta îmi place!

Făcu roată cu privirea, căutând cale slobodă şi fără a mai sta pe gânduri ghionti armăsarul. Talanul se înălţă în două picioare. Oamenii ţipară speriaţi şi deschiseră potecă, căzând unii peste alţii pentru a feri copitele.

Logofătul se apropie fulger de car, doborî în goană un străjer şi apucându-l pe Pafnutie de brâu îl culcă pe ghebul calului. Trase un chiot şi armăsarul ţâşni pe dinaintea orăşenilor, spintecând văzduhul ca o săgeată.

Boier Radu Andronic o ţinu într-o mâitură până la Biserica Trisfetite. Noaptea cu prisos de lumină daurea acoperişurile coşmeliilor, muia în smalţ şi argint frunzele copacilor. La casa Marghioliţei stăruia în fereşti o lucoare gălbuie. Logofătul ciocăni scurt, apoi descălecă şi mână armăsarul spre intrările din spate.

Negustoreasa ţinea un opaiţ în mână şi umerii înveliţi într-un caşmir. Părul castaniu despletit îi mângâia mijlocul. Când dădu cu ochii de Pafnutie care sforăia popeşte răsturnat pe gâtul calului gata să cadă, zâmbetul i se stinse.

Zărind butucii de la mâinile răspopitului, şuieră înspăimântată:

— Un tâlhar! L-ai făcut scăpat din ocnă.

— Nu chiar din ocnă, râse boierul, dar dacă chibzuiesc puţin, într-acolo se îndrepta.

Negustoreasa se înfăşură mai bine în caşmir, trăgând cu ochii spre vecini. Radu Andronic o privi în luminile ochilor:

— Trebuie să mă ajuţi, Marghioliţă.

— Trebuie! Iată o vorbă care sună a poruncă. Ce vrei să fac?

— Până hotărâm, binevoieşte a ne primi în casă.

Marghioliţa feri pragul, suspinând. Logofătul săltă în spinare trupul lui Pafnutie şi-l depuse lângă vatră pe nişte cergi întinse de negustoreasă. Odaia mirosea a curat, aşternuturile erau fierte în busuioc, eucaliptul se uscase în unghere, dar tot îşi păstra puterea.

Femeia clătină din cap şi spuse cu glas şoptit:

— Credeam că te-or astâmpăra străinii, dar se vede treaba că nici pe acolo n-a plouat cu îngeri. N-ai sosit bine şi s-a aprins târgul de isprăvile domniei tale. Pozna de la Rădiţa o morfolesc şi babele care cer pomană la biserica Zece Scaune. Acuma te înhăitezi cu ocnaşii, necinstind poruncile domneşti...

Ochii boierului sclipiră.

— Mă căiesc, Marghioliţă.

— Văd eu. Uzi ţărâna de lacrimi pe unde păşeşti. Ce facem cu ticălosul ăsta?

— Îl scoatem din butuci şi-l ţii în gazdă până mâine dimineaţă.

Negustoreasa oftă limpezită:

— Mi-ai pus gând rău, logofete. Dezlegat şi treaz mă jefuieşte pentru o straiţă de boarfe.

— De când te cunosc, nu ţi-a fost niciodată frică, râse boierul. Pafnutie nu e un hain. L-au pus slujitorii în cazne pentru unele purtări de care sărmanul se ruşinează.

Femeia râse, clopoţei de argint:

— Numai lume căită şi ruşinată îmi cinsteşte privirea...

— Nu te necăjeam, Marghioliţă, dacă-l puteam duce în altă parte.

— Cum s-ar zice, m-ai găsit pe mine singura gazdă de hoţi din tot târgul. Şi tot nu pricep ce treabă îţi faci cu aşa znamenie de om.

— Am un gând cu el, surâse Radu Andronic. Binevoieşte, rogu-te, şi adu ferăstrăul.

Marghioliţa îl privi lung, apoi aduse scula. Logofătul îşi plecă genunchii lângă Pafnutie. Răspopitul dormea cu gura căscată, luptând în somn cu oştile iadului.

— Ai fost azi în piaţa mare până spre chindie...

— Bag de seamă că domnia ta îmi cunoaşte toate rosturile.

— Suntem amândoi slujitori de taină ai Brâncoveanului,

Marghioliţă, şopti logofătul şi nu-i de mirare să ştie stânga ce face dreapta. Şi-apoi glasul acela cu dulceaţă care place atâta târgoveţilor şi mai vârtos mie, păcătosului, a stăpânit fără odihnă ziua Domnului. Ţi-a atras cineva luare-aminte? Nu te grăbi, chibzuieşte, rogu-te, cu deosebită grijă.

Îşi înfăşură palma în maramă şi se aplecă din nou asupra ferăstrăului.

— Lemn de ulm. Merge greu.

— Eu aş sparge lacătul, spuse Marghioliţa, decât să mă canonesc atât.

Andronic râse, culegându-şi sudoarea cu mâneca.

— E lacăt domnesc. Doar cu barosul îi vii de hac. Ei?

Privirea femeii rătăci printre flăcările lumânărilor.

— Negustorii ştiuţi n-au lipsit. Eftimie arvanitul, jupân Spiru gogoşarul, Ionaş papucarul din Trei Cuţite, lipscanii, braşovenii care poposesc la noi în fiece an. Doar trei mi s-au părut veniţi întâia oară.

Radu Andronic se opri din lucru, ridicându-şi capul.

— Cu ce negoţ?

— Grimele, caşmiruri, bodroanţe muiereşti. Păreau în tovărăşie şi nu prea amarnici la taleri. Mai că vindeau în pagubă.

— Ştii cum îi cheamă?

Marghioliţa săltă din umeri, strângându-şi mai bine şalul.

— Îşi ziceau unul altuia *vere!* Dar aşa sunt şi eu cuscră cu toată mahalaua... Cel vârstnic e turc beteag. De la genunchiul drept în jos, e numai frasin.

— Gata! suflă logofătul, ridicându-se. Acum se cheamă că l-am dezrobit.

Pafnutie suspină şi-şi duse mâinile slobode sub ceafă, ajungând repede somnul din urmă.

— Urmează-ţi vorba, Marghioliţă.

— Cel de al doilea e spelb şi mărturisea că-şi poartă marfa pe drumurile Braşovului.

— Iar ultimul moldovean...

— De unde ştii?

— Ştiu. Îmi plac cărările negustorilor...

Femeia îşi arătă podoaba dinţilor într-un zâmbet îndelungat.

— Era o vreme când te osteneai bătând cărările negustoreselor... Ce ai cu bieţii oameni?

— Mă munceşte un gând.

— Cam multe gânduri pentru o singură căpăţână, logofete. Dar fiecare ştie a greşi fără povaţă. Zici că te întorci în zori?

— Mă întorc. Poate găseşti nişte straie mirene pentru Pafnutie. E

terfegos rău.

— Patul nu vrei să mi-l dau?

— Asta rămâne la voia matale, Marghioliţă. Cuviosul avea dreptate: păcatul nu-i a celui ce se abate, ci a celui care ispiteşte.

Marghioliţa îşi strâmbă buzele rubinii:

— Cum s-ar zice, vina nu-i a domniei tale, boier Andronic, ci a altora.

— Văd că ţie şi boierului Ioniţă Fărcăşan nu vă scapă nimic, râse logofătul. Mi-ai trimis azi răvăşel. Aveai să-mi spui ceva anume?

Negustoreasa îl cântări lung, dar apoi păru să se răzgândească.

— Ţi-oi spune altă dată.

Îl petrecu până în curte. Andronic încălecă. Marghioliţa mângâie crupa armăsarului şi zise moale, ferindu-şi privirea:

— Negustorii aceia... Fii cu băgare de seamă. Spelbul mânuieşte aprig jungherul.

— De unde ştii?

Femeia îi întoarse vorba:

— Ştiu!

* * *

Când ajunse la casele Rudeanului, ornicul de la Curtea Veche bătu de nouă ori. Boier Radu Andronic priponi calul de un par şi privind cu luare-aminte împrejurimile se strecură printre dărâmături. Vântul pornit spre seară şuiera subţire în lemnăria arsă. Fostele odăi, pustii, păreau năpădite de jivine.

Logofătul aprinse făclia şi începu să cerceteze printre bârnele negre, prăbuşite, zăbovind asupra unui gând stârnit de istorisirea Brâncoveanului. Omul văzut de Dimitrie Pârvan răsărise ca din pământ. Luase izvodul – izvodul sau poate altceva – de sub o piatră, apoi pierise în acelaşi fel. Dimitrie aşteptase zadarnic să-i treacă pe dinainte şi scotocise după aceea spatele casei căutând loc tainic pe unde ar fi putut ieşi străinul. Dar în zidul rămas ca prin minune întreg nu fusese spartă nici uşă, nici fereastră.

„Trebuie să mai fie o cale, îşi zise Radu Andronic. O cale pe care puţini o ştiu...”

Croindu-şi greu drum, încercă să desluşească vechea orânduială a cămărilor. Iatacele, odaia cea mare, cele ale odraslelor şi a dădacei. O răsuflătoare ducea spre beciurile Rudeanului. Locul era bătut de paşi. Logofătul dădu în lături grinzile arse şi săltă cu uşurinţă capacul de lemn. Începu să coboare încet scăriţa, ţinând dreapta pe jungher.

După toate semnele, drumul era umblat. O dovedeau capacul slobod şi treptele fără mucegai. Zăbovi în pivniţa lungă cu ziduri boltite unde altădată îşi învecheau Rudenii vinurile, căutând alte semne. Un cufăr înalt, de statul unui om, rezema peretele. Andronic trase de uşă şi un

scârţâit ascuţit tulbură liniştea. Scrinul n-avea rafturi. O scândură lată şi subţire îl tăia către mijloc. Despărţiturile semănau cu două sicrie puse în picioare. Logofătul apropie făclia şi îngenunche. Pe tăbliile de lemn găsi urme de glod amestecat cu iarbă. Nedumerit, Radu Andronic pătrunse într-unul din sicrie şi dintr-o dată simţi că alunecă.

Omul în burnuz răscolea întunericul cu privirea. Îndată ce făclia logofătului dispăru în beciurile Rudenilor, scoase jungherul şi pătrunse printre ruine, având mare grijă să nu stârnească prăbuşirea pietrelor rămase în cumpănă.

Cutia de lemn se opri singură. În liniştea grea, logofătului i se păru că aude o răsuflare. Simţi un fior de gheaţă de-a lungul spinării şi ridică făclia. În faţă se deschidea gura unui tunel. O luă încet pe lângă zid cu hangerul în mână. Străbătu cale de douăzeci de paşi şi se opri ascultând. Răsuflarea aceea străină nu fusese o părere. Îl însoţea mereu, o simţea tot mai aproape.

Tunelul coti, înfundându-se pe neaşteptate. Logofătul cercetă peretele umed. Dădu peste o adâncitură şi apăsă. Un bolovan mare de piatră începu să alunece, deschizând o crăpătură în zid. Auzi din nou răsuflarea ce părea acum un horcăit şi se răsuci iute.

Avu vreme să zărească un câine uriaş, cu părul lăţos, galben şi ochi roşii năpustit asupra lui. Andronic împinse braţul înainte. Colţii lungi şi puternici sfâşiară mâneca ceapchenului ca pe o bucată de hârtie.

În lumina săracă a faclei, colţii fiarei şi oţelul din palma boierului luceau stins. Câinele zvâcni, ţintindu-i grumazul, Andronic feri scurt, repezind hangerul. Îl simţi intrând adânc până la prăsele, şi fiara se nărui urlând a moarte.

Omul în burnuz urmărea lupta lipit de zid. Când hangerul logofătului fulgeră fiara, se repezi strângând jungherul în pumn. Îl opri întunericul. Boier Andronic dispăruse dincolo de zid.

Logofătul căuta uimit în jur. Se afla într-o casă pustie peste care năpădise uitarea. Covoare şi chilimuri vătămate de vreme, icoane cu chipurile sfinţilor mâncate de carii mureau încet sub pulbere.

Paingii se înstăpâniseră ţesând cu migală giulgiu des peste toate încăperile. Boier Andronic străbătea uluit cămară după cămară cu simţământul că cel care părăsise casa – cu ani în urmă – o făcuse fără veste, gândind că se va întoarce. Lângă divan, aşteptau o pereche de iminei brodaţi. Şoarecii roseseră safianul răsuriu lăsând neatinse tertelul şi mărgeluşele. Roseseră şi timpul lăsat în urmă de un calendar grecesc pe care nimeni nu-l mai răsfoise din anume zile ale lui făurar 1695.

Logofătul trecu mai departe, spintecând truda păianjenilor. Socoti

că trecuseră nouă ani de când un necaz mare se abătuse dintr-o dată asupra casei. În amforele de alabastru, florile uscate se fărâmiţau la cea mai mică adiere. Merele de pe tipsie putreziseră de mult, iar în colivia mică de lângă fereastră zăcea o grămăjuie de oase acoperite de pulbere. Pe duşumea forfoteau guzgani mari şi Andronic păşea printre ei cu silă. Pe un umărar atârna o rochie de taftă verzuie ca apa cea slută în bahne, cu bibiluri bogate la piept şi poale. Mijlocul mic, sugrumat într-o lesă de mărgăritare în care erau împletiţi ghiocei de argint, purtă gândul boierului spre o femeie tânără şi subţire în boi. Straiul pregătit pentru petrecere aleasă nu fusese înveşmântat, poate, niciodată.

O bufniţă mare îi fâlfâi lângă ureche trezind în încăpere mirosuri veştede de mortăciune. Parcă aşteptând semn, un stol de lilieci răsăriră din toate colţurile, izbindu-se de ziduri.

Boier Andronic se apropie de pupitrul florentin rânduit în colţul icoanelor. Caietul cu scoarţe de piele aştepta deschis. Şterse colbul gros şi desluşi cuvintele aşternute mărunt, de o mână deprinsă cu pana. Cele dintâi slove fuseseră înghiţite de guzgani. Logofătul apropie făclia.

La apusul soarelui nu voi fi. Peste sufletul meu a pogorât liniştea. E ca o lumină blândă. Întorc capul de la ceea ce părăsesc şi las viitorimii, nu vouă, bunul meu rămas. La 17 al lui făurar 1695.

Radu Andronic se desprinse de pupitru cu simţământul că scotocise într-un mormânt. Făcu cale întoarsă prin încăperile pustii. Zări în ultima clipă un jungher strecurat prin deschizătura zidului şi se azvârli la pământ. Jungherul îi zgârie pielea grumazului, apoi se înfipse într-o mescioară.

Logofătul se repezi spre gura tunelului. Blocul de piatră alunecase, astupând gaura.

Capitolul VII - Casa blestemată

Radu Andronic nu mai zăbovi în odăile pustii. Trase zăvorul ruginit de la uşa cea mare. Fierul năpădit de rugină gemu înăbuşit ca după un somn adânc, dovedind că vreme îndelungată nu simţise mâna omului.

Ajunse într-o uliţă strâmtă şi întortocheată. Dinaintea prăvăliei unui cavaf, o cizmă putredă şi un imineu vechi, spânzurate, se bălăngăneau în bătaia vântului. Casa ameninţa să se prăbuşească şi judecând după înfăţişarea prăpădită a pridvorului şi a curţii, logofătul socoti că negustorul nu prea are dever.

La fereastră, înţepenise un bătrânel gălbejit cu ochii vioi. Se uita la boier fără sfială, urmărindu-i curios toate mişcările.

Radu Andronic îi zâmbi, apoi după o clipă de şovăială tăie uliţa şi făcu semn bătrânului să-i deschidă. Pătrunse într-o odăiţă cu miros greu de lucruri vechi. Lumânarea de seu împrăştia zgârcită lumina. Logofătul abia desluşi o laviţă acoperită cu scoarţe zdrenţăroase, sculele de cizmărie.

— Mă prind pe tot câştigul meu dintr-un an, râse bătrânul, că domnia ta n-a intrat în prăvălia lui jupân Avram ca să târguie încălţări.

— Ai câştigat prinsoarea, râse logofătul şi azvârli pe masă un pumn de taleri.

Ovreiul căută lung spre chipul boierului şi dădu argintul în lături. Avea ţeasta spână, guguiată cum e oul, pieliţa obrazului brăzdată şi gălbinicioasă.

— Ia-i îndărăt, boierule. Banii dobândiţi fără temei – căci domnia ta n-ai intrat în rămăşag – nu aduc bucurie şi nici câştig. Iar la miluială, cu toată sărăcia lui, jupân Avram încă n-a ajuns.

— Atunci dobândeşte-le temeiul, jupâne, şi istoriseşte-mi ce blestem a pustiit casa de peste drum.

Ovreiul clătină capul. Un zâmbet trist despică buzele supte.

— În drumurile domniei tale ai întâlnit, sunt încredinţat, pe rabinul Leiba Simon cel înţelept.

— N-am avut cinstea, jupâne.

— Asta să-ţi fie ultima supărare! De auzit, ai auzit...

— Nici măcar.

— Nu-i nimic, ai să auzi acum. Leiba Simon, lăudat fie-i numele în veci, avea o vorbă: acolo unde a poposit blestemul nu încape nici judecată, nici tocmeală. Dacă-ţi iese în cale, spune-i că vii după el, ia-ţi traista şi fugi încotro vezi cu ochii. Blestemu-i ca boala, se ia şi nu osteneşte înainte de soroc.

— M-ai înspăimântat, jupân Avram, surâse blând logofătul.

— Drămuieşte-ţi spaimele cu zgârcenie, boierule, dacă vrei să ştii şi altele.

— Cum o chema pe stăpâna casei?

— Mioriţa.

Radu Andronic căută în minte.

— Mioriţa?

— Tatăl dumneaei se trăgea din neamul Balşilor, boieri mari moldoveni.

— Am ştiinţa că Balşii stăpâneau moşii în Valahia.

— Dacă ai şi puţină răbdare o să afli că aşezările de la Iedereni şi Livedeasa, din cotul Vlaşcăi, le-au trăinicit după ce au fugit de urgia lui Vodă Vasile Lupu. Mamă-sa nu se afla din cine ştie ce spiţă aleasă, dar era tare chipeşă. Chipeşă şi trufaşă.

— Şi fata?

— Domnia ta, râse ovreiul, eşti năvalnic ca un mânz tătăresc. Ai auzit de rabinul Mendel?

— Nu.

— Nu-i nimic, ai să auzi acum. După cel dintâi ceas al serii, spunea rabinul Mendel, îngăduie trupului şi cugetului să trândăvească. Nu te lăsa cuprins nici de nerăbdarea bucuriei, nici de bobotaia necazului şi somnul îţi va fi dulce. Mioriţa a fost frumoasă, boierule. Mai frumoasă decât mamă-sa. Când te uitai la ea, îţi dădeau fără veste lacrimi de bucurie. Era ceva pe chipul ei care-ţi mărturisea că nu-i e ursit să zăbovească mult în lumea noastră. Ochii mai cu seamă îţi frigeau inima. Negri, migdalaţi, muiaţi parcă de rouă. Părul cum e spicul în rod îl purta înnodat pe ceafă şi prins în leasă de aur. N-am văzut-o niciodată altfel...

Privirea cavafului alunecase peste creştetul lui Radu Andronic. Lucea blând ca dinaintea unei icoane. Logofătul întrebă încet:

— A fost ibovnica Rudeanului?

Negustorul tresări:

— Cum a aflat domnia ta aşa o taină?

— Am găsit drumul de sub pământ care leagă cele două case.

— Rudeanul l-a zidit.

— Am priceput...

— Ştii cine a fost apoi soaţa Rudeanului?

— Nu.

Ovreiul scăzu glasul de parcă i-ar fi ascultat cineva:

— Jupâneasa Elena Brezoianu, fina lui Vodă. Silit a fost la însoţire şi silnică i-a fost viaţa. Elena nu era slută, dar vorba lui reba Isac. Ai auzit de el?

— Nu.

— Nu-i nimic, ai să auzi acum. Avea Isac al nostru o vorbă: „După miere, nici strugurii nu au dulceaţă”.

— Vii dintr-un neam de înţelepţi, jupân Avram, surâse Radu Andronic. Înţeleg ce vrei să spui. Pe Mioriţa o cunoscuse înainte...

— Îngăduie, rogu-te, lui jupân Avram să bage de seamă că domnia ta vii dintr-un neam care pricepe totul tare repede. Adevărat, o ştia de când era copilă. Şi tot de-atunci şi-au juruit credinţă în veci. Dar Dumnezeu, fi-voi iertat, pune camătă grea. Dă cu o mână şi ia cu două. Zâmbi. Rudeanul şi Mioriţa erau frumoşi, cuprinşi, se îndrăgeau. Nimic nu le stătea în cale. Rânduiau tocmai ospăţul de logodnă, când Brâncoveanul îmboldit de doamna Marica şi de fină-sa, Elena, l-a chemat pe boier la curte. De faţă n-am fost, adăugă subţire jupân Avram. Au uitat să mă poftească... Dar ştiu că până să se dezmeticească, s-a trezit Rudeanul cu inelul Elenei în palmă. N-a îndrăznit să înfrunte mânia Domnului şi peste două luni se afla însurat. Mioriţa a zăcut un an de inimă neagră... După aceea, a îmbrăcat strai de călugăriţă la mănăstirea *Dintr-un Lemn*.

— De unde cunoşti lucrurile astea, jupân Avram?

— Am să răspund domniei tale la vremea cuvenită. De ajuns că într-o iarnă, sunt 12 ani de atunci, Rudeanului i s-au rupt baierele inimii de atâta năduf şi tocmind oameni de ispravă au purces la mănăstire şi au furat-o pe jupâniţă.

Logofătul îi azvârli o căutătură iute şi prinse a zâmbi.

— Te-ai numărat cumva şi domnia ta printre oamenii aceia?

— Dacă îngădui, am să-ţi răspund cu altă întrebare. Ai auzit de reba Solomon?

— Nu.

— Nu-i nimic, ai să auzi acum. Reba avea o vorbă: Dumnezeu a dat, în înţelepciunea lui, ochi sprinteni şoimului, dar i-a tăiat limba. Când pătrunzi iuteş în sufletul semenilor fereşte-te a o arăta.

— Vrei să spui, zise logofătul, că dobândeşti mai multe dacă nu te arăţi prea ager. Dar eu am socotit, jupâne, că nu se cuvine să umblu cu iscuseli. Mi-ai vorbit neprefăcut şi cu plăcere.

— Cu plăcere, adevărat. O să te mire, dar domnia ta eşti prima fiinţă omenească care aude din gura mea povestea Mioriţei. Ştii de ce?

— Pesemne nimeni altul în afară de mine nu te-a rugat să i-o spui. Şi nu te-a rugat, pentru că n-a ştiut că o cunoşti, iar dumneata, jupâne, te-ai păzit a le destrăma credinţa. Aşa e?

— Aşa e, boierule. Da’ azi, povestea aceea veche nu mai poate face rău nimănui. Nici mie, nici Mioriţei. Pe mine, Rudeanul mă tocmise să fiu momeală. Râse încetişor: Am umplut o traistă de mărunţişuri şi am bătut la poarta mănăstirii în prag de seară. Am ochit chilia jupânesei, am descurcat potecile. Peste câteva ceasuri slujeam drept călăuză

oamenilor plătiţi de Rudeanul... Au trăit Rudeanul şi Mioriţa în casa de peste drum ceasuri de negrăită şi ascunsă dulceaţă. Se fereau de jupâneasa Elena, de slujitori, de târg. Privind la cei doi am priceput, boierule, ce pârjol poate semăna dragostea. Dar soarta nu îndrăgeşte pe cei ce i se răzvrătesc. Un blestem amarnic îi urmăreşte. Trei prunci – rod al însoţirii nelegiuite – au murit în scutece. Când i s-au aprins casele, Rudeanul se afla în braţele Mioriţei. I-au pierit copiii odrăsliţi de Elena, jupâneasa, tot avutul. Boierul a socotit-o semn aprig al mâniei cereşti şi şi-a pierdut minţile.

— Şi Mioriţa?

Jupân Avram clătină din cap cu tristeţe:

— Şi-a pus capăt zilelor. Fără Rudeanul, viaţa şi sufletul îi erau de tot pustii. Oamenii n-au vrut să-i facă slujbă şi am îngropat-o în grădină. De-atunci nimeni nu s-a mai apropiat de casă. O socotesc afurisită.

Ovreiul îşi frecă ochii parcă supăraţi de fum. Radu Andronic întrebă în şoaptă:

— Chiar nimeni?

La acelaşi ceas târziu din noapte, bărbatul înveşmântat în burnuz se strecură printre sălciile ce streşineau apa Dâmboviţei. Sub pod mocnea stins focul cumaşilor, calicii înrăiţi în viaţă fără căpătâi. Trăiau din picurişul pomenilor ziua, iar noaptea scoteau cuţitele din fier prost, tâlhărind uliţele.

Peste trupurile adormiţilor adia vântul. Omul în burnuz trase o grimea neagră pe faţă şi atinse un umăr. Calicul se dezmetici iute din somnul viclean al cârjaliilor şi duse mâna la hanger. Omul în burnuz îi prinse degetele şi îl trase în întuneric.

— Tu eşti, Prisparu?

Lotrul încercă să desluşească chipul celuilalt. Rosti oţărât cu mâna prinsă în cleşte:

— Ca să mă întrebi de nume m-ai trezit?

— Am socotit că cinci galbeni nu ţi-ar fi de prisos.

— O socoată bună. Ce pofteşti în schimbul lor?

— Să mi-l deschizi pe unul.

— Aha! Cârjaliul rânji: Colivă ori bolniţă?

— Colivă.

— Hm... Sunt ififliu rău, nu-mi dă mâna să scuip în blidul plin. Ce hram poartă muşteriul?

— Tânăr, deprins cu jungherul.

— Boier ori din prostime?

Omul în burnuz păru să şovăie. Răspunse încet, căutând cu luare-aminte în jur:

— Boier.

— Atunci se mai cuvin cinci galbeni. Obraz subţire. Şi Vodă când lenalţă capetele în suliţe, le potriveşte celor de neam prăjină mai înaltă cu trei coţi decât mişeilor.

Omul în burnuz scoase aurul.

— Lucrarea e grabnică.

— Poruncesc doar rădvanul, râse calicul, şi am pornit. Unde trebuie făptuită lucrarea?

— În uliţa Boiangiilor. Pândeşte dugheana lui Avram cavaful. Dacă ţii la pielea ta, ia-ţi tovarăşi. Boierul are mână dibace şi hanger ascuţit.

Se topi în întuneric. După ce se îndepărtă îndeajuns, omul în burnuz tăie Dâmboviţa spre curţile Brâncoveanului.

* * *

— Nimeni! spuse jupân Avram.

— Gândeşte-te mai cu seamă la ultimele zile.

Ovreiul clătină hotărât din cap.

— Nimeni, boierule, ţi-am spus. Oamenii se tem de casa blestemată şi o ocolesc.

Radu Andronic surâse.

— Mai sunt şi ceasuri de noapte.

— Dacă nu stau eu la priveală, răspunse ovreiul, stă nevastă-mea Rea-Lea. Dacă nu stă nevastă-mea, stă soacră-mea, dacă nu stă nici soacră-mea, stau copiii, să le dea Dumnezeu sănătate. Am zăbovit cu toţii, dar fereastra e mică şi nu încăpem.

Logofătul îl cercetă mirat.

— Şi ce faceţi acolo?

— Domnia ta nu poţi înţelege. Când viaţa ţi-i săracă, ochii-s dornici de privelişte. De-ajuns să vezi un câine străin în mahala şi gândurile încep să alerge. Cine l-o fi rătăcit, ori poate că la un capăt sau altul al uliţei s-o fi înjghebat gospodărie nouă? Iar nevastă-mea nu are somn decât în puterea amiezii. Când am auzit întâia oară de meteahna ei, m-am bucurat foarte...

— De ce?

— Peţitorul m-a amăgit că-i semn de mare hărnicie. Vorba lui reba Simhală, ai auzit de el?

— Nu, dar trag nădejde c-o să aud...

— Simhală al nostru avea o vorbă: „Mâţa mănâncă straşnic peşte, asta însă nu înseamnă că-i place să pescuiască”. Iar acum domnia ta se întreabă: Cu atâta înţelepciune cum de nu a izbutit bietul ovrei să se chivernicească?

— Nu mă întreb deloc, jupân Avram, râse logofătul. Sunt încredinţat că ai urmat pildele vechi care ne povăţuiesc să nu râvnim la avuţie.

— Eu zic că învăţătura asta a născocit-o un pântece plin. Dar oricum, e prilej de mângâiere să crezi că ai rămas sărman din prisos de înţelepciune.

Radu Andronic îşi îmbumbă veşmântul. Împinse punga de bani spre ovrei, zâmbind.

— Primeşte-i, jupâne, pentru osteneală. Nenorocul meu e că cei care au cercetat casa Mioriţei au scăpat privirii domniei tale.

Cavaful îşi plecă ochii, zgrepţănându-şi părul sărac de la ceafă.

— Din casă n-am văzut ieşind pe nimeni. Dar – poate-ţi va fi de folos – în grădina Mioriţei mi s-a părut că zăresc un bărbat schilod. Tăia curtea spre han.

Logofătul tresări.

— Când?

— Ieri, la vărsarea serii. Am să mai spun domniei tale că omul betegise de curând. Nu părea deprins cu piciorul de lemn. Şi voi mai spune logofătului, cerând cuvenita iertare, că-n urzeli de primejdie e bine a-şi ascunde chipul şi a-şi schimba înfăţişarea.

— De unde mă cunoşti? întrebă Andronic înveselit.

— Există un singur boier în Bucureşti îmbrăcat în straie de lotru şi cu semn de rană veche la tâmplă. Tot pruncul care a deprins a vorbi îţi va spune că acest boier se numeşte logofătul Radu Andronic. Vorba lui reba Lazăr... Ai auzit de reba Lazăr?

— Da! spuse apăsat Andronic, hotărât să-l vâre în strâmtoare.

Ovreiul râse clătinând din cap:

— N-ai auzit şi nici n-ai să auzi, boierule! Rabin cu aşa un nume încă nu s-a pomenit...

Capitolul VIII - Cuviosul Pafnutie îşi găseşte o slujbă

Ajuns în josul uliţei, boier Andronic întoarse capul. În lucoarea săracă de la fereastra cavafului se ghiceau două făpturi. Ovreiul îşi chemase la priveală muierea. Se canoneau acum să cerceteze amândoi prin ochiul strâmt de sticlă.

Logofătul zâmbi, adâncindu-se în fundătura Turculeţului. Gonea tăind săgeata întunericul. Dintr-o dată, calul i se împiedică într-o frânghie întinsă de-a curmezişul drumului.

Andronic se trezi în ţărână, strâns potcoavă de trei haidamaci desprinşi de lângă ulucile unei curţi. Aveau chipurile trase, năpădite de plete şi barbă, prin zdrenţele rău mirositoare se străvedea un umăr ori o spinare goală. Unul dintre ei îi sări tâlhăreşte în cârcă, cetluindu-i braţele. Ceilalţi înaintau pieptiş, cu jungherele în mâini.

Logofătul se smuci fulgerător din şale, lepădându-şi povara. Omul căzu greu şi rămase o clipă răstignit în colbul uliţei. Cu jungherul în stânga şi sabia în dreapta, stăvili pornirea ascuţişurilor viclene. Oţelul scăpără, zvârlind scântei mărunte.

Andronic avu răgazul să citească feţele ucigaşilor. Făcu vânt celor doi şi spuse râzând:

— Ridică-te, Prisparule! Nu aşa se întinde palma la mila întârziaţilor!

Pungaşul sări opărit.

— Vătămaţi-l, fraţilor!

Amândouă hangerele căutară inima logofătului şi mare le fu tâlharilor mirarea când simţiră că le zboară armele din mâini. Dădură înapoi. Andronic flutură vânteş sabia, crestându-le obrajii.

— Asta-i pecetea mea, flăcăilor, pentru ziua în care veţi da socoteală.

Haidamacii se răsuciră pe călcâie, mistuindu-se în întuneric.

— Feciori de căţea! strigă în urma lor Prisparu.

Înainta costiş, cu jungherul proptit în degetul gros. Logofătul pricepu că lovitura va porni de sus în jos şi îşi rândui liniştit armele la cingătoare.

— Ai rămas singur, milogule, dar îndrăzneala nu-ţi osteneşte. Aştept.

— Primeşte!

Mâna Prisparului zvâcni după socoteala logofătului. Andronic îi prinse încheietura şi-o strânse până când ucigaşul scăpă într-un genunchi, gemând.

— Îndurare!

— Cine v-a poruncit moartea mea?

Omul răsufla greu. Radu Andronic slăbi din strânsoare.

— Vorbeşte!

— Nu ştiu, boierule.

— Vorbeşte! scrâşni logofătul.

— Nu ştiu cine e, jur! M-a tocmit să-ţi fac felul. Mi-a zis că eşti tare de înger şi n-a greşit. A greşit când m-a povăţuit să iau numai doi tovarăşi. Îmi trebuiau de două ori pe atâţia. Nu-i ceasul de când m-a căutat sub pod...

— Un bărbat răsărit, în burnuz...

Tâlharul încercă să râdă:

— Păi dacă-l cunoşti, boierule...

— Cât ţi-a plătit pentru lucrarea asta?

— Zece galbeni. Uită-te în chimir, îi mai am.

Radu Andronic socoti că lotrul nu minte. Omul în burnuz nu-şi descoperise chipul faţă de boier Pârvan care dorise cu strâmbătate, dar nu din lăcomie de taleri, moartea Brâncoveanului. Cu atât mai vârtos n-avusese să se vândă mişeilor de sub podurile Dâmboviţei.

Slobozi tâlharul şi scoase din cingătoare o teşcherea mică.

— Ai cincizeci de galbeni ca să-ţi ţii gura legată. Nimeni nu trebuie să cunoască întâmplările din noaptea asta. Dacă aud o vorbă, te găsesc şi în gaură de şarpe!

Ucigaşul căută mult şi cu nedumerire în urma logofătului.

* * *

La puţină vreme după acestea, Radu Andronic descălecă în faţa hanului Sf. Gheorghe. Fiind zi de bucurie şi desfătare, porţile rămăseseră deschise. În curte se răcoreau oameni cu ulcelele pline, dinlăuntru răzbăteau chiote vesele.

Logofătul rămase în prag încercând să descurce, în lumina înceţoşată a feştilelor, halimaua de chipuri şi trupuri. Hangiul, bărbat rotofei cu ochii mici înfundaţi în grăsime, înveşmântat cu nădragi ceadirii şi chimir braşovenesc de piele care îi încingea anevoie pântecele mare, se apropie cu temeneli.

— Sluga domniei tale...

— Văd că ai vânzare, nu şagă, zâmbi Radu Andronic.

Doi ţigani numai o apă zdrăngăneau cu nădejde la dible prăpădite. Hangiul răspunse iute şi parcă cu spaimă de deochi.

— Ca în zi de sărbătoare, boierule. Azi nu pridideşti de muşterii, iar mâine le numeri doar păduchii lăsaţi zălog, fie-mi vorba iertată. Poate domnia ta doreşte o cămară, cai de olac, ori altceva...

Logofătul îl privi în luminile ochilor şi rosti cu tâlc:

— Mai cu seamă „altceva”.

Hangiul clipi întâi nedumerit, apoi păru a înţelege:

— Pofteşte după mine, boierule.

Radu Andronic se lăsă petrecut într-o odăiţă dosnică. Hangiul ieşi şi se întoarse numaidecât, aducând o cupă şi un clondiraş. Turnă cu dichis vinul untdelemniu, mânuind gingaş oalele.

— Nu trebuie zdruncinat, şopti abia mişcându-şi buzele umede. E licoare aleasă. Îşi micşoră şi mai mult glasul: Vin din pivniţele domneşti de la Târgovişte.

Logofătul izbucni în râs:

— Faci negoţ cu Brâncoveanul?

— N-am spus asta, boierule. Am un prieten, vătaf la podgoriile lui Vodă. Clipi din ochi: Un butoiaş, două, nu se cunoaşte. Le păstrez pentru obrazele subţiri...

— Mă prind pe ce vrei, hangiule, râse iar Andronic, că „obrazele subţiri” de dincolo tot cu licoare domnească dintr-aceasta se desfată acum. Dar pentru altă vorbă am venit... Străini ai în han?

Zece galbeni răsfiraţi pe mescioară însoţiră întrebarea logofătului. Hangiul îi numără repede din ochi.

— Ce înţelege domnia ta prin străini? Se ştie doar că la Paşti şi Crăciun, de iarmarocul Sânzienelor şi al Sfintei Marii negustorii umplu hanurile.

— Mă gândesc la aceia pe care nu i-ai mai cunoscut, oameni văzuţi dintâia oară, cu hram tulbure.

Fruntea hangiului se încreţi. Privi încă o dată spre galbeni şi rosti, înghiţind în sec:

— Păi să-i socotim, boierule. Am grecii, moşteniţi încă de la bietul tata, fie-i ţărâna uşoară: Spiru – giuvaiergiul; Costachis – telalul cu un cirac; Iani – mămularul. Vin: Vittorio – genovezul cu catifeluri, damască şi zarafir, lipscanii...

— Alţii! îi curmă vorba Andronic. Din cei neştiuţi. Încerci cu viclenie, hangiule, să dobândeşti vreme chibzuind ce să faci. Să mi-i spui, ori ba.

— Domnia ta eşti prea prepuielnic. Doar atâta, că nu le ţin seama la toţi, aşa pe cap... Uite, acuma mi-am adus aminte. Au mai poposit ieri, pe răcoare, trei neguţători.

— Sunt în tovărăşie?

— Nu cred, au picat însă la acelaşi ceas. E un braşovean, Dragoş. Vinde caşmiruri, marame şi băsmăluţe. Ăstuia, ştiu că i-a râs norocul în faţă. Până spre seară, isprăvise marfa şi voia să se ducă. Îl ţine pe loc o prăpădită de roată şi după cum poate pricepe orişicine, n-a găsit suflet de creştin să-i dreagă carul în această zi.

— Asta înseamnă că râsul norocului a fost cam strâmb. Al doilea?

— Al doilea, Murgu, îi din Moldova. Meştereşte în lemn sipete, besactele, sunducuri, acăriţe. Am cumpărat şi eu una muierii...

— Mi-o arăţi altcândva. Mai departe!

Hangiul clătină din cap cu amărăciune.

— Eu, unul, nu-s deprins cu pripeala, boierule. Ca să isprăvesc, cel din urmă-i turc, Abdul geambaşul.

— Unde-şi au odăile?

— Braşoveanul, deasupra dughenii lui Costachis.

— Adică spre porţile cele mari?

— Întocmai. Murgu, în aripa slugilor, şi Abdul, în spate.

— Spre casa blestemată?

— Da.

— Binevoieşte, rogu-te, şi arată-mi-i!

— Dacă domnia ta vrea să le vadă chipul, n-are decât să privească prin uşa niţeluş crăpată. Dă chiar în ocniţa unde le-am rânduit masa.

Logofătul se apropie şi îşi lipi ochiul de deschizătură. Moldoveanul şi negustorul braşovean vorovăiau în şoaptă. Turcul, un zdrahon în ilic şi fes roşu, râdea la tejghea cu sluga. Apucă două oale de vin şi se înapoie la masă, trăgându-şi piciorul de lemn.

* * *

Boier Radu Andronic o găsi pe Marghioliţa cocoţată în vârful patului, prăpădindu-se de râs. Ochii, două pietre mari, verzi, fulgerau la fiecare înălţare a pleoapelor luminând obrazul sidefiu cu gingăşia petalelor de nufăr. Dinţii umezi ronţăiau acadele. Îşi încrucişase picioarele după moda păgânilor şi asculta vorbele nelegiuite ale lui Pafnutie. Aşternutul, o spumă de horbotă, mirosea sănătos a curat, dedesubturile femeii, mai mult ghicite, străluceau de albeaţă.

Răspopitul îşi legase fruntea încinsă cu o basma udă şi blestema fierbinte pe Satana ce scosese dinaintea oamenilor ispita muierilor şi balercile cu vin amăgitor. Când îşi trăgea răsuflarea, se întindea după ulcica cu rachiu aşezată pe laiţă, la îndemână.

Boier Radu Andronic îi prinse mâna în aer şi arducă ulcica pe poliţă. Marghioliţa chicoti:

— Îngăduie-i, logofete, să se dreagă.

— Până s-o drege, vreau să se trezească.

Răspopitul îşi sumeţi buza şi mugi:

— Căci îşi leapădă Domnul de la inimă pe hainul care smulge lingura de la gura săracului. Ierta-va la cel ce din neştiinţă greşeşte, şi de două ori iartă iar când acel hain se căieşte şi lasă săracului ce-a luat.

— Eu nu mă căiesc, râse Andronic. Şi acum istoriceşte-mi de ce te-au osândit oamenii la butuci?

— La butuci?! se minună răspopitul. Robul lui Dumnezeu, Pafnutie,

vârât în butuci?! Mare şi negrăită mi-e mirarea!

— Iaca aşa o ţine de când a făcut ochi, spuse Marghioliţa, clipind vulpeşte. Nici dacă i-am arătat butucii nu mi-a făcut încredinţare. Adaugă în răboj, logofete: hoţ, beţiv şi tăgadnic.

— Cată cu blestem, Doamne, la cei ce hulesc pre slujitorii tăi! Cetluieşte gura muierilor spre liniştea şi odihna sărmanilor credincioşi.

— Lasă slujba, Pafnutie! Străjerii răscolesc târgul, gâdele îşi ascute securea. Ce au oamenii cu tine?

— Inima ticăloasă e de nepătruns, boierule, spuse oleacă mai îndulcit Pafnutie, adunându-şi zdrenţele pe trup. Dar iacă, Mântuitorul nu lasă de izbelişte pe bunii săi. Întăreşte un braţ la care nici n-ai gândit şi îndreaptă nelegiuirea.

— Ai fost popă în Moldova?

— Am fost şi cu vrednicie am slujit poruncile sfinţilor părinţi.

— Nu cumva necuratului? Pentru care faptă anume te-au alungat creştinii din altar?

— Oamenii-s săraci cu duhul, boierule. Dacă am găsit în uliţă o pungă cu bani şi am ridicat-o, căci risipa nu-i e dragă nimănui, umilit am fost şi hoţ mi-au zis...

— Eşti încredinţat, râse logofătul, că teşchereaua n-ai găsit-o în vreun chimir? Şi cu partea femeiască cum a fost, cuvioase?

Caterisitul ridică mâinile la cer:

— Urzelile satanei sunt viclene şi prea viclene. Îţi scoate în cale mioară albă, iar tu o mângâi neştiind că dezmierzi trup spurcat de muiere.

Negustoreasa îşi ţinea pântecele de râs. Lacrimile îi udau obrajii alunecând în boabe de mărgăritar. Radu Andronic îşi rândui mustaţa.

— După cum pricep, te încearcă ades Satana.

— Adevărat şi prea adevărat, oftă Pafnutie.

Marghioliţa întrebă printre suspine:

— Câte ibovnice ai avut, părinţele?

— Una singură, răspunse răspopitul, spre uimirea logofătului.

— Tot mioară albă?

— Neagră ca talpa iadului! Îi sfârâia pucioasa-n ochi şi săltau dracii sub pielea ei. Ridicasem anume pentru ea casă în Păcurari, o ţineam cu bucate şi bani...

Radu Andronic clătină capul.

— Pricep. Şi cum Dumnezeu a poruncit să-ţi ajuţi aproapele...

— Aşa am chibzuit şi eu, logofete. Dar iacă, oamenii au socotit într-altfel.

Se ridică anevoie, ţinându-se de cuptor:

— De-acuma mă duc. Se luminează şi anevoie mă mai strecor afară din târg. Îţi mulţumesc, boierule, pentru fapta prea milostivă. Fii binecuvântat, binecuvântată fie şi jupâneasa ce trândăveşte în moliciunea crivatului.

— Mai zăboveşte o clipă, îl opri Andronic. Străjile bat uliţele în căutarea sfinţiei tale. Au mare trebuinţă de zdrahoni pentru ocnele de sare...

Pafnutie se opri nehotărât.

— Îndură-te, logofete, şi arată-mi căile spre izbăvire.

— Nu-i decât una singură, cuvioase. Să intri slugă.

— La domnia ta?

— Ai ghicit.

Cateristul îi căută lung în faţă. Îşi răşchiră degetele prin barba încâlcită.

— Şi la ce munci chibzuieşti a mă pune, boierule?

— Ai să culegi floricele, chicoti negustoreasa. Miroase locul sub el de puturos ce e!

Pafnutie se făcu a nu băga în seamă.

— Nu te uita, logofete, că sunt trupeş. N-am vlagă, aici e năpasta.

— Fii fără grijă, n-ai să plugăreşti!

— Şi cum fi-vor bucatele?

— Pe măsura slujbei.

— Şi somnul? Dacă nu dorm zece ceasuri pe noapte ca să mă poci hodini oleacă după sfântul prânz, mă prăvăl de slăbiciune.

Marghioliţa se zbuciuma de râs, logofătul surâdea subţire.

— Tocmesc altă slugă să te legene.

— Şi cam câte parale socoteşte domnia ta că fac?

— Nici una, dar vei primi veşminte, încălţări, cal şi treizeci de galbeni la zi dintâi a anului. Ei?

— Fie!

— Atunci schimbă-ţi straiele şi dă jos câlţii de pe obraz.

Lui Pafnutie i se bolboşară ochii. Duse mâna la barbă, înspăimântat.

— În ruptul capului!

— Cum ţi-e voia! Ieşi, rogu-te, în uliţă.

Răspopitul rămase cu ochii în duşumea. Întrebă, mângâindu-şi barba:

— De ce trebuie s-o tai?

— Ia chibzuieşte! Străjile domnului te caută. Ca să nu te mai cunoască, trebuie să-ţi schimbi înfăţişarea. Ce zici, cădem la învoială?

— Cădem. Dar să ştii, logofete, că de-mi va părea slujba grea, ori necinstită, ori mă vei urgisi, al meu e drumul, ai domniei tale calul şi straiele şi cei treizeci de galbeni.

— Amin! zâmbi Radu Andronic.

* * *

Părăsiră casa Marghioliţei pe rouă nescuturată, când lumina crudă a dimineţii spoia cerul cu smalţ siniliu. Soarele mai zăbovea dincolo de mahalaua Oţetarilor, la buza pământului.

După ce-şi tăiase barba, Pafnutie se holbase în miraza negustoresei minunându-se de chipul nou. Acum, călare pe o iapă tătărească scurtă în picioare, îşi cerceta cu plăcere ascunsă dulama de abá, sileaful unde păstra un cuţit de la bucătăria Marghioliţei până avea să rostuiască un jungher, cămeşa cu arnici şi ciucuri tot din sunducul femeii. Se simţea muchelef şi-şi ţinea boiul ţanţoş în şa, mânând după cuviinţă, oleacă în urma logofătului.

Târgul era pustiu şi în spatele ferestrelor unde oamenii măcinau odihna grea de după petrecere se ivea doar chipul scorojit al vreunei babe fără somn. Văzduhul mirosea aţâţător a iasomie şi liliac înrourat, păsările se trezeau gureşe, tăiau văzduhul iuţi şi negre, ca nişte săgeţi.

— La ce tot chibzuieşti, cuvioase? îl trezi Radu Andronic.

Pafnutie îi dădu răspunsul uşurel cântat după vechi deprinderi:

— Fericiţi sunt cei ce se desfată din bunătăţile duhului. Iacă, privesc la puiul ista de dimineaţă, logofete, şi-mi ştiu cugetul curat, iar dihania alungată din trup. Mă simt întru totul vrednic de cununa lui Cristos.

Radu Andronic îl cercetă din colţul ochiului.

— Cuvintele tale mă bucură nespus şi-mi sporesc căinţa pentru asprimea vorbelor. Mi-era frică să nu fi slobozit un hain.

— Iertare domniei tale, dar teamă mi-e că nu-ţi era teamă. Te desfată bicisnicia mea şi slobozenia gurii. Dar zic: Eu tot voi afla împărăţia cea adevărată, căci trupul mi-e slab, însă gândul bun.

— Iar la mine-i tocmai de-a-ndoaselea! spuse râzând logofătul.

— Nu se cuvine slugii să judece pre cel ce-i pune pâine dinainte şi galbenii juruiţi.

— Dar de-o cupă de rachiu, aşa de bună dimineaţa, ce-ai zice, cuvioase?

— Dovadă am, Doamne, că ispita nu-i trândavă! Abia au dat zorile, şi mă îmbie neostoită. Dar mult îi iubeşti tu pe păcătoşii ce apoi se umilesc. Şi-i prea adevărat că vorba stăpânului, poruncă slujitorului iaşte!

— După cum văd, spuse cu tâlc Radu Andronic, avem să ne înţelegem.

— Dacă şi domnia ta ştii drumul cel bun al ulcelei pline şi n-o duci la ureche, înţălegerea va spori în câştig.

Lăsaseră în urmă Podul Mogoşoaiei şi logofătul cârmi spre hanul Sfântul Gheorghe. Îl făcură roată, cotind în uliţa Boiangiilor. Radu

Andronic azvârli un ochi spre dugheana cavafului şi zâmbi. La fereastră veghea Rea-Lea, muierea lui jupân Avram.

Poarta de la grădina Mioriţei năpădită de buruieni era zăvorâtă. Rugină de nouă ani mâncase fierul, pecetluind încuietorile. Logofătul înfipse pintenii în pântecele armăsarului şi ţâşni ca o nălucă peste zidul înalt. Căută spre Pafnutie de partea cealaltă şi rosti mirat:

— Ce aştepţi, cuvioase?

— Să deschizi poarta, logofete. Sunt învăţat – şi n-am amăgit pe domnia ta într-altfel – cu rugăciunea şi cugetările pioase din străfundul chiliei. A văzut oare cineva schimnic într-aripat? Călugăr cu deprinderi sataniceşti?

— Să le deprinzi şi încă iute, rosti aspru boierul, că eu mi-am luat slujitor, nu duhovnic. Mergi zece paşi mai la vale şi-ai să găseşti zidul surpat. Nu-i greu să sari pe-acolo.

În spatele casei, Andronic descălecă. Se uită spre dugheana lui jupân Avram şi făcu câţiva paşi până ajunse în bătaia ochiului de fereastră. Socoti că acela era locul unde şchiopul fusese zărit de ovrei şi îngenunche căutând cu luare-aminte pământul moale cu smocuri de buruieni.

— Ei, asta cu adevărat n-am mai pomenit!

Răspopitul ţinea cu o mână calul de dârlogi şi cu cealaltă şalele, dovadă că sărutase pământul. Privea spre boier cu mirare.

— Ce n-ai pomenit, Pafnutie?

— Iaca, ce face domnia ta! Am auzit eu de cititori în stele, dar în ţărână, ba!

— O ispravă ca asta ai făcut şi tu, adineauri. Ce căutai pe jos?

— Socoata la vătămarea trupului în slujbă boierească. Pentru coastele strâmbate adaugă, rogu-te, în răboj încă doi galbeni... Dar bag de seamă că ocoleşti răspunsul.

— Fă o metanie, cuvioase, şi am să te lămuresc. Cercetez urmă de bărbat schilod.

Răspopitul îi crescură ochii:

— Schilod?

— Fără un picior. Îi caut paşii.

— Poate nu-s treaz de-a binelea, logofete, dar cum socoteşti să faci lucrul aista de vreme ce omul calcă pe un singur încălţel, ca berzele?

— Pe un încălţel şi un ciot. Uite aici talpa şi alături borta picioraşului de lemn. Să vedem acuma de unde au pornit şi încotro se duc.

— Adică poţi domnia ta desluşi asemenea faptă?

— Nădăjduiesc, cuvioase.

Scormonind prin iarba rară, Andronic citi două poteci.

— Acum nu mai pricep chiar nimica, spuse Pafnutie. S-au preumblat

oare doi ologi?

— Unul singur, omule! Uite, acolo-i hanul – arătă logofătul peste zidul curţii. O potecă a lăsat schilodul de la han spre casă, iar a doua făcând cale întoarsă.

— Dacă nu eşti cumva neam cu ăl cu corniţe, lămureşte-mă, rogu-te, cum ai dobândit asemenea ştiinţă?

— Slujind mai puţin pântecele, Pafnutie... Hai înăuntru! Nu-mi vine a crede că beteagul nu şi-a azvârlit ochii în odăile Mioriţei şi chiar mai încolo.

Răspopitul îmbrăţişă cu o privire hudubaia pustie.

— Nu socoteşti mai chibzuit, logofete, să pândesc curtea?

Radu Andronic sări în picioare. Ochii râdeau încreţiţi de lumina soarelui.

— Ştii ce-a păţit iepurele când a rămas să păzească pădurea?

— Nu ştiu şi nici nu vreau să ştiu. Cu cât capu-i mai uşor, cu atât mai slobod trupul. Te urmez, logofete, căci n-am încotro. M-am tocmit slugă şi dator sunt să rabd.

Radu Andronic împinse uşa. Lăsau afară soarele dulce şi miresmele dimineţii de florar.

La o fereastră a hanului, un bărbat cu chipul smead pândea curtea Mioriţei. Îi văzu pe cei doi pierind în casele pustii şi o umbră ascuţită îi despică obrazul.

Răspopitul călca cutremurat prin odăile păienjenite.

— Iacă-te, Pafnutie, şi în sălaşul Satanei. Chiţorani şi lilieci, bufniţe, paingi... Tânguie-te, căci nu ţi-a fost bună lumina soarelui...

— Nici sarea de la ocnă, mormăi Radu Andronic. Nu te mai văicări şi ţine făclia.

Recunoscu în culcuşul de mucegai urmele schilodului. Începu să pipăie peretele care tăia trecerea spre drumul tăinuit, până degetele i se împiedicară într-o arducătură asemenea celei ce se afla pe faţa cealaltă a zidului. Când răsări gaura, făclia din mâna răspopitului tremura vargă.

— Îndrăzneşte, părinte!

— Trebuşoara aiasta să mă spinteci şi n-o fac! Ştiu că ispitele lumeşti or să cântărească greu la judecata de apoi, lăsându-mă în stăpânirea necuratului, dar să intru în iad cu bună ştiinţă cât sunt încă verde, aiasta nu!

Logofătul îi smulse torţa, lumină tunelul şi scoase un chiot.

— Aşa-i cum am presupus. Unde începe tunelul, urma ciotului piere.

— S-o fi înfricoşat bietul creştin, căci Domnul a lăsat borţile pământului pentru şerpi şi cârtiţe, iar văzduhul ciocârliei.

— Asta ai înţeles tu, Pafnutie?

— E răstălmăcirea cea adevărată.

— Cuvioase, cuvioase! Mi-e teamă că o dată cu barba ţi-am luat şi judecata. Omul nu-i beteag!

— Nu-i beteag şi umblă cocostârceşte?

— Cu îngăduinţa sfinţiei tale.

— Înseamnă că beteşugul la cap iaşte.

— Nu. Omul nostru îşi pune după trebuinţă picioruşul de lemn doar ca să viclenească, gândind să fie luat drept altul. A şchiopătat ce-a şchiopătat, iar când a ajuns sub pământ l-a scos.

— Mari îs minunile tale, Doamne!

— Ba lucrarea necuratului iaşte, Pafnutie! Ovreiul meu a văzut bine.

Răspopitul se încruntă:

— Ai în slujba domniei tale şi un ovrei?

— Am.

— Tocmeşte, rogu-te, şi un turcalete, barem să fim cu toţii...

Radu Andronic zâmbi:

— Trei osmanlâi aşteaptă poruncile mele, cuvioase. Ovreiul, ziceam, i se păruse doar că meteahna o are de scurtă vreme, căci prea anevoie călca. Am să te duc la el să iei pildă de înţelepciune.

— Să te învredniceşti, logofete, căci până oi pune mâinile pe piept aş vrea măcar o dată să văd la chip făptura care poate să-mi dea învăţătură.

— Ai limba ascuţită, râse Radu Andronic, şi-mi dai a înţelege că mă socoteşti fără judecată.

Pafnutie îi aruncă o privire furişă:

— Domnia ta eşti prea bogat la minte ca să mă cerţi pentru vorbe azvârlite de o limbă nedibace.

— Voiai să spui poate că n-ai întâlnit ovrei înţelept?

— Chiar aşa, logofete.

— Dar popă cherchelit?

— Şi mai puţin, răspunse Pafnutie fără luare-aminte.

Radu Andronic izbucni în râs:

— Eu ştiam unul, dar văd că a uitat năravul ulcelei pline. Ştiam şi o crâşmă după colţ. Acum însă prisoseşte de vreme ce n-ai trebuinţă... Hai, mi s-a făcut dor de soare.

* * *

Când dădu cu ochii de logofăt, hangiul lăsă tejgheaua şi-i ieşi dinainte:

— Aveam ştire şi nu cunoşteam unde s-o vestesc domniei tale.

Pafnutie privea spre oalele de vin înşirate lângă perete şi înghiţi uscat. Radu Andronic îl pândea cu zâmbet.

— Ce s-a întâmplat?

— Dragoş, negustorul de caşmiruri, a plecat.

— Când?

— Nu-i nici un ceas. Şi-a lăsat carul de izbelişte în curte, boii, a cumpărat un cal şi dus a fost. Parcă-i luase foc muierea!

Fruntea lui Radu Andronic se adumbri. Chibzui câteva clipe, puse un galben în palma hangiului şi porni drept spre uşă. Se întoarse din prag. Pafnutie îl urma anevoie, cu ochii la oale.

— Toarnă-i o ulcică, hangiule, dar numai una, spuse logofătul. Nu zăbovi, cuvioase! Ştii cum e cu păcatul de dimineaţă. Până seara face pui.

Se apropie de carul braşoveanului şi săltă cerga. Sub paie, printre bodroanţe, logofătul dibui ceva tare.

Era un picioruş de lemn.

— Aşadară, olacul bărbatului în burnuz, rosti încet Radu Andronic, e Dragoş, neguţătorul braşovean...

— Poruncă, logofete!

Pafnutie, înviorat, îşi mângâia mustăţile ude. Radu Andronic privea peste capul lui drumul spre Dunăre.

Capitolul IX - Urma vicleanului

— Stau şi mă tot întreb de ce mânăm ca bezmeticii, spuse Pafnutie, abia trăgându-şi sufletul.

Tuşea şi stupea înecat în colbul ridicat de armăsarul lui Andronic.

— Ne întrecem cu vremea, cuvioase.

— Nechibzuită tare îmi pare fapta! Oare domnia ta n-a auzit că cei din urmă vor fi cei dintâi?

— Înainte de aceasta, dădaca mea mi-a dat învăţătură despre duhul trândăviei şi al grăirii în deşert. Bagă pintenii, Pafnutie, că rămâi de căruţă.

Soarele urcase de câteva palme peste târgul Bucureştilor. Uliţele erau tot pustii, lacătele grele de la dughenele negustorilor nu desferecaseră încă porţile din strânsoare.

— Poate că n-ar fi fără câştig, spuse Pafnutie privind spinarea logofătului, ca domnia ta să lămurească slugii celei vrednice şi mult prea înţelepte ce caută şi mai cu seamă pe cine?

Andronic râse:

— Ai dreptate, două capete judecă mai cu folos. Umblăm după o iscoadă a necredincioşilor care poate aduce pierzarea lui Vodă, domn străin în ţară şi sfârşitul celor ce se pregătesc în taină spre a lovi păgânătatea.

Răspopitul trase adânc în piept aerul dimineţii şi nu spuse nimic. Pe podul Şerban Vodă, trenţăroşii îi primiră cu mâinile întinse. Locurile erau bine chibzuite după beteşug. La treptele bisericii adăstau orbii, marginile podului în bătaia soarelui le ţineau bătrânii bicisnici, ciungii şi ologii se pironiseră chiar în mijlocul uliţei.

Pafnutie zâmbi cu tâlc:

— Cei mai de dimineaţă treziţi şi cele mai harnice făpturi din tot târgul. Iacă, logofete, unde poate duce vrednicia fără măsură!

— Păcatul ăsta gândesc, cuvioşia ta a ştiut să-l ocolească de mititel.

Cerceta în jur, căutând parcă pe cineva. Terfegoşilor le sosise primul muşteriu. Tânguirile însufleţiră dintr-o dată podul. Pafnutie se apropie de logofăt.

— Dacă domnia ta are prisos de câteva părăluţe vom desfăta calicii, căci plăcut iaşte Domnului să ajuţi pre cei sărmani. Mă pot îndeletnici eu cu aceasta, urmă repede. Boier Radu Andronic are a chibzui la lucruri mai însemnate.

Logofătul îi umplu pumnul de arămioare.

— Fii cu grijă, cuvioase, când îi împarţi! A smulge de la gura săracului e păcat mare.

Descălecă în coasta bisericii. O limbă de lumină răsurie tremura pe

sfinţii zugrăviţi la poalele zidului. Aşezat pe o cergă, un orb îşi încălzea mădularele mângâind cu degete subţiratice şirul de mătănii. Privea gol dinainte, cu zâmbet ostenit pe buzele supte.

— Eşti zornic, Ilie, spuse Radu Andronic. Nu s-a scuturat bine roua şi te-ai aşezat stâlp bisericii.

Orbul dădu din cap şi oftă.

— Slujbă grea, logofete. După toate semnele, nici domnia ta nu te afli aici în petrecere.

Andronic scrută lung drumul străjuit de plopi ce izvora din hotarul Bucureştilor. Şopti:

— Ştii pe cineva pornit dis-de-dimineaţă spre Giurgiu?

Pafnutie se uită hăbăuc la logofăt. Din oastea de milogi tocmai pe orb îşi găsise Radu Andronic să-l cerceteze. Buimăceala îi spori când auzi vorbele cerşetorului. Abia mişca buzele.

— Nu-i un ceas de când bărbat în straie braşoveneşti, călare pe armăsar iuteş, a zburat pe podul lui Vodă Şerban, luând, după cum spune domnia ta, Calea Giurgiului.

Andronic sări ca fulgerul în şa:

— Să trăieşti, Ilie! Ne-om socoti altă dată.

— Mie unul, spuse răspopitul, răscolindu-şi chimirul, nu-mi plac datorniţele.

Scoase o părăluţă şi-o lepădă în palma orbului.

Andronic râdea.

— Largă inimă ai, cuvioase! Nu te întrece în mărinimie nici papistaşul acela care şi-a tăiat dulama în două, dăruind jumătate unui sărman.

Călăreau aproape, strecurându-se cu mare greutate printre cotigele negustorilor de verdeţuri, care împânziseră uliţa.

Răspopitul îşi suflecă buzele.

— Voia poate domnia ta să-mi spintec de-a curmezişul iapa? Mult mă cuprinde însă mirarea că orbul ştia de braşovean. Şi iar mă uimeşte că ai dat încredinţare vorbelor lui.

— Orbul nu-i orb, cuvioase. Se preface doar a fi, pentru a vedea mai multe. E iscoadă veche în slujba stolnicului Cantacuzino. Reazămă zidul bisericii veghind intrările şi ieşirile din Bucureşti.

— Slobozeşte, Doamne, pre robul tău Pafnutie, căci văzură ochii mei cum întunericul lumină iaşte!

— Dar că mai iaşte puţin şi ne-apucă chindia, n-ai băgat sfinţia ta de seamă? Să gonim, părinte!

Logofătul se ţinea în şa puţintel strâmb, ca într-o lene. Dădu pinteni, îşi arcui boiul una cu armăsarul şi ţâşni dintr-o dată, speriind iapa lui Pafnutie. Răspopitul, gata să cadă, mugi:

— Irra! Din pântece îndrăcit şi prea îndestulat ţi se trag ţâfnele, răutatea şi nechezatul pofticios! Duhoare de armăsar e în nările tale, văpaie îţi arde ochii!

Îi curmară vorba bineţele unui sătean care-şi mâna carul spre Bucureşti. De sub coviltir, scoase capul muierea având în braţe un prunc de ţâţă. Răspopitul măsură semeţ omul de pe capră şi răspunse din vârful buzelor:

— Bună dimineaţa, ţărane!

Fudul peste măsură, îl ajunse pe logofăt. Poposise la moara de la crucea drumurilor şi sfătuia cu stăpânul, un om scundac şi slăbănog care-i ferea privirea, căutând în lături. Dinaintea morii se deschideau căile spre Călugăreni şi Sinteşti.

Apa bătea în zbaturile roţii, se prăvălea spumă deasupra iazului. Verdeaţa ceasurilor târzii de primăvară stăpânită de colb îşi pierduse culoarea, ca şi plopii desperecheaţi ce vegheau drumeagul.

— Nu-ţi ajunge vremea domniei tale să desparţi o ulcică de vin de când a trecut, spuse morarul cel pirpiriu. Braşovean era după straie şi mâna repeguş către Giurgiu. Chibzuiam chiar ce-l poate zori atâta.

Logofătul îi mulţumi cu doi arginţi şi apucă pe drumul povăţuit de scundac. Când roata morii pieri din privire, strâmbă calea şi tăind un pârâiaş o luă spre Sinteşti.

— Mult ne e dat să ne uimim azi, bălăbăni din cap Pafnutie. Căci spuse Sfântul Damian către un ucenic al său: e noapte! Se cuvine deci a ne odihni mădularele. Celălalt zicea că-i zi, şi scoase plugul în ţarină. Vultur i-acela, spuse el. Ciracul cu strâmbătate o întoarse. Ba-i dulce privighetoare! Ştie domnia ta, logofete, ce se întâmplă acelui cirac îndărăpnic?

— S-a săvârşit lin de adânci bătrâneţi. Scorneşte alte pilde, cuvioase, mai dibace. Moraru-i om al turcilor, pus anume la răscruce de drumuri. Şi într-adins l-am cercetat ştiind că după aceea trebuia să fac tocmai dimpotrivă.

Pafnutie răsuflă cu amărăciune.

— Eşti hârşit în viclenii, logofete. Mă tem că rău voi mânia pre Domnul slujind la astfel de stăpân. Lui i-e dragă mioara albă şi porumbielul cel neprihănit.

— Drumu-i slobod, cuvioase, spuse cu zâmbet ascuns Radu Andronic. Lepezi calul şi te îndrepţi încotro ţi-o plăcea. Straiele-s de pomană.

— Dar iar voi mânia pre Domnul părăsind suflet de creştin fără a încerca să-l izbăvesc.

— Scurtă şi neîncăpătoare de fapte bune ţi-e ziua, Pafnutie!

— Adevărat, oftă răspopitul şi începu să cânte pe nas: Să nu vă făliţi precum fariseii, poarta raiului să slujiţi... Sfânta icoană în inimi

păstraţi-o, de vin, bucate şi patimi postiţi...

Goneau alături. Radu Andronic îl cercetă scurt:

— În buzunarul drept al sfinţiei tale se află o parte din bănuţii de aramă cuveniţi calicilor.

Pafnutie tresări. Întâi voi să se lepede, dar oftă, întâlnind ochii logofătului.

— O, nevrednicul şi nesătulul de mine, ştiu că grea osândă mă aşteaptă în ziua judecăţii celei mari!

— Până la judecată, o să te măsoare harapnicul meu! Nu-mi plac asemenea fapte.

Caterisitul îşi plecă vinovat privirea. Întrebă după un timp:

— Spune-mi, rogu-te, logofete, cum ai oblicit ticăloşia?

— Când ai întins palma pentru a primi mana calicilor am văzut pe degetele tale cele lacome urmă proaspătă de dohot de la roata căruţii braşoveanului. Iar urmele acelea intră acum în gura buzunarului.

Mânară o vreme în deplină linişte. Soarele arduca treaptă de treaptă, drumul se umpluse iarăşi de căruţe şi carete uşoare trase de măgăruşi cu panglici roşii la urechi. Se îndreptau spre Bucureşti, ţinând capul în ţărână şi neluând aminte la îndemnurile vesele ale stăpânilor înveşmântaţi în straie de sărbătoare. Pe câmp pândeau albăstriţe şi margarete, traista ciobanului, păpădia şi macul îşi săltau capetele.

Caii uzi de sudoare scuipau spumă. Radu Andronic socoti că-i vremea să le îngăduie cuvenita odihnă. Descălecară lângă un pârâiaş limpede. Logofătul scoase tabachera meşterită cu mult dichis, din ţara Bourbonilor, răspopitul îi urmă pilda aducând la lumină o pungă cu tutun.

— Nu mi-ai zis, cuvioase, cum de-ai ajuns duhovnic.

Pafnutie îşi scărpină ceafa, trecu degetele peste barba retezată, apoi prinse să-şi răsucească ţigara.

— Într-acea zi când Dumnezeu plăsmui necuvântătoarele, numai ce vine la El un pui de leu. Doamne, de ce nu m-ai născocit raţă? În dulce trai mă legănam. Ici balta, colo viermii, dincolo coteţul cu grăunţe. Şi-a zis Domnul: „Împărat şi strajă a deşertului te-am sorocit. Întru aceea ţi-am dat minte şi vlagă. Lesne-i să scurmi în tină, trudnic să păstoreşti în pustie şi doar aleşilor mei le atârn povară de umeri”.

Andronic îşi răsuci ochii şi dinţii sticloşi.

— În mare încurcătură mă pui, Pafnutie! Mi-e oare îngăduit să ţin slugă, ales de preţ al Domnului?

Întoarse capul iute. Un rădvan galben se ivise în creştetul dealului. Pe capră stăteau doi boieri. Trăgeau amândoi de hăţuri unul într-o parte, altul în cealaltă, gata să răstoarne trăsura. Radu Andronic

începu să râdă şi le ieşi în cale.

Boier Ioniţă Fărcăşan lepădă hamul şi se frecă la ochi:

— Visez, clucere, ori am vedenii?

Negoescu, istovit, cu privirea înceţoşată bombăni:

— Visezi, Ioniţă! Te ţii minte vreodată treaz?

Radu Andronic prinse caii de dârlogi.

— De unde veniţi, cinstiţi boieri? Şi unde l-aţi prăpădit pe surugiu?

— Parc-a făcut ceva bâldâbâc în Argeş, mormăi clucerul.

Fărcăşan îşi coborî trupul gros şi se azvârli împleticit în braţele logofătului.

— Radu Andronic! Ţi-am zis eu, Negoescu, că până la urmă îl dibuim? Am scotocit tot târgul azi-noapte, căutându-ţi urma. Zic să ne întoarcem.

— Unde? întrebă logofătul zâmbind.

— La crâşma din Copăceni. Vin ca acolo n-ai băut într-o viaţă.

— Gămanul are dreptate, zise clucerul. Poate găsim şi surugiul.

Fărcăşan îşi înghesuia răsuflarea cleioasă în nasul logofătului.

— Stroe şi armăşelul Creţu deşartă singuri ulcelele.

— Cum se poate, Ioniţă!? se miră Andronic. Ai rătăcit oare bunele deprinderi? N-am pomenit zaiafet să nu pleci ultimul.

— Eu să plec?! După domnia ta umblu, lăsându-mi pântecele supus arşiţei. Gândeam să dăm o raită la Rădiţa, ştiind că pe la crâşma ei îţi sticlesc ochii.

— Da znamenia asta cine mai e? întrebă Negoescu, căutând spre Pafnutie.

Fărcăşan chibzui cu mărinimie:

— Dacă-l măsori mai lung, parcă aduce a om. Îl luăm şi pe el. Ei, mergem?

— Mergem! hotărî Andronic. Voi o porniţi înainte că ne arătaţi drumul.

— Am zis şi iar am zis! făcu Ioniţă abia nimerind treptele rădvanului. Andronic e cel mai deştept dintre voi. Nu trebuie să-i spui de două ori un lucru ca să-l priceapă.

Logofătul îl ajută pe Negoescu să urce. Boierul bombăni ceva, apoi adormi pe loc.

— Mână! strigă Andronic spre Fărcăşan.

Ioniţă învârti biciul şi arse avan spinarea cailor.

Rădvanul se smuci ridicând nouri de pulbere. Fărcăşan, ameţit, nu băgase de seamă că se îndrepta spre Bucureşti şi nu către rateşul pomenit. Strigă cât îl ţinea gura:

— Ai să vezi ce or să se bucure Stroe şi armăşelul.

Andronic nu-l mai auzi. Puseră zăbalele cailor şi goniră ca nălucile

la rosturile lor.

Pafnutie căută cu părere de rău spre rădvanul boierilor, pierit în cotul drumului. Îngână, oftând:

— Ştiu unii cum să-şi cheltuiască vremea...

Lumina dimineţii îşi vărsase tot argintul în apele Argeşului. Un pâlc de mesteceni născocea umbră dulce căsuţei podarului, o coşmelie albă, împrejmuită. Pe ţepuşele gardului, oale încondeiate, vârstate cu smalţ, adăstau ca nişte cuşme, râdeau soarelui. Bumbii cârmâzii ai trandafirilor începciau zidurile văruite. În firul apei, se zărea podul umblător.

— Se duce ori se întoarce? întrebă logofătul Andronic cu mâna streaşină la ochi.

Pafnutie, abia trăgându-şi sufletul, descălecă iapa tătarcă.

— În ceas de cumpănă gândesc ca şi cum aş fi încredinţat de împlinirea dorinţei.

— Eu tocmai pe dos. Şi ce-ar pofti cuvioşia ta acum?

— Să se ducă! Am avea răgaz de odihnă. Mă simt vlăguit de puteri şi nici iepei aisteia nu-i e mai moale. Poruncă avem să cruţăm dobitoacele.

Radu Andronic nu-l auzi. Privea încruntat pluta ţinută în mijlocul râului. Răspopitul se apropie de fântână şi înfundă capul până la urechi în ciutură. Când îl scoase, ochii i se bulbucară, gata să scape din găoace. Logofătul înfrunta vrednicia a nouă haidamaci cu spăngi în mână şi junghere la cingători. Se năpusteau asupră-i, pieptiş şi cotiş, toţi într-un gând.

De spaimă, Pafnutie îşi simţea braţele moi, iar picioarele fără reazem. Andronic lupta cu amândouă mâinile. Într-una ţinea jungherul, în cealaltă spada turcească. Pe chip îi înţepenise zâmbetul cel rău, ochii scăpărau.

— Samănă cu necuratul! rosti Pafnutie, lipindu-se de fântână.

Radu Andronic izbea fără îndurare, ţintind inima şi pântecele. Doi răpuşi căzuseră unul peste altul în cruce, mânjind cu sânge ograda podarului. Răspopitul îşi ridică degetele dăruind asupra lor binecuvântarea morţilor.

Logofătul îşi lepădase ceapchenul. Cămeşa despicată până la brâu lăsa să se vadă pieptul însemnat de fier în dese locuri. Păstra statornic spatele spre apă pentru a nu avea a se apăra decât din trei părţi. Unul dintre năvălitori suci jungherul în palmă, apucându-l de vârf, dar nu mai apucă să-l zvârle. Primi hangerul logofătului în crucea inimii şi se nărui. Boierul lupta acum doar cu spada, încercând să se strecoare prin vicleşug.

Pafnutie îşi luă inima în dinţi şi se desprinse de fântână, chibzuind

loc sigur în spatele unui mesteacăn. Cuviosul avea în buzunarul mâinii drepte piper mărunţit, în cel din stânga sare pentru trebuinţele pântecelui, în ceasurile de alergătură când sfinţia sa mistuia bucatele din mers. Alătură un pumn de sare altuia de piper şi pândind clipa prielnică zvârli amestecul în ochii celui mai apropiat. Vrăjmaşul scoase un răcnet şi căzu în genunchi.

— Aşa, Pafnutie, râse logofătul miruind potrivnicul între umeri. Sare şi piper pentru ochii hainilor! Păzeşte-ţi spinarea! Lefegiii moralului izbesc pieziş, precum stăpânul lor.

Se încrâncenase în luptă trup la trup. Opintindu-se, Andronic săltă duşmanul peste umeri şi-l aruncă în apele Argeşului. Rămăseseră patru. Se apropiau ţinând spinările încovoiate. Logofătul îi aştepta arc, cu mâinile goale. Prinse din zbor cuţitul azvârlit de Pafnutie. Îl aruncă în aceeaşi clipită spre cel din mijloc şi omul se prăbuşi, stingând aprinderea celorlalţi.

Ciutura stârnită de răspopit se legănă în lungul frânghiei izbindu-l pe unul în moalele capului. Căzu în genunchi, având mare uluire pe chip. Andronic sări înapoi şi ridică spada. Strigă, rostogolind din vârful cizmei, un bolovan spre haini:

— Luaţi seama, voinicilor, şi ascultaţi povaţa mea! Încălecaţi cât mai aveţi vreme şi daţi veste jupânului vostru...

N-avu vreme să-şi sfârşească vorba. Pafnutie apucase o osie de car rezemată de uluci şi-nvârtoşându-se, prinse a roti deasupra vrăjmaşilor. Ţinea ochii închişi de frică, grămădind pe buze blesteme cumplite.

— Foc şi pară în casele voastre, ciuma cea rea deasupra casei, junghiul satanei în pântecul muierii! Vlagă rea în mădulare, bubă spurcată în vintre, moară în piept şi pucioasă pe lumina ochilor! Amin am zis şi afurisenie zic vouă!

Haidamacii betegiţi ori zdraveni se mistuiseră de mult în sihla întinsă pe marginea apei, dar cuviosul Pafnutie învârtea îndrăcit osia stârnind orătăniile, culcând aracii de viţă din grădina podarului. Pomelnicul de blesteme părea fără sfârşit. Auzi un hohot de râs şi deschise ochii cu teamă. Logofătul Radu Andronic îl măsura rezemat în sabie.

Leşurile răpuşilor umpleau ograda, soarele cernea lumină şi linişte caldă. Andronic îşi ridică privirea.

— Ai ostenit, cuvioase? Gândeam c-ai s-o ţii aşa până în seară. Multă desfătare ţi se citea pe chip şi n-am vrut a ţi-o curma.

Răspopitul zvârli osia şi se aşternu la pământ.

— Îngăduie-mi puţină odihnă acum după ce l-am răpus pe vrăjmaş şi-am izbăvit viaţa stăpânului meu! Nu suntem trufaşi şi nu aşteptăm

mulţămită, deşi dezmierdarea nu-i fără rost, ci încununarea faptelor prea bune iaşte...

— De care dezmierdare cauţi, Pafnutie? Talerii nu-ţi plac, alinatul muierii te mânie, fără dulceaţă ţi-i vinarsul. Socotesc că o slujbă de mulţumită tocmită la lăcaşul sfântului Spiridon îţi va îndestula dorul de mângâiere.

— Mă va îndestula, logofete, ba îmi va prisosi pentru alte dăţi.

Scoase o părăluţă din chimir şi o depuse în palma cealaltă. Mormăi în barbă, căutând pieziş spre boier:

— Rogu-te, prea cuvioase Pafnutie, primeşte astă arămioară pentru slujba trudnică. De curaj şi sămânţă de răsplată să-ţi fie!

Zăbovi lung cu părăluţa în mână, aşteptând să facă pui. Logofătul, cu ochii ţintă la râu, nu-l asculta. Pafnutie oftă până în adâncul sufletului şi strecură banul în cingătoare.

Radu Andronic zvâcni în şa după obicei, fără să atingă scăriţa. Pafnutie mai zăbovea în capul podului. Iapa nu voia să sară pe mal, necheza şi tropăia în scândurile de lemn, încercând cu dinadinsul să smulgă dârlogii din mâinile răspopitului. Podarul sprijinit de un par dădea poveţe. Pafnutie bombăni furios peste măsură:

— Dă-mi pace, omule! Vezi-ţi de podul şi năcazurile domniei tale, că mi-s roase urechile de sfaturi mai dihai ca fundul bernevecilor!

Dibui în chimirul larg o grimea şi legă ochii iepei. Tătarca, dintr-o dată supusă, păşi pe mal. Logofătul nu-i dădu răsuflet.

— Nu te moşmondi, Pafnutie! Braşoveanul e la jumătate de ceas înainte. Trebuie să-l ajungem până intră în Grădiştea.

— Nu zăboviţi, spuse podarul. I-am văzut armăsarul. Aveţi cal vânteş de înfruntat.

Pafnutie îşi izbi palmele, cercetând cerul.

— Fereşte-mă de noaptea cea fără de zi, de stufatul fără miel şi grăitul în deşert, de stăpânul fără îndurare şi povaţa nedorită, de iapă tătarcă şi de podar flecar!

Dădu pinteni, privind într-altă parte. Boier Radu Andronic pierise în pulberea drumului printre tei, stupi de floare bălană.

Privit din marginea drumului, logofătul părea fiinţă nepământeană, călărind armăsar fermecat. Adunat peste grumazul calului, se ţinea strâns în şa, lăsat puţin într-o parte. Pulpanele ceapchenului fluturau pe pântecele tuciuriu al bidiviului. La fiecare răspântie, încetinea cercetând cu luare-aminte în lături şi în faţă semnele lăsate de braşovean. Dar urmele de copite fuseseră alungate de roţile carelor şi trăsuricilor, ori ale rădvanelor boiereşti.

Răsuci capul. Răspopitul abia se vedea, o buchie dolofană ce luneca în margine de zare. Radu Andronic se plecă şi mai tare, îndesând

îndemnuri la urechea calului. Armăsarul sforăia, potcoavele izvodeau scântei; zbura, abia atingând pământul.

Drumul coti spre Grădiştea. Clopotniţa bisericii, un măr de argint aninat la poalele cerului, stăpânea întregul sat. Logofătul îşi simţi inima. La trei sute de paşi înainte, gonea om călare. Ochii i se împăienjeniră. Trase dintr-o dată frâul cu putere, apoi împunse pântecele calului. Bidiviul sări în două picioare şi ţâşni în salt lung.

Radu Andronic reteza din depărtare. Putea să-l zărească acum pe braşovean. Neguţătorul căuta mereu în urmă. Încă puţin şi avea să intre în sat. Logofătul spintecă hora întinsă în uliţa mare. Oamenii abia prididiră să se ferească din calea armăsarului. Rămaseră de o parte şi de alta a drumului, ca o aţă ruptă, privind buimaci vârtejul de colb şi copite.

Boierul se apropia. Desluşea spinarea braşoveanului în strai verzui, armăsarul roib. Gonea bezmetic pe uliţele satului, stârnind câinii şi blestemele babelor. Cârmi fără veste şi pieri din vederea logofătului.

Radu Andronic opri în faţa unei curţi scotocind-o nehotărât cu privirea. Era o gospodărie de oameni cuprinşi, cu acareturi multe, flori zugrăvite împrejurul ferestrelor şi pridvor de piatră. Un pâlc de cumetre se holbau la el şoptind în căuşul palmei. Simţi perdeaua adiind în spatele muşcatelor şi descălecă lângă cerdac.

Uşa era ferecată. Logofătul se azvârli dintâi cu umerii, apoi proptindu-se în stâlpul pridvorului, izbi cu amândouă picioarele o dată. Zăvorul sări şi uşa se crăpă cu vaiet.

Boierul pătrunse într-o odaie cu lumină puţină. Braşoveanul stătea lângă fereastra deschisă. Din mâinile lui îşi lua zborul un porumbel.

Dintâi, Radu Andronic nu pricepu. Îl nedumerea mai cu seamă tihna fugarului şi zâmbetul de batjocură. Braşoveanul avea obrazul negricios şi ochi mici, făcuţi anume să străpungă.

Trase jungherul, frământându-l în palmă. Strecură şuierat, printre dinţii rari:

— Ai rămas strană, logofete!

Gândul îl fulgeră pe Andronic dintr-o dată. Rosti înăbuşit, cu ochii întunecaţi:

— Porumbelul...

— Văd că ai priceput. N-alergi după el?

Logofătul se simţea vlăguit. Taina cea mare a Brâncoveanului, izvodul, pierise în răscrucile cerului, acolo unde nici un muritor nu avea cum să-l ajungă. Zbura spre vrăjmaş, aninat de piciorul unei turturici.

Ascuţişul braşoveanului îi căută pântecele. Boier Andronic se răsuci,

trimiţându-i piciorul în încheietura pumnului. Jungherul sări înfingându-se în lemnul podului.

Logofătul îşi trecu palma peste faţă, încercând parcă să-şi scuture neizbânda.

— Cum s-ar zice, ne-ai înfrânt. Pe mine şi pe Vodă.

Negustorul râse, cercetându-şi mâna:

— Gândul meu nu bate atât de departe. Mi-e de ajuns că lucrul acesta a fost împlinit.

— Din a cui poruncă?

— Sunt încredinţat că n-ai să mă crezi, dar nu-mi cunosc stăpânul.

— Sunt încredinţat că nu eşti încredinţat!

— Te amăgeşti, logofete.

Radu Andronic oftă, ferindu-şi ochii:

— Am risipit destulă vreme şi la urma urmelor nu mie trebuie să-mi dai socoteală. Brâncoveanu te aşteaptă cu nerăbdare. Încalecă!

Braşoveanul râse din nou şi nu se clinti. Boierul îl cercetă cu luare-aminte. Colţul buzei îi zvâcnea în zâmbet rău.

— E multă pace în cugetul tău, Dragoş.

— Aşa-i, logofete. Nu mă tem de gâde...

— Toţi viclenii încep cu asemenea vorbe şi sfârşesc cu altele.

— ...şi nici de caznele din beciurile Brâncoveanului nu mă înspăimânt.

— Om vedea! Ia-o înainte.

— Pace vouă! izbucni un glas adânc.

Pafnutie binecuvânta în pragul uşii. O privire a logofătului îl făcu să tuşească. Rezemă peretele, căutând pe sub sprâncene.

— Oricât m-ar chinui, urmă negustorul, n-are să scoată nimic de la mine. Sunt uger de vacă stearpă.

— Toate acestea ai să i le spui lui Vodă.

— Ţi le spun dumitale, logofete.

— Dacă-ţi place a vorbi de două ori, nu mă împotrivesc. Ai să faci treaba asta însă pe drum.

— Răgaz, logofete! Îngăduie-mi puţin răgaz. Îţi jur pe capul pruncilor mei că nu ştiu cine-i tartorul de la Curte. Am primit poruncă, prin cuvânt scris lăsat la han, să ridic izvodul din casele prăpădite ale Rudeanului, iar după aceea să mă îndrept fără zăbavă spre Giurgiu.

— Cum de au găsit bun pentru treaba asta tocmai pe negustorul Dragoş?

Omul rânji:

— Acesta mi-e meşteşugul adevărat şi nu neguţătoria.

— Iscoadă?

— Îţi vorbesc fără viclenie, căci orice altceva ţi-aş spune nu mi-ai da crezare. Fii bun şi trimite sluga afară. Am o taină cu domnia ta.

— Pafnutie, spuse logofătul fără să se întoarcă, mergi şi adapă caii!

Răspopitul ieşi, abia târându-şi paşii. Negustorul scoase de sub crivat un sunduc plin de pungi. Le rândui fără grabă pe masă, şoptind:

— Fă-mă scăpat şi sunt ale domniei tale.

Logofătul tresări. Îşi pironi privirea în duşumeaua îmbrăcată în scoarţe vârstate şi luă altă vorbă:

— Cine locuieşte aici?

— Un văr de-al meu, fără nici un amestec, spuse Dragoş. E dus în petrecere cu muierea şi plozii la neamuri. Îmi ţine gata în orice clipă porumbeii, dar rostul nu li-l ştie. Ce zici, logofete? Încheiem târgul?

— Ai mare îndrăzneală, zâmbi Andronic.

Negustorul rânji:

— Dacă chibzuieşti bine, nu îndrăzneală se cheamă că am, ci înţelepciune. Domnia ta nu dobândeşte nimic cetluindu-mă şi nici Vodă, pentru că adevăr grăiesc, nu-i ştiu chipul celui ce a scos izvodul. Văzu ochii logofătului rătăcind lacom deasupra pungilor şi adăugă: Aşadar, în loc să pierdem, câştigăm amândoi.

— Ce-i spun Brâncoveanului? întrebă moale Radu Andronic.

— Nimeni nu-ţi va lua capul pentru că o iscoadă a avut cal mai iute şi oameni care ţi-au ţinut calea. Podarul poate pune jurământ. Fă-mă scăpat şi iei aurul. Dacă ţi-e de slugă să nu răsufle...

Făcu semn reteziş sub grumaz.

— Mi-e cu credinţă, şopti logofătul.

— Ai cinci sute de galbeni, îl ispiti negustorul, şi prieten pe viaţă acolo unde se fierbe piatră scumpă.

— Bine! şopti Radu Andronic. Eşti slobod.

Se dădu în lături, lăsându-i drum spre uşă. Dragoş îi puse mâna pe umăr, zâmbind:

— Amândoi ne încălzim pe aceeaşi vatră, logofete. Deopotrivă slujim stăpân. Dacă te fugăream eu dincolo de hotarul Valahiei, se numea că dumneata eşti iscoadă, iar eu în slujbă împărătească. Nu-mi uit prietenii şi sunt încredinţat că odată mă voi plăti şi într-altfel.

Se strecură ca o stahie. Logofătul strânse pungile în sunduc, zăbovind cu fiecare în mână, parcă măsurându-le. Auzi calul braşoveanului care lua drumul Giurgiului şi ieşi în curte.

Armăsarul sta la umbră scociorând cu botul prin iarbă. Pafnutie îl aştepta lângă iapa tătarcă. Avea chipul înnegurat şi căuta doar spre picioarele logofătului. Scoase încet dulama, încălţările, îşi descinse chimirul turcesc şi le aşeză cu grijă pe şaua iepei. O aduse de dârlogi lângă armăsar, apoi dădu să iasă din ogradă.

— Isprava asta cum se mai cheamă, cuvioase? întrebă Radu Andronic, încruntând sprânceana.

Răspopitul şovăi o clipă, apoi rosti apăsat:

— Ţi-am spus în casa Marghioliţei că de nu mi-ar fi slujba pe plac, drumul e al meu, calul şi straiele ale domniei tale. Galbeni nu mi-ai dat.

— Hm! se strâmbă Radu Andronic. Şi ce anume nu ţi-a fost după poftă?

Pafnutie ridică privirea adumbrită, pironind ochii logofătului:

— Cea din urmă faptă a domniei tale. Ştiu ce târg ai încheiat cu negustorul.

— Ia te uită! pe buze îi tremura un surâs. Tocmai tu, cuvioase, căutat de străji şi gata să-ţi pierzi urechile, te învredniceşti a-mi judeca lucrările?

— Eu, logofete! Eu, Pafnutie răspopitul! Am fost nemernic şi hoţoman, şi muieratic, şi robit pântecelui şi nu o dată am supărat pre Domnul. Dar mâna care mi-a dat pâine n-am vândut-o şi nici coadă de topor n-am fost! Rămâi cu bine, boier Andronic.

— Te-a întristat slobozirea braşoveanului?

— M-a îndurerat.

— Socoteşti netrebnic târgul?

— Netrebnic şi ticălos este să-ţi vinzi stăpânul şi pre cei de-o lege cu tine.

Logofătul izbucni în râs. Prinse umerii slugii şi-i zgâlţâi cu putere, până ce răspopitul simţi că ameţeşte.

— Mult ai dobândit în inima mea, Pafnutie. Când mă vei mânia tare, am să încerc mereu să-mi amintesc de ziua aceasta. Şi drept răsplată pentru început primeşte, rogu-te, galbenii ăştia.

Smulse de la chimir o pungă şi-o azvârli. Dar răspopitul n-o atinse.

— Sunt spurcaţi, logofete, îmi ard degetele.

— Sunt buni.

— Talerii Iudei!

— Nu-ţi frământa cugetul cu lucruri care nu le înţelegi, Pafnutie. De ajuns să ştii că nu sunt vânzător, căci nimeni din neamul tatălui meu n-a slujit aurului, vânzându-se necredincioşilor. Iar târgu-i viclean şi de el va şti Vodă.

Răspopitul înşfăcă punga. În ochi îi jucau luminile vesele. Îmbrăcă dulama, se încinse repede cu chimirul şi prinse a cânta cât îl ţinea gura.

— Doamne şi iar Doamne! Dăruieşte-mi mie duhul răbdării şi al dragostei, şi-al gândului smerit! Şi ajută-mi să-mi văd greşalele şi în van să nu-l osândesc pe fratele meu...

— N-am isprăvit, Pafnutie!

Logofătul ţinea gârbaciul în mână. Privirea avea lucoarea aceea drăcească pe care o temea sluga.

— Urmează a doua răsplată. Asculţi la uşi închise, tragi cu urechea la tainele stăpânului. Pentru cealaltă faptă ţi s-au cuvenit galbeni. Pentru aceasta, biciul!

Ridică mâna pe neaşteptate, spintecând cu şuier văzduhul. Odgonul de piele cu ţinte se încolăci ca o limbă de foc pe şezutul răspopitului şi Pafnutie mugi ca muşcat de şarpe. O luă la goană prin curte, urmat de biciul care-l înconjura din toate părţile, stârnind colbul. Răspopitul ţopăia înspăimântat, fără să bage de seamă că biciul îl ocolea cu bună ştiinţă.

Capitolul X - Jocul cu moartea

Boier Radu Andronic află că Vodă hotărâse să petreacă a doua şi a treia zi de Paşti la Mogoşoaia, în mijlocul coconilor şi domniţelor.

Casele acestea îi erau cele mai dragi Brâncoveanului. Aici chibzuia să statornicească palat lui Beizadea Ştefan, iar gândul aducea an de an spor frumuseţilor Mogoşoaiei. Şi tot aici, mai mult decât la Târgovişte, Potlogi, Obileşti, Doiceşti ori Brâncoveni, unde se găseau alte rânduri de case domneşti, gusturile lui Vodă se împliniseră în adevărata şi bogata lor închipuire. Măiestriei veneţienilor, Brâncoveanu îi însoţise osârdia întru frumos a meşterilor valahi cu zestre bogată întocmită în sute de ani de trudă pentru desăvârşire.

Şcoala pietrarilor în frunte cu Vucaşin Caragea săvârşise minuni. Alungând florile necunoscute valahilor, dumnealor ciopliseră bujorul, laleaua, zambila şi viţa-de-vie. Foişorul se zărea de departe, iar dedesubt, ocniţele rezemate în stâlpişori răsuciţi.

Logofătul ocoli lacul şi se înfăţişă străjii, cerând să fie vestit Domnului. După puţină vreme, apăru paicul Grigore care – trecându-l pe sub poarta brodată parcă în gherghef – îl însoţi până la primul cat al palatului. Între bolţi, căutând cu dinadinsul spre dreapta, sta pajura Brâncoveanului gata să-şi ia zborul. Logofătul se întrebă zâmbind dacă acvila caută spre nemţi ori mai departe... Tot aici pusese Vodă să i se zugrăvească drumul său trudnic la Stambul, făcut cu un an în urmă. Meşteri vestiţi acoperiseră peretele cu privelişti ce n-avea să le uite niciodată. Anul 1703 fusese an de grea încercare şi dacă pe obrazul lui Brâncoveanu, cel din zid, închipuit în seraiul Sultanului şi al marelui vizir nu răzbătea spaima, inima i se mai răcea la amintirea acelor zile. O zodie mărinimoasă, dar mai cu seamă pungile lui de galbeni nu-i curmaseră atunci viaţa şi domnia.

De jos se auzeau râsetele coconilor. Domniţa Bălaşa alunecă pe scări ca o părere, cu poalele în mâini, fugărită de Smaranda, domniţa mezină.

Paicul, sluga credincioasă a Brâncoveanului, îl petrecu până în pragul unei cămări cu bagdadia plină de flori şi păsări. Nu scosese nici un cuvânt, păstra chip de piatră. Odaia era rânduită evropeneşte, cu mese înalte şi scaune, lucruri ce se mai găseau în două ori trei case boiereşti: la vorniceasa Leurdenau, la stolnic şi poate la clucerul Negoescu. În locuinţa dumneaei, jupâneasa Irina nu îngăduia astfel de lemne, căci nu le pomenise în conacul părinţilor şi trăiseră în cinste, tihniţi şi până la adânci bătrâneţi.

Mesele şi scaunele erau albe, cu picioruşe plăpânde, daurite. Scrinurile, de asemenea, albe, aveau zugrăvite pe pântece privelişti cu

chipuri şi straie de pe alte meleaguri. Trandafiri albi în vaze de alabastru zvoneau aromă dulce.

Zâmbetul Brâncoveanului pieri îndată ce închise uşa. Pe faţa trasă zvâcnea doar neliniştea privirii. Purta veşmânt simplu, caftan de zarafir cu ciucuri de aur şi ilic din atlaz. Nelipsitul smarald strălucea singur pe degetul cel mic. Deschise o uşă dosită în zid şi pătrunseră în odaia de taină, unde nu putea ajunge nimeni cu urechea.

— Ce-ai izbândit, logofete? şopti Vodă, căutându-i ochii.

— N-am izbândit, Doamne.

— A! făcu uşurel Domnul şi umerii părură dintr-o dată mai încovoiaţi. Rea veste mi-aduci...

— Pedepseşte-mă, Măria Ta, dacă gândeşti că am greşit. Iscoada a fost mai iute ca mine. A izbutit să lege izvodul de picioruşul unui porumbel şi să-l sloboadă înainte ca eu să-l fi împiedicat.

Brâncoveanu se clătină, de parcă ar fi primit un jungher în piept.

— A mărturisit cine i l-a dat?

— Nu. Vicleanul din preajma Măriei Tale a ştiut să-şi ascundă chipul şi de astă dată.

— Înţeleg. Iscoada a ridicat cel de-al doilea izvod dintr-un loc anume...

— Întocmai, Măria Ta.

Domnul oftă:

— Nu ne rămâne, logofete, decât să socotim cât va trece până ca izvodul să ajungă în mâinile turcului şi până vor începe a prinde pe oamenii noştri purtători de scrisori.

— Crainicii Domniei tale fac drumuri cotite, spuse logofătul. Ei sunt mai cu seamă neguţători, cerşetori, boscari şi pehlivani ori din cei ce se duc la Ierusalim în hagialâc.

Vodă râse amar:

— Gândeşti a-i opri pe drum?

— Nu. Dar trec multe săptămâni până să ajungă la cei cărora le e trimis cuvântul scris. Vrăjmaşul ştie ori prepuieşte încotro scrii, nu-i cunoaşte însă pe curierii Domniei tale. De aceea, el va pândi în preajma prietenilor scaunului valah din Rusia, Viana, Transilvania ori Veneţia, aşteptând, cu cifrul la îndemână, să răstălmăcească scrisorile însuşite prin viclenie.

— Ori plătite în aur...

— Ticăloşi au fost pretutindeni, Doamne. Asupra înştiinţărilor mai vechi cifrul n-are putere.

— Vrei să spui că avem un răgaz de câteva luni. Adevărat este, căci doar cele din urmă scrisori pot fi citite în tălmăcirea noului izvod. E puţină vreme de când l-am statornicit în locul celui vechi. Şi?

— Chibzuiesc să plec la Istanbul. Cu pungi de aur şi prieteni voi

reuşi să mă strecor în casa mectubgiului Selim Beltaş.

Vodă încruntă sprâncenele:

— Ce?!

— Viclenia şi aurul deschid multe uşi, spuse logofătul, zâmbind subţire. Nu de la mine trebuia să afle Măria Ta asemenea lucruri.

— Îţi dă prin gând, logofete, ce înseamnă să pătrunzi în casa celui ce conduce şi orânduieşte cancelaria muftiului? Mectubgiul e unul dintre cei mai de seamă dregători ai împărăţiei.

— Ştiu, Măria Ta.

Brâncoveanu măsură mult timp odaia pe gânduri.

— Mă las amăgit de nădejde şi-mi închipui că ai izbutit. Ce socoteşti să faci mai departe?

— Voi găsi cifrul şi-l voi schimba cu altul strâmb. De ajuns să primenesc câteva cifre şi buchii, pentru ca toată truda să le fie zadarnică. Nu vor mai putea răstălmăci nimic.

Vodă îl privi iute. Radu Andronic urmă:

— Dacă l-aş fura, le-aş atrage luarea-aminte. Pe când aşa, izvodul măsluit li se va părea aiureală şi vor socoti că au fost păcăliţi chiar de iscoadele lor.

— Mda...

— Şi iar se mai poate, zâmbi în anume fel boier Andronic, să lăsăm prinse scrisori ticluite anume pe potriva cifrului măsluit şi care să vorbească de credinţa Măriei tale faţă de sultan.

Brâncoveanu îl privi lung. Ochii îi sclipeau.

— Nu ne-am înşelat prea tare luându-te în slujba noastră, logofete. Cum gândeşti a pătrunde în casa lui Selim?

— Iscoada lui, negustorul braşovean, goneşte la ceasul ăsta spre Dunăre.

Brâncoveanu ridică ochii. Nu lăsă loc negurii şi spuse liniştit:

— Deapănă-ţi gândul ascuns. De ce l-ai slobozit?

— Pentru că am nevoie de prieten în tabăra vrăjmaşului. Mi-a plătit cinci sute de galbeni să-l fac scăpat.

— Braşoveanul socoate dară că te-a cumpărat. Nu văd însă cum îi vei folosi la Constantinopol.

— El va fi omul care va zvoni despre necredinţa mea şi se va pune zălog că urgia Măriei Tale mă ţinteşte cu adevărat.

— Gândul e bun şi-mi place, logofete. Urmează!

— Pentru ca turcul să creadă în mine, trebuie să mă arunci în lanţuri din care eu să scap şi să fug la Constantinopol. Şi mai trebuie ca toţi boierii Măriei Tale să fie încredinţaţi de hainia mea.

— E de ajuns să afle jupânesele...

— Cer îngăduinţa altei căi, spuse Radu Andronic surâzând. Boierul

Ioniţă Fărcăşan. Dacă ştie el, într-un ceas va afla tot târgul.

— O să ştie. Va şti de asemenea că dăruiesc multe pungi celui ce se va învrednici cu prinderea domniei tale.

— Iar la Stambul, urmă logofătul, Dragoş negustorul va adeveri întâmplarea.

Brâncoveanul îşi trecu degetele prin barbă.

— Înţeleg... Ne eşti slujitor cu mare preţ în cinstea şi inima noastră, de aceea vreau să chibzuim bine. Hainit, îţi atragi mare primejdie. Orice boier te va putea doborî pieptiş sau pe la spate, gândind să fie pe placul nostru.

— Voi şti să mă feresc. Pot izbuti numai dacă taina înţelegerii noastre va fi deplină. Îmi voi îngădui doar părintelui meu să-i vorbesc, căci e om înaintat în ani şi greu ar primi vestea de ticăloşie.

— Boier Costache Andronic ne-a slujit cândva cu nespusă credinţă în treburile noastre de taină. Avem toată nădejdea.

Logofătul făcu ochii mari:

— Tata?! Îşi aminti figura mucalită a bătrânului şi zâmbetul îi înflori pe buze. Deplină nădejde, Măria Ta, nici mie nu mi-a pomenit cuvânt despre asemenea treburi.

— Ştiu. Nu va avea nimeni cunoştinţă, logofete Andronic. Străjerii te vor ridica la noapte din casele de la Mesteceni şi te vor aduce în lanţuri la Curte. Avem în beciurile noastre cămară de cazană cu ieşire tainică. Te voi slobozi eu, noaptea cealaltă, prin grădină. Vorbeşte răspopitului să te aştepte în ulicioara Cucului cu cai şi cele cuvenite de drum.

Logofătul îl cercetă pe furiş. Se şi auzise de Pafnutie la Curte... Îngână moale:

— Îi slugă credincioasă...

— Iar domnia ta, buiac! L-ai furat străjilor nesocotind poruncă domnească. Negustoriţa i-a tăiat barba...

— Nu ea, Măria Ta...

— Şi aţi plecat amândoi râzând în musteţi de păcăleala trasă Brâncoveanului. Aşa-i?

— Nu pe Măria Ta am socotit că-l păcălim, spuse încet Andronic.

Se uită pe sub sprâncene la Domn. Vorbele erau aspre, dar în ochi îi stăruia lumină blândă.

— O să te certăm, logofete, când te vei întoarce în Valahia. Atunci avem să hotărâm şi soarta prea cuviosului. Pentru ce s-a făcut vinovat?

— Diavolul cu ispitele a fost mai tare. La tot ceasul îi întindea în faţă ispite. Doborât de băutură, şi-a rezemat mâna în chimirul unui târgoveţ. Adăugă încet: Până la acea vreme, poate s-o îndrepta.

— Hm! făcu Domnul. N-am văzut plop strâmb şi nici pârâu întors

din drum. Toate-s cum le-a lăsat Dumnezeu. Dar domnia ta, care eşti mai tânăr, pesemne ai întâlnit... Oftă: Nu ştiu, logofete, de vom mai putea tăifăsui în tihnă. Vei primi cuvânt către bancherul meu din Constantinopol. El îţi va da pungi cu bani după nevoie. Turcii sunt lacomi de taleri şi anevoie vei găsi ceva la Poartă care să nu fie spre vânzare.

— Am înţeles, Măria Ta.

— Nu precupeţi, boier Andronic, nici galbenii, nici osteneala, şi-ţi vom fi cu mare datorinţă. Îi atinse umărul, privindu-l în inima ochilor: Eşti singura noastră nădejde.

* * *

Miercuri în puterea nopţii, Ioniţă Fărcăşan zdruncina să dărâme şi mai mult nu porţile clucerului Negoescu. Tărăboiul asmuţi toţi câinii din mahala. O slugă cu ochii mustind de somn îi deschise în cele din urmă. Îşi zvârlise la nimereală o broboadă, căsca de-i trosneau fălcile. Deprinsă cu asemenea sosiri la ceas târziu, petrecu pe boier în iatacul lui Negoescu, fără a mai cere îngăduinţa stăpânului.

Fărcăşan izbucni pe uşă, năpustindu-se asupra crivatului. Smuls din al doilea somn, clucerul sări înspăimântat.

— Foc?

— Nu! Ioniţă! suflă gămanul. Am veste mare!

Negoescu se înfurie:

— Eşti capiu rău, bre omule! Nu trec două nopţi fără să-mi mai sară inima din loc. Mai du-te, frate, şi pe la alţii!

— Dacă ai şti ce ştiu...

— Iar?

Fărcăşan îl trăgea de piepţii cămăşii fără a-şi lua răgaz de răsuflet.

— Andronic... Ascultă aici! Sunt cel dintâi care o află... S-a hainit! L-a vândut turcilor pentru cinci sute de galbeni!

— Pe cine?

— Nu ţi-am spus?

— Nu.

— Pe Brâncoveanu! Vodă a prins de veste şi l-a băgat în lanţuri.

Celălalt îl privi cu luare-aminte.

— Unde-ai băut, Ioniţă?

Boier Fărcăşan se lăsă într-un genunchi şi-i suflă în nas.

— Poftim, necredinciosule!

— Hm, pari neprihănit... Mare mi-e mirarea să te văd astfel la ceas de noapte.

— Lasă asta! Ce zici de Andronic? Ţi-am spus că-i dracu' gol! Ţi-am spus sau nu?

Clucerul trase macatul până la bărbie.

— Om mai vorbi mâine. Ai crivatul aşternut în odaia cea mică.

— Degeaba! făcu Fărcăşan dezamăgit. Îţi vâră omul degetul în ochi, şi pe tine te mănâncă ceafa... Mă duc! Sunt cel dintâi din târg carele a purtat vestea. Îl zgâlţâi: Eşti martor!

— Culcă-te, măi nebunule!

Boier Fărcăşan îşi strânse caftanul fără a-l mai asculta.

— Trec pe la Stroe şi Armăşel, şi apoi la vorniceasă. Ăştia nu-s betegi la cap.

Ieşi repede, abia prididing să mişte picioarele scurte. Negoescu se lăsă înapoi între perini.

— S-a smintit rău, gămanul!

Boier Negoescu îşi ajunse somnul când în porţile cele mari se auziră iar bubuituri aprige. Sări în picioare, astâmpărându-şi cu amândouă mâinile bătăile inimii.

Ioniţă Fărcăşan pătrunse furtună în odaie.

— Tot tu eşti?! Ptiu!

— Veste mare, clucere, veste mare!

— Bată-te Dumnezeu, Doamne, iartă-mă! Ai să mă vâri în mormânt, bre!

— Andronic! suflă repede Fărcăşan.

— Ştiu, s-a hainit...

— Asta-i veche, Negoescule, s-a petrecut la crucea nopţii. Ei bine, află că la ceasul ăsta bate drumul Giurgiului. A rupt lanţurile... Sunt primul din târg care capătă ştiinţă...

* * *

În ferestrele Marghioliţei pâlpâia lumină. Negustoreasa, cu un blid de boabe dinainte, le grămădea după chibzuită rânduială, strica şirul cu încruntătură aprigă a ochilor verzi, le îmbulzea apoi iară, felurit. I se părea că boabele adevereau zvonul ştiricit în taină. Azvârli blidul furioasă şi grăunţele se risipiră pe duşumea. Chipul frumos i se oglindea în mirază. Se desluşea pe el nelinişte şi îndoială.

— Andronic hainit! rosti încet. Aşa taie boabele. Dar mint! Simt că mint!

Rămase multă vreme trează, ţinând lângă inimă ochii negri ai logofătului încreţiţi a râs.

* * *

Candela albăstrea întunericul. Dincolo de gheridon, boier Costache Andronic desluşea crivatul jupânesei Irina, iar pe perină, scufia de muselin. Răsuflarea uşoară pe nasul lungăreţ umplea odaia cu ţârâit de greier.

Boier Costache oftă. Îl muncea acelaşi gând pritocit decuseară. Taina nu era din cele ce puteau fi încredinţate jupânesei. Măcar pentru armăşoaie şi pentru băneasa Ştirbey, cucoana Irina tot s-ar fi

slobozit. N-ar fi răbdat să-l prepuiască ticăloşit pe fecioru-său. Iar mâine, pe rouă nescuturată, jupâneasa avea să afle că târgul fierbe. Logofătul s-a hainit, Vodă a stârnit străjile, îl caută ca pe cumaşi şi cârjalii.

— Vestea are s-o ucidă! şopti.

Cucoana Irina gemu în somn şi boierul întinse mâna, prinzându-i degetele. Luase hotărâre grea. N-avea să vorbească, aşa cum făcuse şi altădată, stârnind temerile jupânesei pentru drumurile sale de noapte.

* * *

Omul în burnuz cercă tăişul hangerului, apoi îl rândui alături de celelalte scule.

„Andronic n-o să se lase prins. N-are Brâncoveanu străji să-i vină de hac. E bine... Pânzele s-au ţesut pe potriva gândului."

Lepădă hainele, se aplecă peste mescioară şi suflă în lumânare.

* * *

În pragul ferestrei, Vodă căuta printre gămăliile de argint ale stelelor. Aroma grea de crini istovea aerul cămării.

Se întoarse fulgerat. În întunericul ungherului sclipeau ochii stolnicului Cantacuzino.

— Mă întrebam dacă taina aceasta va scăpa domniei tale, unchiule.

— Rostul meu în cancelariile domneşti, spuse bătrânul, e să dezleg tainele spre pacea Brâncoveanului, altminteri nevrednic aş fi de slujbă.

— Mi-e inima grea.

Cantacuzinul îi prinse umerii. Îşi îngăduia rar şi doar în singurătatea odăilor de taină să amintească Domnului că sunt de un sânge.

— Acolo sus, luceşte o stea. Până să se întunece, totu-i cu putinţă. Acum avem mângâierea unei chibzuite alegeri. Logofătul Radu Andronic e singurul boier din Valahia care poate întoarce Măriei Tale taina izvodului.

Vodă văzu rana de argint a unei stele ce spinteca cerul şi se depărtă de fereastră. În ochi i se aprinsese văpaia ce avea să-i ardă somnul multor nopţi.

* * *

În drumul către Dunăre, tăind de-a curmezişul sate adormite, râuri ori pădure plină de umbră, gonesc logofătul Andronic şi sluga sa.

Potcoavele cailor şi jungherele de la brâu scapără argint. Luna a agăţat felinar untdelemniu, călăuzindu-le calea. Buza zării înghite călăreţii.

Cartea a doua - Fluturele alb

Capitolul XI - Nababul valah

Primăvara anului 1704 fusese binecuvântată de Allah. Nicicând nu pomeniseră mahomedanii cei bătrâni soare mai dulce şi văzduh mai înmiresmat, atâta belşug de roadă, cer mai limpede – peruzea argintie ca lacrăma de cadână. În toate acestea, musulmanii desluşeau zâmbetul Profetului care-şi risipea darurile din amândouă mâinile pentru osârdia şi dreapta lor credinţă.

Iasminul, anemonele, garoafe şi chiparoase, floarea gingaşă de portocal îmbălsămau grădinile. Prea credincioşii păşeau cu încântare pe aleile prunduite în mozaic, şipotul fântânilor, cântul canarilor şi al privighetorilor le desfăta urechile, lalelele cât pumnul, floarea prea îndrăgită de marele vizir Ibrahim Paşa, cel Maş-Allah[1], le săgeta inima de bucurie. Potirele stacojii, galbene ori albe îşi risipeau neasemuita frumuseţe în toate casele Stambulului, de la bordeiele sărăcăcioase din ulicioare strâmte şi întortocheate până la conacele avuţilor ridicate pe *Divan-Ioli*, cea mai de seamă uliţă izvorâtă din Serai şi rostogolită până la poarta *Edirné-Capuşi*. Adăstau în *Serai-humaiun*, palatul preafericitului sultan Mustafa şi la *Serai Sadr-Aly*, lăcaşul marelui vizir Rami-Mehmed. Năravul florilor se întinsese şi asupra Perei, cartierul evropenesc din Stambul, trecuse apoi la palatele bogate din *Curù-Cişmè*, unde boieri valahi şi moldoveni cu gust de domnie ţeseau cu migală urzeli ce pândeau scaunul.

În dimineaţa aceea de cireşar, soarele zăbovea încă în spatele moscheilor. Cerul îşi atârnase la brâu semilunile aurii ale geamiilor, îşi rezema pântecele siniliu în cupola Sfintei Sofia, căreia drept-credincioşii urmau să-i spună în greacă *Aïa-Sofia*, simţea săgeata celor şase turnuri ale templului *Alty-Minareli*, ale moscheielor Suleimanie, Laléli, Eyub-Nour-Osmany[2] şi *Validé-Sultané*, ctitorie a sultanei Terkan, mama fericitului, viteazului şi prealuminatului Mahomed al IV-lea.

În uliţele înguste şi încârligate cu coşmelii mai răsărite ori pitice, toate întunecate şi fără fesfesele, spre mulţumirea Profetului ce îndeamnă neostoit la viaţă netrufaşă, cu puţină podoabă şi la umilinţă, adăsta încă umbra. Umbră se afla şi în curţile temniţei de femei de la *Ceuaş Emini*, în cea a datornicilor sultanului din *Başbachi Culi* şi, tăind Stambulul de-a curmezişul, la *Ediculè* – Cele Şapte Turnuri – unde poposeau pedepsiţi de apriga urgie a sultanului cei vitregiţi de soartă. În bazare şi pieţe, negustorii descărcau desagii măgarilor, întindeau marfa felurită în ţărână, pe ştergare, pricopsiţii pe tejghelele dughenelor.

Negustorese se vedeau arar şi acelea bătrâne, încotoşmănate până în albul ochilor cu grimele groase, căci Profetul sorocise, în înţelepciunea sa, muierilor viaţă fără prihană între zidurile haremului, acolo unde

ispitele sunt puţine, iar mintea lor cea slabă nu se împiedică în prilej de greşeală.

Strigăte ascuţite izbucniră deodată din minaretele moscheilor. Muezinii chemau credincioşii la săvârşirea *salat-subh*-ului – rugăciunea de dimineaţă. Aveau să mai strige pentru *salat-zuhr* – închinăciunea de prânz, *salat-assr* – cea de la apus, *salat-magrib* – din seară şi, în sfârşit din puterea nopţii, *salat-aşa*, căci osmanlâii ţineau a arăta lui Allah că smerenia şi credinţa lor nu ostenise peste zi. Muezinii slujeau de ornic, iar ceasornice adevărate aveau doar bogaţii. Le purtau în clapce anume ticluite înlăuntrul caftanelor, iar muierile de neam le spânzurau de lănţuge scumpe în stânga pieptului, sporind, la nevoie, bătăile inimii.

Negustorii priviră în înaltul minaretului de la moscheea *Sahzadeiului*, ridicată prin silinţa sultanului Soliman I, spre cinstirea feciorului său Mahomed. Muezinul nu contenea strigătele, se bătea cu pumnii în piept, apoi sălta braţele spre cer. Hadîmbi, şi seizi, şi coglii, şi halvagii, şi falaitari, emiri, bostangii şi dervişi, o mulţime de fesuri felurit colorate se strecurau printre cămile şi catâri împovăraţi de mărfuri, şi armăsari arăbeşti îndreptându-se către locul de închinăciune.

La Istanbul începea o nouă zi.

* * *

În Pera evropenilor cu privelişte neasemuită asupra Seraiului şi a Bosforului, unde vântul adia blând în flamurile verzi ale galioanelor şi fregatelor, şi în pânzele caicelor cu câte şapte perechi de vâsle aurite ce sporeau desfătarea plimbărilor, ziua începea mai târziu. Palatele aveau puţine caturi pentru a nu înfrânge porunca împărătească ce nu îngăduia pe pământul Islamului conac de ghiaur mai înalt decât casele drept-credincioşilor. Terasele late dădeau în grădini care nu semănau cu cele de pe *Divan-Ioli*. Foarfece necruţătoare struneau iarba, grădinari franţuji născoceau năstruşnice îmbinări de floare. În primăvara acelui 1704, se socoteau drept cea mai de seamă podoabă a aleilor, trandafirii ghiordii izbucniţi din straturile de mărgăritărel. La baluri – petreceri de care urechile mahomedanilor n-auziseră, căci Profetul nu îndrăgea nici dansul, nici cântul, afurisindu-le fără istov – jupânesele din Pera prindeau la cingători buchete de miozotis din care răsărea ca un bumb catifeliu o roză mică, galbenă. Cu un an în urmă, *Mercure galant*, foaia de modă a lui Jean Donneau de Visé, sfătuia doamnele Parisului să însoţească panselele cu gingăşia orhideei, îndemn ascultat repede şi de nevestele împuterniciţilor la Înalta Poartă.

Doar la câţiva paşi de palatul lui Monsieur Ferriol, trimisul Bourbonului pe lângă sultanul Mustafa, se ridica un conac de două caturi. Poarta din fier avea suliţi vopsite cu aur şi era păzită zi şi

noapte de slujitori în veşminte scurte, sinilii – livrele – altă vorbă la auzul căreia prea credincioşii ridicau cu mirare sprâncenele. Se şoptea, şi zvonul ajunsese până la urechile marilor dregători din Serai, că bogăţiile cămărilor erau neînchipuite. Aurul, argintul şi nestematele împodobeau cele mai mărunte bodroanţe, patul împărătesc avea cunună din brocart cu ciucuri purpurii, la petreceri vinul curgea în cupe cu safire, iar la zaiafeturi mai alese, în pocale încrustate cu perle. Stârnea mai cu seamă muierile din harem gândul la cada ghiaurului – doar cleştar şi marmoră roz-albă. Căci ghiaur stăpânea neasemănatul palat. Poposise la Stambul de puţină vreme, dobândind nume ce nu ţineau minte osmanlâii să-l mai fi dăruit cuiva: Nababul valah.

Muierile priponite între ziduri şi păzite aprig de eunuci şi slujitori, şi roabe, şi zăvoare grele, nu-l zăriseră la chip. Soaţei celei dintâi a marelui vizir Rami-Mehmed, însă, îi şoptise nevasta armatorului olandez că valahul e cilibiu, cu ochi şi păr negru tuci, dar mai cu seamă are un zâmbet ce ameţeşte inimile doamnelor din Pera. Se purta în strai alb de atlaz, pe armăsar negru, arăbesc, pentru care muftiul ar fi dat şi o mie de aspri. Valahul i-l trimisese a doua zi plocon împreună cu şa scumpă şi cercel de aur la urechea bidiviului.

Istorisea multe muierea olandezului. Sindrofii cu dar de flori şi odoare, când fiecare jupâneasă găsea lângă blidele şi tacâmurile de aur bucheţel de rosmarin ori violete în verigă de smaragd, lapislazuli ori peruzea după culoarea ochilor. Patru bucătari roboteau în cuhniile nababului, nu se pomenea în casele lui masă fără musafirlîc, o oaste de slujitori îi asculta şi împlinea poruncile cât ai clipi. Mai ştia nevasta armatorului că valahul abia scăpase din beciurile Brâncoveanului şi rost să se întoarcă prea curând în Ţara Muntenească cu greu se putea prepui. Nu, însurat nu era. Avea slugă credincioasă, om gras cam într-o ureche, mai mare peste zece haidamaci şi doi câini albi de la Scoţia.

Muierea olandezului auzise chiar şi de florile, ce – după un gust ciudat – trebuiau schimbate în fiece zi, toate de un fel – numai crini, numai trandafiri ori numai chiparoase.

Nu aflase însă nimeni despre o uşă tainică folosită doar de valah şi sluga cea groasă ce îngăduia ieşirea din palat prin grădina conacului învecinat fără ştiinţa nimănui. De asemenea, nimănui nu-i trecuse prin minte că tot ghiaurul fusese acela ce cutezase a smulge de sub lăncile spahiilor carele cu aur, tributul Moldovei către Poartă. O asemenea ispravă nu se mai pomenise din timpul domniei beyului Şerban Cantacuzino, care îşi întorcea haraciul cu ajutorul cârjaliilor sârbi.

În dimineaţa aceea, cam pe la zece ceasuri, nababul împreună cu slujitorul părăsiră palatul pe poarta cea mare. Zece livrele li se închinară, dându-se în lături.

Răspopitul în strai supus de postav cu galoane de argint păşea în

urmă, ţinând caii de dârlogi. Deşi de trei săptămâni pe malul Bosforului nu contenea să se mire de deprinderile musulmanilor, de muierile lor, de târgul Stambulului îndeobşte, ce i se părea oleacă mai răsărit decât Podul Iloaiei unde slujise o vreme. Asculta cu amândouă urechile poveţele logofătului care avuseseră darul să-l sperie de-a binelea, şi călca veşnic cu simţământul că-i înconjurat de capcane anume pregătite pentru a-l ispiti pe el, cuviosul Pafnutie. Mai cu seamă, îl dădăcea Radu Andronic să nu ridice ochii la muiere.

— Cât ar fi de bătrână, sare turcimea şi te doboară. Abia după aceea te dau în mâna bostangiilor.

— Am înţeles! mormăi morocănos Pafnutie. Gândesc însă că turcul ista care le-a făcut legile n-a fost prea înţelept. Eu una ştiu: Dacă măru-i în mijlocul drumului, nici că mă uit la el. Pune-l între uluci, şi atunci întind mâna.

Logofătul zâmbi:

— Poate că asta a dorit şi Mahomed. Să dea preţ farmecelor muiereşti.

Lăsaseră în urmă Pera, apropiindu-se de inima Stambulului. Pâlcuri de cerşetori vegheau uliţele de-o parte şi de alta, adăstau la porţile caselor şi prăvăliilor, se băgau fără teamă între picioarele cailor cu mâna întinsă. Puzderia de calici poposea pretutindeni în afară de pragul moscheilor şi geamiilor unde miluitul cerşetorilor nu era îngăduit. În schimb, la *Valide-han, Vezir-han* şi *Ieni-han*, pătrundeau prăpădiţii şi în cămările unde bancherii îşi făceau cifrărie şi nu le dădeau răgaz până nu-şi uşurau chimirul de un ban ori doi. Cuprinşii îşi aveau cerşetorii lor care-i călcau fără ruşine în fiecare zi. O dată să nu le fi dat, că ridicau Stambulul de ţipete şi blesteme.

Turci călări azvârleau din mers câte un pumn de parale şi-atunci calicii se strângeau ca furnicile scormonind în ţărână. Caretele erau rare şi cam sărăcăcioase, ceea ce stârnea alt prilej de uimire pentru Pafnutie.

— Turcii socotesc că rădvanul e sămânţă de trândăvie, spuse Radu Andronic, trăgându-şi horbota bogată de la mâneci, şi doar muierile îl folosesc.

Zâmbi unui armean care-şi lăuda covoarele în gura mare. Negustorul căută lung în urma logofătului, ba mai alergă câţiva paşi să-l ţină în privire şi după chioşcul cafegiului, rezemat în colţul ulicioarei.

Toţi cei ce dădeau ochii cu Radu Andronic întorceau capul holbându-se. Se cutremurau mai cu seamă în faţa bogăţiei straielor şi giuvaierurilor, întrebându-se cărui Dumnezeu se închină ghiaurul de îngăduie supuşilor săi atâta strălucire. Logofătul purta straie franţuzeşti, întotdeauna albe. Bernevecii strâmţi se isprăveau la genunchi. Prinşi în cureluşă de aur cu nod de pietre scumpe, ciorapii

erau de mătase îmbinată cu tertel. Încălţările ascuţite, făcute din pielea cea mai moale, se închideau în cataramă de adamante. Peste cămaşa ca neaua, numai horbotă, şi de sub haina albă nu prea lungă cu puzderie de bumbi şi găietane, izbucnea ca flacăra o vestă – după cum îi ziceau evropenii din Pera – cu flori stacojii brodate în fir de argint. În jurul pălăriei din piele albă de căprioară, cu margini largi, înfăşurase de şaizeci de ori zgărdiţă aurie, aşa cum cerea bărbaţilor acel Donneua de Visé. La îndemână, înlăuntrul hainei, ţinea maramă cu ciucuri aromită cu mosc şi ornic de aur cu un singur ac şi mirază mică pe faţa cealaltă. Când scotea mănuşile de amandină, ochii drept-credincioşilor se statorniceau la cele două ghiuluri rare, o perlă neagră prinsă în gheare de adamant şi un rubin mare cu ape sidefii.

În mâna dreaptă purta baston alb sosit din ţara Bourbonului. Mare ar fi fost mirarea bostangiilor să afle că în acel baston se găsea o sabie subţire, meşterită la Toledo, iar în manşeta hainei răsfrânte din belşug, jungherul veneţian cu prăselele împodobite.

Portul armelor era oprit în Stambul sub pedeapsă grea.

Treceau acum pe *Divan-Ioli*. Pafnutie, cu ochii în pământ spre a face ciudă Satanei în încercarea sa de a-l ispiti să privească obraz de femeie, bombănea înfundat:

— Eu, unul, nu mă deprind şi pace! Crâşme nu-s; băutură nici de sămânţă...

— Deunăzi o afuriseai, râse logofătul.

De când păşiseră în uliţa cea mare, privirea parcă i se strânsese. Îşi urma zâmbetul, dar răspopitul îl ştia la pândă, cercetând fără ca cineva să poată lua aminte spre un anume conac ce se ridica la capătul lui *Divan-Ioli*.

— Ce znamenie de făpturi or mai fi şi aiştia, urmă răspopitul, de pun fiinţă omenească să scociorească cu ochii în ţărână cum râmă porcii?! Uită unde se află şi cântă niţeluş pe nas: „Şi precum vameşii şi fariseii nu dispreţuiţi voi bunătăţile cele multe şi...”

Radu Andronic îi prinse mâna:

— Te-a apucat dorul de nuielele bostangiilor, cuvioase? Cântă acasă până ţi-oi da sufletul, nu în mijlocul păgânimii!

Pafnutie oftă şi privi o clipă spre conacul mectubgiului Selim. Era o casă albă cu trei caturi şi un foişor retezat cu acoperiş de plumb ce o făcea să semene cu o geamie. Zid înalt de piatră îmbrăcat în iederă deasă se înălţa dincolo de fereştile zăbrelite. Patru slujitori cu şalvari albaştri şi turbane albe, de pază la poarta ferecată, tăifăsuiau căscând gura la omenirea ce se scurgea în susul şi josul uliţei.

Logofătul rămase cu ochii aţintiţi în iedera zidului. Către poale, în dreptul unui platan, frunzele păreau uşurel date la o parte. Nu se băga de seamă decât la căutătură ageră şi numai din anume loc. Radu

Andronic se apropie ca din întâmplare. Când fu la trei paşi, zări dincolo de buruieni o pereche de ochi albaştri, lucioşi şi piezişi ce iscodeau uliţa printr-o bortă a zidului dosită în frunziş. Logofătul zâmbi şi un gând năstruşnic îi străfulgeră mintea. Slujitorii mectubgiului ţineau spatele întors. Dintr-un salt, fu lângă iederă.

Ochii albaştri clipiră înspăimântaţi şi pieiră într-o clipă. Se auzi strigăt uşor, apoi logofătul zări dincolo de zid o zvârlugă de 15-16 ani, alergând ciută speriată prin grădina mectubgiului. Rochia de muselină largă şi şalvarii din atlaz havai mângâiau în goană trandafirii şi lalelele. Iar trandafirii şi lalelele îşi clătinau capetele stacojii.

Radu Andronic se depărtă surâzând. Zvârluga semăna cu un fluture gingaş, alb.

* * *

Un zdrahon lat în spete vindea halviţă lângă conacul lui Selim. Logofătul îi prinse căutătura. Muşca. Trecu mai departe, tipărindu-i chipul în minte.

— Dacă şi asta-i faptă de om înţelept, mârâi Pafnutie, dezmierdându-şi iapa, apoi eu de-acum înainte mi-oi îndemna tătarca să chibzuiască în locul meu.

— Îţi judeci stăpânul?

— Îl judec, logofete, când pune în primejdie viaţa slugii. N-ai simţit cum ne împungea cu ochii malul cela de halviţar?

— Ai vedenii, spuse fără credinţă logofătul.

* * *

Bazarul vuia de îndemnurile negustorilor. Iminei răsuciţi în vârf călcau unii peste alţii, păşeau în cireadă ori se împotriveau puhoiului cu şi fără trebuinţă.

„Un băietan din cela iute de mână, de pe malurile Bucureştioarei, ştiu încaltea că ar sărăci brâiele istea de multe pungi”, gândi răspopitul.

Dar turcii, îndeobşte cinstiţi, păşeau fără să le vadă. Ochii dumnealor căutau aprinşi la tărăbile lungi, ciotcă de marfă. Se aflau acolo muselina cea dragă otomanilor, damascuri florii şi cacom scump, şi canavăţ de anterie, şi cedeme să ajungă la toată suflarea musulmană, arşini întregi de chilimuri împunse cu dichis şi pânză subţire de iaşmac trebuitoare feţelor muiereşti, lastră şi zarpă pentru cei puşi pe muchelefit, naftea de îmblănit giubele şi zaramfiruri, şi saftian moale de pungi, şi zibelină rusească pentru straiele de iarnă şi primăvară ale dregătorilor, hermină pentru cele de vară. Ochii sclavelor se aninau mai cu seamă de podoabe. La tot pasul, zăceau claie peste grămadă hurmuz prost ori jaspe şi agate îngăduite de Coran şi cele neîngăduite, precum smarandele, sardiul şi rubelitele pentru cercei, inele de cornalină roşie cuvenite muierilor sărace,

mătănii din boabe de ambră albă sau din perle.

Multe priviri mângâiau paftalele răsucite în fel şi chip, ori lanţurile din aur cu cincizeci de ţechini socotiţi să ajungă până la brâu, ori şiragurile sub formă de pară numite *armudi*, pe dosul cărora erau săpate cuvintele *Maş-Allah*. Se aflau de asemenea maldăre de inele având scrijelite poruncile aspre ale Coranului, ce îndemnau credincioasele la cumpătare. Negustorii armeni ademeneau mulţimea cu şaluri indiene din lână pentru obrazele subţiri, vânturare mici din pene de păun şi mâner de fildeş sau abanos, şi vânturare mari – *sineclic* – anume făcute să le poată hâţâna slugile, cu rândul, cât e ziua de lungă în spatele stăpânului. Şi mai ademeneau dumnealor prin hangere şi pistoale împodobite, tabachere de argint şi aur garnisite cu pietre scumpe, sipeţele mărunte pentru opium cu toate că legile imperiului îl afuriseau. Aflând că Emir Celebi, primul doctor al Seraiului, a îndrăznit să guste otrava, padişahul Murad al IV-lea l-a pedepsit să înghită tot ce se afla în sipeţel. Doctorul se sfârşi în chinuri de neînchipuit spre a fi de învăţătură.

Zadarnic îşi trudeau glasul negustorii veneţieni arătând muierimii binefacerile dresurilor. Chinorozul n-avea trecere, nici pulberea de orez pentru obraji. Femeile foloseau numai argila de unghii numită *china*, şi *sur-me* pentru vopsitul pleoapelor.

Vânzare făceau cavafii. *Ceadicii* de marochin galben, peste care muierile încălţau papuci cu perle, erau căutaţi pretutindeni. Deosebită căutare aveau şi mirosurile cele dulci atât de trebuincioase musulmanului. Hainele şi pipa, şi farfuriile, şi ceştile de cafea, şi bărbile cele mari ale credincioşilor se socoteau curate numai după ce primeau botezul aromei de ambră sau mosc, sau de trandafiri culeşi la poalele Dunării.

Vânzarea celor de trebuinţă pântecelui se făcea în loc anume. Maldăre de verdeţuri se întindeau cât cuprindea privirea spre îndestularea mahomedanilor, mari iubitori de asemenea bucate. Coranul osândea pe cei ce se spurcă din carnea dobitoacelor mâncătoare de carne. Nici laptele lor nu era îngăduit decât dacă asemenea dobitoace erau supuse postului, spre a se spăla pe dinăuntru de păcat. De porc, să n-audă turcul, iar calul nu putea fi atins, bucurându-se de mare cinste pentru slujbele aduse în războaie. Pitarii desfăceau cele trei feluri de pâine îngăduite: *pidé* – rotundă şi turtită pentru casele avuţilor, *somun* – neagră şi grea cuvenită slugilor, *khass-ekmek* – pâinea Seraiului. Această pâine, anume plămădită pentru sultan şi odraslele sale, putea fi cumpărată numai de marele vizir şi dregătorii de frunte.

Negustorii străini care încercau să-i înveţe pe turci necinstea, sporind preţurile sau împingând balanţele la minciună, primeau pe loc sărutul nuielelor. Însuşi muhtesibul, înveşmântat în haine proaste spre

a nu fi cunoscut, le cerceta buna-credinţă.

Chichirgiii, vânzătorii de cofeturi, halvangiii, halviţarii, baclavagiii şi bragagiii forfoteau fără odihnă, strigându-şi marfa. Grecii o ţineau sus, ascuţit, armenii cântau vorbele, veneţienii zbierau ca din gură de şarpe, turcii se tânguiau gros, voind cu tot dinadinsul să spargă urechile cuviosului Pafnutie. Răspopitul şi le astupase cu degetele, cerând din ochi logofătului să-l izbăvească. Dar Radu Andronic mâna înainte, spre vânzătorii de *şoşab*. Cum ducea unul paharul la gură, cei dimprejur duceau şi ei repede-repejor dreapta la piept, ori la frunte, urându-i priinţă:

— *Afiyethler - Ola!*

Mult se mai minuna Pafnutie de cele văzute, dar tare ar fi poftit oleacă de linişte. Bazarul se cutremura de umblătură şi chemări, cămilele şi caii, şi măgarii forfoteau printre şalvari, oameni şi dobitoace călcau covorul gros de coji şi verdeţuri veştejite, şi flori ofilite, şi tot ce nu mai era de trebuinţă.

Un car tras de boi ducea piatră grea pentru geamia cea nouă poruncită de marele muftiu, croindu-şi anevoie drum. Bostangii călări spintecară mulţimea, gonind pe deşelate.

Atunci se petrecu nenorocirea. Boii primiră spaima sucindu-se repede într-o parte. Carul rămase o vreme pe două roţi, după care se nărui, prinzând dedesubt trupul obidnic al unui vânzător de bragă. Omenirea se grămădise să vadă stricăciunea adusă turcului, toţi îl căinau clătinând capetele, dar unul nu întinse mâna. Bragagiul prins sub loitre urla de moarte.

— Ţine haina şi calul, Pafnutie!

— Stăpâne!

— Gura!

Radu Andronic, numai în cămaşă, se desprinse din mulţime. Îşi potrivi spiţele roţii în spinare şi se opinti. Muşchii zvârliţi cu lopata pe pieptul logofătului tremurau vargă de oţel, de oţel îi erau şi luminile ochilor, sudoarea îi scălda faţa. Clipe lungi nu suflă nimeni. Urmăreau înmărmuriţi lupta ghiaurului cu greutatea cea fără de măsură.

O răsuflare lungă de uşurare străbătu mulţimea. Carul se afla din nou după cuviinţă, slobozindu-l pe turc.

Radu Andronic sări în şa şi porni spre Pera, lăsând în urmă o mare de omenire ce nu mai contenea cu miratul.

[1]Plăcut Domnului (lb. turcă).

[2]Lumina lui Osman (lb. turcă).

Capitolul XII - Cuviosul Pafnutie învaţă porunca Profetului

Răsturnat pe divan în iatacul tăinuit, unde în afara răspopitului nu pătrundea altă slugă, boier Radu Andronic căuta lung spre Pafnutie. Înveşmântat în caftan de brocart şi iminei din catifea cu moţ cârmiziu, logofătul îşi rezemase capul într-o mână, iar cu cealaltă juca între degete boabe de ambră înşirate pe un lănţug.

Răspopitul simţi arsură de jar în privirea neagră strecurată printre pleoapele mijite şi se foi nelaîndemână.

— Pesemne sunt chipeş tare de mă aţinteşti cu atâta drag, domnia ta...

Logofătul se uită zâmbind la faţa roşcovană cu ţepi rari, la ochii bulbuşaţi şi nasul vânăt.

Pafnutie îşi semeţi capul răsucindu-l cătinel pentru a se arăta logofătului pe toate feţele. Radu Andronic râse încetişor şi rosti rar, neslăbindu-l din privire:

— Ai să pui strai turcesc, cuvioase, şi-ai să mergi să cerşetoreşti.

De buimăceală, răspopitul rămase cu gura căscată. Înghiţi uscat, luă aer, suflând pe nări.

— Martor mi-eşti, Doamne, că i-am spus şi i-am prorocit: cheltuiala în neştire are să ne ducă la sapă de lemn. Dar eu vorbesc, eu aud şi tot eu urgisitul trebuie să întind mâna la pomana păgânilor spre a-l hrăni.

— Aur avem, răspopitule, zise logofătul şi când s-o sfârşi, întoarcem iară carele cu galbeni spre folosul nostru.

Pafnutie ridică ochii la ceruri:

— Auzi-l, Doamne! S-a juruit că numai cearcă asemenea nebunie care poate lipsi trupul robului tău Pafnutie, de capul lui cel doldora de înţelepciune.

— Aşadar, urmă logofătul, vei cere milă la casele lui Selim. Vreau să-mi dai rost de toate cărările mectubgiului din zori şi până în asfinţit. Hăimănind amândoi pe *Divan-Ioli*, atragem luarea-aminte. În furnicarul de cerşetori, te pierzi uşor şi mai cu seamă îi poţi ţine, nesupărat de nimeni, conacul în priviri.

— De ce nu săvârşeşte domnia ta trebuşoara aiasta?

— Şi domnia ta să şezi pe divan? Eu am alte rosturi, Pafnutie. Ne-am înţeles? Te duci frumos...

— În trupul capului, logofete! izbucni răspopitul. Dădea din mâini, ţopăind prin odaie. M-am tocmit să-ţi fiu slugă cu credinţă, nu boscar turcit! Bag de seamă că vrei să mă rupi de legea mea. Dintâi mi-ai retezat barba...

— Ai să-ţi retezi şi părul, cuvioase, spuse Radu Andronic. Musulmanu-i ras în cap, căci sub turban pletele sunt de prisos.

— Să-mi rad ţeasta? Eu?!

Înăbuşit de mânie, răspopitul începu a smulge straiele de pe el, azvârlindu-le la picioarele logofătului.

— Iaca trenţele, tătarca e în grajd! Eu mă duc, boierule, mă duc, căci nicăieri nu-i poruncit slujitorului să fie de batjocură, iar de dragul stăpânului să-l mânie pe Dumnezeu cu purtări de-a-ndoaselea. M-au răspopit hainii şi neghiobii, dar credinţa nu mi-e beteagă!

— Du-te! spuse liniştit Andronic, mângâind ambrele. Nu ţin slugă silită la curtea mea. Opreşte straiele şi iapa, ţi-oi da şi galbenii cuveniţi.

Răspopitul, repezit spre uşă, rămase cam într-un picior. Şovăia aşteptând stăpânul să-l întoarcă.

— Nu te duci? întrebă cu dulceaţă Radu Andronic. Dacă nu ţi-i peste puteri, mi-oi face slujbă de olac. Doresc să trimit anume cuvânt scris în Valahia.

Pafnutie începu să tune, dar întorcând încetinel spatele către uşă.

— A umblat el fără încălţări Sfântul Pahomie printre urzici şi ciulini, s-a întins alături de desfrânată fără a se spurca Sfântul Vitalie, şi-a aninat lanţuri la grumaz Sfântul Isachie de la Pecerska Kievului, dar nimeni nu le-a poruncit să-şi lepede straiul legiuit ori să ia deprinderi păgâne şi să-şi smulgă perii din cap.

— Păcatele socoteam să le iau asupra mea, rosti cu zâmbet ascuns logofătul. Dar ţie, cuvioase, nici aşa nu-ţi intru în voie. Oi căuta altă slugă, cu mai puţină ţâfnă.

— Eu doar atâta zic, îngână Pafnutie, începând a aduna bodroanţele risipite. Ţeasta nu mi-o rad.

— Cum crezi, ceafa însă oricum trebuie să ţi-o răcoreşti, căci sare în ochi turcimii. În creştet vine turbanul, nu se cunoaşte. Numai să nu te prindă osmanlâii că umbli cu strai măsluit. Îi de ajuns să se deznoade pânzele, că-ţi iau pielea! Dar de ce să mai vorbim în vânt, de vreme pe cuvioşia ta dezmierzi gând de ducă...

Pafnutie îşi plecă privirea.

— De... Am stat şi am chibzuit. Nu pot să te las singur printre păgâni, logofete. Ai încă nesocotinţa vârstei fragede şi m-am juruit Sfântului Neculai să-ţi fiu reazem. Şi-apoi, a lăsa omul fără povaţă, păcat mare iaşte! Atâta doar, că vreau să ştiu ce slujbă amară am de săvârşit la casele lui Selim.

— Eşti capeş rău, Pafnutie, oftă logofătul. Până nu pui de trei ori *nu* dinainte, n-ai să zici în ruptul capului *da*. În sfârşit! La conacul mectubgiului, ţi-am zis, vei cere miluiala păgânilor.

— Cum să le cer? Am desprins doar cinci ori şase vorbe, şi alea

pocite.

— Vătămat la ureche şi limbă vei fi, surd şi mut. Ştiu că osteneala-i mare, dar va mai trebui să întinzi şi mâna... Caută în sunduc, găseşti straiele pe potrivă.

Răspopitul îl cercetă chiondriş, apoi începu a scărmăna bulendrele: şalvari terfegoşi, un ilic numai petice, papuci căscaţi, turban alburiu. Le ţinea din vârful degetelor, cu silă.

— Dacă tot mă spurc, aş pofti turban ghiordiu. Dintotdeauna mi-a fost drag roşul aprins. Găsesc că mult se potriveşte chipului meu cam fără vlagă de-atâta strădanie şi hrană puţină.

— Ţi-o fi drag răsuriul, Pafnutie, numai că nu-i e drag şi Profetului. O mai strâmbă drept-credincioşii, dar cuvioşia ta, ca cerşetor, n-are voie să se abată de la poruncile Coranului. Şi pentru că vei sta strajă zidurilor mectubgiului nu spre a căsca gura, ci ochii, trebuie să înveţi a desluşi neamul după podoaba capului. Aşadară, ia aminte!

— Iau! oftă caterisitul.

— Turbanul musulmanului e alb şi nu-l scoate niciodată, chiar când se închină. Arabul îl are vârstat, ori într-o culoare, cei de altă credinţă n-au îngăduinţa să-l poarte. Dacă-i verde, fii cu şi mai mare băgare de seamă. Fă-te una cu zidul, lasă-i trecere dinainte şi cată cu ochii în ţărână.

— Maică Precistă! se cruci răspopitul. Când le-oi avea în cap pe toate aiastea, hoge mă fac! Şi de ce mă rog să razem păreţii când zăresc fes verde? Îs cumetrii lui Allah?

— Ai brodit-o, Pafnutie. Cei cu turban de muselină verde sunt *şerifi* sau, după vorba osmanlâilor, *emiri* şi-s ţinuţi în mare cinste, căci le curge în vine sânge de-al Profetului, prin fiică-sa, Fathma.

— Halal neamuri! Am văzut berechet verzalii de aiştia cerând de pomană în port, ori la porţile târgului.

— Lucru fără însemnătate, cuvioase. Sărmanii stau lângă inima lui Allah, mai vârtos decât ortomanii.

— După cum văd, eu, unul, n-am să mă opintesc a dobândi dragostea lui. Mai ai învăţătură pentru calici, logofete?

— Alt semn de recunoaştere este încălţămintea. Marochin galben poartă turcii, piele neagră, ceilalţi. De ajuns şi atâta, ca să-mi spui cine intră pe porţile mectubgiului.

— Am priceput, boier Andronic. Mă uit dintâi la turban şi, numai după aceea, la opincă.

Logofătul aprinse cu dichis narghileaua. Pufăi cu plăcere, apoi păru a-şi mai aduce aminte de ceva.

— Cei de aici mănâncă de trei ori pe zi. Când se ridică soarele pe cer, cam pe la 10-11 ceasuri, spre asfinţit, şi înainte de culcare.

— Ştiu, logofete! Zbiară calicul acela în vârful casei şi dă zghihuit

din mâini. Gândesc că bună simbrie trebuie să aibă pentru atâta glas irosit. Şi mai socotesc la ciudat lucru: turcului nu-i vesteşte pântecele foamea, ci om tocmit cu dinadinsul.

— Iar te cearcă grăitul în deşert, cuvioase, râse Radu Andronic. „Calicul cela" se cheamă muezin şi pofteşte oamenii la închinăciune. Voiam să-ţi spun că de pierzi cumva urma lui Selim, pândeşti ceasurile acestea, când se întoarce negreşit pentru masă. Mai ţine minte că de ţi se dă cumva pomană codru de pâine şi se prăpădeşte fărămitură, n-o lăsa în ţărână, că-ţi sparg capul musulmanii.

— Frumoasă slujbuliţă, se căină răspopitul. N-ajungi să te chiverniseşti, că vorba cea, aici casapul, dincolo turcu' cu Coranul. Şi ce anume să fac cu fărămitura aceea?

— O strângi din colb, o săruţi şi o bagi în chimir. După ce ai fost miluit, duci pentru mulţumită mâna la pământ, apoi la gură şi la cap. Dacă mărinimosul e de alt neam, nu i te închina, căci feciorii lui Allah nu se pot înjosi într-atâta.

Pafnutie pusese bulendrele pe el, sclifosindu-se dinaintea mirazei.

— Doamne! spuse ţinându-şi şalvarii în vârful degetelor ca poalele unei rochii. Mult eşti tu îndurător! Bine că ai închis ochii mămucii înainte de a-l vedea pe fecioru-său în veşmânt de halvagiu. Mai cu seamă mormanul ista de pânzărie ce-mi apasă creştetul, greu îmi chinuie cugetul.

— Nu te fă mai nătâng decât eşti! Ţi-am înşirat clapcele în care poţi cădea din neştiinţă. Să cauţi bine la drumurile mectubgiului, Pafnutie. Să nu-l scapi o clipită, căci gârbaciul abia aşteaptă să dezmierde spinare preacuvioasă. Umblă sănătos!

— Eh, oftă răspopitul, dinspre partea asta chiar că nu-ţi pot face zălog. Eram mai în fereală în deşertul Eghipetului, printre fiare şi jivine, ori în grotă cu şerpi veninoşi ca Sfântul Grigorie Decapolitul decât acum când mă slobozi cu mâinile legate în păgânime. Binecuvântează-mă, stăpâne! adăugă cu lacrima în ochi şi cercetându-l pe sub sprâncene. Iar galbenii cei mulţi care mi se cuvin, dă-i de sufletul meu la o mănăstire din Moldova, căci negru simţământ mă încearcă în ceasul aista. Mi-a fost dat să-mi lepăd potcoavele printre turcaleţi, cu fes în cap şi fără cruce la căpătâi.

* * *

Amarnic i se mai umflaseră picioarele răspopitului spre asfinţit. De atâta închinat, îl dureau şalele, iar în urmă chibzuise să stâlpească zidul decât să se tot ridice pentru mulţămită. Adunase până în seară, din milostivenia păgânilor, aproape trei piaştri, mărunţiţi în părăluţe mici. I-ar fi ajuns, la o adică, pentru o strachină de pilaf cu scurmuşuri de oaie şi două înghiţituri de cafea în prăvălia unui turc chior de la poarta *Edirné-Capuşi*. Hotărî că pomana n-are dever la Stambul, şi se trase în spatele cerşetorilor spre a-şi îngădui odihna.

Slujba cea adevărată şi-o făcuse cu vârf şi îndesat. Drumurile lui Selim i se păreau mai limpezi decât apele Prutului. De la conac gonea spre cancelaria muftiului – şi îşi zise că mectubgiul îi singura făptură din oraş prinsă de zor – iar de la slujbă, din nou acasă şi aceasta de două ori pe zi. În ceasurile de rugăciune, caterisitul învăţase să se ascundă altor priveli. Dibuise cotlon în ograda unei băi din preajma lui *Divan-Ioli*. Scăldători din acestea cu zid de piatră şi căzi de marmoră ridicate din grijă pentru curăţenia drept-credincioşilor se găseau în târg la tot pasul. Se întorcea apoi repejor luându-şi locul lângă conacul lui Selim. Izbutise să-l vadă de aproape, la un întins de mână. Mectubgiul era bărbat în puterea vârstei cu ochi mici, ageri, barba şi musteţile abia cărunţite. Îşi purta făptura groasă în halat verzui şi caftan de catifea cum e vişina putredă, fără prea multe fesfesele. Când îi prindeai privirea, ochii turcului păreau două cuie ce ţi se pironeau în obraz.

Dar inima răspopitului încremenise din altă pricină. De trei ori zărise vânzătorul de halviţă cel voinic, care-i cercetase îndelung, la primul drum pe *Divan-Ioli*. Dimineaţa umblase în şalvari cafenii şi vindea bragă, către prânzul cel bun îl întâlnise îmbrăcat evropeneşte, iar spre seară întinsese, ca şi Pafnutie, mâna la mila trecătorilor.

La o oră după apusul soarelui târgul se goli parcă solomonit. Mai umblau doar străjile, rar câte un slujitor cu treburi de-ale stăpânului, ce nu îngăduiau zăbavă. Încolo, turcimea pierise ca o suflare în spatele zidurilor. Răspopitul îşi rodea unghiile gândind unde să se ascundă, căci în curând bostangii aveau să-i cerceteze rosturile.

Noaptea coborî leasă groasă asupra Stambulului, luându-i din greutatea inimii. În ulicioarele strâmbe, acolo unde nu ajungea bătaia lunii, îţi vârai degetele în ochi din pricina întunecimii, căci stăpânirea nu socotise cu folos luminarea târgului. Slugile rare îşi desluşeau singure calea ajutându-se de felinare.

Pafnutie ciuli urechile. Dinspre grădina mectubgiului veneau paşi furişaţi. Zâmbetul îi despică faţa când desluşi făptura groasă a lui Bektaş-Effendi care se strecura din conac fără ştirea ienicerilor, pe o portiţă dosnică, ascunsă privirii. Mectubgiul schimbase straiul cu altul mai neguros. Zăbovi, cercetând uliţa şi coti iute, înfundându-se în întuneric.

Răspopitul îşi lepădă papucii, amuţindu-şi paşii şi îl urmă. Din când în când, se întorcea cercetându-şi umbra.

Zdrahonul dispăruse.

Mare fu uimirea lui Pafnutie trezindu-se în Pera. Selim călca iute, fără şovăială, ca unul ce cunoştea şi răscunoştea potecile. Ajuns în faţa unui conac cu un singur cat, privi uliţa în toată lungimea. Neaşteptat

de repede pentru trupul său greoi, se furişă pe uşă. Cel care i-o deschisese părea că-i pândise sosirea, căci Pafnutie auzi zăvor greu cetluind-o pe dinăuntru. Nu-l auzise însă şi înainte, când uşa se crăpase fără zgomot.

Făcu înconjurul conacului, dar în afară de panglicile înguste de lumină scăpate de după catifelele de la fereşti, nu desluşi nimic. Aşteptă o bucată de vreme, apoi hotărî că, atât cât culesese, va îndestula dorinţa de veste a logofătului pentru o singură zi. Până acasă mai avea de mers, căci palatul boierului Andronic se afla tocmai la celălalt capăt al cartierului evropenesc. Chibzui să scurteze drumul şi se întoarse câţiva paşi, cârmind la stânga.

Capitolul XIII - Sadeth

Două ceasuri după ce stelele aprinseseră candele pe cerul Stambulului, boier Andronic zgrepţăna la uşa unde cu o seară înainte bătuse cu fereală Selim-mectubgiu.

Printr-un lefegiu neamţ de la cancelaria dregătorilor trimişi ai Luminăţiei Sale împăratul Leopold la Constantinopol, a cărui prietenie ca şi a altora o dobândise la ospeţele din palatul său, dar mai cu seamă prin daruri chibzuite, boier Andronic aflase rostul ciudatului conac. Era o casă de jocuri ţinută de un florentin – signor Bartholomeo – spre desfătarea celor cu patima mare în încercarea norocului.

Se întâlneau aici, în taină, evropenii din Pera cu musulmanii care, încălcând straşnica poruncă a Coranului ce nu îngăduie drept-credinciosului bucuria jocului, îşi primejduiau noapte de noapte agoniseala, dar mai vârtos capul.

Îndrăzneală mare avea şi florentinul, îşi zise logofătul, căci cuteza să înfrunte poruncă împărătească. La primul zvon, bostangiii i-ar fi trecut prin foc şi sabie avutul, căutând după aceea par înalt unde să spânzure spre pildă, în priveala mulţimii, trupul păcătosului.

„Îndrăzneală, slugi mute şi patima muşteriilor sunt zălogul florentinului", gândi Radu Andronic.

Acelaşi lefegiu neamţ netezise drumurile vorbindu-i lui signor Bartholomeo despre mărinimia celui mai bogat străin din Stambul, nababul valah. Andronic avea să fie oaspete ales al casei, iar galbenii săi nenumăraţi vor aduce spor şi însufleţire jocurilor.

Uşa se crăpă şi logofătul pătrunse într-o săliţă rotundă, cu sofale moi înşirate în potcoavă. Florentinul îl întâmpină cu zâmbet şi închinăciune. Avea privirea iute şi ascuţită a celor deprinşi cu primejdia, chipul galben, scofâlcit, nas subţiratic carele veşnic adulmeca. Degetele înguste cu două safire, unul întunecat, celălalt mai alburiu, ca lacrăma, se mişcau fără istov. Purta strai negru de catifea cu horbotă bogată la gât şi mâneci.

— Sunt fericit, Andronic-Effendi să te socotesc printre oaspeţii mei, spuse florentinul într-o turcească împiedicată. Nu nădăjduiam asemenea onoare...

Logofătul se închină:

— Eu sunt cel onorat, signor Bartholomeo. Se vorbeşte mult despre casa dumneavoastră, evident, doar în anumite cercuri şi cu discreţia cuvenită. Doream de mult să vă întâlnesc.

Florentinul căscă ochii mari.

— Cunoaşteţi perfect graiul veneţienilor. Ce surpriză plăcută!

Logofătul îl privi repede, şi zâmbetul îi miji pe sub mustaţă.

„Minte. De cel puţin câteva ceasuri, ştie tot ce se zvoneşte în târg despre mine. Altminteri, nici în ziua de apoi nu-i intram în casă."

Îndulci ochii:

— Am petrecut câţiva ani în lagună.

— Fără să fi văzut Firenze? Italianul îşi izbi palmele: Nu se poate, signor Andronic. Firenze este inima noastră. Peste un an părăsesc definitiv Constantinopolul. Flutură pleoapele, cerând parcă iertăciune. De pe acum ard de nerăbdare... În fine... Nu v-am întrebat ce jocuri preferaţi.

— Prefer jucători interesanţi.

Signor Bartholomeo îl scrută iute şi Radu Andronic adăugă:

— În Firenze, inima dumneavoastră, li se spun parteneri rezistenţi...

— Puteam să pariez că n-aţi scăpat oraşul înţelepciunii, surâse florentinul.

Îi făcu semn să-l urmeze şi deschise o uşă.

Pungile doldora îşi istoveau vlaga în patru odăi, la mese de abanos acoperite cu postav cârmiziu. Aflai acolo tot ce născocise închipuirea întru îndestularea patimei: zaruri, maroco şi trou-madame, biliardul cu treisprezece bile ce trebuiau să nimerească în treisprezece uşi, table, cărora evropenii din Pera la spuneau trictrac.

S-ar fi zbârlit însă părul Profetului la mesele de pichet, brelan şi biribi, hombre, reversi ori lansquenet. Cei mai nesăţioşi, cu galbenii grămădiţi dinainte, trăgeau norocul de poale la faraon, hoca şi basetă. Musulmani şi creştini ieşiţi din fire urlau şi băteau cu pumnul în masă, blestemau după canon, ţinând seamă de credinţa în care crescuse fiecare.

Radu Andronic îşi aduse aminte cu zâmbet ascuns povaţa Coranului: *Cel ce joacă şah sau table e ca şi cum şi-ar băga mâna în sânge de porc*. Profetul nu îngăduia pariurile, nici sângele aprins la joc, nici vorba spurcată.

Talerii se rostogoleau pe postavul roşu destrămând avuţii, ori încropind cheag de căpătuială celor îndrăgiţi de noroc sau dăruiţi cu degete viclene. Logofătul îşi roti privirea. Mectubgiul juca faraon la o masă de trei evropeni. Ţinea cărţile strâns şi părea să nu-şi fi pierdut cumpătul. Doar în ochii mici şi ageri, Radu Andronic desluşi înflăcărarea jocului. Patimă era şi în degetele încârligate care azvârleau galbenii fără a-i număra de două ori.

Florentinul făcut braţul roată.

— Unde vreţi să vă încercaţi şansa? La faraon? Hoca? Poate la basetă?

— Nu cunosc pe nimeni, surâse logofătul. Mă rog, aproape pe nimeni. Jocul n-are importanţă, mi-e dor însă de o întâlnire care să-mi

amintească tripoul lui signor Corado Moravia din Veneţia. Adăugă moale: Când eşti departe de cei dragi, te mulţumeşti cu amintirile...

— A, perfect! Avem astă-seară doi jucători interesanţi. Signor Van der Thale, armatorul olandez, la masa de lansquenet şi – scăzu glasul – Bektaş-Effendi la faraon.

Logofătul îl privi în ochi.

— Ce-mi recomandaţi?

— Desigur, faraonul. E, după cum spun englezii, mai exciting... Iar Bektaş-Effendi, vă avertizez, ştie să piardă.

Radu Andronic zâmbi. La faraon şi hoca se avântau doar pătimaşii înrăiţi. Selim era unul dintre aceştia.

* * *

Trei pungi de galbeni pierdu logofătul. Aurul i se rostogolea uşor printre degete, aluneca cu clinchet vesel spre grămada strânsă dinaintea mectubgiului. Ceilalţi jucători se ridicaseră pe rând, ififlii, uşori la chimir şi grei la cuget.

Bektaş-Effendi zâmbea numai din buze, cercetând chipul logofătului. Căuta cu dinadinsul să desluşească sufletul şi gândul străinului de care începuse a vorbi tot Stambulul. Îl uimeau straiele bogate – brocart greu argintiu, catifea albă de Genova şi hermină – giuvaiericalele de preţ, perle şi adamante, îl buimăcea risipa nepăsătoare a galbenilor. Şi apoi, ca un pâlpâit plăpând în negură, ca o adiere, ochii ghiaurului îi stârneau tulburare. Ghicea ceva în ei şi nu ştia dacă-i înrobirea jocului, ori gând vechi, mai fierbinte decât orice patimă. Şi ce gând să fi fost acela şi încotro duceau cărările lui? Câştigă din nou, alungând neliniştea o dată cu fumul narghilelei, după care zâmbi, simţindu-se parcă stânjenit de muşuroiul aurului grămădit.

— Ţi-e cărpănos norocul astăzi, Andronic-Effendi, şi poate s-ar cuveni să încetezi jocul. Sunt ceasuri când un dram de chibzuinţă cântăreşte mai mult decât desagii de aur ce-i poate încărca în spinare un catâr.

— Te va cuprinde mirarea, râse logofătul, dar paguba mă bucură. Mă aflu dintâia oară în această casă. Noroc strâmb în prima zi înseamnă câştig cu dobândă în celelalte.

— Iată o vorbă în care îţi desluşesc hotărârea de a te mai abate în casele lui Bartholomeo. Fii încredinţat că mult mă voi bucura să văd norocul suflând în pânzele domniei tale.

Îşi încopcie caftanul şi stinse narghileaua.

— Vin în toate zilele la florentin pentru un ceas sau două. După cum îţi va plăcea, îţi pot fi tovarăş la orice joc. Faraonul e mai aprig, dar ne putem trece vremea la basetă, table ori pichet.

În ochii logofătului un licăr cald păru să se aprindă.

— Dacă excelenţa voastră nu e grăbit...

— Nu, îi curmă vorba mectubgiul, însă ajunge pentru o singură seară. Nu sunt aici de dragul talerilor ce se pot dobândi, ci pentru dulceaţa jocului. Şi mai cu seamă, nu-mi place să câştig din prea mare pagubă a altuia.

Radu Andronic căută lung în urma lui, tăinuindu-şi zâmbetul. Mectubgiul trebuia să ajungă la conac înainte de a da zorile, înainte ca slugile să prindă de veste că nu înnoptase acasă.

— Aţi avut o zi proastă, signore. Regret...

Florentinul părea sfâşiat de păreri de rău.

— Nu trebuie să plângeţi pentru asta, râse logofătul.

— O, mă bucur că priviţi lucrurile atât de liniştit. Şansa e capricioasă şi infidelă...

Îl privi în aşa fel, încât Andronic se întrebă dacă nu cumva italianul îi desluşise iţele. Mectubgiul câştigase prin viclenia şi meşteşugul logofătului.

Pe Selim avea să-l mai vadă în multe dăţi, dar întâlnirea din casele lui signor Bartholomeo fusese primul pas pentru redobândirea izvodului.

* * *

Cocoţată pe sofá, Sadeth, fiica mectubgiului Selim Beltaş, îşi vopsea unghiile cu argilă roşie. În sandalele brodate cu perle, degetele răsurii desemnau cireşi în pârg, lucioase, toate deopotrivă. Soarele se strecura prin ferestruicile de sticlă colorată închipuind poame, înfipte tocmai lângă bagdadia zugrăvită cu copaci, păsări şi flori, aruncându-i pe chip umbre jucăuşe.

Mânuia penelul cu grijă mare să nu mânjească marginile şi din pricina strădaniei limba îi ieşea pe la colţurile gurii. Când isprăvi ultimul deget, bătu bucuroasă din palme şi se trânti pe sofaua acoperită cu un covor alburiu de Smirna. În aceeaşi clipă, cuprinsă de nerăbdare nouă, se smulse de pe divan, zburând către mijlocul odăii. Se văzu o scânteie de timp în oglinda veneţiană. Scoase limba trăgând de nări şi făcu corniţe la tâmple cu arătătoarele. Strânse în fugă mescioarele împrăştiate cu dichis şi le puse una peste alta în dreptul ferestrei. Un pas, doi, la al treilea răsări deasupra rezemând nasul în sticla zugrăvită. Aici zgâriase Sadeth în mare taină vopseaua de pe piersică, limpezind un ochi spre *Divan-Ioli*. Pe uliţă treceau trei catâri mânaţi de un băietan, un negustor vindea măsline în cornete.

Sadeth sări jos şi strânse mânioasă pumnii.

— Maria, Maria, Maria! De ce nu vii o dată, Maria? Oglinda avu atunci răgaz să-i desemneze chipul mic, cât să intre într-o palmă, rătăcit în viforniţa de plete negre, nasul cârn repezit în vânt. Ochii, erau mari, traşi spre tâmple şi albaştri, albaştri...

— ...albaştri, răspunse repede Sadeth oglinzii, albaştri ca Bosforul, albaştri ca bagdadia de la geamia cea mare, mai albaştri ca safirul din degetul lui aga-baba[3], cu mult mai albaştri decât... decât... decât toţi ochii albaştri adunaţi la un loc!

Trupul suleag ţâşni într-o tumbă pe rogojina egipteană şi rămase răstignită acolo cu mâinile sub ceafă. Pieptul plăpând răsufla repede sub rochia uşoară de borangic, cu leasă de mărgăritare. Închise ochii şi genele grele coborâră umbre viorii pe faţa tăiată ca o inimioară. O lacrimă alunecă grăbită şi Sadeth se făcu ghem, strângând iarăşi pumnii.

— Hai, Maria! te rog frumos, vino degrabă! Nu zăbovi la halviţarul grec. Nu te lăcomi azi la sarailiile lui Ismail! Eşti destul de bondoacă şi-aşa. Dacă vii repede am să-ţi dau...

Privi în jur, muşcându-şi buzele, apoi se repezi la besacteaua persană din fundul odăii. O răsturnă pe divan şi scormoni iute printre giuvaierurile risipite. Îşi încinse fruntea cu diadema de rubine, puse brăţări, inele, prinse o agrafă cu clopoţei de aur la şalvari şi uitând de Maria începu să se plimbe prin odaie.

— Sunt o împărătească africană! Cea mai africană!

Nu ştia ce înseamnă africană. Auzise vorba în gura lui *aga-baba*. Era o vorbă frumoasă. Cea mai frumoasă!

Zvon de paşi harnici pătrunse în odaie. Sadeth sări pe divan, ţopăind de bucurie cu amândouă picioarele.

— A venit Maria! A venit! A venit! A venit! Am să-i dau brăţara mea de argint cu peruzele şi o să-mi povestească despre prinţul ghiaur cu ochi negri şi strai alb tot, tot, tot!

Roaba intră gâfâind. Zâmbi şi se lăsă să alunece ostenită pe rogojină. Ochii lui Sadeth străluceau. Întrebă cu inima pe buze:

— Cum îl cheamă?

— Îngăduie, stăpână, să-mi trag sufletul. De la Pera, o ţin într-o întinsoare...

Privirea lui Sadeth ardea pe chipul mare cu ochi mângâioşi, castanii ai moldovencei. Îşi desprinsese grimeaua şi sufla greu.

— Cum îl cheamă?

— Radu Andronic.

— Ra-du-an-dro-nic, spuse desluşit Sadeth, tipărindu-şi vorbele în minte. Ce nume ciudat!

O zbughi, lăsându-se în genunchi lângă roabă. Îi căută ochii atât de aproape, încât privirea Mariei se înecă în două iazuri mari, albastre.

— Spune-mi adevărat!

— Adevărat, stăpână.

— Cel mai adevărat! Îi prinse mâinile, strângându-le tare. Întrebarea

căzu parcă ruptă din suflet: Câte neveste are?

Roaba izbucni în râs:

— Nici una, stăpână.

— Nu-i cu putinţă! Şi *aga-baba* are două, iar unchiul meu ţine trei soaţe.

— Andronic îi boier valah. La noi oamenii îşi iau o singură muiere. Legea şi credinţa nu îngăduie astfel.

Sprâncenele lui Sadeth se încruntară. Păreau aripi de rândunică pornită în zbor. Înghiţi în gol şi rosti încet, căutând cu teamă spre Maria:

— Nici o nevastă? Nici una?

Roaba clătină capul.

— Te cred, spuse Sadeth după o clipă de şovăială.

O strânse dintr-o dată în braţe, râzând. Un gâlgâit pornit din piept îi năvăli pe buze şi-i umplu ochii de lacrimi albastre. Se rupse de roabă şi începu a se rostogoli pe rogojină, de la un cap la altul al odăii. Un tăvălug de muslin, şi mătăsuri, şi plete negre. Se ridică ameţită în genunchi, dând la o parte părul de pe obraz.

— Sunt tare fericită, Maria!

Roaba oftă şi îşi coborî pleoapele.

Sadeth sugea un fistic.

— Spune-mi tot, tot!

— Ţi-am zis, stăpână. E boier valah...

— Asta înseamnă împărat, nu-i aşa, Maria?

— Nu! zâmbi roaba.

Sadeth se înspăimântă.

— E şi mai mare decât sultanul?

— Boier înseamnă om foarte avut. Nici sultan, nici împărat.

— Ca *aga-baba*?

— Cam aşa.

— Atunci e bine, hotărî Sadeth, răsuflând cu uşurare. Nici eu nu sunt prinţesă... Îşi cuprinse dintr-o dată genunchii, strângându-i la piept. Dac-ai şti, Maria! Straşnic mi-ar fi plăcut să fiu o împărăteasă africană. Noi două am fi mâncat toată ziua fisticuri, şi ne-am fi dat în scrânciob, şi ne-am fi plimbat pe măgari. Îmi plac măgăruşii cu hamuri roşii şi clopoţei...

Roaba o cercetă mult cu privirea.

— Stăpână...

Sadeth întoarse iute capul. Îi desluşi neliniştea şi se sperie.

— E ceva de rău, Maria? Uite, închid ochii tare, cel mai tare şi ascult.

— Stăpână, rosti rar roaba, Andronic îi ghiaur. Are altă lege decât a ta. Dacă prinde cineva de veste...

Sadeth îşi scutură pletele.

— Am să chibzuiesc şi la asta. Acum n-am vreme. Vreau doar să-ţi încredinţez o taină mare. Cea mai mare taină! Scăzu glasul, rostogolindu-şi ochii prin cotloane: Când am împlinit treisprezece ani, sud-ana[4] mi-a desluşit în palmă. Şi mi-a spus... mi-a spus... Îi suflă repede la ureche: Mi-a spus că am să fiu tare fericită. De aceea nu mă tem de nimic. Povesteşte-mi mai departe despre *Raduandronic*.

— Îs două nume, zâmbi roaba. Radu e cel de dezmierdare. Dar nu istorisesc până nu îmbuci. De aseară ai luat doar un fistic.

Sadeth se zbârli ca o pisică. Dintr-o săritură ajunse în celălalt ungher al cămării.

— Mi-am încercat ieri mijlocul. Încă trei degete, şi paftalele n-au să-mi mai joace.

— Mai e până atunci, stăpână.

— Ţi-am zis, doar trei degete şi *aga-baba* mă mărită. Cât sunt bicisnică la trup, mama lui Ibrahim nu mă vrea. Vine în fiece lună şi mă încearcă la coaste, îmi sumecă mânecile să-mi vadă braţele. Parcă e ebe-cadîn[5].

Ochii albaştri se umplură dintr-o dată de lacrimi.

— De bairamul Ramazanului împlinesc şaisprezece ani. Sunt prea bătrână pentru ca *aga-baba* să-mi îngăduie să zăbovesc măritişul şi doar uscăciunea mea îl ţine departe de Ibrahim.

— Nici nu l-ai zărit, stăpână. După nuntă...

Sadeth bătu din picior.

— Nimeni nu-şi zăreşte mirele înainte de nuntă, iar eu nu poftesc să-l văd niciodată. Şi ca să ştii, nu poftesc nici să mă mărit! Am socotit pe degete şi le-am isprăvit de nouă ori, în câte rânduri ţi-am spus-o.

Se repezi iar la roabă şi îi încolăci braţele după grumaji.

— Hai, istoriseşte-mi despre beyul valah. Ştiu doar că-i chipeş, cu mult mai chipeş decât sultanul nostru... Duse speriată degetul la buzele Mariei: Să nu mă spui la nimeni! Şi mai ştiu că-i bogat şi n-are soaţă.

— Osman, măcelarul, zicea că deunăzi a ridicat singur un car cu pietre răsturnat peste bragagiu.

— Singur?!

— Singur. Şi mai zice Osman că nu-i nimeni în Stambul să-i ţină piept cu jungherul în mână, că-i cheltuielnic şi petrecerile îl costă multe pungi de aur. Vin muzici şi dansează grecoaicele până în zori, ca să desfete pe evropeni.

— Cine sunt evropenii, cuzum[6]?

Roaba săltă umerii:

— Oameni de o lege cu el, dar de prin alte ţări. Locuiesc cu toţii în Pera.

Ochii lui Sadeth sclipiră.

— Mi se pare mie că trebuie să fie vesel tare la Pera...

— Ce-ţi trece prin gând, stăpână?

Sadeth scutură capul şi zâmbi arătându-şi dinţii albi, croiţi deopotrivă. Deodată se întunecă:

— Eşti mincinoasă, Maria!

— Stăpână!

— Spuneai că la petrecerile beyului dansează femei...

— Dansează.

— Înainte de nuntă?! Nu-i îngăduit!

— Uiţi că-s de altă credinţă, stăpână?

Sadeth se însenină, albastrul ochilor îşi sporise lumina.

— Uit. Mereu uit. Şi cum sunt femeile lor?

— Frumoase.

— Frumoase?! Sadeth îşi zgâlţâi roaba. Frumoase spui?

— Nu spun eu, spune Osman.

— Să nu mai spună! Nu vreau să fie frumoase!

Roaba îi prinse mâinile.

— Stăpână... Inimioara mea... Lasă-l păcatelor pe ghiaur. Ai să-ţi umpli pumnii de lacrămi.

Chipul fetei se întunecă.

— Tu ştii ceva, Maria!

— Ştiu că-i de altă lege...

— Mi-ai mai spus.

Roaba oftă adânc:

— Nimeni nu ocroteşte astfel de dragoste. Nici oamenii, nici Dumnezeu. Li se pare strâmbă şi pesemne că aşa e. Văzut-ai armăsar la stână? Berbece în staul de vacă? Ş-apoi, n-ai citit ce e în inima lui...

— O să citesc.

— Poate că-i juruit alteia.

— Şi eu sunt juruită.

— Nu uita, rogu-te, e neîngăduit de frumos...

Sadeth o privi mirată.

— Dar ce, eu nu sunt frumoasă?!

— Nu te mai gândi la el, Effendim[7].

Ochii lui Sadeth aburiră. Grăi cu neaşteptată blândeţe:

— Mi-e peste puteri, Maria. Când trece o zi fără să-l văd pe *Divan-Ioli* simt... Ştii cum simt? Portocalul din grădină n-are floare, ghiulurile nu-mi scânteie, fisticul n-are dulceaţă. Şi mi-e frig... Atât de frig... Nu-mi ajunge tot soarele Stambulului să mă încălzească. Iar luna

îmi pare un peşte prăjit...

O lumină ca o flacără i se aprinse dintr-o dată vâlvătaie în priviri şi făcu o tumbă pe sofa.

— Ah, Maria! Mi-a trecut ceva prin cap... Ceva straşnic. Cel mai straşnic!

Se aşeză în mijlocul cămării cu picioarele sub ea. Razele strecurate prin cioburile colorate o învăluiau în mantie aurie, smălţuiau roz-alb perlele sandalelor. Era plăpândă, o făptură firavă născocită din petale de floare şi aripă gingaşă de fluture.

Roabei îi veni să plângă.

[3]Tată (lb. turcă).

[4]Doică (lb. turcă).

[5]Moaşă (lb. turcă).

[6]Mieluşelul meu (lb. turcă).

[7]Prinţesa mea (lb. turcă).

Capitolul XIV - O capcană pentru Selim Bektaş

În a treia seară, jucau iară faraon. Muşteriii ceilalţi se deprinseseră a-i lăsa singuri, căci nu puteau ţine piept patimei şi galbenilor ce curgeau pe masa logofătului. Multe pungi de aur trecuseră din chimirul lui boier Andronic în cel al mectubgiului.

În seara aceea însă, norocul turcului părea că ostenise. Din ungherul său, signor Bartholomeo veghea chipul lui Selim tot mai adumbrit pe măsură ce pumnii de galbeni se stivuiau dinaintea logofătului. Ducea des cupa cu vin grecesc la buze, iar de la o vreme, boier Andronic ceruse şampanie, băutură ce întunecă iute minţile şi a cărei tărie turcul n-o deprinsese.

Chibzui la vorba Profetului, Scharib'ul Khamr ke Abid'vesen![8] şi îşi zise că sufletul turcului era vopsit de mult...

Radu Andronic veşnic în strai alb, de zaramfir şi contăş căptuşit cu vulpe rusească ca omătul, zâmbea. În mişcarea iute a mâinilor, ţâşneau fulgerele diamanticalelor. Căutând spre degetele sprintene, apoi la talerii dobândiţi, florentinul îşi zise că norocul nababului e cu pricină. Cunoştea şi senioria sa multe vicleşuguri, dar ale valahului i se păreau de soi ales, căci deşi avea ochiul deprins, nu izbutea să le desluşească.

Dinaintea turcului nu rămăsese nici un piastru. Şovăi cu cărţile în mână, apoi rosti bolborosit, cu o limbă de câlţi:

— Pun şaizeci de mii de taleri.

În cămară se făcu dintr-o dată linişte. Priveau toţi, fără suflare, spre masa unde se hotăra soarta unei avuţii. Asemenea joc nu se mai pomenise pe malurile Bosforului. Signor Bartholomeo, ameţit, simţi aprig nevoia să se reazeme. Şaizeci de mii de taleri, asta însemna mai mult decât cinci sute de mii de scuzi francezi, un sac de ludovici ce nu-l pot duce în spinare doi haidamaci din portul Neapolelui.

— Ţin! zise boier Radu Andronic.

Ochii fulgerau ca două junghere bătute noaptea de lumină. Mectubgiul ceru poliţă şi pană, apoi întări scrisul cu sigiliul de argint. Era alb la faţă, ungherele gurii îi zvâcneau. Lepădă riga de inimă pe masă şi aşteptă cu fruntea îmbrobonată de sudoare. Logofătul îşi deschise cărţile şi cu mişcare iute azvârli deasupra riga de cruce.

Selim, năruit, scoase un geamăt uşurel. Încercă să zâmbească.

— Ai câştigat, Andronic-Effendi. Datorinţa mi-o voi plăti până într-o săptămână. Îngăduie acum să mă duc. Jocul din astă-seară m-a cam ostenit.

Păşi clătinat spre uşă, cu umerii doborâţi. Signor Bartholomeo vru să-i dea sprijin, dar mectubgiul i se rupse din mâini.

Nimeni nu fărâmă liniştea. Şi nimeni nu băgase de seamă că riga de cruce a lui Radu Andronic izvorâse din mâneca contăşului de vulpe rusească.

* * *

A doua zi, logofătul se trezi la cea de-a treia tânguire a turcului din minaret. Trandafirii albi şi chiparoasele de pe verandă aromeau dulce. Săltat într-un cot, Radu Andronic îşi bucură ochii în apele zamfirii ale Bosforului. Clipoceau slobode de griji, sporind argintul dimineţii. Vântul umfla moale pânzele unui caic. În vâslele daurite râdea soarele, vasul abia aluneca, tras parcă de o aţă.

Îmbrăcă un halat cu podoabă multă de ciucuri şi fireturi, aprinse ciubucul şi numai după aceea se aşeză la secretăraşul veneţian. Poliţa mectubgiului se afla dosită în puiul mesei, sertar tainic născocit anume pentru zapise ce pun în primejdie viaţa stăpânului.

Boier Andronic luă un pergament şi începu să scrie. Slovele se aşterneau fără osteneală, izvodite din gând vechi.

...căci uitând că excelenţa ta nu-i deprinsă cu vicleniile băuturii franceze, am tras folos din joc strâmb ce amarnic mă ruşinează acum. Socotesc strâmb jocul, pentru că s-a făcut sub porunca acelui vin blestemat. Poate voi dobândi iertăciunea domniei tale, amintind că nici eu n-am ocolit cupele. Arată-mi, Bektaş-Effendi, că nu-mi porţi mâhnire şi consimţeşte a primi înapoi poliţa iscălită ieri în casele florentinului, însoţită de dar neînsemnat, zălog al prieteniei ce-ţi port. Îngăduie, de asemenea, a rămâne sluga devotată a senioriei tale...

Logofătul puse sigiliul deasupra numelui, apoi, înfăşurând poliţa în pergament, legă sulul cu panglică verde de atlaz şi pecetlui nodul.

Peste jumătate de ceas, îl cerceta pe Pafnutie din toate părţile. Răspopitul se strâmbase dintâi, auzind că are de îndeplinit slujbă. Dăduse însă cu ochii de straiele noi şi de galbenul lepădat spre cheltuială, şi o îndulci. Se învârtea ţanţoş, nesătul de mirază. Livreaua ca lămâia, îmbumbată pe pântecele umflat, avea găietane de argint şi tot de argint erau pintenii de la botforii scurţi, din piele răsurie.

Părăsi casa cu pergamentul dosit în piepţii hainei. Sub braţ, ţinea cufăraş scump din abanos cu fesfesele de aur şi argint. Patru chihlimbare cât nuca îi însemnau colţurile. Înăuntru, adăstau pe culcuş de lalele albe câţiva ciorchini de struguri brumării.

* * *

Omul cel trupeş ţinea în ochi drumul lui Pafnutie. Acesta îl zări şi paşii i se muiară.

„Zdrahonul! Dacă ghiceşte sub veşmintele istea milogul, mănânc papara bostangiilor!”

Îşi făcu semnul crucii cu limba şi pătrunse în curtea mectubgiului.

* * *

Răspopitul se întoarse degrabă şi cam cherchelit. Crâşmele nefiind îngăduite în Stambul, logofătul îşi bănuia sluga că păstrează clondiraşul cu vinars pitit în chimir.

Pafnutie aducea răvaş din partea mectubgiului. Selim îl poftea la conac cu mare ighemonicon, chiar în aceeaşi seară.

De bucurie, mai dărui doi galbeni răspopitului. Pafnutie le măsură credinţa în dinţi:

— Dacă fiecare din pitacele istea galbene şi-or găsi părechea, socotesc că de-abia atunci şi-o găsi şi păcătosul de mine inima prin berneveci, căci negrăită spaimă am pătimit.

Logofătul îi împlini voia, râzând:

— Iar te-a ispitit Satana, cuvioase?

— Află domnia ta că de-amu, s-o mântuit! N-am păşit bine pe *Divan-Ioli*, că m-a şi rezemat în priviri malul cela de bărbat.

— Care bărbat, Pafnutie?

— Zdrahonul.

— A, omul din colţ. O umbră îi năpădi faţa, dar zâmbetul o alungă repede. Acum pricep de ce umblă sfinţia ta cu clondirul la şale...

— Slujbă grea, logofete, la o adică îmi mai ţin şi eu inima... Adăugi cu căldură: Fereşte-te de acela cu oasele măşcate...

Andronic ridică din umeri:

— De cine să nu mă feresc, Pafnutie? E cineva în Stambul care-mi doreşte binele?

— Dacă domnia ta ţi-ai lăsa ochii oleacă mai jos, unde roboteşte cu spor anume slugă credincioasă, gândesc că pungii isteia, a mea, nu i s-o mai ruşina obrazul de atâta slăbiciune.

Ţipete lungi, ascuţite zvâcniră dinspre poarta cea mare. Se repeziră la ferestre. Un turc sfrijit, cu braţul stâng prins în lopăţele, strigă rostogolindu-şi ochii către înaltul cerului.

— Cercetează-l, cuvioase, să vezi ce pofteşte, porunci logofătul.

Pafnutie se întoarse râzând. Întinse boierului trei smochine intrate în pârg.

— Primeşte-ţi răsplata, logofete, pentru isprava cea lipsită de judecată cu carul răsturnat. Znamenia ceea e bragagiul uşurat de greutate, iar răgetele se cheamă că sunt vorbe de mulţumită...

Puţin după asfinţit, spre a nu pune în încurcătură pe turc căruia nu-i era îngăduit să se ospăteze de eclulisşa[9] în tovărăşia unui ghiaur, logofătul bătu la porţile mectubgiului.

După o căutătură adâncă, matahala din colţ se făcu nevăzută.

Radu Andronic fu petrecut pe scările de marmoră de o slugă până în

divan-cané, odaia cea mare de la primul cat. Pereţii erau străpunşi de şase uşi. Dincolo de zăbrelele acoperite cu o perdea verzuie, logofătul ghici că se află cămările femeilor. Sluga îl pofti mai departe, ducându-şi mâinile la frunte şi la piept. Străbătură *chear-chir*-ul, odăile de marmoră unde musulmanii îşi îndesau avutul de preţ când Allah, pedepsindu-i, pogora foc asupra caselor lor, apoi într-o încăpere joasă şi rotundă, înconjurată de sofale şi covoare – marea patimă a orientalilor – lucrate la Smirna şi Salonic.

Logofătul privea cu luare-aminte în jur. Cunoscând rosturile şi deprinderile osmanlâilor, socoti că mectubgiul îşi statornicise odaia de taină lângă *chear-chir*, pentru ca la vreme de primejdie să poată scoate cu repeziciune hrisoavele, zapisele şi alte însemnări de preţ din ghearele flăcării.

Pereţii albi erau căptuşiţi cu lemn de măslin. Incrustaţiile de fildeş şi porţelan din China alcătuiau floare gingaşă de liliac. Sub bagdadia verde, geamlâcurile închipuiau privelişti de pe malul Bosforului. Două sfeşnice mari cu câte patru feştile vegheau într-o parte şi alta a odăii. Pe un scrin mare de argint adăsta miraza, aşezată parcă anume pieziş. Oglindea într-însa aproape toată odaia.

Turcul intră neauzit, după obiceiul pământului. Duse mâna la inimă şi rosti vorba ce se cuvenea din partea unui musulman când întâmpină ghiauri:

— *Aleicum!*

Logofătul îşi purtă degetele la inimă, apoi la frunte. Închinăciunea dovedea mectubgiului că i se socoate slugă. Selim zâmbi:

— Cunoşti bine deprinderile otomanilor, Andronic-Effendi.

— Am trăit câţiva ani la Stambul, pe lângă un unchi trimis al Domnului la Poartă.

Mectubgiul se aşezase pe sofá cu picioarele sub el, sprijinindu-se în călcâie. Făcu loc logofătului, dar băgă de seamă că bernevecii strâmţi ai straiului evropenesc îl stânjenesc. Surâse iar.

— Aşază-te cum eşti deprins ori cum îţi îngăduie veşmintele, Andronic-Effendi. Adăugă cu glas moale, aţintindu-şi ochii mici în chipul boierului: Te-am poftit la mine în numele cinstei ce-o port prieteniei domniei tale şi a darurilor ce mi-ai făcut. M-ai îndatorat peste măsură, şi tot chibzuiesc cum m-aş putea răsplăti.

— Îngăduie să rămân sluga excelenţei tale, spuse cu dulceaţă Andronic şi nu pomeni de datorinţi. Nu ştiu să se fi aflat vreuna.

Mectubgiul îl cercetă lung, apoi clătină din cap.

— Sunt om vârstnic şi slujbaş vechi. Plocoane ca ale domniei tale se dăruiesc rar. Ele izvorăsc fie din viclenie fără seamăn, fie din mărinimia pe care puţini au primit-o din mâinile lui Mahomed sal Allah u Aleih ve selen![10]. Dacă ochii şi cugetul nu mă înşală, îţi

ghicesc inima şi darul fără vicleşug. Fii bine venit în casa mea, Andronic-Effendi.

Bătu din palme şi în odaie pătrunseră trei *ici-agaşi*, slugi de casă, purtând lighene de argint. Feriră genunchii mectubgiului şi ai logofătului cu câte un *peşchir*, apoi le turnară apă dintr-un ibric. A treia slugă le întinse ştergar cu chilimuri în care-şi uscară mâinile.

Slujitorii pieriră şi se ivi ca din pământ tutungiul. Aducea o besactea plină de pipe. Erau de toate soiurile, cu coş din lemn de iasomie, ori de trandafir, înzorzonate cu aur şi argint. Aveau găvanul scobit în ambră albă şi galbenă, şi în mărgean. Tutungiul aprinse două pipe şi le întinse fără a le căuta chipurile, ţinând un genunchi în podea. *Silidar-aga*, mai-marele slugilor, deschise uşa lăsând trecere altui slujitor. Ţinea tipsia pe cap, iar peste ceştile din porţelan subţire aşternuse ţesătură scumpă cu franjuri de tertel. Le puse dinainte cafelele, apoi ieşi rămânând totuşi strajă uşii pentru a umple degrabă ceştile la întâia chemare a stăpânului. Toate se petreceau în cea mai deplină linişte. Slujitorii lunecau fără zgomot şi fără îndemnul mectubgiului.

Alt rând de slugi umplură mescioarele joase cu dulceţuri de rodie, portocale, petale de trandafir şi cireşe. Apărură linguriţele de aur şi cupe cu podoabă de pietre scumpe pentru *şoşab*, băutura din alune, caise, pere şi piersici cu apă de cedru şi esenţă de mosc, îngăduită musulmanilor. Linguriţele cu şerbeturi de lămâie, violete şi şofran înecate în apă rece, aromită cu ambră cenuşie şi aloe, colorau pocalele înalte. Gheaţa aburea pereţii de cristal sporind desfătarea gurii.

Când slugile părăsiră încăperea, mectubgiul golea cu mare credinţă a doua ceaşcă de cafea şi bucuria se citea pe chipul său.

— Noi, osmanlâii, n-avem multe născociri, râse încetişor, dar Allah în mărinimia lui ne-a îngăduit-o pe cea a cafelei. Aud că o beau acum şi francii, molima s-ar fi întins şi la Curţile principilor nemţi. Ştie domnia ta cum a fost dezvăluită taina arbuştilor cu boabe verzi?

— La Mocca mi se pare, spuse logofătul.

Rămăsese cu privirea aninată în ciucurii sofalei aflate de cealaltă parte a încăperii. Fusese poate o părere, dar parcă o boare îi clătinase. Armata de pisici adăpostită în fiecare casă spre a bucura ochii Profetului, mare iubitor de asemenea dobitoace, îşi avea încăperea ei, iar uşile şi ferestrele închise nu îngăduiau adiere.

— În anul 1258, urmă Selim, un derviş din tagma Şazilisilor a fost alungat din mănăstirea sa pentru păcate multe şi surghiunit pe muntele *Kiuh-Evsab*. Flămând şi fără sămânţă de bucate, în loc pustiu, izgonitul s-a apucat să fiarbă boabele verzi ale unor arbuşti ce creşteau la tot pasul. Se hrănea cam de multişor cu zeama aceea, când doi prieteni bolnavi de râie veniră să-l vadă. Fireşte, băutura binefăcătoare care salvase viaţa dervişului le-a stârnit curiozitatea. S-

au îndestulat din ea toate cele opt zile ce le-au petrecut pe munte, iar în cea din urmă seară au băgat de seamă cu uimire că se lecuiseră de râie.

Mectubgiul începu să râdă:

— Mâncărimea pielei, făcându-şi veacul, ostenise. Dar cei doi erau încredinţaţi că datorează tămăduirea grăunţelor verzi şi, bineînţeles, zvonul a prins aripi făcând roată oraşului. Beyul de la Mocca l-a chemat pe derviş, l-a iertat de păcate şi dăruindu-i nume nou – Şeic Omer – a ridicat la poalele muntelui *Kiuh-Evsab* mănăstire mare, care se mai află şi astăzi. La Constantinopole, abia sub dintâiul Soliman...

Logofătul asculta cu o singură ureche. Clătina din cap plin de luare-aminte, dar privirea scotocea franjurile. Ciucurii începuseră a adia când într-o parte, când într-alta a sofálei largi ce făcea înconjurul cămării, ca şi cum cineva s-ar fi plimbat pe dedesubt.

Şi, dintr-o dată, prinse căutătura a doi ochi albaştri, piezişi, care-l aţinteau. Erau ochii zăriţi în borta zidului de pe *Divan-Ioli*. Boier Andronic simţi parcă fâlfâit de aripi şi zâmbi. Fluturele alb din grădina mectubgiului se afla sub sofá...

Inima lui Sadeth se zbătea ca papagalul cel galben, când *aga-baba* îl scoate din colivie pentru că pofteşte să-i sărute creştetul. Se lipi tare de perete şi închise ochii.

„Acum are să mă spună. Dac-o s-o facă... dac-o s-o facă... Un fulger trecu prin ochii albaştri: Am să-i tai capul!”

Dar clipele treceau şi nu se auzea decât glasul mângâios al lui *aga-baba*... Cunoştea ea glasul acela. Vorbeşte aşa când vrea să dobândească ceva. De pildă, când îi povesteşte ce grădină minunată cu fântâni şi flori, şi păsări ca la *Serai* – Sadr-Ali[11] are Ibrahim. Ibrahim e sortitul lui Sadeth şi *aga-baba* vrea s-o vadă cât mai repede în plinătatea trupului, pentru a sărbători însoţirea... Oare ce vrea să dobândească *aga-baba* de la prinţul în strai alb?

Încetişor, se târî pe pântece. Ciucurii îi gâdilau obrazul. În mirază – bine că i-a trecut prin minte s-o strâmbe – se oglindea jumătatea din *aga-baba* şi tot trupul ghiaurului până la genunchi. De şi-ar putea ţine răsufletul! Ciucurii sunt atât de uşori... Prinţul se poartă mereu în veşminte albe, nu l-a văzut niciodată altfel. Ochii lui Sadeth îl ţintesc lacom. Mai târziu, când va fi singură în odaia ei o să-şi aducă aminte tot, tot... În deget are ghiul mare din perle şi încă unul, rubin negru. Degetele lui sunt subţiri şi puternice. Duc într-anume fel ceaşca la buze... Ce buze frumoase! Mai frumoase ca ale lui nene-cadîn[12] care erau ca rodia. Şi când a murit, tot ca rodia rămăseseră. La gât poartă horbotă multă şi legătură de atlaz azurie. N-are *aga-baba* aşa cămaşă oricât ar vrea el! Prinţul îşi trece degetele prin păr. Părul e negru ca pana de cioară. Cel mai negru păr... Sadeth şovăi o clipă. Gândul îi şopti tremurând de bucurie. Şi cel mai frumos! La noapte, o să-l

mângâie şuviţă cu şuviţă. Aişe, păpuşa frâncă, dar de la *aga-baba*, are plete lungi. Sadeth va zice că e părul lui... Îi va aşterne perină alături şi o s-o dezmierde ca pe vremuri când erau prietene bune... Prinţul are dinţi mari şi albi. Deasupra lor, Allah a desenat mustăcioară subţire, întinsă... Cea mai subţire mustăcioară şi cea mai frumoasă... Dar cei mai frumoşi şi mai frumoşi sunt ochii! Râd mereu. Râd şi când prinţul nu râde. Acum...

Ochii albaştri şi cei negri se întâlnesc. Inima lui Sadeth sări în grumaji şi încremeni.

„Doamne! Prinţul mi-a zâmbit."

— Chibzuiesc că te simţi departe de Valahia, spuse mectubgiul luând o înghiţitură de *şoşab*. Nu vreau să-ţi stârnesc gândurile, dar eu m-aş deprinde greu pe alte meleaguri.

— Nimeni nu trăieşte cât lumea, surâse Radu Andronic, iar domniilor le e hărăzit şi mai puţin. Brâncoveanul are un răboj. Toţi îl avem...

— Hm, Selim clătină din cap cu neîncredere, Altîn-bey, pe lângă răboj, are politichie şi galbeni.

— Vrei să spui că primul e pe potriva celorlalte.

— Întocmai, Andronic-Effendi. Socotesc şaisprezece ani de când păstrează scaunul Valahiei, iar domnia i-a fost încredinţată pe viaţă.

— Apele nu curg totdeauna la fel de limpezi. Ale Bosforului – excelenţa ta o ştie prea bine – sunt mai cu seamă schimbătoare. Uneori, se tulbură sub un cer pe care Allah a trimis spre bucuria credincioşilor săi soare strălucitor. Poftele marelui vizir, Rami-Mehmed, adăugă cu zâmbet logofătul, se iscă în zori şi înainte de a cerceta cerul dacă e senin ori înnegurat.

Selim îl privi cu luare-aminte.

— Dinspre partea aceasta socoteşti a-l izbi?

— Pe Brâncoveanu? Logofătul ridică din umeri: De ce să-l izbesc? Nu port gând trufaş de domnie, iar pentru răul pricinuit nu-i nevoie să-l ajungă mâna mea. Cu îngăduinţa domniei tale, gândesc că vorba moşnegilor noştri nu-i proastă: Fiecare zburătoare pre graiul ei piere...

Ochii mectubgiului sclipiră.

— Aveţi bătrâni înţelepţi.

Pufăi din ciubuc. Rosti într-un târziu cu glas scăzut:

— M-ai îndatorat mult, Andronic-Effendi, şi încerc după puterile mele să te îndepărtez de greşeală. Poate că nu urzeşti împotriva lui Altîn-bey. Dar dacă o faci, şi nu-i nevoie a-mi da mie socoată, fereşte-te de Rami-Mehmed. E lacom, necruţător şi de proastă seminţie. Calcă alte poteci.

— Îţi mulţumesc, Bektaş-Effendi, dar temerile senioriei tale sunt de

prisos.

— Nicicând paza cea bună n-a prisosit. Iar grijile mele izvorăsc din inimă pentru prieten bun ce, de aci încolo, îmi fac nădejde, nu-mi va ocoli casele. Valahia e o ţară frumoasă pe care o cunosc prea puţin. Cu nespusă dulceaţă voi asculta ceea ce domnia ta va pofti să-mi istorisească.

Radu Andronic îi azvârli o uitătură iute, apoi coborî pleoapele.

— De asemenea, urmă mectubgiul, de vei avea necazuri, nu pregeta să mi le spui. Sunt destule urechi în Stambul care pot asculta cu îngăduinţă ruga lui Selim-Bektaş.

Pocni uşurel din degete şi apăru o slugă cu un vas de argint fierbinte. Aromi straiele logofătului cu aburi de aloe, apoi alt slujitor îi picură din *guk-abdan* – un fel de samovar – esenţă de trandafiri în marama de la cingătoare.

Din prag, Radu Andronic strecură printre ciucurii sofălei zâmbet de rămas-bun fluturelui alb.

* * *

Logofătul păşea fără grabă pe *Divan-Ioli* pustiit de întuneric. Vorbele din urmă ale mectubgiului i se păreau pline de tâlc. Era încredinţat că fusese fără vicleşug povăţuindu-l să se ferească de Rami-Mehmed. Întregul Stambul morfolea între dinţi răutăţile marelui vizir. Nu era taină pentru nimeni cum ajunsese sfetnicul dintâi al scaunului împărătesc şi în ce fel păstra pe umeri straiul de vulpe neagră îngăduit de sultanul Mustafa – umbra lui Allah pe pământ – doar celor ţinuţi în mare cinste. Mai mult îi dădeau de gândit boierului vorbele zvârlite despre Valahia. Ca dregător dibaci, hârşit în tot soiul de istorii, Selim ştiuse să le strecoare în treacăt. Mectubgiul se simţea fără îndoială îndatorat pentru întoarcerea poliţei, dar se purta – mai cu iscusinţă fireşte – precum ţăranul acela rămas de poveste: „Mi-ai dat car, bogdaproste, dă-mi şi boi acum, să am cu ce-l urni”.

Se mai întrebă Radu Andronic ce anume voia să afle Selim. Slujba de mectubgiu – mai-marele cancelariei muftiului – era slujbă însemnată, dar de ochii lumii. Adevăratele lucrări ale lui Bektaş se depănau la întuneric şi în singurătatea odăilor de taină. Iscoadele îl hrăneau cu veşti, el alegea slujbaşi de încredere pentru a trage cu urechea la curţile bey-lor ghiauri, la palatele Habsburgului şi Bourbonului, ale ţarului Petru şi oriunde se trăgeau hăţurile politichiei. Tot mectubgiul născocise la Stambul ştafetele de porumbei şi tainiţele oarbe – o scorbură de copac, o cărămidă desprinsă din zid, ori chiar traistele cerşetorilor – pentru acele iscoade ce spre deplină siguranţă nu doreau să fie zărite dând târcoale conacului de pe *Divan-Ioli*.

Selim avea cu siguranţă ştiinţă asupra unor lucruri şi fapte despre care Brâncoveanu sau stolnicul nici nu visau. Ce mai socotea atunci să

afle de la logofăt?

Radu Andronic săltă din umeri. Răspunsul rămânea dosit în gândurile mectubgiului. Coti pe ulicioara pustie ce ducea spre Pera, urmând cărarea semănată de lună. O clipă, ochii albaştri de sub sofá îi aduseră zâmbet pe chip...

Se opri locului simţind mişcare printre copacii de la marginea uliţei. O săgeată spintecă văzduhul şi trecându-i pe dinaintea ochilor se înfipse în scândurile unui chioşc de cafea. Logofătul scoase jungherul şi, lipind întunericul, se avântă spre copaci. Desluşi o umbră ce pierea după un colţ de casă. Mai auzi chiot, apoi copită de cal repezit în noapte.

Radu Andronic smulse săgeata din chioşc. Mirosi fierul vârfului şi-l înfăşură cu grijă în maramă.

Fusese muiat în otravă.

[8]Cine bea vin e ca şi cum ar adora idolii (lb. turcă).

[9]Masa de seară (lb. turcă).

[10]Salutul şi pacea lui Allah asupra lui! (lb. turcă) – urare fără de care nu se poate pomeni numele Profetului.

[11]Palatul vizirului (lb. turcă).

[12]Mamă (lb. turcă).

Capitolul XV - În numele dragostei

Încă nu se stinsese pojarul încâlcitelor treburi de dragoste ale Bourbonului. Cu puţini ani în urmă, din zori până la aprinderea făcliilor, ascultau dumnealor obrazele subţiri mersul războiului marchizei de Montespan bătut asupra Louisei de La Valliere pentru câştig în ochii regelui Soare. Întâlnirile de taină din grădinile Versailles-ului, sau de ochii lumii pe sub ulmii de pe *Cours-la-Reine*, născociseră moda curtezanelor, sarea şi piperul fără de care nu se putea trăi la curţile evropene. Fiecare bal aducea pe buze a doua zi numele altei frumuseţi. Bărbaţii îşi umpleau mintea şi timpul cu tot felul de sforării la capătul cărora se afla curtezana. Putea s-o vadă oricine după prânzul cel mic în salonul liberilor cugetători a lui Ninon de Lenclos, plimbându-şi umbreluţa după prânzul cel mare în Bois de Boulogne ori la apele tămăduitoare din Bourbon-l'Archambault, iar după chindie, în sala Jeu de Paume, unde băteau scândura comedianţii. Pentru cei cu osânză la pungă, se deschideau uşile altor odăi în care dumnealor, curtezanele, stăpâneau mesele de joc. Şi nu era de mirare să întâlneşti pe uliţe femei călărind ca nohaii, fără şa, şi nimeni nu se mai minuna văzându-le la petreceri cu lubeniţele pieptului descoperite.

În vremea asta, osmanlâii cetluiau tagma femeiască în temniţe fără de număr numite haremuri, spre a o feri de ochiul vătămător al purtătorilor de musteţi. Partea de jos a casei era stăpânită de slugi şi străji neadormite care vegheau agoniseala. De îndată ce urcai la cel dintâi cat, se deschideau uşile odăii mari, *divan-cané*, făcută anume să despartă haremul de încăperile bărbaţilor. În harem, îşi împărţeau cămările blestematele lui Allah: soaţe – Profetul îngăduia câte patru de fes –, bunică, fecioare. Vederea ferestrelor era orbită de geamuri vopsite, drugi zdraveni de fier înfipţi adânc în zid fereau somnul stăpânului de grija că vreun şalvaragiu ar putea găsi cale de pătrundere prin ele. Fiecare în odaia ei, îşi împletea urâtul ceasurilor fără de sfârşit, torcând sau chindisind. Cele care deprinseseră buchiile întorceau foile Coranului, singura carte îngăduită, trăgând cu nădejde din pipe ori mestecând un soi de răşină parfumată. Slujba de toate zilele o făceau roabele şi numai femeilor cu ştiinţa leacurilor le erau deschise uşile. Dezlegare să treacă pragul haremului aveau soţul, tatăl şi rareori fratele care trebuia să ţină ochii lipiţi de podele. Pe ceilalţi închinători ai lui Allah îi oprea *na mahrem*, vorbă ce înseamnă fără putere de intrare în harem. Ieşirea în grădină era îngăduită numai după ce dumnealui, stăpânul, cercetase îndelung şi din toate părţile zidul cel înalt spre a se încredinţa că ochiul străin n-are cuprindere. Dacă soţiile pofteau să iasă în oraş, pentru anume târguieli, atunci

numaidecât trebuiau să-şi ascundă obrazul în două feregele, să meargă înconjurate strâns de sclave şi urmate de eunuci. Buzaţii aveau datorinţa să se înholbăţească dacă nu cumva cineva priponeşte stăpâna în priviri. La doisprezece ani, fetele schimbau haremul tatălui cu cel al soţului. Nu şi firea. Legănau prunci în braţe fără a-şi fi lepădat copilăria, se jucau mai departe de-a baba-oarba cu celelalte muieri din harem.

Căprioarelor sălbatice rătăcite în funduri de râpe, Allah le îngăduise glasul vântului şi al ploii, şi al frunzelor care şoptesc tainele ăstei lumi, strigă atunci când apare vrăjmaşul, dezmiardă când bate primăvara. Pentru femeile osmanlâilor, hărăzise glasul mut al pereţilor orbi şi surzi, robia celei mai întunecate neştiinţe.

— Stăpână!

Sclava cu obrajii uzi de lacrimi îşi împreunase mâinile a rugăciune.

— Stăpână! Nu te încumeta la faptă atât de nechibzuită. Nimeni, niciodată, n-a cutezat asemenea ispravă!

— Eu cutez!

— Vor prinde slujitorii de veste şi amarnică pedeapsă ne aşteaptă.

Ochii lui Sadeth, caicuri albastre, pluteau în lacrimi, buzele îi tremurau.

— Dacă nu-l văd, mor, Maria! Îşi apăsă furcile pieptului cu amândouă mâinile. Uite, aici, lipseşte ceva, simt gol locul şi doar privirea lui poate să-l umple.

— Ştiu, inimioară, socoteşte numai...

Sadeth se învârti într-un picior.

— Am socotit totul, Maria! Până se întoarce *aga-baba* pentru eclul-ghida[13], putem da nesupărate o raită la palatul beyului valah. Îşi vârî nasul în obrazul roabei şi-i mângâie bărbia: Se poate! Se poate! Se poate! Ai să vezi, Maria. Dintâi scăpăm de soaţele lui *aga-baba* şi de sclavele lor...

Roaba clătină din cap:

— Nu trece ceas fără să-şi bage ochiul în cămările tale, stăpână.

— Ei, iacă, o să treacă două şi chiar trei dacă poftesc eu!

Făcu sâc din pumni spre zidul din fundul odăii.

— Cum?

Sadeth chicoti:

— Se dau în vânt după migdalele zaharisite de la prăvălia lui Ismail. Mai cumpărăm şi sarailii multe, multe, punem totul în paneraş cu bucheţele de rozmarin pe delături şi mâine în zori îl duci dar din partea mea.

— Socoteşti că mâncând n-or avea vreme să-ţi descurce cărările?

— N-or să aibă putere, Maria!

— Nu pricep.

— Darul meu le va odihni ochiul, le va adormi urechea.

Roaba suflă cuprinsă de spaimă.

— Otravă?

— Ţţţ! făcu Sadeth.

Îşi deschise pumnul mic. Maria dădu cu ochii de un bulgăre gălbui ca fildeşul vechi.

— Opiu!

— Îhî! Îl pisăm bine, bine şi-l cernem deasupra şi pe dinlăuntrul cofeturilor. Migdalele şi sarailiile au aromă grea de mosc şi iasomie, n-au să simtă nimic. Chicoti: În jumătate de ceas, doarme dus tot haremul.

— Şi eunucii?

— Vor rătăci prin grădinile lui Allah şi eunucii. Pentru ei cumperi baclavale.

— Doamne! Şi străjile de jos?

— Gândesc că va rămâne niţeluş opiu şi pentru ciubucurile lor.

— De unde-l ai, stăpână? întrebă Maria înfricoşată. Dacă află bostangiii că prin mâinile domniei tale a trecut asemenea lucru, mâine îţi anină capul în vârful parului!

Sadeth îşi flutură genele grele:

— L-am furat din sertarul lui *aga-baba*... Nu mai spune nimic! Ştiu, am nesocotit porunca Profetului. După ce ajungem în selamlîc[14], trecem prin uşa tainică pe unde se strecoară *aga-baba* când nu vrea să-l vadă nimeni ieşind. Chicoti: Eu l-am văzut! Duce de-a dreptul în spatele grădinii. Ştiu cum se deschide portiţa cea mică.

— Stăpână...

— Şi mai ştiu ceasul la care bostangiii îşi sorb cafeaua în prăvălia lui Ismail.

— Uiţi uliţarnicii şi cerşătorii.

— N-or să mă vadă. Iar pentru drumurile tale, nu lor trebuie să le dai socoată.

— Bine, dar...

— N-am isprăvit, Maria. Pe mine ai să mă vâri într-un sac. Am credinţa c-o să mă poţi duce în spinare. Uite ce uşoară sunt!

Îi sări de gât, încolăcindu-i picioarele în jurul trupului. Roaba oftă:

— Eşti ca fulgul de păpădie...

— Nu trebuie să mă porţi decât până în grădină. Acolo luăm căruciorul grădinarului, şi gata! O ţinem într-o goană până la Pera. Ai priceput?

Roabei îi curgeau lacrimile. Nu mai ştia nici ea: a plâns, a râs...

— Dacă vrea cineva să-mi vadă marfa?

— N-o să vrea nimeni. Spui că te-a trimes stăpâna cu bodroanţe la casele sărmane. Nu mai scotoci după cusururi, Maria, şi dă fuga la Ismail. Uite cinci piaştri. Cumpără-le o căruţă de dulciuri. Adăugă: Inima lui Sadeth plânge după zâmbetul ghiaurului. Trebuie să-l văd, Maria!

— Dumnezeu să ne aibă în grijă, stăpână!

— Ba, dimpotrivă! se strâmbă Sadeth. Ar fi bine ca Allah să-şi iţească mâine ochii şi urechea într-altă parte.

* * *

Când femeia tânără şi voinică, ce după straiele îngrijite părea sclavă în casa unui musulman avut, ajunse a treia oară în faţa conacului trăgându-şi căruciorul, Radu Andronic făcu semn răspopitului să se apropie.

Logofătul stătea pe balcon, gustând tihna ceasurilor de dimineaţă şi cafeluţa fără seamăn potrivită cu mare meşteşug de *cafegi-başa* Hassan, sluga domniei sale. Haina albă, scăpată din strânsura bumbilor, lăsa să se vadă o vestă albastră din postav lyonez.

— Spune, rogu-te, Pafnutie, nu ţi se pare cunoscută muierea?

Pafnutie cercetă cu grijă umbletul Mariei.

— Nu pot privi, căci păcat mare iaşte!

— Îndrăzneşte, răspopitule! Iau păcatul asupra mea.

— Dacă juruieşti să iei şi nuielele bostangiilor, apoi m-oi uita. Iară după ce m-oi uita, ţi-oi spune că femeia îi roabă în conacul mectubgiului.

— Ai ochi buni, Pafnutie! Dacă poţi să citeşti şi drumurile femeii, atunci sunt încredinţat că galbenii ceia câştigaţi ieri şi-or găsi azi perechea.

Caterisitul cumpăni un timp:

— După chibzuinţa mea, cară milostenia lui Selim-Effendi către bordeiele prăpădiţilor.

— Nu prin chibzuinţă ai să ajungi bogat, răspopitule! zise Radu Andronic surâzând. Vino după mine!

Coborî iute în uliţă şi înainte ca roaba să se dezmeticească, desprinse legătura sacului. Zări un cap ciufulit. Ochii albaştri ai lui Sadeth mijiră speriaţi în lumina soarelui. Boierul izbucni în râs şi-i porunci lui Pafnutie:

— Ia sacul şi adu-l în casă.

Roaba păşi după el, hăbăucă. Vorbele i se buluceau pe buze, dar până să le deschidă vad, răspopitul pierise cu Sadeth pe scara cea mare.

Zdrahonul în veşmânt neguros care le luase urma încă de la conacul mectubgiului văzuse tot.

Sacul începu dintr-o dată să se zgâlţâie şi Pafnutie îl lepădă speriat în mijlocul odăii.

— Piei, satană!

Croi o cruce mare, popească, dar nu-şi duse lucrarea până la capăt. Din sac ţâşnise un pui de sălbăticiune cu trup de femeie. Zburătăci, ascunzându-se în cel mai întunecat ungher al odăii, după care ridică braţul în dreptul chipului rostogolind peste mâneca largă de atlaz ochi piezişi, albaştri. Dinţii îi clănţăneau de frică.

— Sfinte, Dumnezeule! bolborosi răspopitul. Multe mi-a fost dat să văd în turcime! De unde a mai răsărit şi lighioana aiasta?

Maria făcu un pas înainte. Spuse în moldoveneşte, aruncându-i privire aprigă:

— Tu, slugă flecară, pune zăbrea la meliţă şi ai grijă cum vorbeşti faţă de stăpâna mea că amu, amu smulg şi ce ţi-a mai rămas pe bostan din cânepa dracului!

Ochii răspopitului se bulbuşară:

— Sfinte Pahomie! Grăieşte precum cumetrele harnice de gură din Podul Iloaiei!

— Eşti din Valahia? întrebă boier Andronic, trăgând cu coada ochiului spre cotlonul unde tremura înspăimântat fluturele alb.

— Moldoveancă, dar am poposit cu omul meu la gurile Dunării, boierule. Acolo locuiam când m-au răpit osmanlâii.

— Roabă?

— Roabă de trei ani. Oftă: Au bătut turcii balta şi de-a dreptul în târgul de sclave din Stambul am ajuns. Mai am şase ani de robit, până ce după datina musulmană m-o slobozi stăpâna.

Sadeth, socotind că-i nebăgată în seamă, trăgea încetişor marama chindisită de pe o mescioară. Chibzuia s-o folosească drept feregea, căci era păcat de moarte să-i vadă chipul ochi de bărbat. Se auzi dintr-o dată zgomot de sticlă sfărâmată. Văsciorul veneţian ce adăsta pe marămă lunecase pe podele. Sadeth se ghemui cu faţa în palme. Tremura vargă şi-i venea să plângă. Iar sluga cea groasă tot bodogănea pe limba ei, cu mustrare după toate semnele.

— Ia aminte, logofete, pocinogul ista nu l-am făcut eu!

Maria sări cu gura:

— Nu duce grija, omule! Are stăpâna mea destui galbeni să plătească urciorul, ba chiar să cumpere zece slugi fără trebuinţă ca tine!

— Ehei, oftă Pafnutie. Nu-i Allah aista capeş şi neînţelept precum am gândit eu. Văzut-ai, logofete, muiere de turc atât de nesăbuită la limbă ca afurisita aiasta? Pe-ale lor le-au ferecat în odăi şi la gură spre hodina bărbaţilor.

Radu Andronic şopti răspopitului:

— Du moldoveanca în odăiţa cea mică. Vezi să nu prindă slugile de veste şi grijeşte de şerbeturi. Nu fi gazdă calică.

Pafnutie se împieptoşă. Trase roaba de poale şi o luă spre uşă.

— Hai, frumoaso, să te ospătez! Treacă de la mine, că mult m-am pomenit milostiv.

Femeia se smulse, înrădăcinându-se în duşumele.

— Ţine-ţi bucatele! Dacă-ţi privesc pântecele, bag de seamă că nu-ţi prisosesc. Adăugă răspicat: Stăpâna nu mi-o las singură!

— Te strigă ea de-i lipseşti. Doar nu i-o retezat Profetul limba.

— Boierule!

— Du-te!

Maria lăsă capul în jos şi îndeplini porunca ieşind după răspopit.

Sadeth părea un pui de vrabie picat din cuib la picioarele uliului. Un pui de vrabie plăpând şi zgribulit, speriat de moarte. Ridică ochii. Întâmpină privirea logofătului şi-i închise repede. Inima şi-o simţea mică-mică cât un bumb.

Radu Andronic o privea cu gândul departe. Ştia câte oprelişti avusese de înfruntat pentru a părăsi temniţa haremului, cămările cu uşi şi ferestre ferecate, unde femeile mahomedane îşi duceau osânda zilelor. Ştia, de asemenea, cât de cumplită e neştiinţa lor în treburile lumeşti. Se întrebă ce furtună răscoleşte sufletul făpturii lipite de perete, aflată dintâia oară în faţa unui bărbat. Îndrăzneala fără seamăn a fetei mectubgiului îi picură o lacrimă pe inimă. Rosti încet, cu nespusă dulceaţă:

— Fluturele alb...

Sadeth tresări. Îşi ridică ochii umezi din ascunzătoarea cotului.

— Cum te cheamă? întrebă Radu Andronic.

Sadeth înfundă capul în mânecile largi. Rochia albastră cu ciucuri de aur tremura peste şalvarii de mătase. Centura cu paftale mari, meşteşugite în filigran, zvonea înăbuşit. Se vedea un singur imineu de catifea cu peruzele. Pe degetele firave îşi înşirase toate inelele.

— Nu vrei să-mi vorbeşti?

Sadeth zgâlţâi capul. Îl privea furiş, prin despicătura palmelor.

Radu Andronic aduse un cufăraş lăcuit umplut cu cofeturi şi-i întinse o smochină trecută prin zahăr... Sadeth şovăi, apoi o smulse repede din mâna logofătului.

Andronic zâmbi şi se aşeză pe covor la picioarele fetei.

— Vrei să-ţi vorbesc eu?

Sadeth flutură pleoapele.

— A fost odată ca niciodată, începu rar logofătul, o grădină minunată. Grădina aceea se afla pe *Divan-Ioli*. Într-o zi, un fluture alb a dibăcit o bortă şi...

— Nu-mi place cum vorbeşti, i-o curmă Sadeth bosumflată.

— De ce?

— Nu sunt copil. Minţi la iuţeală: Şi dacă vrei să ştii, am şi împlinit şaisprezece ani.

— Aşa de bătrână?! se miră logofătul.

Îi vedea dintâia oară obrazul mic, ca petala de crin. Ochii albaştri fugiţi spre tâmple păreau mereu învăluiţi de o boare. Sadeth îşi aduse aminte că-i fără feregea şi săltă repede mâneca, întrebând înspăimântată:

— Ai să mă spui lui *aga-baba*?

Radu Andronic păru să chibzuiască. Încruntă sprâncenele:

— Ştiu eu? Tare mi-e teamă că aşa s-ar cuveni. Hai să încheiem un târg. Tu nu-ţi mai ascunzi chipul, iar eu nu-i pomenesc nimic lui *aga-baba*.

Îi atinse uşor degetele vrând să le înlăture. Sadeth îşi ascunse repede mâna la subsuoară. În ochi îi fulgeră spaima. Suflă înfricoşată:

— Ce-ai făcut?! Ce-ai făcut?!

— Ţi-am atins degetul.

— Nu-i îngăduit! Ghiaurul tot bărbat se cheamă...

— Aşa mi-am închipuit şi eu, râse logofătul.

— Iar Profetul opreşte bărbatul să atingă mâna.

— Pe mine o să mă ierte.

— Pe mine nu. Eu nu-i necinstesc poruncile.

— Mi se pare mie că de azi-dimineaţă ai ruşinat multe porunci. Încă una n-o să-l supere prea tare pe Allah.

— Nu-i lua numele în deşert, Radu Andronic! Allah se răzbună.

— Ştii cum mă cheamă? zâmbi logofătul.

— Ştiu. Ştiu tot ce vreau să ştiu, se semeţi Sadeth. Ştiu că eşti prinţ valah, că dai ospeţe cu muzici şi danţ, şi că n-ai soaţă. Mai ştiu – în ochii albaştri se aprinse o văpaie – că la zaiafeturile tale vin femei cu chipul descoperit şi-s tare pocite. Întrebă şireată: Îţi plac femeile slute, Radu Andronic?

— Din celelalte nu găsesc, surâse logofătul. Am zărit o singură dată una. Semăna cu un fluture alb...

Sadeth întrebă încet, cu obrajii împurpuraţi:

— În grădina de pe *Divan-Ioli*?

— În grădina de pe *Divan-Ioli*.

— Fluturele alb, şopti Sadeth coborându-şi genele. Apoi, vrând să se încredinţeze de-a binelea: Şi nu l-ai mai văzut deloc, deloc?

— Doar ochii, printre ciucurii de aur ai unei sofale. Unde însă anume, am uitat. Mai vrei o smochină?

— Nu. N-am voie.

— Nu-ţi îngăduie Profetul?

— Nu-mi îngădui eu. Dacă mănânc mai mult de cinci smochine pe zi, mă îngraş.

Radu Andronic îi cercetă făptura firavă şi izbucni în râs.

— Degeaba te veseleşti, se burzului Sadeth. Dacă mă îngraş, *aga-baba* mă mărită cu Ibrahim.

— Iar ţie nu-ţi place Ibrahim. Am priceput...

Sadeth râse, dezvelindu-şi dinţii de păpuşă.

— Pricepi greu, Radu Andronic. Nimeni nu şi-a văzut sortitul înainte.

— Şi ce-ai vrea tu să ajungi dacă nu te măriţi?

— Împărătească africană.

Logofătul o privi uluit, apoi clătină capul:

— Ăsta zic şi eu gând chibzuit. Mă iei slujitor la curţile tale?

— Îhî. Ai să grijeşti de măgăruşii mei. Am să le cumpăr hamuri roşii şi o să mă plimb toată ziua călare, ca arăboaicele. Stătu la îndoială o vreme, apoi întrebă: Ştii ce înseamnă africană?

— Nu. Spune-mi tu!

— Ţţ! Nu-ţi spun. Şi-ar fi dăruit toate odoarele ca să-i poată desluşi cuvântul. Asta-i taina mea şi-a Mariei. N-o dezvălui aşa, oricui...

— Ai dreptate. Asemenea taine se cer păzite.

Logofătul scoase apoi un inel din deget, un safir prins în patru diamanticale.

— Vreau să fac un dar fluturelui alb.

Îi atinse degetul şi Sadeth sări la celălalt capăt al odăii.

— Nu se cuvine, Radu Andronic. E dar de logodnic.

— Mi-ai spus că fluturele alb n-are de gând să se mărite. Poţi deci să-l iei fără grijă drept mulţumită pentru învăţăturile pe care mi le-ai dat astăzi.

Sadeth îl cercetă lung.

— Ai dat ghiul din acesta şi alteia?

— Niciodată, zâmbi logofătul.

— Am să mai chibzuiesc.

Zbură uşoară spre uşă. Întoarse capul şi suflă repede:

— Să ştii că mă cheamă Sadeth.

* * *

Un sfeşnic smălţuit ardea pe mescioară. Sadeth stătea în mijlocul rogojinii, culcată cu ochii în florile bagdadiei. Mângâia safirul dăruit de Andronic, ducându-l mereu la buze. Întrebă încă o dată:

— Cum ţi l-a dat, Maria? Spune-mi tot, tot fără să sari vreun cuvinţel. Ştii că eşti cam uitucă...

— Ţi-am povestit, Effendim. Mi-a vârât inelul în mână şi a şoptit:

„Dă-i-l stăpânei tale după ce ajungeţi acasă”. Asta-i tot.

— Astai-i tot, asta-i tot! îngână Sadeth. Atâta ştii! Cum îi suna glasul, cum îi luceau ochii, cum avea zâmbetul?

— Radu Andronic zâmbeşte la tot pasul, stăpână, n-ai băgat de seamă?

— Şi când vin slutele să-i joace?

Se înnegurase. Roaba clătină din cap. Spuse fără credinţă:

— Nu. Atunci zâmbetul lui moare.

Ochii albaştri se umplură de lacrimi.

— Straşnic de fericită sunt, Maria! Cea mai fericită dintre... Dintre toate Sadethele din lume! I-am pregătit şi eu un dar... Sări în picioare: Minţi, Maria! De unde ştii tu dacă zâmbeşte sau nu la zaiafeturi?

Se auzi o bătaie în uşă şi intră o sclavă. Ocoli din ochi cămara şi zâmbi răutăcios.

— Celebi[15] vrea să-ţi vorbească, stăpână.

Sadeth aşteptă să iasă, apoi zbură spre moldoveancă. Podoabele cingătorii sunară clopoţei de argint. Duse mâinile la piept, astâmpărându-şi bătăile inimii.

— Doamne, Maria! Ce ne facem?! *Aga-baba* vine la mine după *eclul-sahur* doar când e supărat tare. Să ştii că a aflat.

— Linişteşte-te, stăpână, şopti roaba tremurând. De-acuma, cum ne-o fi norocul.

Sadeth alerga de la un capăt la altul al odăii.

— Sunt încredinţată că a aflat. Ne vâră la temniţă şi ne retează capetele! Ai să vezi, Maria!

— Poate s-o milostivi Cel de Sus, îngână roaba închinându-se.

Sadeth umbla bezmetică, fluture orbit de lumină.

— Am să-l rog frumos, Maria! Cât de frumos pot eu. Nu vreau să mergem la temniţă. Alergă la roabă şi-i prinse umerii: ştii, mai am puţin opiu. Îl înghiţi dintr-o dată şi murim pe loc.

— Ce copil eşti, stăpână!

— Crezi că aflând ce s-a întâmplat, zâmbetul lui Radu Andronic o să mai răsară vreodată?

— Niciodată.

— Mâine împreună cu darul îi trimit ştirea...

— Dacă ne îngăduie stăpânul până mâine... Mi-e teamă însă că slugile au şi înhămat rădvanul.

— Adică să ne întemniţeze astă-seară? Nu cred, Maria. *Aga-baba* o iubeşte pe Sadeth. Nici nu are alt copil. Şi pe *nene-cadîn* a iubit-o tare mult. Nu şi-a luat alte neveste decât după ce a murit ea.

Auzi uşa şi se răsuci repede. Selim rămase în prag. Se uită la roabă şi rosti scurt:

— Ieşi!

Maria se furişă pe lângă ziduri cu privirea plecată. Sadeth se apropie şi sărută mâneca mectubgiului. Îşi lipi apoi fruntea de umărul lui, cercetându-l pe sub sprâncene. Nu-l văzuse niciodată pe *aga-baba* atât de furios.

— De ce mă superi, Sadeth?

Ochii albaştri clipiră cu nedumerire.

— Când te-am supărat, *aga-baba*? Îşi săltă dinainte degetele firave: Uite, le-am numărat pe toate! Poţi socoti mai mult de zece zile, de când n-am ieşit din pofta domniei tale.

— Asta am poftit eu, Sadeth, să îmbolnăveşti tot haremul? Zac dincolo femeile cu dureri de cap şi pântece, se zvârcolesc şi nu-şi găsesc leacul.

— Ce le-o fi pricinuit atâta necaz, *aga-baba*?

— Tu ce socoteşti?

— Să fie apa vinovată?

— Nu.

— Ciulamaua? Şi pe mine, parcă-parcă, m-au încercat nişte dureri.

— Nu-mi plac minciunile, Sadeth! De la dulciurile tale pătimesc.

— Să ştii că au zăcut mult în dugheana hoţomanului de Ismail. Îşi spori lumina ochilor: Am eu vină?

Mectubgiul se încruntă:

— De unde ai luat opiu, Sadeth?

Ochii albaştri îl cercetară dintr-o parte. Dinaintea lui Selim răsări alt chip. Aidoma cu cel din faţă, dar mai blând, cu rotunjime dulce. Chipul Georgianei, soţia din Caucaz. Cântec de privighetoare fuseseră zilele acelea, dezmierdare cugetului şi ochilor. Dragostea nemăsurată pentru o muiere stârnise mânia cerului. Nu-i îngăduit drept-credinciosului să răsădească atâţia trandafiri roşii în inimă decât spre slava lui Allah. Şi Allah s-a răzbunat. Sadeth are ochii Georgianei, pometii înalţi, gura ca bujorul abia îmbobocit, o volbură de plete negre îi alunecă pe umeri. Astfel de chipuri nu se întâmplă la Stambul...

Mectubgiul se uită la Sadeth oftând. Îi e tare dragă şi Sadeth ştie. De aceea Sadeth născoceşte toată ziua răutăţi şi obrăznicii. Sadeth întinde panglici subţiri şi negre de-a curmezişul odăilor unde papucii soţiilor se împiedică, Sadeth presară pulbere de scărpinat în băile de marmoră, Sadeth trece prin chinină răşina parfumată de mestecat, adusă din Chios. Sadeth se strecoară în dulapurile lor şi leagă noduri strânse, strânse la mânecile rochiilor şi la şalurile de caşmir. Femeile blestemă şi încercă să le desfacă cu dinţii. Sadeth anină clopoţel de bronz la coada lui Ali – motanul siamez al Amirei, cea de-a doua soţie, şi-l sloboade în cămări la ceasuri când tot haremul doarme. Cotoiul

vrea să scape de clopot şi se tot învârte în jurul cozii, îl trânteşte de pereţi. E hărmălaie mare, muierile îl ocărăsc, vor să-l prindă. Ali însă se strecoară plin de spaimă pe sub sofále. Sadeth intră şi în cuhnii, şi azvârle pumni mari cu prafuri de curăţenie în oalele de mâncare. Tot haremul face rând în faţa haznalei. Pântecele nu le cruţă nici ceasurile de rugăciune.

Sadeth îi sări de gât ca o pisică. Nu-i e îngăduit unei fete de musulman asemenea necuviinţă, dar Sadeth pricepuse de mult că Selim îngăduie.

— Ştiam eu că nu-l pot păcăli pe *aga-baba*... Pe el şi pe mine nu ne poate păcăli nimeni.

Mectubgiul se desprinse din strânsoarea braţelor subţirele.

— De unde ai luat opiu?

— Mi-a rămas o bucăţică atât de mică! Îşi apropie degetele cât să încapă între ele o boabă de fasole. Anul trecut, când am zăcut de friguri, mi-a dat *ebe-cadîn* opiu.

— De ce-ai făcut asta, Sadeth?

Ochii albaştri se întunecară dintr-o dată. Lacrimile îi ţâşniră fântână.

— Sunt rele, *aga-baba*, şi mă urăsc. Îmi fură florile, şi nu-s două zile de când mi-au călcat în picioare răsadul de garoafe roşii. Ba l-au omorât şi pe Mustafa.

— Cine e Mustafa?

Sadeth arătă spre colivia goală care atârna la fereastră.

— Canarul meu. I-am dat numele sultanului pentru că după *aga-baba*, pe el îl iubeam cel mai mult şi mai mult. I-au strecurat seminţe de muştar în loc de cânepă. Iar Amira mi-a furat şarpele de aur care-l purtam la gleznă.

— De ce nu mi-ai spus?

— Nu-s pârâcioasă. Şi nici năravul clevetirii nu l-am luat de la prima soţie...

— Bun. Să zicem că femeile s-au făcut vinovate. Dar eunucii şi străjerii?

— Eunucii şi străjerii îşi slujesc cu mare credinţă pântecele. O fi uitat Maria darul meu în *divan-cané*...

— Destul, Sadeth! pentru ultima ispravă ai să-ţi iei pedeapsa. Roaba ta va fi biciuită...

— *Aga-baba*! Sadeth se lăsă în genunchi şi-i sărută poala halatului. Maria n-are vină. Eu am pus opiu în sarailii şi nu i-am spus nimic. A dus doar darul, din porunca mea.

— Iar tu o să veghezi odăile o lună de zile. N-ai să ieşi în grădină, nici prietenelor nu le e îngăduit să vină.

Fluturele alb îşi şterse nasul, apoi începu să-şi dezmierde părul de

pe creştet. Vorbea singură, alintându-se:

— Nu-i nimic, Sadeth! Ai să mori şi ce, parcă o să-i pese cuiva de tine? Cât eşti de slăbuţă şi plăpândă, acuma n-ai să te bucuri nici de soare, nici de nimic. Lasă să se bucure Amira şi Fathma... Şi *nene-cadîn* a ta a murit tot tânără. Aşa au vrut ursitoarele voastre, să vă săvârşiţi repede, ca lumânarea. Nu plânge, Sadeth, inimioară...

Mectubgiul îi aruncă o privire scurtă, apoi ieşi. Fluturele alb îşi culese lacrimile în pumnii mici.

* * *

Îndată după căderea nopţii, un cerşetor bătu la porţile logofătului, cerând să vorbească prinţului valah.

Radu Andronic îi cercetă curios straiele terfegoase. Avea un ochi astupat de albeaţă, iar sub braţul ciung purta un cornet verde îngust, învelit în năframă brodată cu flori de argint. Calicul se pierdu în temeneli şi lăsă darul pe o mescioară.

— E pentru domnia ta, beyule. Am primit însărcinare să ţi-l aduc chiar astă-seară.

— Cine te-a trimis?

— O roabă de la conacul mectubgiului Selim.

— Cum arăta acea roabă?

— Plină la trup şi repede de gură. Simţi şovăiala logofătului şi adăugă: Ahmed mă cheamă şi trăiesc din milosârdia stăpânei celei tinere, Allah să-i înflorească zilele.

— Aştepţi răspuns?

— Nu, beyule. Am vrut doar să ştii că-mi poţi face încredinţare ori de câte ori drumurile tale duc spre *Divan-Ioli*.

— Unde poţi fi găsit la nevoie?

— Lângă dugheana lui Ismail, simigiul.

Radu Andronic îi lepădă un galben în palmă şi turcul ieşi de-a-ndăratelea, mulţumind.

Logofătul înlătură tulpanul, deschise cornetul şi privi uluit. Înăuntru se aflau acadele felurit colorate: o inimioară ca focul, cu pojghiţă lucioasă de zahăr, o ancoră de şofran, un trifoi tăiat în fistic, un lanţ de turtă dulce, un crin de marţipan şi altele, multe, închipuind soarele, luna şi stelele. Le acoperea un pergament răsuriu pe care erau scrise două cuvinte: *Fluturele alb*.

Inima boierului se îmblânzi. Simţi adiere caldă mângâindu-i obrajii şi surâse.

Sadeth îi trimitea zaharicale.

Un ceas după miezul nopţii, Radu Andronic se întoarse de la petrecerea dată în casele armatorului Van der Thale. Călca rar, respirând cu nesaţ mireasma grădinilor. Dinaintea ochilor, îi jucau fărâme luminoase de la zaiafetul olandezului. Gândul se întorcea

mereu la *romeca*, dansul grecoaicelor care-i amintea de horele Valahiei. Muierile – vreo douăzeci – unduioase ca firul de iarbă în bătaia vântului de seară se mişcau încet. Cea din creştet, mai cu seamă, era mlădioasă cu ochi păcurii şi mijloc subţirel să-l cuprinzi într-o singură mână. Cozile grele i se zvârcoleau pe spinare o dată cu trupul, după anume şi străveche ştiinţă. Chipeşă era şi muierea contelui leah Walgierz, în trecere prin Stambul, o bălaie cu boi suleag şi uitătură verde, ca otrava. Rochia de taftă, ţesută parcă din frunze, foşnea în timpul contradanţului dând glas unei tainice chemări. Îi simţea în palmă degetele subţiri şi răcoroase. Păcat că slujba leahului îi întorcea degrabă în Rusia.

Gândurile îi fură curmate de un călăreţ, un munte de bărbat ivit în vileagul uliţei. Calul bătea pe loc, măcinându-şi dracii. Logofătul auzi în spate paşi furişaţi. Se întoarse.

Un juvăţ zbură prin aer şi-i încolăci trupul. Se simţi smuls pământului şi târât prin ţărână. Radu Andronic izbuti să tragă jungherul ascuns în mâneca răsfrântă şi reteză frânghia.

Paşi furişaţi scoaseră în lumina lunii trupul şiştav al unui turc cu iataganul în mână. Izbi vulpeşte, dintr-o parte, spre pântecele logofătului. Radu Andronic cunoştea vicleşugul. Îl deslușise printre cârjalii de pe podurile Veneţiei. Se lăsă iute pe piciorul drept, prinzându-i mâna la încheietura cotului. O suci scurt şi turcul scăpă iataganul, bolborosind cuvinte de mare mirare.

Călăreţul trase jungherul de la oblânc, repezindu-l spre pieptul logofătului, dar Radu Andronic săltase de-acum turcul de brâu şi-l zvârli în calea fierului. Odihna nopţii fu atunci stricată de un vaiet adânc. Pedestraşul zăcea la picioarele calului.

— E rândul tău, flăcăule! tună glasul boierului. Fă-ţi diata, căci pe legea mea, nu mai apuci răsăritul!

Zbură cu mâinile întinse spre grumazul călăreţului şi se prăbuşiră de-a valma în colbul uliţei. Namila încercă în van să iasă din strânsoare. Asupra lui stăpâneau ochii şi rânjetul logofătului.

— Tu-mi voiai pielea, braşoveanule?

— Iertare!

— Iertarea e dreptul lui Dumnezeu! Fă-ţi diata!

În colţul uliţei, fluturară şalvarii bostangiilor. Radu Andronic sări în picioare.

— Pe mâna stângă e o hudiţă năpădită de întuneric. Mergi în faţă, fără vicleşuguri, altminteri te ajunge jungherul meu, negustorule.

Ca să nu stârnească pofta slugilor de-a afla, logofătul opri în grădină. Alesese o bancă de piatră de unde se deschidea privelişte jur-împrejur, neîngăduind cuiva să se apropie nebăgat de seamă.

— Încerc să-ţi desluşesc gândul, rosti Radu Andronic, mângâind lama jungherului, şi cred că adevărul nu e departe. Pentru ce te-ai lepădat de cinste, călcând cu bună ştiinţă făgăduielile?

— Le-am călcat amândoi, logofete.

— Amândoi? Nimeni nu ţi-a ţinut cărările când am juruit să te scap de temniţa şi caznele Brâncoveanului.

— Adevărat. Numai că slobozenia era cu gând ascuns. Căutai reazăm în împărăţia turcului.

— Reazăm din care domnia ta a smuls destul folos. Ce zici, negustorule? Câte pungi de aur ţi-au îndestulat chimirul?

— Destule, boier Andronic, nu zic nu, căci mărinimos ai fost din avutul moldovenilor.

Dragoş râse mânzeşte, căutând lăturiş spre chipul logofătului.

— Şi-ai gândit atunci că pentru acei galbeni îmi datorezi lovitură de jungher?

— Ţi-am citit umbletul, logofete. Târgul încheiat la Grădiştea a fost strâmb. Nu-i eşti deloc hain Brâncoveanului.

Radu Andronic îl măsură iute.

— Socoteşte că aşa sunt eu, răsplătesc răul cu bine.

— Nu eşti domnia ta omul acela. Râse încetişor: Strâmbă a fost şi cetluirea în lanţuri, la hrubele lui Vodă Constantin...

— Oho!

— ...căci prea lesne le-ai biruit. Fuga din Valahia a înşelat pe mulţi.

— Nu şi pe tine.

— Nu şi pe mine, întări liniştit negustorul. Dai târcoale cancelariei muftiului, te-ai făcut luntre şi punte să pătrunzi ca oaspete în conacul mectubgiului Selim. Toate acestea nu sunt fără rost.

Ochii lui Radu Andronic străfulgerară negura. Cădeau ciudat vorbele înveninate în grădina minunată, cu aromă de crini şi trandafiri galbeni, şi regina nopţii sub cerul unde luna spărsese bortă mică, umplând-o cu aur.

— Şi pentru că-mi place vorba desluşită, urmă Dragoş, am să-ţi spun că umbli mai departe după izvod.

— Iar în aceste drumuri ale mele, ţi-e teamă că mă vor arcăni osmanlâii şi pus la cazne voi mărturisi tărăşenia cu haraciul Moldovei.

— Domnia ta ai întocmit planul, eu şi oamenii mei am pus osul.

— Plan bun, negustorule.

— Dar cu primejdie de moarte căzând în mâinile turcilor. Or afla atunci că negustorul braşovean nu-i tocmai sluga credincioasă pe care s-au bizuit.

Logofătul nu-l slăbea din ochi.

— Scârnavă fiinţă ascunzi, Dragoşe!

— Mă aflu sub puterea domniei tale şi nu-ţi pot răspunde după cuviinţă.

— E a doua oară când umbli să-mi curmi zilele.

— A doua oară? întrebă mirat negustorul.

— A doua oară, braşoveanule. Dintâi mi-ai trimes o săgeată cu vârful otrăvit. Socoteşti că în afară de mine nu se mai află părtaş ce ar putea istorisi despre jaful carelor moldoveneşti.

— Nu se mai află.

— Ai omorât oamenii care te-au ajutat. Ultimul în stare să aducă, la o adică, dovadă împotriva ta sunt eu. Aşa-i?

— Aşa-i.

— Aici te înşeli, negustorule. Trei slujitori de-ai mei, oameni de credinţă şi bine ascunşi privirilor tale, au pândit în noaptea aceea. Aveau poruncă să se amestece doar în clipă de grea cumpănă. Ea nu s-a întâmplat, dar de văzut au văzut.

Braşoveanul înlemni. Scormoni timp îndelungat cu ochii în întuneric.

— Iată-mă, dară, încă o dată în mâinile domniei tale, logofete.

Radu Andronic clătină din cap:

— Oameni ca tine nu-s buni de zălog. Când îţi ies în cale, n-ai de ales. Întorci privirea să nu-i vezi, ori le astupi gura cu ţărână, dacă ai avut nenorocul să te încurci în pânzele lor. Închină-te!

— Logofete!

— Închină-te! Ori şi credinţa ţi-ai vândut-o?

Braşoveanul îşi lăţi zâmbetul:

— N-ai să-mi înfigi jungherul în inimă, boier Andronic. Încă nu. Fără mine nu răzbeşti.

— Unde să răzbesc?

— La izvod. Ştiu cum poţi ajunge la el. Ce zici, logofete, încheiem al doilea târg?

Radu Andronic îşi arătă dinţii ascuţiţi.

— Dacă preţul mi-o părea bun, te mai îngădui pentru o bucată de vreme.

— Eşti mărinimos...

— Pentru o scurtă bucată de vreme, braşoveanule! Am încredinţarea că tot eu o să-ţi aduc sfârşitul. Şi-acum vorbeşte!

— Trag nădejde să înţelegi că poţi scoate mare folos de pe urma unui hain ca mine.

— Teamă mi-e că mi-ai folosi mai vârtos cu cruce la căpătâi şi mâinile pe piept.

— Te pripeşti, logofete. Nu-i făptură omenească în tot Stambulul în afară de mine şi de mectubgiu care să-ţi poată spune unde-i dosit

izvodul.

— Spune!

Dragoş râse încetişor:

— Nu uita, rogu-te, e preţul zilelor ce mi le mai îngădui. Izvodul se află în conacul lui Selim.

Boier Andronic săltă din umeri.

— Asta o ştiam din Valahia. Dacă la atâta preţ te-ai gândit, apoi n-ajunge nici pentru un răsărit de soare.

— Mectubgiul are o odaie lângă *chear-chir*, apărată de gratii groase din fier şi o încuietoare anume dibăcită pentru a nu putea fi deschisă decât de stăpânul său. Căută cu tâlc spre logofăt: De stăpân şi de cel ce a născocit-o, fireşte.

— Cunoşti vicleşugul?

— Nu. Dar cunosc meşterul care a scornit-o.

— Înţeleg... Urmează!

— Asemenea încuietoare am auzit că s-ar mai afla la bancherii din Viana, din Florenţa şi Veneţia, dar la Stambul e singură. Are chipuri şi cifre zugrăvite pe rotiţe, iar ele trebuie aşezate după anume ştiinţă. De pildă leului, a şaptea lună din zodiac, i se potriveşte un număr. Vărsătorului – altul. Dacă ştii perechile, deschizi grilajul.

— Cine-i meşterul?

— Un neamţ gângav şi cam bezmetic muncit de diavolul născocirilor. Plăsmuieşte ornice şi lacăte cum nu s-au mai văzut, a născocit o roată care umblă singură, fără oprelişte, şi se laudă că în scurtă vreme va isca aur curat din te miri ce pulbere.

— Unde-l găsesc pe acel neamţ? întrebă repede Radu Andronic.

— Asta, logofete, dacă ţi-oi spune-o, se cheamă că am încheiat târgul.

Radu Andronic râse:

— După cum ţi-am făgăduit, numai pentru o bucată de vreme.

— Drumurile domniei tale sunt năpădite de primejdie. S-ar putea să nu-ţi poţi ţine cuvântul.

— Dinspre partea asta, nu-ţi fă griji. Vorbeşte!

— Îl cheamă Beer şi stă în Fanar, chiar lângă fântâna cea mare. Casa o recunoşti de îndată, căci are sticle roşii în fereşti... Ia aminte, logofete! Osmanlâii nu-şi luminează uliţele decât în nopţile Ramazanului. Iar întunericul ascunde mulţi vrăjmaşi.

— Caută să nu te numeri printre ei, braşoveanule!

Negustorul rânji, privindu-l ţintă şi se îndepărtă. Vorbele logofătului îl opriră.

— Caută de asemeni să-ţi retragi iscoada din *Divan-Ioli*.

— Baţi cărări greşite, Radu Andronic, spuse negustorul. Pentru

treburile domniei tale n-am folosit decât ochiul şi urechea mea.

Radu Andronic rămase chibzuind în grădină până ce bumbul de aur al lunii se topi în geana zării.

Braşoveanul nu minţise. Cine putea fi zdrahonul cu mai multe negustorii şi în a cui slujbă se afla?

[13]Masa din timpul zilei (lb. turcă).

[14]Între doi (lb. turcă) – rând de odăi între harem şi apartamentul stăpânului.

[15]Domnul (lb. turcă).

Capitolul XVI - Primejdia călătoreşte spre Stambul

Vodă lepădă cartea groasă prinsă în cuietori de argint. Ochii şi zâmbetul ostenit rămaseră aninate de slovele pe care le aşternuse în creştetul paginii dintâi cu optsprezece ani în urmă: „A lui Constandin Brâncoveanu vel-logofăt leat 7195 februarie 5, dar de la dumnealui Constandin Cantacuzino biv-vel-stolnic."

Scrierea a rămas aceeaşi. Nici astăzi slova nu şovăie, înfloriturile sunt la fel de frumoase. 1687... Peste privirea Brâncoveanului picură o boare. Un an înainte de domnie... Râvnă mare, gospodărească pentru casele de la Brâncoveni, şi Piteşti, şi Târgovişte... Gândul la scaunul Valahiei e departe, ceasurile de tihnă petrecute în iatacul doamnei Marica de la Potlogi şi Brâncoveni mai numeroase. Marica din anii de tinereţe... Ciudat, nu izbuteşte să şi-o amintească altfel decât înaltă, cu umerii abia încovoiaţi. Chipul i-a fost dintotdeauna ofilit, privirile i-au gonit mereu, mânate de spaimă. Spaima n-o cruţă nici în somn. Se trezeşte în puterea nopţii şi cade lângă icoană. Îi încredinţează Maicii Fecioare grijile cele multe pentru moşii, pentru odrasle, pentru domnie... Dar mai cu seamă pentru Din... Vodă zâmbeşte. Din, nume de dezmierdare ce n-a ajuns la urechile nimănui. E şoptit doar în taina iatacului, niciodată de faţă cu pruncii. Pruncii... Stanca a fost cea dintâi, apoi Maria, Ilinca... Numărau şase când a îmbrăcat caftanul de domn. Ceilalţi cinci au fost zămisliţi în scaunul Valahiei. Mezinul, Mateiaş, abia a deprins să păşească...

O umbră întunecă chipul Brâncoveanului. Încearcă să pătrundă cu privirea în viitorime. Ştie că totul e sorocit dinainte, dar mai ştie că faptele trăiesc o înlănţuire a lor. Gândul izvodului îi tulbură liniştea zilei, şi mai cu seamă ceasurile de noapte.

Încă înainte de plecarea logofătului Andronic la Stambul, slujitori încercaţi au prins a goni în cele patru vânturi pe urma zapiselor a căror răstălmăcire devenise cu putinţă datorită izvodului furat. Slujba olăcarilor era să întoarcă scrisorile şi să vestească primejdia acolo unde poposiseră. Răspuns bun venise doar de la împăratul Leopold şi de la Papa Clement. Primiseră zapisele şi le arseseră de faţă cu slujitorii valahi spre a aduce deplină încredinţare Brâncoveanului.

Tăceau Ivan Teleki, căpetenia sârbă ce urzea fără răgaz împotriva padişahului, generalul Rabutin – comandantul Transilvaniei –, tăceau veneţienii cărora Constantin Vodă le vestise gândul turcilor de a porni război asupra lor şi a curţilor apusene. Ştiri de soi nu trimisese nici logofătul Andronic. Ajunsese oaspetele mectubgiului, ispravă mare fără îndoială, dar pe izvod tot nu pusese mâna, iar primejdia creştea

cu fiecare ceas.

Pe chipul lui Vodă se aşternuse negură groasă. Ieşi în cerdacul de piatră şi rămase cu ochii rezemaţi departe. Aştepta mereu să se işte călăreţi în volbură de colb.

Soarele plutea în iazul Potlogilor. Casele se oglindeau în undele roşite, păreau cuprinse de flacără şi Brâncoveanul îşi întoarse ochii. Dezmierdă stâlpul împletit. Se afla în al şaisprezecelea leat de domnie şi nu se simţise niciodată, nici chiar în cel dintâi an, pasăre călătoare în scaunul Valahiei...

Mişcare abia simţită îi răsuci capul. Stolnicul rezema umbrele serii. Îi cercetă lung chipul, dar nu desluşi nimic.

— Am auzit tropot de cai.

— A venit ştafeta de la veneţieni, Doamne.

Brâncoveanul ridică sprâncenele.

— Şi?

— Hrisovul Măriei Tale a poposit în mâini bune. Aceleaşi mâini l-au nimicit în faţa olacului.

Pe buzele lui Vodă adie suspin de uşurare.

* * *

O dată cu înserarea, Marghioliţa îşi azvârli o broboadă pe umeri şi, înhămând calul la caretă, tăie târgul de-a curmezişul spre mahalaua Oţetarilor. Casa lui Ilie, iscoada din podul lui Şerban Vodă, se afla la margine de uliţă, într-o viroagă năpădită de mâl şi buruieni. În bordeiul coşcovit, căzut într-o rână, pâlpâia lumină firavă. La bătăile Marghioliţei, omul crăpă uşa strecurând priviri chiondărâşe. Recunoscu chipul negustoresei şi o lăsă să intre.

Muierea îşi lepădă broboada, cercetând cu silă neascunsă împrejur. Se aflau în cămara turtită un prichici acoperit cu paie şi zdrenţe, două mere şi un codru de pâine de mescioară, boscârţe rău mirositoare azvârlite prin unghere. Un muc de lumânare ardea într-o candelă ciobită...

— Tot cărpănos ai rămas, Ilie! rosti cu amar Marghioliţa. Mult aş da să ghicesc ce chibzuieşti a face cu talerii.

— La ce ţi-ar folosi?

— La ce-ţi foloseşte să-i strângi? De când te cunosc, tot agoniseşti şi trăieşti mai rău decât câinii cei fără de stăpân. Ceia, barem, mai găsesc un os azvârlit în ţărână.

— Las' că-s bune şi poamele.

Marghioliţa râse:

— Jură, rogu-te, că n-ai mânca o găină ori o ciozvârtă de miel. De-ajuns să te poftesc la prânz, că mi-ai bate la poartă din zori. Dacă stolnicul nu te-ar răsplăti din belşug pentru tot ce văd ochii tăi cei stinşi, aş mai zice...

— Duc viaţă chibzuită, Marghioliţă! Ce încredinţare ar mai da oamenii unui cerşetor cu gospodărie chivernisită, acareturi şi bucate îmbelşugate? Slujba domnească e anevoioasă.

Calicul îşi strânse zdrenţele în jurul trupului slăbănog dând din cap cu mustrare. Negustoreasa sălta umerii.

— Astea să le istoriseşti câinelui care te slujeşte, nu mie. Încredinţare oamenilor! Pofteşti atunci să-mi spui ce caută lumânare aprinsă la casă de orb?

— Ţi-i vestită limba, Marghioliţă, şi nu mă încumet a ţi-o înfrunta.

— Bine faci. Şoptesc târgoveţii că pe vremuri ai ţinut muiere în casă...

— Ţinut!

— Şi mai şoptesc că din pricina cărpănoşeniei tale şi-a luat boscârţele şi a plecat.

— Socotesc că nu pentru asemenea veşti ai venit...

Chipul femeii se adumbri. Şopti înfrigurată:

— Ce ştii despre logofătul Andronic?

— Ce ştii şi domnia ta. Îi la Stambul.

Marghioliţa îi zgâlţâi umerii.

— Uită-te în ochii mei, Ilie!

— Să-mi fie cu iertare, dar asemenea faptă nu cutez. Au căutat ei alţii şi acuma-i descântă babele... Căci ochii tăi, Marghioliţă, au darul să robească inimile.

— Ştii că asemenea vicleşuguri n-au trecere la mine, milogule, ne cunoşteam de mult.

— Ce-i drept cam de mult.

— Spune-mi adevărul.

Calicul dădu din umeri a neputinţă.

— Eram încredinţat că logofătul ţi-a trimis veste. Adăugă moale: Aţi fost prieteni buni...

— Da, şi nu mă ruşinez. Cupa am golit-o de mult, dar prieteni am rămas. E pentru prima oară când pleacă şi nu dă semn de viaţă.

— Gândeşti că-i în primejdie?

— Nu ştiu.

— E prigonit pentru hainie...

— Puţin îmi pasă! i-o curmă femeia.

— Ai vorba slobodă şi teamă mi-e că nu e bine.

Femeia rosti apăsat:

— Radu Andronic nu-i vânzător!

— De, Marghioliţă... N-ar fi rău să-ncerce şi Vodă asemenea credinţă. Stolnicul nu pomeneşte niciodată de logofăt, iar dinspre Giurgiu, de două săptămâni n-au sosit olăcari.

— Dar or să sosească.

— Negreşit.

Negustoreasa îşi strânse broboada.

— Ştii, Ilie, că la nevoie nu precupeţesc galbenii...

— De la tine nu iau.

— Ba o să iei, că-s bani buni, câştigaţi cu cinste. Şi apoi altă osârdie pui când ştii că te aşteaptă răsplată. Pentru orice veste, cât de mică, îţi lepăd în palmă un irmilic de aur.

Răsuflarea caldă cu miros de iasomie dezmierdă chipul calicului.

— Ştii ce gândesc eu, Marghioliţă? Care bărbat nu s-ar repezi oare să-ţi împlinească poruncile?

Ochii femeii aprinseră făclii.

— Cel prigonit, milogule...

* * *

Paicul Grigore se ivi în pragul odăii de taină. Vodă îl scrută cu luare-aminte. Ciudată făptură sluga cea credincioasă... Păşea neauzit, niciodată nu se isca zâmbet pe chipul de piatră, binefacerile domneşti le primea cu sfială.

— Veşti? întrebă Brâncoveanul.

Paicul încovoie capul.

— Să intre!

Sluga se dădu în lături, lăsând trecere unui bărbat uscăţiv în straie de târgovăţ. Colb de drum îndelungat, cu popasuri puţine, aşezase crustă groasă pe veşmintele şi faţa olacului. Din pricina sprâncenelor nălbite, chipul părea spelb.

Vodă îşi încleştă degetele neştiut în încreţiturile caftanului.

— Ce ştiri ne aduci de la sârbi?

Omul suflă repede, cu bucuria tipărită în obraz:

— Căpetenia Ivan Teleki îndreaptă către Domnul Valahiei gânduri de sănătate. Zapisul, după o veche deprindere, l-a încredinţat flăcării îndată ce l-a primit şi înainte ca privire străină să fi poposit asupra slovelor Măriei Tale.

Ochii Brâncoveanului se răsuciră spre icoana de aur a Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena.

Olacul aşteptă până când Vodă îşi sfârşi rugăciunea, apoi adăugă:

— Am primit poruncă să vestesc Măriei Tale că sârbii se adună în munţi şi îşi ascut cu răbdare coasele. Norii gândurilor negre vin numai dinspre apus. Principii nu şi-au trimis răspunsurile.

— Mai au timp.

— Căpetenia se teme să nu fie prea târziu.

— Prea târziu, murmură Domnul pe gânduri. Da, se întâmplă ades să fie prea târziu...

* * *

Aşezaţi pe divan moale, boier Ioniţă Fărcăşan şi clucerul Negoescu trăgeau cu nădejde din ciubucuri. Dinainte fumegau cafelele, în cupe, rachiul de mintă sticlea verde adânc, ca smaraldul.

Boier Fărcăşan, cu pântecele în sus, căuta plin de plictis spre ploaia de-afară. Cireşarul din acel an pogorâse mohorât asupra Bucureştilor. Zarzării şi prunii grei de apă îşi lepădaseră floarea în glod, văzduhul cenuşiu înnegura uliţele, grădinile ude, chipurile jupâneselor. Căscând de urât, Ioniţă săltă degetul gros, apoi la rând pe celelalte.

— Stroe îi la moşie, că-i naşte muierea. Armăşelul Creţu, sleit de lingoare, zace în iatac, oblojit de moşnegele casei...

— Vrei să spui, bade Ioniţă, iar te-ai îmbătat!

— Ce-mi place mie mai mult şi mai mult, clucere, e că eu mă îmbăt, iar pe tine treaz te duc în spinare acasă. Îşi urmă numărătoarea, trăgând degetul din mijloc: Pe căminarul Iordache l-a trimis Vodă la Viana, vorniceasa Ileana ş-o înhămat caii la rădvan şi a luat iară drumul Veneţiei...

— Suspina de dorul lui Leurdeanu, râse Negoescu cu înţeles.

— Vezi bine! Başca armăşoaia Maria Ştirbey! S-o îmbolnăvit de gâlci şi nu mai poate duce o vorbă.

— Dar mai cu seamă lipseşte băneasa Brăiloiu. Mă tot socotesc pe unde i-or sticli ochii.

— Întreabă-mă pe mine şi ai să afli. La mănăstirea Hurezu. Varsă lacrimi pentru păcatele dumisale cele multe...

— Şi grele, apăsă Negoescu.

Ioniţă Fărcăşan se strâmbă:

— Bufniţa aceea balcâză de-ar uita să se întoarcă, multă dezmierdare inimii mele ar aduce. Cât despre Brâncoveanu, a slăbit-o de la o vreme cu zaiafeturile. Zici că-i sihăstrie, nu curte domnească. Îşi încrucişă degetele pe pântece jucându-le morişcă şi ridică din sprâncene a mirare: Ce căutăm noi singuri cuc în târgul ăsta, clucere?

— Îţi trăsneşte vreun gând?

Boierul îşi răsuci trupul şi sofáua gemu sub greutate.

— Adică de ce nu ne-am călători şi noi niţeluş? Mai felurim priveliştea, mai cercăm şi alte rachiuri, vorba ceea, înghiţim alt văzduh.

Negoescu ridică din umeri cu ochii la teiul bătrân răsărit în faţa casei. O cioară îşi scutura penele ude croncănind a pustiu.

— La ceasul ăsta, în Veneţia bate soarele...

Ioniţă Fărcăşan dădu hotărât din mână:

— Oriunde, numai la Veneţia nu! M-au lăsat o dată holbaţii ăia fără ciubote, mi-ajunge...

— Să încercăm vinul nemţilor?

— Nu face de obrazul domniei tale, clucere. Nemţii sunt meşteri în rachiuri, dar aşezarea strugurilor n-au deprins-o.

— Ţara Bourbonului îi cam departe...

Gămanul se răsuci mânat de un gând.

— Ce-ai zice de Stambul? Căscăm gura la turcaleţi, pe urmă dăm o raită prin grecime. Ne întoarcem la toamnă, numai bine, pe vin nou.

— Stambul! zâmbi clucerul. Duci lipsa logofătului...

— De ce nu? râse Ioniţă Fărcăşan. Aud că dă nişte petreceri de a speriat şalvaragiii!

Negoescu îl cercetă lung.

— Eşti capiu? S-a ticăloşit pentru cinci sute de galbeni! Mi-i silă...

— Ba să nu-ţi fie silă, clucere, şi deprinde-te a preţui ce cugetă fiecare. Că l-a spurcat Vodă ştiu, dar pentru ce anume, ştiu numai ce a vrut Brâncoveanu să ştiu. Dintâi oi sta de vorbă cu Andronic, şi numai după aceea mi-oi îngădui a-mi fi silă. Dar astea le-om descâlci acolo, pe moşia Profetului. Când socoteşti să ne pornim?

Negoescu stinse ciubucul.

— N-am zis că mă învoiesc. Chibzuiam în primăvara asta să-nnoiesc conacul de la Râmnicu Vâlcea, mai am şi alte lucrări...

Fărcăşan sări în picioare:

— Ptiu! osândi-te-ar Dumnezeu, Doamne, iartă-mă!

— Pentru care faptă anume, Ioniţă?

— Va să zică mă ispiteşti cu Viana, Veneţia şi ţara Bourbonului, iar la urmă îţi tragi înapoi cuvântul?!

— Nu uita că sunt în slujbă la curtea Domnului.

— Slujba domnească nu-ţi retează cărările, Negoescule, o ştii la fel de bine ca şi mine. Brâncoveanu şi mai cu seamă diavolul ăl bătrân, stolnicul, încearcă mare bucurie când boierii de credinţă bat drumurile împărăţiei şi au ochi buni să vadă. Trebuie doar să ceri îngăduinţă lui Vodă. Zi mai degrabă că stăpânul domniei tale altu-i, şi altminteri arată gura care-ţi dă porunci.

Negoescu râse încetişor:

— Mă ştii tu, Ioniţă, sub imineul jupânesei Ilinca?!

— Ştiu puterea vorbei femeieşti... Mă rog, cum ţi-o fi voia. Eu atâta îţi spun: De azi într-o săptămână, cu domnia ta ori singur iau drumul Giurgiului. Şi trag nădejde ca la toamnă să mă pofteşti în conacul cel nou de la Râmnic. Ţi-oi istorisi atunci pe îndelete cum m-am desfătat printre paşe şi cadîne.

Începu a-şi zbânţui şerpeşte pântecul mare într-un danţ ce şi-l închipuia de harem. Duşumelele duduiau. Negoescu îşi ţinu râsul. Deşi socotelile chibzuite crâcneau, ştia că-l va însoţi pe găman la Stambul. De mici se ţineau de mână, iar fără Ioniţă se simţea stingher şi adumbrit la suflet.

— Ne-am înţeles deci, Negoescu-Effendi? Adună-ţi calabalâcul şi duminică, pe rouă nescuturată, dăm bice cailor. Mâine mă reped la Drăgăşani să grijesc de câteva balerci cu vin. Profetul a luat drept-credincioşilor crâşmele şi le-a dăruit în schimb cişmele. Iar eu, clucere, n-am mai băut apă de când m-a băgat popa în cristelniţă. Până om desluşi cărările cele bune din Stambul, ne-om înfrupta din vinul valah.

După care boier Ioniţă Fărcăşan duse cupa la gură şi o goli fără răsuflet. Clucerul, tot cu ochii la cioara din tei, chibzuia gospodăreşte, scărpinându-şi ceafa.

— Douăzeci de balerci gândesc c-or ajunge de-un început.

* * *

— M-ai chemat, Doamne? întrebă stolnicul.

— Ne-au sosit veşti rele.

Glasul Brâncoveanului, prins de-o răguşeală, şovăia. Fruntea stolnicului se încreţi. Întrebă iute:

— Rabutin?

— Rabutin. Trei cai a sfârşit olacul pentru a ne aduce ştirea cât mai degrabă. Alaltăseară, un grămătic de la cancelaria generalului a spart sipetul de fier şi luând hârtiile mai însemnate, printre care şi zapisul nostru, a pierit în noapte.

— Cine-i grămăticul?

— Un boiernaş scăpătat, spune olacul. Unul, Sporea...

— Sporea din Slatina?

— Îl cunoşti?

— Da, Doamne. Îi cunosc pe hainiţi şi deopotrivă pe cei care slujesc la curţi străine. Numele grămăticului e de mult trecut pe răbojul celor ce trebuie vegheaţi.

— Lung răboj, stolnice!

Cantacuzinul îşi subţie privirea. Fruntea albă, fără zbârcituri, părea şi mai înaltă.

— Socoate Măria Ta că Sporea vrea – ţinând zălog zapisul – să-ţi smulgă câteva pungi de galbeni?

— Mult mi-ar pare bine acesta să-i fie gândul, oftă Brâncoveanu, dar din spusele lui Rabutin se arată a fi altfel. S-a aflat că Sporea e iscoadă veche a muftiului. Hârtiile le-a furat spre a-i aduce dovadă asupra prietenilor fără credinţă. Zâmbi chinuit: Mihai Racoviţă al Moldovei, generalul Rabutin, Domnul Valahiei... Sunt mulţi.

— La capătul drumului se află deci Stambulul, unde nu va ajunge înainte de o săptămână ori două.

— Chibzuieşti c-o va lua cotiş, ocolind Valahia?

— Sunt încredinţat. Ticălosul e învechit în treburi de taină, ştie dară că după asemenea ispravă, slujitorii Măriei Tale nu vor lăsa piatră necercetată până la Bosfor.

— La ceasul de faţă au şi pornit.

— Porunca e înţeleaptă, Doamne. Oricum, străjerii trebuie să pândească cărările spre Dunăre chiar dacă or aştepta în van.

Sprâncenele Cantacuzinului se strânseră mai tare.

— Îmi încerc aducerea-aminte. Nu în ultima scrisoare către generalul Rabutin vorbeşte Măria Ta despre gândul de răzvrătire al sârbilor, şi grecilor, şi bulgarilor, dând a înţelege că vei veni într-ajutorul lor cu oameni şi galbeni? Mi-ai pomenit despre toate acestea...

— Ţinerea de minte ţi-a fost totdeauna credincioasă, stolnice. Mă întreb cum îl putem împiedica pe Sporea să ajungă la cancelaria muftiului? Cum îi putem smulge zapisul?

Gândul amândurora dădu târcoale aceluiaşi chip. Smead, cu nas puţintel încovoiat şi ochi încreţiţi a râs. Stolnicul căută privirea Brâncoveanului.

— Are Măria Ta om încercat pentru a-l înştiinţa pe Radu Andronic despre solia grămăticului? Apăs – om încercat – căci nu poţi încredinţa oricui asemenea slujbă, iar rosturile logofătului în turcime s-ar tulbura aflându-se că fuga lui a fost ticluită de Domnul Valahiei.

Vodă chibzui îndelung, apoi rosti încet:

— Am. Înaintea feciorului, m-a slujit cu osebită iscusinţă şi râvnă tatăl.

Capitolul XVII - Adevăratul chip al boierului Costache Andronic

În a douăzeci şi una zi a lui Florar, anul 1704 – după socotinţele musulmane 1102 de la Hegira[16] – un călăreţ fulgeră Pera şi sărind peste gardul de piatră opri la uşile logofătului.

Mare fu mirarea răspopitului să recunoască în acel călăreţ pe dumnealui, boier Costache Andronic. Chior de somn, caterisitul se frecă la ochi şi dădu buzna cu spaimă în iatacul logofătului.

— Stăpâne! Stăpâne!

Radu Andronic, trezit dintr-o dată, zvâcni cu hangerul în mână.

— Boier Costache e în Stambul!

— Ieşi afară! strigă logofătul. Eşti beat, iar pentru isprava asta ne-om socoti noi!

Pafnutie lăsă uşa crăpată şi urmă, strecurându-şi doar privirea înăuntru:

— N-am apucat încă, stăpâne, să pun pe limbă nici sfânta împărtăşanie! Priveşte, rogu-te, în curte şi încredinţează-te. A sosit peste noi, în volbură de colb, tatăl domniei tale.

O mână îl trase pe răspopit în lături, uşa se izbi de perete şi în prag apăru boier Costache.

— Pregăteşte caii, răspopitule!

Goneau pe deşelate, stârnind mirarea turcimii ieşite în uliţi. Începuse ziua de vineri, zi în care Profetul oprise întreaga suflare a şalvaragiilor de la orice lucrare. Bătrânul galopa în faţă, logofătul venea la un gât de cal în spate. Pafnutie rămas în urmă primea colbul ridicat de boieri tuşind şi blestemând. Numai după ce ieşiră la drumul Stambulului, Costache Andronic domoli umbletul armăsarului citind cu mare grijă depărtările.

— Dacă n-a trecut, pe-aici va trece. Se întoarse spre fecior: Acum poţi să slobozi întrebările, băiete, am băgat de seamă cu câtă nerăbdare mă aşteptai...

O roşeaţă uşoară vopsi obrajii logofătului. Prinse mâinile boierului, cercetându-l cu lăcomie.

— Ce-i acasă? Ce anume te-a pornit tocmai la Stambul? Cine trebuie să treacă şi încotro?

— Să le luăm pe rând, zâmbi liniştit boier Costache. Află dintâi că acasă-i bine. Mamă-ta-i şi ea bine, atâta doar că prigonirea ta i-a alungat somnul, sporindu-i numărul ceasurilor de rugăciune şi că nu ştie pe unde mă preumblu acum. Socotind prea chibzuite cârtelile

dumneaei, i-am vestit luni seara hotărârea de a drege acoperişul de la Lunca şi căpriorii de la Conacul Morii. Marţi dimineaţă am plecat împreună cu vătaful. Pe podul lui Şerban Vodă ne-am despărţit. El a luat-o spre moşii, iar eu spre domnia ta.

Logofătul îşi încreţi sprâncenele a mare mirare:

— Doar trei zile ai făcut de la Bucureşti la Stambul?!

Cântări, nevenindu-i parcă să-şi creadă urechilor, făptura uscăţivă a boierului, chipul plin de zbârcituri în care doar ochii păstraseră neaşteptată tinereţe.

— Trebuie să zgâlţân ţinerea de minte a feciorului meu carele mă bănuie mai moşneag decât sunt, spuse bătrânul, uitând că abia în postul Crăciunului împlinesc 55 de ani? Dar, vezi bine, nu tinereţea cea din cale-afară de multă m-a gonit spre meleagurile turcului.

Logofătul nu-l slăbea din privire şi boier Costache îşi urmă vorba:

— Brâncoveanu m-a trimis la tine.

— Brâncoveanu?! Te-a trimis Brâncoveanu?

— În mare taină şi grabă.

— Vorbeşte desluşit, tată!

Costache Andronic zâmbi drumului care venea spre Stambul.

— Nici tu n-ai priceput, băiete? Înseamnă atunci că-i bine.

— Ce să pricep?

Bătrânul se îndreptă în şa.

— Nu-i prima oară când prăpădesc şase cai gonind spre Stambul în slujbă de mare taină.

Logofătul îşi aminti vorbele Brîncoveanului şi pentru a doua oară sufletul i se umplu de lumină. Mergeau la pas. Bătrânul potrivi cu dichis tutunul în lulea, o aprinse şi pufăi de câteva ori.

— L-am slujit pe Vodă ani în şir, aşa cum îl slujeşti tu astăzi. I-am purtat răspunsuri felurite la Moscova, şi la Viana, şi în Stambul, şi la Craiul Ieşilor...

— Christoase! Biata mamă poate jura la o sută de icoane că n-ai trecut nici Dunărea... Iarna îţi încălzeşte papucii, te îmbrobodeşte ca pe un prunc şi aduce mulţămită cerului că i-a fost ursit bărbat blând şi de casă, fără dor de blăstămăţii.

Începu să râdă, clătinând din cap.

— Papucii calzi, spuse boier Costache, nu mi-au stricat cu nimic, iar în limba legată a stat norocul şi puterea mea. Plecam la drum fără s-o las pe jupâneasa Irina în lacrimi, şi oriunde mă duceam, mă strecuram fără a atrage luarea-aminte asupra mea. Pe boier Costache Andronic îl cunoşteau toţi drept om cumsecade, sub papucul muierii, molâu şi cam prostănac. Lăsă mâna pe umărul logofătului, trăgându-şi chipul mai aproape: Tipăreşte în minte vorbă de iscoadă bătrână! Pisica cu clopoţei în coadă nu prinde şoareci. Cu cât treci mai nebăgat în

seamă, cu atâta calea ţi-e mai nepoticnită. Iar eu privind la domnia ta şi ştiindu-ţi rosturile, mă tot minunam. Făceai totul parcă anume să te ţintească oamenii cu degetul. S-a întâmplat oare vreun târgovăţ din Bucureşti care să nu ştie că logofătul Andronic e omul de taină al Brâncoveanului?

Radu Andronic zâmbi.

— În ceasul de faţă toţi au încredinţarea că acel om de taină, stăpân pe multe dedesubturi politiceşti, s-a vândut turcului. Cine-i în câştig?

— Mda... Boier Costache prinse a pufăi din nou. Când câştigul e prea mare, mare-i şi paguba.

— Nu pricep.

— Te-ai gândit la ziua când va trebui să spulberi credinţa în ticăloşirea ta?

— Asta-i treaba lui Vodă.

— Domniile sunt trecătoare, băiete, ca orice mărire, oftă bătrânul. Cu vârsta, am deprins o învăţătură. Până nu-ţi frigi degetele, nu ştii ce-i acela foc...

— Sunt zece ani de când îl aprind şi-l sting, tată.

— Nu te-ai fript! Cercetă cu luare-aminte lungul drumului: Ce-i cu izvodul?

— Ştiu unde se află, iar cărarea spre el am curăţit-o de piedici. Mai rămâne să lămuresc taina încuietorii. După socoatele mele, o săptămână mă desparte de izbândă.

— Într-o săptămână, Vodă îşi poate pierde capul. Zapisul trimis generalului Rabutin al Transilvaniei a fost furat de către un grămătic de la cancelarie. Acest grămătic se îndreaptă acum spre Stambul pentru a-l depune în mâinile mectubgiului. Trebuie cu orice preţ să-l oprim. Pentru asemenea lucrare m-a trimis Brâncoveanu la tine. Se ridică în scări, cercetând zarea cu mâna streaşină la ochi: Nădăjduiesc să nu fi trecut.

Se întoarseră auzind tuşit gros în spate. Răspopitul îi ajunsese din urmă, scuipând în lături cu credinţă. Radu Andronic zâmbi:

— Ce-i, cuvioase?

— Îngăduit e oare slugii celei vrednice să spună vorbă de bun venit tatălui domniei tale, logofete?

— Îngăduit.

— Dar să aducă aminte, dumnealor boierilor, că azi e zi care se cere cinstită?

— N-am uitat, spuse bătrânul.

— Dar că în asemenea zi, dat iaşte tuturor să cinstească o ploscuţă de rachiu?

Boier Costache Andronic râse cu bunăvoinţă:

— Ai dumneata, părinte, asemenea ploscuţă?

— Am. Căci cu deosebită chibzuinţă şi grijă slujesc pe feciorul domniei tale trăgând nădejde că într-o zi o băga şi dumnealui de seamă...

După ce lăsară săracă plosca răspopitului, boier Costache Andronic îşi rândui mustaţa chibzuind.

— La poalele târgului pe care osmanlâii îl numesc Stenia, se îmbrăţişează două drumuri. Socotesc că n-ar fi rău să-l aşteptăm acolo pe ticălos.

Logofătul găsi înţeleaptă judecata bătrânului şi porniră în galop.

* * *

Caii goneau cu zăbalele înspumate. Pafnutie, rămas în urmă, mângâia grumajii tătarcei dondănind îndesat. Cerceta pulberea drumului, ridica din când în când ochii spre a nu se rătăci de stăpâni.

— Te mirai, iapă, cu cine se aseamănă logofătul. Iaca şi tată-său! Cată la el şi îndestulează-te! Moşneag cu tâmpla înspicată, mai zălud ca un flăcău. Ucide şase cai de la Bucureşti la turc şi amu, fără picuriş de hodină, o ţine înaintea feciorului. Amândoi, strâmbi în şa, bezmeticesc, precum odraslele cele întraripate ale Satanei... Asculta-şi, tătarco? Te-am simţit eu dintr-un bun început bogată la minte şi scurtă la limbă. Măcar tu pleci urechea la vorbele mele cele înţelepte. Ţi-oi spune cum făceam eu... Dintâi, purtam la buze o cupă ori două de vinars... Aduce dezmierdare gâtlejului şi spor îmbelşugat minţii. Numai după aceea, trântit pe divan – căci orişicine cunoaşte, două fapte într-aceeaşi vreme spre pagubă se săvârşesc –, deci lăsând răgaz trupului, începeam să chibzuiesc până la ceasul când zbiară turcul cel smintit, chemând osmanlâii să-şi îndoaie şalele în rugăciune. De-amu, când oi ajunge acasă, hoge îmi fac cucoşul şi-l caţăr pe acoperiş... Mă întrebi la ce chibzuiam în dulceaţa crivatului? Cum pot eu, bre iapă, să-ţi port răspuns stând de-a-ncălare, cu schinarea ieşită din balamale? Irra! M-ai ameţit de cap cu atâta voroavă...

Astupă gura tătarcei cu o mână de susan, apoi după o scurtă şovăială luă şi cuvioşia sa câteva boabe.

— De... Dacă pici în baltă, plătică te faci. Prânzeşte Profetul, om prânzi şi noi.

În zare, călăreţii abia se mai desluşeau. Răspopitul înghiţi pe îndelete şi dădu pinteni iepei.

Ortachioi, Curù-Cişmè, Arnautchioi, Bebec, Rumeli-Hirsar rămăseseră rând pe rând în pulberea drumului. Nu se făcuse de chindie, când poposiră pe spinarea unui deal lângă *Stenia*. În vale, se aşternea calea lată şi bătătorită care ducea spre *Ielnichioi, Therapia* şi *Buiuc-Déré*, până la *Cavac*, încrucişată cu un drumeag cotit, după toate semnele mai puţin umblat.

Costache Andronic sări sprinten din şa şi azvârli dârlogii în mâinile slugii. Se ţinea drept, un trunchi cercat de ani fără însă ca aceştia să-i fi supt vlaga; ochii îi scăpărau.

— Sufli greu, răspopitule, spuse cercetându-l dintr-o parte.

Pafnutie îşi săltă brâul peste polobocul pântecului.

— Dacă s-o învrednici Dumnezeu să-mi croiască drum până la anii domniei tale, încredinţat sunt că oi deprinde şi umbletul fără popas. Adăugă clătinând din cap: Şi fără rost...

— Sfinţia ta gândeşte că a trudit în zadar?

— Cărările fiecăruia sunt sortite de mult. De-amu, cum ne-o fi norocul, oftă Pafnutie.

Bătrânul cercetă în lungul drumului, străjuindu-şi ochii de soarele ostenit ce îşi săgeta pieziş ultimele suliţe.

— Nu norocul, ci socotinţele.

Se întoarse spre logofăt. Radu Andronic zâmbea ascuns. Din zori petrecea tot într-o mirare. Nu-l recunoştea pe bătrân, parcă înghiţise băutură solomonită. Şi glasul era altul decât cel picurat în odăile şi în preajma cucoanei Irina.

— De un lucru sunt încredinţat, spuse boier Costache. Sporea n-a avut vreme să ajungă la cancelaria muftiului. Rabutin a aflat sunducul gol acum şase zile. După judecata stolnicului, pe care cu îngăduinţa dumitale, părinte, o găsesc fără cusur, iscoada n-a ales cale scurtă pândită de străjerii Brâncoveanului. Nu grabă caută, ci drum fără primejdie.

Logofătul clătină capul:

— Trag nădejde ca grămăticul să fie îndeajuns de viclean pentru a chibzui într-astfel. Dintotdeauna, mai mult de lucru au dat neghiobii. Ţi-e greu să le ghiceşti gândul. Învăţătura asta am deprins-o în ziua când s-a tocmit slugă Pafnutie...

Răspopitul ridică ochii spre ceruri:

— Nu-i osândi, Doamne, pre cei ce-şi leapădă judecata o dată cu veşmintele.

Bătrânul îi reteză vorba:

— Pun rămăşag că Sporea nu-i răspopit moldovean. Când încredinţezi asemenea slujbă, alegi bine omul. O dată ajuns aici, grămăticul o va lua pe drumeag. E încâlcit şi cu zăbavă, dar cel mai puţin primejdios pentru el. Sate în stânga şi în dreapta. Ziua păşeşte fără temere printre oameni, după asfinţit înnoptează la vreo gazdă. N-are deci de străbătut drum pustiu.

Pafnutie îşi scărpină ceafa.

— Cam cât chibzuieşte domnia ta că avem de adăstat sub cerul lui Allah drept acoperiş, şi bolovanii iştia drept saltea?

— Nu multă vreme, răspopitule. Suntem în Florar... Până s-o facem

de caftan îmblănit, tot vine el.

Sluga se lăsă la pământ bombănind.

— Îi bine, Pafnutie! Iarba o mănânci tu, tătarca o mai răbda.

Pufăiau sub puterea stelelor. Găvanul ciubucelor îl ţineau în căuşul palmelor, astupând miezul de jar, spre a nu fi desluşiţi în întuneric de ochi străini.

Boier Costache Andronic surâse.

— E a doua oară când stau de strajă prin aste locuri... Mă aflam fără tovarăş, nu îndrăzneam să mă depărtez de dâmb şi vorba răspopitului – vezi, prost, prost, dar tot mai dă ceva din el – ajunsesem să mă îndestulez cu buruieni. Nu-mi vine a crede că se împlinesc 30 de ani de la acea zi...

Sluga se învârti pe pântece. Glăsui cu amărăciune:

— Treizeci de ani... Tare mai eram chipeş şi ţunţurliu acum treizeci de ani... Cătau la mine babele, ba şi cele crude ca la un arhanghel. Unde nu mai am zilele de atunci...

— Ce-ai face cu ele, cuvioase? întrebă, râzând încetişor, logofătul.

Pafnutie oftă până în străfundul rărunchilor:

— Doamne, ce n-aş face! La vremea aceea însă, mă aflam necopt la minte, iar cugetul îmi hălăduia pe dealuri şi rovine. A fost dintâia oară când am văzut chipul Satanei.

Dibui îndelung în traista de la şalele tătarcei şi scoase a doua ploscuţă.

— Răcoarea lui Allah mi-a străpuns oasele. Nu poftiţi a vă încălzi? Aista-i rachiu sărman, de teşcherea calică şi nu îndeajuns de ales pentru obrazele domniilor voastre, dar, în astă pustietate, gândesc că nu l-oţi ruşina.

Boierii băură cu rândul. Logofătul zâmbi lămurit.

— După toate semnele, mastica mea de Chios îi băutură sărmană pentru cuvioşia ta. Încep a înţelege taina clondirelor secate cât ai întoarce capul...

O vreme se auzi doar liniştea nopţii înţepată de ţârâitul greierilor. Stelele zvoneau albastru, felinare aninate în altă lume, de alte fiinţe.

— Dormi, logofete? şopti Pafnutie.

Întrebase într-o doară, îi simţea treji pe amândoi.

— Nu. Dar sfinţia ta?

— Chibzuiesc.

— Nu mai spune! La ce chibzuieşti, cuvioase?

— Ce-ar fi, adică, dacă m-aş mai naşte o dată peste vreo 250 de ani?

Radu Andronic râse:

— De ce 250 şi nu 300?

— Să nu fie nici pe-a mea, nici pe-a domniei tale. Să zicem 270...

— Cugeţi departe.

— Departe, logofete! Dacă n-o face stăpânul, o face sluga... Cum văd stele rodind, mintea-mi prinde aripi. Şi-o dată mă trezesc peste veacuri... Păşesc pe uliţă şi mă minunez. Caii scot flăcări şi fum, gonesc ca o părere... Când boierul e oleacă grăbit, o iau de-a dreptul prin văzduh... Casele au caturi multe, deasupra ori sub pământ....

— De ce sub pământ? întrebă într-o lene Radu Andronic.

— Omul e dornic de cunoaştere. Vrea să ştie ce-i sub ţărână şi sapă, sapă... În atâta amar de vreme, socotesc c-or ajunge ei la un liman.

— Păşeşte mai departe, cuvioase!

— Păşesc şi mă minunez. Şi ca să-mi treacă buimăceala, intru într-o crâşmă.

— Pe-asta o vedeai dintâi, râse logofătul, înaintea cailor verzi şi a coşmeliilor de cârtiţă.

Răspopitul vorbea ca în vis.

— Crâşmarul mă cinsteşte cu vin bun, curat ca lacrima. Nu-mi înghesuie socoteala. Iar cupele, cât de multe aş goli, îmi înveselesc cugetul fără a-mi întuneca minţile.

— Tot cu gândul la rai, răspopitule, zise boier Costache.

Sluga săltă din umeri.

— Aşa socotesc eu că va fi... Mă întorc în uliţă şi nu zăresc picior de muiere...

— Rai musulman, râse Radu Andronic. După pilda şi învăţătura Profetului.

Caterisitul se bosumflă:

— Bag de seamă că domniile voastre râdeţi de mine.

— Nu râdem, Pafnutie, îl încredinţă bătrânul.

— Proroceşte, rogu-te, mai departe.

— Unde am rămas?

— Unde-ţi rămâne gândul mai vârtos...

— Da. Muierile stau cât îi ziua de mare în cuhnii şi numai la biserică ies. Poartă straie lungi – nu se vede chicătură de piele din grumaji până-n călcâie – făcute anume să le ascundă însuşirile sataniceşti.

— Şi chipurile? întrebă Radu Andronic.

— Fără sulemeneală şi alte farafastâcuri! Le ţin înfăşurate în opt rânduri de văluri groase, cu două borţi mărunte, cât să nu orbecăiască.

— Nici ochii nu li-i laşi slobozi, părinte?

— Nimic! Pafnutie tăie văzduhul în curmeziş. Adăugă cu tâlc: Cineva a văzut o dată printre buruieni căutătură albastră mai

primejdioasă decât o herghelie de muieri.

Logofătul zâmbi. Pe lângă urechi îi trecu fâlfâit de aripi.

— Unde anume ai zărit ochii aceia?

— Nu ţin minte.

— Ţin eu, zise bătrânul. Numai că acei ochi băteau adânc în negru.

— Am pomenit de buruieni, stăpâne, care ascund ziduri înalte, nu de iatac... Voit-am să spun că Profetul a apucat-o el pe drum înţelept, dar n-a ţinut-o până la capăt. Viitoria, sunt încredinţat, va fi mai cu judecată.

Radu Andronic scutură ciubucul stins de-o piatră.

— Tot ai uitat ceva, Pafnutie. N-ajung vălurile şi straiele de povară.

— Ca să scap de ispită, eu, unul, sunt mulţumit cu atâta, logofete. Dar dacă domnia ta mai vrea ceva...

— Ai uitat semnul „umblă după mine" făcut prin sucirea gâtului... Cât nu le înţepenesc grumajii, pot ispiti încă suflete cuvioase. Îi de ajuns să-i zdruncine a chemare...

Răspopitul tăcu. Un vânt iute şfichiuia harnic buruienile şi frunzele copacilor, asemenea nuielelor mânuite de bostangii.

Pe cer sclipea crai nou, fugit din creştetul unei geamii.

* * *

Dinţii lui Pafnutie clănţăneau. Vântul de peste noapte nu ostenise şi acum, în zori, se strecura subţire prin straie înfigând piroane în carnea răspopitului. Se ţinea aproape de pântecele tătarcei şi bombănea neluând aminte dacă îl ascultă ori nu cineva.

— Ce caţi, bre, în culmea dealului ista ajunat şi nedormit ca zăltaţii fără nădejde de la Socola? Sfânt, prea sfânt te socoteşti? Au nu ştii că Domnului nu-i e dragă trufia şi nici suferinţa cea fără de smerenie? Oare ce nădăjduieşti tu, cuvioase? Păsat cu osânză în zi de post? Struguri dulci la Bobotează, ori vulpe proastă să calce taman după voinţa ta în prinsoare străvezie ce...

— Gura! porunci logofătul.

Caterisitul înghiţi în sec, cercetând drumul. Dinspre Ienichioi venea o caravană. Patru neguţători şi un derviş însoţeau cămilele încărcate vârf cu straiţe şi desagi. Înaintau cătinel, în priveala lesnicioasă a pândaşilor.

— Printre ei să fie? întrebă încet Radu Andronic.

Răspopitul clătină din cap înţelepţeşte:

— Nu tot ce bâzâie face miere, nu tot ce alunecă pe baltă îi bun cu varză...

Logofătul îi zvârli o uitătură neagră şi Pafnutie amuţi. Boier Costache mormăi cu ochii subţiaţi, ţintă la drumeţi.

— Dacă eram în locul grămăticului, asemenea tovărăşie alegeam. Nimic mai obişnuit pentru cărările musulmane decât o ceată de

neguţători însoţiţi de un călugăr. Trebuie dară trecuţi prin sită.

— Călugăr?! Pafnutie ciuli urechile. Iacă, sfinte Antipa şi tu Sfântă Nastasie, îmi fu dat să văd slujitor de-al Profetului!

— Ai văzut o grămadă de dervişi la Stambul, surâse logofătul, dar ochii sfinţiei tale căutau spre alt soi de veşminte.

— Chiorul cela cu fes să fie?

Boier Costache clătină capul şi-i arătă un bărbat scundac, cu musteţi şi barbă castanii. Răspopitul se holbă lung şi dădu din mână a dispreţ:

— Halal oştean în armia lui Allah! umblă în rochie, ca muierile.

— Rasa popilor moldoveni seamănă cumva a berneveci? întrebă bătrânul, zâmbind subţire.

— Câtuşi de puţin, boierule, câtuşi de puţin. Dar adu-ţi, rogu-te, aminte ce stejari de oameni acoperă. Ochii mei încă n-au văzut monah doborât de vânt pentru slăbiciune.

— Deşi Domnul porunceşte prigoana pântecelui în zilele de post, spuse Radu Andronic.

— Sfinţii părinţi au lăsat cuvânt să ne întărim trupul pentru ceasul când într-o mână vom ţine crucea, iar în cealaltă sabia, sfărâmând oştile iadului. Iar eu mă uit la slutul cela şi nu-i citesc strop de vitejie. Îl fulgeră un gând: Ia spune, logofete, turcaleţii au draci?

Radu Andronic nu-l auzi. Se întoarse spre boier Costache cu anume zâmbet:

— Ce zici, tată, s-a mai pomenit derviş fără plete?

Bătrânul sălta umerii.

— Poate fi un semn, dar gândesc că nu-i bună pripeala... Sunt orânduiţi pe tagme şi fiecare din ele şi-a luat alte deprinderi.

— De una însă sunt încredinţat, spuse cu acelaşi zâmbet logofătul. Încreţiturile turbanului alcătuiesc totdeauna număr cu soţ. Merg din două în două.

— De-o pildă? se băgă muscă răspopitul, dornic să cunoască tainele păgânilor.

— De pildă, dervişii *gulşeni* au şase creţuri, *bektaşii* douăsprezece, alţii ajung la optsprezece.

— Ăsta de care soi socoteşti a fi?

— După straie, derviş *cadriu*. Şase falduri trebuia să aibă turbanul... Ochii îi luciră scurt: Văd şapte.

Caterisitul se minună:

— Oare cu vieţile sfinţilor mucenici la fel s-o fi îndestulat robul tău Radu Andronic? Că despre păgâni cunoaşte, văd, şi ce râmă godacul în troacă...

Logofătul se ridică sprinten.

— Le ies în cale.

— Ai răbdare, să vedem ce drum aleg.

Radu Andronic fremăta asemenea armăsarilor ţinuţi în frâu. Când caravana coti spre Stambul, îi căută ochii. Boier Costache clătină din cap.

Logofătul rândui jungherul la cingătoare şi coborî în goană dealul. Bătrânul se ridică fără grabă, poruncind răspopitului:

— Ia caii şi urmează-mă!

— Chitesc că mai de folos sunt cocoţat aici, spuse Pafnutie. La o primejdie, nimeresc cu bolovani în căpăţânile nelegiuiţilor.

Costache Andronic îl fulgeră.

— Vina pentru limbuţia slugii o poartă stăpânul şi teamă mi-e că feciorul meu va pătimi greu într-o zi pentru asemenea vină. Suflă mânios: Pune-ţi zăbala şi mişcă!

Pafnutie oftă întâi, apoi legă caii între ei de dârlogi şi o luă spre viroagă.

Logofătul se închină neguţătorilor cu mâna la inimă şi se apropie de derviş. Călugărul se făcu a nu-l lua în seamă. Ochii gălbui cercetau cu grijă zarea.

— Allah să-ţi lumineze drumul! spuse Radu Andronic. Vii de departe?

Bărbatul îl privi iute şi după scurtă şovăială întinse mâna.

— De departe, ia Allah![17] Milostiveşte, călătorule, un derviş rătăcitor. Socot al treizecilea răsărit de lună de când mă aflu plecat în canon, de la mănăstire.

— Vai de vieţişoara lui! oftă Pafnutie, întorcându-se către bătrân.

Privirea lui Costache Andronic îi alungă celelalte cuvinte.

Logofătul începu să râdă. Spuse în valahă:

— Te credeam mai isteţ, grămăticule. Ai pus veşmânt de călugăr şi ţi-ai zis că-i de ajuns ca să baţi nesupărat la poarta cea dosnică a muftiului. Măcar atâta trebuia să prinzi învăţătură, că pravila nu îngăduie dervişului cadriu să cerşească.

Călugărul ridică ochii spre cer.

— Ia, cahar![18] Priveşte cum slujitorul tău e năpăstuit de un ghiaur!

Dinţii logofătului sticliră.

— Scoate zapisul Brâncoveanului, Sporeo, şi lasă-l pe Allah!

— Har Domnului! se închină cu mulţumire Pafnutie. Au început a grăi ca oamenii.

Neguţătorii, strânşi pâlc lângă cămile, priveau fără amestec, ca la panoramă. Grămăticul rânji.

— Hrisovul sau jungherul, logofete!

Într-o clipită, îi sclipi în mână lama îngustă a unui pumnal. Radu

Andronic se dădu doi paşi înapoi. Pafnutie se uită repede la boier Costache. Bătrânul rezemat de un copac privea liniştit, cu braţele încrucişate peste piept.

Grămăticul mânuia dibaci pumnalul. Lepădase straiul călugăresc, rămânând în cămaşă şi nădragi strâmţi, ca ai logofătului, încinşi într-un chimir de piele. Căuta după toate semnele luptă încleştată spre a da putinţă braţului scurt să ajungă la inima lui Radu Andronic. Logofătul îl aştepta cu palmele goale. Când Sporea îşi trimise lovitura, îi prinse încheietura, sucind-o scurt. Grămăticul lepădă pumnalul şi cu mişcare iute se desprinse din strânsoare. Duse repede mâna la brâu, scoţând hangerul şi se azvârli orbiş asupra logofătului.

Pasul înapoi făcut de Radu Andronic întâmpină o piatră. Logofătul găsi vreme să ferească hangerul, nu şi săritura lui Sporea. Se prăbuşi.

Pafnutie dădu să se repeadă, dar o mână grea îl priponi locului. Se întoarse cu mirare spre boier Costache. Bătrânul rosti uscat:

— Lasă-l singur!

— Cum să-l las?!

— Aşa-i drept! Nici grămăticul n-are tovarăş.

Răspopitul urmărea lupta, alb la faţă.

— E în primejdie de moarte, boierule!

— Nu-ţi cunoşti stăpânul, Pafnutie!

Radu Andronic stătea copleşit de povară. Când hangerul lui Sporea îi atinse grumazul, se zvârcoli şerpeşte, îşi propti tălpile în pântecul grămăticului şi-l azvârli peste cap. În căzătură, Sporea se izbi cu tâmpla de stânca izvorâtă la marginea drumului. Ochii prinseră luciu de sticlă, apoi rămaseră aţintiţi în bolta albastră.

Neguţătorii priveau de după cămile, şoptind îngroziţi:

— Ia hak! Ia haïh! Ia kaium![19]

Logofătul smulse turbanul iscoadei. Despături ţesătura şi o lumină scurtă i se aprinse în ochi. Înlăuntru, se afla cu grijă păturit zapisul Brâncoveanului.

— De, Pafnutie! spuse răspopitul, venindu-şi din uimire. La slugă dârză şi destoinică, tot astfel de stăpân se cuvine.

Boier Costache se uita la logofăt. Pe chipul însemnat de arşiţă doar ochii zâmbeau.

* * *

La porunca logofătului, Pafnutie strânse chingile şeilor. Boier Costache aşteptă plecarea caravanei, apoi săltă piciorul şi apucând într-anume fel călcâiul cizmuliţei îi roti tocul, descoperind tainiţă mică. Acolo dosi zapisul Brâncoveanului.

— Nu era oare mai nimerit să-l arzi? întrebă Radu Andronic. Mi-e teamă să nu te întâmpine vreun vrăjmaş.

— Pentru liniştea lui Vodă, duc zapisul neatins. Numai dacă o să-l

vadă cu ochii, va răsufla fără greutate.

Îşi îmbrăţişă feciorul şi sări în şa.

— Te însoţim, tată. Măcar până la Cavac...

— De prisos. Scrută o vreme cerul şi urmă: Aş dori să-ţi isprăveşti cât mai grabnic slujba la Stambul...

Logofătul simţi strângere de inimă. Îi căută ochii, dar bătrânul şi-i ascundea, cercetând peste vârful copacilor. Glăsui străin, cu mintea parcă într-altă parte:

— Mama ta trăieşte greu gândul că ai fost afurisit...

Pafnutie clătină din cap cu înţelepciune:

— Aşa e! Aşa e! Parcă numai dumneaei...

Bătrânul se scutură de gând şi dibuind în chimir o teşcherea mică de parale, o azvârli slugii.

— Rămâi cu bine, Pafnutie, şi ai grijă de stăpânul tău. Nu uita! Răsplata cea mare o vei găsi în pivniţele lui boier Costache.

Mai zâmbi o dată către logofăt şi înfipse pintenii în pântecele armăsarului. După o clipă se văzură copitele calului şi spatele unui călăreţ stând strâmb în şa.

Radu Andronic rămase cu privirea departe, până norul de colb se spulberă. În zare străluceau cununile stejarilor peste care soarele picura argint.

* * *

Trei braşovence încărcate peste măsură şi o oaste de slugi însoţeau rădvanul în care se aflau dumnealor, clucerul Negoescu şi Ioniţă Fărcăşan. Se călătoreau de zece zile socotind a poposi la Stambul peste altele zece. Mai cu seamă de când păşiseră pe meleagurile Profetului, opreau în fiece târguşor găsind prilej de zăbavă.

În dimineaţa aceea, se treziră mahmuri şi cu capetele încinse, căci cuvenit fusese să închine până în zori pentru jumătatea drumului străbătut. Clucerul îşi amintise cu lacrimă şi de un strămoş, Costea, unchi de paie plecat dintre vii în urmă cu vreo douăzeci de ani. Pomenirea răposatului adusese spor mare petrecerii. O dată cu zorile, sosi şi gândul bun al lui boier Fărcăşan. Pentru obrazul celor doi Constandini, Cantacuzino şi Brâncoveanu, se cuvenea deşertată măcar o balercă...

Se urniseră greu, pe la unsprezece ceasuri, înveşmântaţi subţire în caftane de atlaz ţinând alături, la îndemână, ciubucele şi clondire cu zeamă de roşii pentru dresul gâturilor încleiate. Din vreme în vreme, Ioniţă Fărcăşan azvârlea o privire spre drumul încins de arşiţă. Nouri albi, uşori pluteau pe un cer străveziu. În rădvan pătrundea pulbere, miros de balegă, mireasmă de floare. Era cald şi Ioniţă, gros la trup şi la limbă, asuda harnic.

— Ştii ce gândesc...

Clucerul, stors de zaiafet şi încă nu deplin treaz, mormăi:

— Ştiu.

— Ei iacă, pe asta n-o mai ştii! Socotesc că ar trebui să ne pornim mai din vreme.

— Da' ce, bre, eu îs neamţ să n-am somn? Află de la mine, frate Ioniţă, că odihna cea adevărată după răsăritul soarelui începe.

— Nu zic nu, dar uite că ne prinde vipia pe drum şi ne trec toate apele. Dacă am trage ciubotele şi-am arunca un cofăiel de apă pe faţă dimineaţa la ceasurile opt, să spunem...

— Nu mai spune, că-mi vine rău!

— Ar mai fi o ispravă, dar aşa? Înhămăm la zece şi nu ne urnim înainte de unsprezece.

Clucerul Negoescu se strâmbă:

— Mie mi-e destul de bine şi aşa. Călătoresc spre desfătare, nu-s tocmit cu slujbă... Auzi vorbă! Să mă scol în creierii zilei...

— Şi mai e un gând carele mă munceşte, oftă boier Fărcăşan. Se strică vinul în balerci.

— De...

— Prea îl cutremură bolovanii şi hârtoapele osmanlâilor. Vinul zgâlţâit se tulbură şi pierde dulceaţa.

— Socoată târzie, gămane! La urma urmei, cum chibzuiai să călătorim? Pe drum aşternut cu puf?

— Mă doare sufletul, Negoescule! Trebuie să-i venim în ajutor.

— Doar n-oi ţine butoaiele în braţe?

— Altminteri, ziceam. Să ne aşezăm gospodăreşte pe capul lui la cel dintâi popas...

Clucerul se rupse din toropeală.

— Urmează-ţi gândul, omule, că-mi place!

— Nu de alta, dar ne-o blestema Cel de sus că batjocorim lucrul cel mai de seamă şi mai bun lăsat nouă păcătoşilor.

— Aşa, aşa...

Ioniţă Fărcăşan săltă degetul gros cu ochii în zare. Se apropia văzând cu ochii un călăreţ într-o urgie de pulbere.

— Ia uită-te, Negoescule! Nu-i Andronic?

–Ţi-a hurducat drumul vederea.

— Andronic îi! suflă gămanul. Fac prinsoare! Pe unul singur îl ştiu stând strâmb în şa, şi acela-i logofătul.

Ioniţă scoase capul din rădvan, apoi şi-l trase repede. Prin faţă îi trecu călăreţul ca o nălucă, fără a le azvârli măcar o uitătură. Ochii lui Fărcăşan crescuseră cât verzele. Suflă sugrumat:

— Era tată-său, boier Costache! Ce-o fi căutat bătrânul în turcime?

Negoescu îl măsură lung:

— E şi greu de ghicit. Cumpătarea cea îndelungată ţi-a stricat minţile, Ioniţă! L-a apucat dorul de logofăt şi a venit în taină la Stambul.

Pe chipul boierului Fărcăşan se iţi zâmbet de tâlc.

— Oare?

* * *

— Măria Ta răsuflă cu uşurare? zâmbi stolnicul.

Brâncoveanu cercetă lung zapisul înainte de a-l încredinţa flăcării. Aşteptă în faţa sfeşnicului cu ploiţă de cristale, până văpaia îi atinse vârful degetelor. Suflă, spulberând cenuşa. Din pergamentul către Rabutin rămăsese o fărâmă cât unghia. O arse şi pe aceea, oftând:

— Andronicii îmi sunt oameni cu credinţă. Nu-mi amintesc slujbă de însemnătate în care vreunul din ei să se fi poticnit. Din păcate...

Lăsă gândul neisprăvit. Cantacuzinul lepădă luleaua şi-o depuse pe mescioară.

— Chibzuiesc o răsplată pe măsura faptelor, spuse Vodă. După ce Radu Andronic îşi va sfârşi lucrarea, o dată cu adevărul cinstei lui, voi porunci să se întocmească hrisov de danie asupra moşiilor de la Răscrucea şi Siliştea de Sus.

Stolnicul clătină din cap:

— Aş cuteza să atrag luare-aminte Domnului meu că Andronicii nu pentru Măria Sa săvârşesc faptele cunoscute...

— Nu pentru mine?! întrebă mirat Vodă.

— Nu, Doamne. Altu-i stăpânul lor. Ţara Românească! Din păcate, Adronicii nu se pot afla pretutindeni şi totdeauna.

Vodă se aşeză pe divan. Îşi mângâia degetele lungi, poposind asupra smaraldului tăiat ca un fagure. Surâse ostenit:

— Ştii cum se întâmplă cu scrisorile acestea, stolnice? Aveam la Brâncoveni, în copilăria mea, un argăţel, Niculăiţă. Într-o desprimăvărare – parcă văd şi astăzi curţile năpădite de zloată şi glod – se îmbolnăveşte acel Niculăiţă de rapăn. Cum asemenea necaz nu se întâmpla pe la noi, oamenii prepuiau că-l dobândise de la nişte ţigani ce-şi întocmiseră şatra la marginea satului. Nu-i dibuiau leacul şi Niculăiţă plângea şi se scărpina din zori şi până în seară. Amarnic îl mai chinuiau mâncărimile, până bagă el de seamă că numai apa îl ogoieşte. Şi uite aşa, şedea toată ziua cu degetele îngheţate în baltă. Noaptea îşi întocmise un soi de copaie care o ţinea pe pântece. Se ruga la icoane să dea mai repede soarele, socotind că atunci va putea sta cât o pofti, cu tot trupul în mlaştină, nesupărat de frig.

Vodă râse cu amărăciune:

— Însă apa nu-l vindeca, amâna suferinţa. Cam aşa fac şi eu cu zapisele. Ţin mâinile în smârc. Am înapoi scrisoarea lui Rabutin, am răspunsuri bune de la Leopold şi Teleki al sârbilor, şi Popa Clement, şi

veneţieni. Dacă mă apuc însă a socoti pe cei de la care încă nu am, Ludovic, Mazepa al cazacilor, ţarul Petru şi încă o puzderie, bag de seamă că n-am izbutit mare lucru. Izvodul este acela pe care trebuie să punem mâna şi nu scrisorile. Cu pricina avem a lupta, nu cu rodul.

— Spre mângâiere şi nădejde, voi aminti Măriei Tale că de-astă dată, acolo unde se află pricina se află şi logofătul Andronic.

— Logofătul Andronic... şopti Brâncoveanu, apoi nu mai spuse nimic.

În odaie coborâse întunericul. Ardea un singur sfeşnic, într-un nimb tulbure de lumină.

* * *

Poposise seara şi în odaia cea mare a cucoanei Irina. Boier Costache trăgea din lulea la locul ştiut, în ungherul sofálei. Jupânesei i se păruse prins de guturai şi-i înfăşurase umerii cu o broboadă mare, popească, îi aşezase tichie şi papuci calzi care se rezemau pe cărămidă înfierbântată. Părea din nou firav şi încovoiat de vreme, iar peste ochii neaşteptat de tineri coborau pleoapele scorţoase. Jupâneasa Irina împungea liniştea cu vorbele şi ţesătura dinainte cu acul.

— Am zis că trebuie dres la Lunca, şi iar am zis că din pricina căpriorilor putrezi o să ne trezim cu Conacul Morii prăbuşit. Dar unde am aşteptat un an, mai aşteptam câteva zile şi se zvânta cerul. Numai vătaful acela-i vinovat, bătu-l-ar Dumnezeu! Le face pe toate când pofteşte, iar boieru-i dă ascultare de parcă i-ar fi câine în lanţ, nu stăpân. Om şubred, plecat pe urgie şi furtună... Oare nu tot din friguri s-a stins şi medelnicerul Petrache?

— Tot.

— Doamne fereşte şi apără...

Căzu degrabă la icoana numărând metanii multe. Boier Costache strecură uşurel mâna după clondir. Izbuti două înghiţituri zdravene şi oftă de plăcere.

— Iacă! se zbârli dumneaei jupâneasa. Suspini şi abia răsufli.

— Aşa e!

— Astea-s friguri din piept... Lacrimile îi ţâşniră izvor îmbelşugat. Şi măcar dacă am cunoaşte pentru cine atâta osârdie... Cui i-o rămâne amar de avuţie?

— Feciorului, rosti blând boier Costache.

— Feciorul hainit! Stau în puterea nopţii şi mă zvârcolesc pe jăratic. Pentru cinci sute de galbeni...

Bătrânul zâmbi:

— Socoteşti că trebuia să ceară preţ sporit?

— Cinci sute de galbeni! Vrei să-mi spui, boier Costache, că din ei întinde mese la Stambul pentru şaptezeci-optzeci de caftane şi orbeşte turcimea de-atâta strălucire?

Bătrânul tresări. Vorbele femeii aveau temei nou, neştiut. Or, dacă prin mintea muierilor trecea asemenea gând, soarta logofătului între vrăjmaşi era pecetluită.

— Nu cunosc de unde îşi ia ştirile domnia ta.

— Mi-a spus armăşoaia Maria Ştirbey. Are limbă lungă şi ochi băgăreţi, dar nu minte. Am eu o nădejde... Îngăduie să nu mă înşel.

Curmă repede închinatul, prinzându-l pe boier Costache cu mâna sub perinile divanului.

— Te munceşte şi piciorul?

— Aşa şi aşa...

— Ziceam de-o nădejde. Fecioru-meu nu lâncezeşte la Stambul umblând după coada prepeliţei. Se arată din toate. Talerii cheltuiţi, sărăcia de veşti. Au acestea rost ascuns...

— Crezi? întrebă boier Costache, privind-o îngrijorat.

— Inima mea crede.

— N-aş voi să te mâhnesc, jupânească Irină, dar îţi faci nădejdi deşarte.

— Iaca nu!

— Armăşoaia Ştirbey e cunoscută în toată ţara Valahiei şi a Moldovei pentru mintea ei anume făcută să născocească veşti de tot soiul. Dacă feciorul rămânea în braţele lui Vodă, armăşoaia îl ticăloşea. Izgonit, într-altfel o suceşte.

— De ce a fugit la turci, unde-l poate ajunge mânia Brâncoveanului şi nu s-a dus la frânci, ori la nemţi?

— Prepuiesc că se simte acolo ca în leagăn... De-acuma, muftiul îi porunceşte...

— De când te cunosc, suspină jupâneasa Irina, pui negru dinainte.

— Nu-l pun, îl văd. Dacă însă gândul te dezmiardă, strânge-l la piept, căci nădejdea multe alină, dar nu-l zvoni prin târg.

— Şi de ce nu, mă rog?

— Află că te-or râde până şi calicii! Şi mai află, jupânească, că nu e bine să zgrepţănăm isprava logofătului. O dată se mânie Brâncoveanu şi spre răzbunare cu destule ne poate hitirisi.

— Mai mult decât casa şi moşiile n-are ce să-mi ia.

— N-are! De temniţă şi surghiun ne-or păzi icoanele jupânesei Irina. Armăşoaia care toate le cunoaşte nu ţi-a grăit oare despre hrubele domneşti?

— Sunt fiică de boier pământean, iar moşii şi strămoşii tatălui meu tot boieri au fost! Şi toţi numai cinste au adus ţării. Socotesc dară că mânia Brâncoveanului nu mă poate atinge.

— Iartă-mă, dar socoata domniei tale e strâmtă. Au căzut ele capete mari de dregători. Aşadară, pune, rogu-te, lacăt vorbelor.

Se uită cu milă spre nevastă-sa. Se aplecase din nou asupra

cusăturii. Lacrimile se amestecau în firul de mătase, născocind trandafiri ghiordii ca sângele.

[16]Data strămutării lui Mahomed de la Mecca la Medina (622 e.n.).

[17]O, Doamne! (lb. turcă).

[18]O, Dumnezeule răzbunător! (lb. turcă).

[19]O, Dumnezeule drept! O, Dumnezeule viu! O, Dumnezeule care exişti! (lb. turcă).

Capitolul XVIII - Întâlnire de mare taină pe acoperiş

— Tare eşti tu şireată, Maria, suflă Sadeth ghemuită în sacul din spinarea roabei.

Cerceta locurile prin borţile dibăcite în ţesătură.

— St! făcu moldoveanca, urcând scările tainice.

— Numai atâta te întreb şi după aceea tac. Cum ai aflat tu de calea asta dosnică când, chibzuiesc eu, beyul şi sluga lui cea groasă s-au străduit a nu o dezvălui nimănui? Tare mă mai minunez şi nu-mi trece!

Maria nu răspunse privind cu luare-aminte împrejurimile. Istorisise stăpânei până la saţ pătărania, dar Sadeth voia să o audă încă o dată. Luase urma lui Pafnutie – beat de se clătina – şi ajunsese pe drum cotit prin grădina vecinului, în palatul lui Radu Andronic. De-aici, urcase câteva trepte şi-l părăsise pe răspopit dinaintea unei uşi. În faţa acelei uşi se afla acum, cu stăpâna în cârcă, dar ce se putea întâmpla mai departe nu ştia.

— Apasă pe clanţă, Maria! şopti fluturele alb.

Pătrunseră într-o cămăruţă îngustă, fără fereşti, limpezită de-o candelă albastră. Roaba şovăi înainte de-a da la o parte perdeaua din brocart auriu. Trecu o firidă şi ajunse într-o încăpere lată, împodobită cu stucaturi şi puzderie de perini. În lungul zidului, străjuiau o mirază veneţiană, înaltă din bagdadie până în duşumele, iar de o parte şi de alta, dulapuri încăpătoare.

Roaba coborî sacul din spinare. Sadeth scoase capul.

— Gata?

— Odaia n-are uşă, stăpână, decât ocniţa prin care ne-am strecurat. Prepuiesc că logofătul vine aici doar pentru anume ţintă.

— Ce fel de ţintă, Maria?

— De unde să ştiu eu? Un lucru e limpede, asta se cheamă odaie de taină.

Sadeth făcu roată încăperea, după care deschise dulapurile. Rămase mută de uimire. Erau acolo straie valahe şi musulmane, puzderie de caftane, şalvari, papuci, iminei şi cizmuliţe, plete bălane şi negre, zulufi roşcovani smulşi cu totul parcă din creştet de muiere, veşminte ciudate tăiate după gustul frânc, blănuri moi, samur şi zibelină, hermină şi vulpe albă, veveriţă, cingători încheiate în zgărdiţe ori paftale, turbane şi cuşme.

Sadeth îngână, apropiindu-şi obrazul de un caftan căptuşit cu vulpe:

— Ce i-or fi trebuind atâtea straie, Maria?

— Boierii valahi sunt mari iubitori de veşminte, spuse roaba, iar Radu Andronic are patima lucrului frumos, inimioară.

Radu Andronic descălecă şi dând ocol grădinii urcă treptele spre odaia tainică. Din veche deprindere, cercetă uşa. Fruntea i se întunecă. Cineva o deschisese în lipsa lui. Semnul – o gămălie de argilă roşie lipită la împreunarea canatului cu uşa – pierise.

Intră neauzit în cămăruţa albastră şi săltă uşor perdeaua de brocart.

Sadeth, dinaintea mirazei, se prăpădea de râs. Lepădase rochia, şi doar în cămaşă de pânză subţire cu horbotă şi panglici albastre punea unul peste altul fără ştiinţă straiele logofătului. Berneveci de atlaz în care înota, botfori roşii, dulamă blănită, iar deasupra, caftan uriaş cu alt rând de blană.

Degetul lui Sadeth arăta, iar Maria scotea din dulap. Pusese plete bălane prinse pe o pânză de mărimea capului şi un turban – turban să fi fost? – din piele albă cu margini largi. Se foia ţanţoşă, tăind odaia cu paşi mari.

— Oare aşa s-or îmbrăca femeile voastre?

— Îs straie bărbăteşti, stăpână...

Sadeth cercetă grosimea blănurilor.

— Aşa de friguroşi sunt valahii, Maria?

— Iernile sunt aspre la noi.

— Trebuie să-mi istoriseşti totul despre locurile voastre. Totul, totul!

În aceeaşi clipă, Sadeth scoase un ţipăt. Logofătul se afla în pragul odăii. Nu zâmbea.

Sadeth se ascunse în spatele roabei. Radu Andronic, lipsit de zâmbetul lui dintotdeauna, strigă scoţând capul în ocniţă:

— Să vină bostangiii! Pafnutie, cheamă slugile! Hoţii! Hoţii!!

Într-o furtună de panglici, zulufi şi mătăsuri, fluturele alb sări drept în sac. Maria îl înhăţă în spinare şi vârând un cot în pântecele logofătului, o luă la sănătoasa.

Radu Andronic râdea în hohote. Strigătele nu le auzise nimeni. Picior de slugă nu pătrundea în odaia de taină, dar mai cu seamă de bostangiu. Iar Pafnutie se afla în slujbă, la celălalt capăt al Stambulului.

* * *

Sadeth întinsese straiele beyului pe divan. Le socotea mereu pe degete, căutând vreo lipsă. Pletele, nădragii, dulama, caftanul, turbanul şi botforii. În ochii piezişi ardea vâlvătaie albastră, tot trupul îi tremura.

— M-a socotit hoţoaică, Maria! Ai văzut şi-ai auzit cu urechile tale... Nu poţi să spui că m-am înşelat.

— Nu, stăpână...

Fluturele alb îşi muşcă buzele să nu plângă.

— A chemat şi bostangiii!

— I-a chemat, Effendim...

— Şi pe sluga cea groasă!

* * *

Fluturele alb umbla prin încăpere, lovindu-se de pereţi.

— Am mai chibzuit la ceva, Maria...

Roaba oftă şi tăcu.

— Ştii la ce? întrebă Sadeth cu voce mică.

— În vremea din urmă, am băgat de seamă că-i mai sănătos să nu-ţi aflu gândurile.

Sadeth îşi frângea mâinile căutând din ochi sprijinul roabei.

— Eu tot îţi spun... Cred că beyul valah a vrut numai să ne sperie. Nu gândesc bine, Maria?

— Nu, stăpână.

Pe buzele lui Sadeth tremura sufletul.

— Cum, nu?

— A ţipat, de parcă-i luase bordeiul foc.

— A ţipat, dar nu s-a arătat nici o slugă. Uliţele mişună de bostangii şi totuşi nu s-a ivit sămânţă. Este?

— Este.

— Asta înseamnă... înseamnă...

Fluturele alb ţâşni în braţele roabei.

— Înseamnă că beyul a vrut să râdă. Ştia bine că n-are cine-l auzi. Aşa-i, Maria? Spune-mi că-i aşa!

Roaba îi simţi bătăile inimii şi-o strânse la piept.

— Aşa e...

Fluturele alb zbură la sunduc. Scoase o brăţară şi i-o întinse.

— Păstreaz-o, Maria. Ţi se cuvine pentru judecata ta limpede.

— Mulţumesc, stăpână. O măsură zâmbind: Repede l-ai iertat...

— Ba nu l-am iertat de loc! Tocmai de aceea am să-l chem să-şi desluşească fapta.

Moldoveanca făcu ochii mari.

— Să-l chemi?!

— Îhî! Sadeth se gândeşte la toate. Toată ziua se gândeşte. Dintâi, am să-i trimit un cornet cu fistic şi migdale, şi marţipane...

— Până aici, treacă-meargă! Ahmed abia aşteaptă asemenea slujbe. Dar unde-l chemi?

Fluturele alb săltă din umeri, mirată că roaba n-a ghicit.

— Pe casă.

Sadeth ţinea în mână pergamentul acoperit cu slove negre.

— Vrei să-ţi citesc, Maria? Să-mi spui dacă am fost destul de desluşită. *Beyule! Sadeth e foarte mânioasă şi nici prin cap nu-i trece să mai fie fluture alb. Dacă vrei să se îmblânzească, vino la noapte pe casă. Sadeth aşteaptă pe acoperiş de la zece ceasuri. Încalţă papuci moi şi caţără-te în ulm. Sluga cea groasă să pândească şi Sadeth o s-o răsplătească cu zece piaştri. Bagă de seamă, aga-baba aude şi musca! Dacă nu vii, Sadeth nu vrea să te mai vadă niciodată în viaţa ei şi o să-l ia de bărbat pe Ibrahim. Îţi plac marţipanele? Sadeth moare după ele.*

* * *

Răspopitul bodogănea de unul singur, furându-l din colţul ochiului pe logofăt. Radu Andronic pusese strai întunecat spre a nu fi desluşit în puterea negurii, ceapchen, nădragi, cizmuliţe din piele moale de saftian, două junghere lipsite de podoabă.

— Încredinţat sunt că nu se cuvine slugii a cârti împotriva faptelor stăpânului...

— Nu prea eşti, Pafnutie. O faci de un ceas, dondănind la ziduri. Leapădă până la capăt ce ai de spus şi isprăveşte, căci îmi ţiuie urechile.

Răspopitul o ţinea mai departe pe a lui, fără să se întoarcă.

— Şi iar mă întreb ce poate izbuti sluga vrednică având de ţinut în frâu buiestru nărăvaş? „Rogu-te, cuvioase, ai grijă de feciorul meu...” Şi lăcrămiţă am desluşit în vorba ceea...

— Aşa te-a rugat tata? râse logofătul.

— Boierul Costache Andronic dovedeşte ochi buni şi minte limpede, căci degrabă a înţăles în cine se poate bizui şi în cine nu.

— Aşa e...

— Şi-a mai înţăles dumnealui că feciorul bate cărări strâmbe, care cărări numai cucuie şi vergi de-ale bostangiului pot dobândi. Trebuşoara aiasta eu, unul, am priceput-o de mult, căci multe mi-a fost dat să văd de când am intrat în slujbă boierească...

— Ai isprăvit?

— De... lesne îi e stăpânului a cetlui gura slujitorului.

Îi azvârli o privire iute. Logofătul se făcea mânios fără să fie. Urmă:

— Dar să te duci pe casă? Pe casă, oameni buni, bre cuvioase şi tu sfinte Grigore decapolitule! Bărbat copt, căţărându-se pe acoperişuri precum motanii?! Zdravănă să fie oare fapta aceasta?

Radu Andronic privi ornicul şi aprinse luleaua.

— Să nu încep eu a-mi aminti de fapte zdravene ale slugii. Găteşte-te de drum, cuvioase! Vei ţine strajă lângă ulm. Grijeşte de cai să nu aibă vreo lipsă şi să înceapă a necheza sub fereştile mectubgiului.

— Vai şi iar vai! Tot lui Pafnutie cel ticălos şi nevrednic îi e dat să ducă poverile!

— Duce el şi-o pungă în care galbenii s-au înmulţit peste măsură în vremea din urmă.

— Auzi-l, Doamne! Suflă prin ea vântul Bosforului, iar la încheieturi stăpâneşte mucegaiul.

— Lacom de aur eşti, Pafnutie!

— Sunt lacom de hodină şi linişte. Stăpânul s-o desfăta în văzduh sub stelele Profetului, iar răspopitul o gusta în ţărână papara bostangiilor.

— Poate că şi de astă dată vei izbuti s-o ocoleşti. Eşti gata?

Caterisitul se urnea greu. Căută chipul lui Radu Andronic şi rosti cu glas tremurat:

— Logofete... Mai chibzuieşte, rogu-te, oleacă... Ce trebuinţă are domnia ta de copchila mectubgiului?

— Când o începe stăpânul să dea socoată slugii, ţi-oi spune.

— Logofete... Tulburi doar şi amăgeşti puiul cela de femeie. Las-o păcatelor! Turcalete i-a fost ursit de Allah, vrea domnia ta a schimba pravila?

Radu Andronic se făcu a nu înţelege.

— Chiar atât de teamă îţi e, cuvioase?

— Nu m-am îngâmfat nicicând cu vitejia mea, logofete, căci nu deprinzi îndrăzneală trupească zăbovind asupra slovelor de ceaslov. Cuget însă la biata căprioară şi inima picură lacrimi.

— Ai inimă plină de simţire, caterisitule, şi aceasta plăcut tare iaşte! Hai!

Prin mintea răspopitului străfulgeră un gând:

— Ştiu... Acuma am priceput. Socoteşti ca prin odrasla mectubgiului să dobândeşti izvodul. Ea poate ajunge mai lesne la sunducul cel zăvorât...

Ochii logofătului se întunecară. Scoteau sclipirile sataniceşti ca o văpaie neagră, pe care le temea Pafnutie. Caterisitul se făcu mic şi dintr-un pas ajunse în celălalt ungher al odăii.

— Vorba asta, scrâşni Radu Andronic, dacă o mai slobozi vreodată, ţi-o şterg de pe buze cu gârbaciul!

Pafnutie plecă privirea spăşit. Îngână fără vlagă:

— De, eu, vorbeam şi eu... Ca omul prost.

— Prost te ştiam, ticălos te aflu! Căci doar o minte ticăloasă poate născoci asemenea gând netrebnic. Ascultă bine ce-ţi spun, răspopitule! Nu m-am ruşinat niciodată de faptele mele. Drumurile poruncite de Vodă au trecut prin inimă de muiere vicleană. Dar inimile cele curate nu le-am amăgit!

Ieşi din cămară, trântind uşa cu putere. O amforă ce adăsta alături

se clătină şi căzu mărunţindu-se. Caterisitul păşi pe urma logofătului.

— N-am ce zice, Pafnutie! După toate semnele, noapte blândă a început.

Auzi zgomot de copite şi dădu fuga în grajdul tătarcei. Radu Andronic pornise singur spre conacul mectubgiului.

* * *

Sadeth se priveşte cu mulţumire în mirază. Pe mâini, chiar şi deasupra coatelor, şi-a prins toate brăţările pe care le are, în degete şi-a înşirat toate inelele. Creştetul şi l-a încins în cunună de zamfiruri, mari cât boaba de fasole, ca şi cerceii spânzuraţi în urechi. A îmbrăcat cea mai frumoasă rochie din mătase ca cerul, cu flori mici de aur. Mijlocul i-l strâng paftalele cele mari, dar de la *aga-baba*. Nu le-a pus încă niciodată, aşteaptă nunta cu Ibrahim.

„S-aştepte până or rugini, chicoteşte Sadeth. Asemenea însoţire nu se va întâmpla în veac.” Paftalele sunt din aurul cel mai bun. Tot atât de curat ca luna înjumătăţită din creştetul geamiilor. Paftalele închipuie doi boboci de trandafir înrouraţi, adamantele presărate pe petale sunt boabele de rouă.

În cămară ard trei lumânări. La flacăra lor, Sadeth străluceşte ca o tingire bine lustruită de mai-marele bucătarilor. Sau ca un soare! Ba nu! Ca o împărătească africană. Straşnic mai străluceşte! Deasupra îmbracă mantie catifelie ca floarea de cireş, cu mâneci şi poale de hermină.

Sadeth se plimbă prin odaie, zornăindu-şi brăţările. Are brăţări şi la glezne, imineii sunt din brocart cu clopoţei. Sadeth zornăie toată...

Maria o priveşte şi-i dau lacrimile.

— Ce frumoasă eşti, Effendim!

Fluturele alb păşeşte înfoiat. Îşi aduce aminte de ceva şi zboară iar la mirază. Destupă două clondiraşe cu parfum scump. Mosc şi violete. Stă o vreme în cumpănă, apoi le ridică deasupra capului şi le deşartă pe-amândouă până la ultima picătură.

Roaba începe să tuşească, râde printre lacrimi.

— Socoteşti că mai lipseşte ceva, Maria?

— Unde să anini? N-a rămas loc nici măcar pentru o spelcă, stăpână. Mi-e teamă că n-ai să încapi pe geamlâc cu atâtea veşminte.

— Încap! Mă ştiu dintotdeauna. Dacă-mi intră capul, mă strecor toată. Adăugi cu voce tristă: Tare mai e slăbuţă Sadeth!

— Tem şi zgomotul, stăpână. Nu faci pas fără clinchet.

— Asta pentru că vreau eu. Pe acoperiş am să calc ca o pisică. Se răsuci repede, tăind orice altă vorbă roabei: Nu scot nici măcar un inel, să ştii, Maria! Tot în sac m-a văzut beyul şi cu straie proaste. Vreau... vreau...

— Ce vrei, stăpână?

Fluturele alb îşi muşcă buzele.

— Nimic.

Moldoveanca se lăsă în genunchi, prinzându-i mâinile. Vorbi încet, cuprinsă de tulburare:

— Ascultă-mă, Effendim...

— Nu te ascult!

— Focul la care-ţi încălzeşti inimioara arde prea tare. Are să ţi-o frigă.

— Iar începi?

— Beyul se joacă numai, oftă roaba.

— Şi eu mă joc...

Îşi prinse feregeaua peste chip.

— Acum ajută-mă să ies, Maria. Nu! Nu mai spune nimic. Te rog! Rămâi de veghe la fereastră.

— Încă nu-i vremea, stăpână.

— Şi ce dacă? Mă uit la cer, mai chibzuiesc... Am atâta pe cap...

Roaba cocoţă dinaintea ferestrei trei mescioare una peste alta. Dintr-un salt, fluturele alb ajunse sub bagdadia cu flori. Deschise geamlâcul zugrăvit, lung de două palme întinse şi lat de una şi jumătate. Încercă dintâi capul, culcându-l pe o parte şi zâmbi stelelor. Începu a se zvârcoli şerpeşte strecurându-şi umărul, apoi braţul. Trecu tot trupul până la mijloc şi dintr-o dată înţepeni priponită. Jumătate din Sadeth rămăsese în odaie, cealaltă strălucea în noapte.

— Scoate paftaua, stăpână, suflă Maria.

Sadeth dădu din picioare.

„Nu! Cu nici un preţ paftalele! Sunt atât de frumoase!”

Se zvârcolea ca un ţipar.

— Le desprind eu, Effendim, şi ţi le trec după aceea prin geamlâc.

Picioarele fluturelui alb îşi conteniră zbuciumul. Slobozit de paftale, trupul alunecă. O aşteptă pe Maria să-i întoarcă cingătoarea şi păşi spre creanga cea lungă a stejarului.

În negura albastră desluşi o mogâldeaţă. Beyul valah era acolo. Inima lui Sadeth, ciocârlie speriată, îşi luă zborul, se avântă sus, sus, printre stele.

O lună mică şi zglobie înota în albastrul cerului ca un peştişor de aur.

* * *

Logofătul îşi astâmpără zâmbetul. Sadeth strălucea făclie. Nu trebuia privire prea ageră pentru a desluşi, cocoţat pe casa mectubgiului, mormanul de odoare. Îi făcu semn să treacă în umbră deasă ridicată de coroana stejarului. Sadeth şopti cu inima vrăbiuţă:

— Nu spui nimic, Radu Andronic?

— Nu.

Ochii albaştri fluturară nedumeriţi. În glas tremura teama.

— Gândeam... Te-am chemat... Sunt tare mânioasă că ai strigat după bostangii. Eu şi Maria nu suntem hoţoaice.

Mai aşteptă o vreme cu lacrima încolţită: Dumnezeule, tocmai acum îi curge şi nasul... Aşa păţeşte când nu vrea să plângă. Întrebă încă o dată:

— Nu spui nimic, Radu Andronic?

— Nu.

— De ce?

Logofătul întoarse capul. Ochii negri sclipeau blând:

— Fluturele alb mi-a făgăduit să nu-şi mai ascundă chipul, iar eu i-am făgăduit să n-o spun lui *aga-baba*.

Sadeth se trase înapoi, nu îndeajuns însă pentru ca mâna logofătului să n-o poată ajunge. Degetele beyului îi desprinseră cu nespusă dulceaţă feregeaua de pe obraz. O atingere moale şi caldă, de parcă ar fi dezmierdat-o coada cea groasă a motanului siamez. Motanul Amirei...

Fluturele alb suspină:

— Ce de lucruri rele face Sadeth! Ochii albaştri alergară dintr-o dată spre tâmple: Te-am poftit, Radu Andronic, să-mi descâlceşti de ce ai vrut să mă dai pe mâna bostangiilor.

— Fluturele alb a înţeles singur şi l-a iertat pe Radu Andronic. Şi tot fluturele alb i-a scris că-i plac marţipanele.

Îi întinse un cornet. Sadeth îl luă şi începu să ronţăie.

— Ale mele cum ţi s-au părut?

— Straşnice.

— Ce-ai mâncat întâi şi-ntâi?

Logofătul care de mulţi ani uitase gustul cofeturilor minţi la iuţeală!

— Steluţa.

— Steluţa?! Ochii lui Sadeth se umeziră. Înseamnă că n-ai priceput nimic, Radu Andronic! Marţipanele mele se cereau mâncate altfel, căci numai astfel rânduite le puteai desluşi vorbele.

Logofătul înţelese. Darul lui Sadeth ascundea o şaradă. Puse cap la cap în anume rânduială, inimioara, luna, săgeata şi celelalte acadele urmau să-i spună ceva. Hotărî să le cerceteze taina, dar îşi aduse aminte că trecuseră de mult prin pântecele lui Pafnutie.

— Ai să mă ierţi?

— Nu. Şi niciodată n-am să-ţi spun ce voiau ele să-ţi grăiască.

Nasul lui Sadeth prinsese din nou să plângă şi n-avea batistă.

„Blestemata de Maria a uitat să mi-o dea."

Sadeth îşi muşcă buzele de ruşine, dar mai cu seamă de ciudă. Ori

de câte ori îşi zdrăngănea podoabele, Radu Andronic căuta îngrijorat spre *Divan-Iali*. Sadeth clopoţi brăţările şi logofătul cuprinse repede în privire lungul uliţei. Fluturele alb îşi şterse grabnic nasul cu mâneca rochiei.

— Ţi-e frică, beyule?

— Pentru tine.

— Atunci e bine. Azi-dimineaţă chibzuiam că... Oare să-ţi spun?

— Spune!

— Trebuie să ştii că toată ziua chibzuiesc. Semăn cu *aga-baba*. Mă gândeam că dacă nu ţi-e frică, poţi veni pe casă în fiece noapte. Ca să ne treacă vremea, o să ne spunem câte o poveste cu rândul...

— Ai chibzuit bine, zâmbi logofătul.

— Ştiu poveşti foarte frumoase, se avântă Sadeth. Tu ştii?

— Nu.

— Nu-i nimic. Am să te învăţ eu. Dacă mă rogi, pot începe şi azi.

— Te rog.

Băgase de seamă că pe Sadeth o chinuieşte nasul şi n-are batistă. O scoase pe a lui fără ca fluturele alb să vadă.

— A! Uite ce-am găsit.

— E a mea, spuse repede Sadeth, smulgându-i-o din mână. Mereu o rătăcesc... Oftă fericită, azvârlindu-şi capul pe spate. Azi am să-ţi istorisesc povestea lui Ali cel netot care avea o ceainărie. A fost odată un om tare sărman, pe nume Ali. Şi într-o zi...

Logofătul o privea cu luare-aminte.

„Sfinte Dumnezeule! Unde-i Ioniţă Fărcăşan, ori clucerul Negoescu să-l vadă pe logofătul Andronic căţărat în miez de noapte pe un acoperiş, ascultând o fetiţă care-i băsneşte despre Ali, netotul cel cu o ceainărie..."

Peştişorul de aur al lunii plutea peste capetele lor.

Pafnutie tremura lângă cai. De câte ori treceau bostangiii pe *Divan-Ioli*, îi clănţăneau şi dinţii. Cinci paşi să fi făcut şalvaragii în înfundătură, şi-ar fi dat peste slugă burduhănoasă ţinând tovărăşie unui armăsar şi unei tătarce.

Ridica mereu ochii spre acoperiş. Nu se auzea nimic, nu vedea dincolo de ramurile stejarului. Mirosea doar a spiţerie – violete şi mosc – de-l durea capul. Luă o gură zdravănă de rachiu din ploscuţă şi socoti, cercetând cerul, pe puţin două ceasuri de când logofătul se căţărase în ulm.

În odaia mectubgiului se stinsese lumina. Simţea cum i se sting şi lui ochii de somn. Se lăsă moale la picioarele tătarcei cu gând să adoarmă, când privirea i se anină de întunericul des oploşit sub bolta porţii.

Zdrahonul îl pândea, măsurându-l lung.

— Ţi-a plăcut povestea mea, Radu Andronic? întrebă Sadeth.

Nu îndrăznea să-şi şteargă nasul în marama beyului şi apăsa doar nările.

— Mi-a plăcut, şopti logofătul, scuturându-se de gânduri.

— Mă bucur. E tot ce mi-a rămas de la *nene-cadîn*.

Ochii logofătului cercetau făptura plăpândă.

— Ai o rochie foarte frumoasă, fluture alb.

Sadeth se semeţi.

— Am altele şi mai şi!

Chibzui la iuţeală: „Chiar mâine am s-o trimet în târg pe Maria să-mi ia ţesătura. N-am nimic care să se asemuie cu asta". Dar ce păcat că beyul nu poate vedea paftalele. Nici imineii cu clopoţei...

— De ce suspini, fluture alb?

Glasul beyului e dulce, cu mult mai dulce decât o sarailie.

— Cine ţi-a spus că suspin?

— Inima ta.

— Inimile fetelor mint, beyule.

Radu Andronic cercetă limba ceasornicului.

— Zăbovim prea mult...

— Mie nu mi-e som. Vii şi mâine?

— Cu siguranţă.

— În fiecare noapte?

— Ori de câte ori va fi cu putinţă. Nu mă aflu totdeauna la Stambul.

Sadeth înghiţi în gol.

— Eu am să aştept mereu. Dacă vii bine, dacă nu...

— Nu trebuie să mă aştepţi, zâmbi logofătul. De câte ori voi fi pe acoperiş, voi da de veste fluturelui alb azvârlind o pietricică în fereastra lui...

— Ba am să aştept! Am să aştept! Chiar şi pe ploaie...

Ochii lui Sadeth erau plini de lacrimi. Îşi muşcă buzele şi întoarse capul.

— Să nu gândeşti cumva că pe tine te aştept.

— Nu...

— Aşa-mi place mie: să stau pe acoperiş.

Radu Andronic îi privi faţa mică de copil. Ochii albaştri păreau stânjenei înrouraţi, înfipţi pieziş pe chipul alb. Strălucea toată. Cununa din păr, lacrimile din ochi, dinţii abia zăriţi. Sadeth era o prinţesă mică şi frumoasă.

Fluturele alb îi căută privirea. Întrebă încet, abia mişcând buzele rubinii:

— Ascultă, Radu Andronic... Petrecerile acelea nu se dau oare

noaptea?

Logofătul râse încetişor. Îi trecu fierbinte prin inimă. Ar fi strâns căpşorul acela între palme, ar fi luat în braţe trupul plăpând al fluturelui alb. Fluturele alb... I-ar fi stricat aripile.

Îl ajunse din urmă chemarea lui Sadeth:

— N-ai luat piaştrii făgăduiţi slugii celei groase.

Radu Andronic surâse şi apucă creanga ulmului. Peste câteva clipe, Sadeth auzi tropot de cai. Se întinse pe acoperiş cu mâinile sub ceafă.

Pe cerul vioriu sclipeau doar stele. Peştişorul de aur se înecase.

Capitolul XIX - Vrăjitorul nebun din Fanar

Radu Andronic se afla pentru a patra oară poftit la conacul mectubgiului când sluga – Osman – îl petrecu într-o cămară pe care dintr-o privire logofătul o desluşi. Era odaia de taină a lui Selim. Încăperea căptuşită cu marmoră şi covoare ca toate cămările din *chear-chir* avea lucruri puţine, sofá îngustă, pupitru veneţian, iar după o perdea bogată, se ghiceau zăbrele grele.

Osman zâmbi cu surâsul acela dăruit de slugi doar oaspeţilor îndrăgiţi. Logofătul avea mână largă, chimirul plin, iar stăpânul îl ţinea în mare cinstire.

— Celebi vine îndată.

— Mi-e capul greu, Osman, spuse Radu Andronic.

— Să deschid ferestrele?

— Nu lipsa aerului curat mi-a pricinuit durerea.

— Dacă Andronic Effendi porunceşte, pot aduce doctorul stăpânului meu.

— Mulţumesc pentru gândul tău bun, Osman, dar am ce-mi trebuie – un anume praf care se cere luat în cupă de apă zaharată.

Sluga nu-l aşteptă să isprăvească şi pieri pe uşă. Logofătul îi urmări paşii cu urechea, apoi dintr-un salt fu lângă perdea. Înlătură colţul şi îşi simţi bătăile inimii. Acolo, după peretele de zăbrele, în dulapuri înalte, cu multe sertăraşe, îşi ţinea mectubgiul tainele. Patru rotiţe înfipte în grilaj alcătuiau încuietoarea născocită de neamţ.

Radu Andronic dibui în cingătoare un vârf de plumb, un capăt de pergament şi înscrise – trăgând mereu cu urechea spre uşă – rânduiala semnelor, căci şase semne deosebite, astupând şase borţi, avea fiecare rotiţă: animale, stele, cifre şi litere.

Când se întoarse Osman cu tipsia, logofătul se afla pe sofá cu tâmplele prinse între palme.

Mectubgiul îl petrecu în altă odaie, cu ferestrele spre grădină, unde aerul plin de miresme proaspete ar fi răcorit de îndată fruntea şi obrajii logofătului.

Era o încăpere mai mică, la celălalt capăt al conacului, potrivită după gustul evropenesc. Într-un ungher, stăpânea un vas înalt cât un băietan, ars şi zugrăvit cu migală pe pântece, adus tocmai de pe meleagurile lui Soare Răsare. Trei crengi înflorite de piersic împrăştiau aromă gingaşă.

Slugile îi părăsiseră. Era o după-amiază cu lumină multă ca mierea,

din grădină venea şoapta fântânilor. Narghilele aşezate dinainte torceau fum albăstrui, cafeaua fierbinte aţâţa nările, portocale roşii, pline de zeamă, păreau zugrăvite pe tablaua de argint.

— Aş dori, Andronic-Effendi, rosti cu zâmbet cald Selim, să te socoţi oaspete îndrăgit al conacului meu, poftit şi bine-venit la orice ceas.

Logofătul i se închină, purtând mâna la inimă.

— Şi dacă domnia ta ar îngădui, urmă mectubgiul, te-aş socoti la fel de aproape ca pe un frate.

Radu Andronic îşi plecă pleoapele. Era încredinţat de prietenia neprefăcută a lui Bektaş, prietenie sporită mult de serile petrecute în casa lui signor Bartholomeo. Cu multă băgare de seamă avusese logofătul grijă ca lui Selim să-i surâdă mereu norocul, chiar şi atunci când la masă se aflau mai mulţi jucători.

— Excelenţa ta îmi dăruie prea mare cinstire. Zâmbi: Nu ştiu însă dacă Coranul îţi îngăduie a ţine drept frate un ghiaur.

— Coranul... Selim oftă cu multe clătinări de cap: Ţi se va părea fără îndoială ciudat să auzi asemenea vorbe din gura mea, dar Coranul, canoanele lui strâmbe ridică azi stavilă grea pentru imperiu. Ne aflăm la margine de hău, iar Coranul ne dă brânci să-i căutăm străfundurile.

Logofătul ridică sprâncenele.

— Îndrăzneţ gând...

— Şi prevestitor de gâde, râse Selim.

— Dacă excelenţa ta îngăduie, ţi-aş aminti că la Stambul sunt destule urechi doritoare de asemenea vorbe spre a le răstălmăci în paguba domniei tale.

— Fii pe pace, Andronic-Effendi, nimeni nu le-a auzit şi nu le va auzi.

— Încrederea ce mi-o arăţi mă copleşeşte.

— Ţi se cuvine! Privi un timp pe fereastră. Am călătorit mult şi poate că aceasta a fost spre nenorocul meu. Căci acolo, departe de hotarele padişahului, m-a străpuns dintâia oară îndoiala... Nu cunoşti ce se află în conacul tău, spunea un înţelept musulman, până ce nu eşti poftit pe la alţii.

Mectubgiul părea căzut pe gânduri. Cerceta florile din grădină răspândite cu anumită ştiinţă în iarba scurt retezată.

— Unde a călătorit senioria ta? întrebă Radu Andronic.

— Am văzut ţara nemţilor, a Bourbonului, am poposit în republicile italiene... Nu spun că tot ce mi-a trecut prin faţa ochilor mi-a plăcut, dar prinzând învăţătură de ceea ce au bun şi chibzuit, am priceput cu-o sută de ani înaintea oricărui musulman, că peste cel mult altă sută de ani flamura verde nu va mai însemna nimic sau foarte puţin... Mă înşel, Andronic-Effendi?

Logofătul căută răspuns lăturalnic.

— Excelenţa ta se află în zi mohorâtă. Într-astfel de ceasuri, şi cântul privighetorii seamănă a croncănit de cioară.

— Nu-i gând de-o zi, surâse cu amărăciune Selim, ci de ani. Cum s-ar zice, gând cu praxis[20].

— Să cred oare că-mi cercetezi cugetul?

— Cugetul ţi l-am cercetat de mult, Andronic-Effendi. Şi apoi află încă un păcat al nostru, dacă nu l-ai aflat până acum. Rămânem cu mare credinţă cuvântului dat.

— Asta numeşte excelenţa ta păcat?

— Fără seamăn, prietene! Căci numai înşelăciune am primit drept răsplată. Aminteşte-ţi, rogu-te, mulţumita principilor valahi şi moldoveni. Aproape toţi au uneltit împotrivă-ne.

— Şi totuşi mi-ai oferit prietenia dumitale.

— După îndelungată chibzuinţă, iartă-mă că ţi-o spun.

— Dimpotrivă, îţi mulţumesc. Radu Andronic zâmbi: În privinţa flamurii verzi, socotesc că excelenţa ta te înşeli. Un sultan înţelept poate îndrepta soarta imperiului...

Mectubgiul îi curmă vorba:

— Cunoşti asemenea soi de împărat, Andronic-Effendi? Eu, nu! Şi-apoi nu am crezut niciodată în ceea ce poate izbuti un singur om. Un singur om ţinând piept unei pravile vechi de aproape o mie patru sute de ani. Nu de un singur om avem trebuinţă, spuse apăsat apropiindu-şi chipul de al logofătului, ci de mii! Sute de mii care să înţeleagă că din temelia imperiului şi până la *Humaiun-Serai*, mai cu seamă acolo, totul trebuie zdruncinat şi apoi orânduit altfel.

Bektaş scutură luleaua stinsă şi aprinse alta.

— Dregători necinstiţi se află pretutindeni, spuse Radu Andronic.

— Fără îndoială. Şi am întâlnit mulţi în Evropa. Slujba mea era să-i caut, să-i găsesc şi să-i cumpăr. Dar am întâlnit şi din ceilalţi. Mâna lor nu s-a întins oricâte pungi de aur le-am trecut pe dinainte... Ştii pe cineva în Stambul, Andronic-Effendi, care să nu-şi aibă preţul său? De la arămioara lepădată în palma cerşetorului până la desagii de galbeni vărsaţi la picioarele vizirului? Cunoşti o singură slujbă care nu-i de vânzare între hotarele semilunii? Urmă mai domolit: Să nu gândeşti că nu-mi iubesc ţara. Iubesc şi Coranul, acolo unde povăţuieşte înţelept.

Tăcu. Radu Andronic spuse încet, căutându-şi parcă cuvintele:

— Mi se pare ciudat... Ciudat şi neaşteptat să aud din gura excelenţei tale aproape aceleaşi vorbe pe care cu ani în urmă le-am auzit la Veneţia, Savoia, Toscana ori la Curtea lui Leopold...

— Ochiul străin, Andronic-Effendi! Mare mirare trebuie să încerce un astfel de ochi când poposeşte la Stambul... Stambul, Cavac sau Ienichioi. Râse încetişor. Suntem stăpânii lumii, nu şi ai noştri. Pentru

noi n-am făcut nimic. Ştii oare, Andronic Effendi, că prima carte în slove musulmane s-a tipărit în Valahia din porunca Brâncoveanului? Şi mai ştie domnia ta că cea dintâi aşezare pe hârtie a cântecelor o vom datora învăţatului moldovean Dimitrie Cantemir? Aud că în vremea din urmă trudeşte să întocmească o istorie a împărăţiei. Culege fapte, scotoceşte isprăvile de demult ale vitejilor noştri, descâlceşte hrisoave uitate de vreme. Nici unul dintre noi nu ne-am gândit să lăsăm viitorimii asemenea lucruri. Cât cuget şi vlagă poţi cere unor bărbaţi toropiţi de trândăvie, ghiftuiţi fără măsură, storşi între zidurile astupate ale haremului? Patru neveste îngăduie legea...

— Şi excelenţa ta are două, surâse logofătul.

— Cu bună dreptate îmi atragi luarea-aminte şi nu mă supăr. Am două soţii, pentru că pravila nu îngăduie despărţenia. De când însă am adus-o pe a doua n-am mai călcat în odăile celei dintâi. Iar înaintea celei dintâi, a fost cea adevărată. Allah m-a pedepsit, sunt încredinţat, pentru că ei îi închinasem toată inima, şi mi-a luat-o... Oftă: Da, haremul e blestemul osmanlâilor, Andronic-Effendi. A făcut din femeie roabă, de nici un ajutor bărbatului; femeile îmbătrânesc şi mor cu deprinderi şi cuget de copile şi în loc să-l păzească pe drept-credincios de patima desfătărilor trupeşti, dimpotrivă... Am o fiică, şopti înnegurat. Îmi pare rău pentru ea, dar nu pot face nimic. Pravila nu îngăduie. Iar fiica mectubgiului nu se poate abate de la slova canoanelor.

— Nu cutez a da poveţe excelenţei tale, rosti cu strânsoare în glas Radu Andronic, dar o minte luminată asemenea celei ce o are mectubgiul, socotesc că ar fi putut veni în ajutorul fiicei sale.

— De pildă?

— Se află la Stambul dascăli vestiţi...

— Fiica mea ştie să scrie şi să citească. Asta înseamnă că ştie cu mult mai mult decât orice musulmană.

— Mă gândeam la învăţătură mai de soi.

Selim râse amar:

— La ce are s-o ducă astfel de învăţătură? Pentru ce viaţă are s-o pregătească? Arată-mi un singur otoman care-şi doreşte soaţă ageră şi, cum spun francii, instruită. Fiica mea trebuie să intre în casa unui musulman. Aşa spune legea, aşa gândesc şi eu că e bine. Chibzuieşte cum s-ar simţi o francă ori o nemţoaică – orice evropeancă – într-un harem, cât de nefericită ar fi... Iar eu vreau ca fiica mea să fie fericită. Nu duci dorul mierii până n-o pui pe limbă.

— Totuşi...

Selim trase gânditor din lulea.

— Şi aşa, are mai multă slobozenie decât oricare copilă musulmană. Toate muierile din casa mea, soaţe ori roabe, au îngăduinţi ce nu se

pomenesc la alţii. Şi mă întreb: oare e bine? Nu-i va fi haremul soţului, temniţă nesuferită?

Duse ceaşca cu cafea la buze şi sorbi în înghiţituri mici.

— Isprăvesc, surâse, căci atât de amarnic ţi-am vorbit despre Stambul, încât mi-e teamă să nu-ţi fi iscat dorul de alte meleaguri, şi mai vârtos de Valahia. Nu-ţi ascund că aş îndura greu plecarea domniei tale...

Logofătul ridică din umeri.

— Abia am venit de la Veneţia, iar în Valahia, cât trăieşte Brâncoveanu, nu mă pot întoarce.

— Adevărat... Anul trecut, marele vizir s-a făcut luntre şi punte pentru a-i smulge sultanului Mustafa domnia pe viaţă. Ţi-am mai pomenit de Rami-Mehmed... Astfel de dregător, lacom, crud, plin de patimi şi fără şcoli, duce imperiul la pieire.

— Te-a lovit greu? întrebă încet Radu Andronic.

— Nu. Dacă mă lovea, ţineam de urât acum cloţanilor de la *Şapte Turnuri*, ori nu mă mai afla deloc. Privi lung în ochii logofătului: Eu vreau să-l lovesc, Andronic- Effendi!

Boierul îl cercetă cu mirare.

— Astfel de lucruri se împlinesc în taină, şi în şi mai mare taină se chibzuiesc. Cum de-o spune cu glas tare, senioria ta?

— E o dovadă a prieteniei ce-ţi port. Şi poate că ursita... Da, fără îndoială ursita a făcut să ne încrucişăm drumurile. Doi prieteni cu acelaşi vrăjmaş.

— Nu te înţeleg, Bektaş-Effendi.

Mectubgiul râse:

— Am să-ţi descurc eu pânzele, Rami-Mehmed e reazemul Brâncoveanului şi nu-i sfetnic să nu cunoască lucrul acesta. Cu nenumăratele pungi de aur plătite bacşiş vizirului, Brâncoveanul şi-a dobândit domnia pe viaţă. Prin iscoadele mele ştiu de vreme îndelungată că valahul nu-i credincios sultanului. Clocește mereu gând de răzvrătire alături de greci, sârbi, încearcă să-i tragă de poale spre ajutor pe ţarul Petru şi pe Leopold. O ştiu de mult, dar dovadă n-am avut. Acum o am, o aştept să vină.

Chipul lui Radu Andronic păru să se lumineze.

— Văd unde ţinteşti... Dovedind viclenia Brâncoveanului, sapi puterea încredinţată lui Rami-Mehmed de către sultanul Mustafa. Valahia e piatră scumpă la coroana padişahului.

— Întocmai.

Logofătul clătină din cap.

— Şi? Mi-ai dovedit înainte, cu prisos de înţelepciune, adevărul vorbei născocite de bătrâni: stârpind o singură buruiană, nu scapi grâul de prăpădul pirului...

— Ştiu, Andronic-Effendi, înlăturarea lui Rami-Mehmed nu schimbă soarta imperiului. E puţin, foarte puţin, dar oricum e ceva.

— Da, e ceva, spuse logofătul pe gânduri.

— Nu-ţi răsădesc nădejde zadarnică. Mă înşel arareori... Curând, curând de tot, te vei putea întoarce acasă. Prietenia mea va alina dorul domniei tale, aducându-mi în schimb mâhnirea de a nu te mai şti aproape. Surâse: N-ai gustat şerbeturile...

Logofătul bâigui ceva nedesluşit. Îşi muşca buzele să nu râdă. Printre crengile albe de cais, zărise pentru o clipă flori albastre, piezişe. Ochii fluturelui alb.

Sadeth stătuse toată vremea ascunsă în vasul cel mare, zugrăvit de meşteri japonezi.

* * *

Sadeth tremură. Ce frig e în astă seară pe casă! Vântul împunge rochia subţire cu fluturaşi albaştri. Rochia Amirei, cea de-a doua soţie a lui *aga-baba*, pe care Sadeth i-a furat-o din sunduc, e largă şi lungă, dar Sadeth a mototolit-o bine la spate, unde nu se cunoaşte, şi a legat-o strâns cu cingătoarea.

Amira o ţinea sub lăcăţel pentru zile de bairam, pentru moschee, pentru ceasurile când pofteşte prietene. Rochia minunată pe care Amira nu i-ar fi împrumutat-o niciodată. De aceea a şi şterpelit-o... Încuietorile din casă n-au taină pentru Sadeth, le deschide la iuţeală cu o spelcă. Ştie ce păstrează Fathma, soţia dintâi, în besacteaua persană. Nişte neghiobii să mori de râs: bucle legate cu panglici, o gâză moartă în cutiuţă de sticlă, un dinte adevărat pe care l-a rătăcit *aga-baba* muşcând din halviţă, prins într-o gheruţă de aur. Sadeth a scotocit şi sertăraşele Amirei... Clondire şi clondiraşe cu uleiuri şi alifii. A găsit Sadeth şi o alifie de tinereţe veşnică. Un fel de argilă neagră şi unsuroasă. Şi-a mânjit Sadeth cu nădejde tot trupul isprăvind cutioara dintr-o dată. Socotise că va ajunge din nou copil... Ibrahim nu se poate însura cu o fetiţă... A zăcut după aceea două săptămâni, umflată şi roşie, vegheată de *ebe-cadîn*.

Sadeth mai cunoaşte – dar asta n-a spus-o nimănui, nimănui, nici măcar Mariei – ce rânduială trebuie să ţii pentru a deschide zăbrelele din odaia de taină a lui *aga-baba*. Dintâi bagi degetul în leu, şi roteşti... Numai după ce ajungi la capăt, învârţi bila aceea cu steluţe. Apoi...

Lui Sadeth îi e tare frig. A aşteptat luna să alunece trei palme dincolo de creanga stejarului şi beyul tot n-a venit. Inima lui Sadeth e mică, mică, lacrimile îi umflă pleoapele. Un strigăt uşurel o făcu să sară din loc, gata-gata să se prăvălească pe *Divan-Ioli*. Nu, nu e beyul, e Maria.

— Stăpână... Stăpână...

Sadeth se târâie pe pântece până la geamlâc.

— Stăpână, zadarnic aştepţi.

— Ei şi? Dacă aşa-mi place mie...

— Nu mai vine beyul.

— Minţi, Maria!

— Nu te-am minţit niciodată, Effendim. Am fost în Pera.

— Pentru ce?

— M-a trimis *celebi* la spiţerie pentru leacurile lui Fathma.

— Fathma are roaba ei.

— E bolnavă. Vino înăuntru, stăpână. Să nu te prindă frigul nopţii.

— Nu!

Sadeth dă din picior. Acoperişul geme. Îşi duce mâna la gură speriată şi aşteaptă. Nu se aude nimic. Şopteşte înfrigurată:

— Spune, Maria...

— Beyul e la petrecerea dată în casa frâncului.

Sadeth simte că-i îngheaţă inima.

— Petrecere? După ce-ai cunoscut că e petrecere?

— Am văzut rădvane şi slujitorime, se aud muzici, casa-i luminată de parcă ar fi luat foc. Prin ferestre se vede danţul...

Ochii fluturelui alb au pierit spre tâmple. Întreabă înecat:

— Eşti încredinţată că beyul se află acolo?

— Nu te necăji pentru puţin lucru... Hai, Effendim, în casă ţi-oi mângâia pletele...

— Nu de mângâierea ta am trebuinţă.

— Ţi-oi ghici în grâu...

Sadeth scrâşneşte:

— Eşti încredinţată că beyul se află acolo?

Roaba oftează.

— Sunt.

— După ce?

— I-am zărit sluga aceea burduhănoasă, Pafnutie, printre slujitorii de la poartă.

Dinaintea ochilor lui Sadeth se lasă negură groasă. Lipeşte obrazul de olanele acoperişului. O clipă, două... Smuceşte dintr-o dată capul.

— Mergem şi noi, Maria!

* * *

Roaba coboară sacul pe scările tainice care duc de-a dreptul în spatele grădinii mectubgiului. Fluturele alb luase drumul beyului valah.

— Pentru fapta aiasta, bombăne roaba, nu văd altă răsplată decât securea gâdelui. Ajută, Doamne, să fie măcar ascuţită, ne-or căzni mai puţin.

Se furişează pe uliţi dosnice şi întortocheate, ferind potecile bostangiilor.

— Înfruntăm primejdiile degeaba, stăpână.

— Nu! şopteşte din desagă fluturele alb.

— Cum gândeşti să pătrundem?

— Eu sunt mică. Găsesc bortă pe unde să mă strecor în curţi. Tu atâta să grijeşti, să nu te vadă sluga beyului.

Maria alege ulicioarele lăturalnice. Răsuflă cu uşurare abia când intră în Pera.

Ornicele evropeneşti arată miezul nopţii. Drept-credincioşii dorm ţepeni, somn dulce îngăduit şi binecuvântat de Allah.

* * *

Clipă de răgaz între două contradanţuri.

Muzicile odihneau în ocniţa înconjurată de palmieri şi portocali răsădiţi în hârdaie poleite ori smălţuite. Îngâna dulce şi singur doar clavecinul. Sunete mângâioase şi zglobii pe care unii dintre oaspeţi le-au mai auzit la curţile evropeneşti. Sunt cântece născocite de sieur Lully spre desfătarea urechilor Regelui Soare. Slugi în straie roşii, zăbrelite cu argint, se mişcau neauzit, purtând tipsii încărcate cu cupe şi pocale. Poposeau dinaintea oaspeţilor, alunecau mut spre cuhnii, se întorceau cu tipsii noi.

Alţii schimbau lumânările ostenite din candelabre. Candelabre se aflau pretutindeni, aninate de pântecele bagdadiei, în toate ungherele. Odăile păreau stropite de sus până jos cu diamanticale în care bate soarele. Cleştarul orbea, culegea stropii de lumină, pe care-i azvârlea înapoi cu pumnul.

Arome felurite împâcleau aerul cămărilor: mosc, ambră, iasomie, violete, narcise şi chiparoase, amestecuri meşteşugite, tot ce a născocit mai de soi întru miresme neguţătorul Simon Barbe. Cărticica lui pătrunsese în toate curţile evropeneşti. Soţia trimisului francez abia sosită din Paris îşi flutura marama înecată în *Mille fleurs*, cel din urmă parfum de pe cheiul Nesle. Rochia cea mai frumoasă o avea însă Lady Alix. Era aidoma celei purtate de regina Anne, din stirpea Stuarţilor, la balul Sfântului George. Sânii erau chenăruiţi de un fir străveziu de muselină, sub care înfloreau opt trandafiri de aur. Poalele din catifea, ca iarba, alunecau de vreo şase coţi pe dalele de marmoră. Toscana era înveşmântată în rochie ca lămâia, cu mănunchiuri de argint, chibzuit potrivită feţişoarei înguste şi smeade. Olandeza, bălană şi trandafirie, alesese strai negru de taftă, cu ape şi dantelă multă de Anglia, tot neagră. Deasupra genunchiului, chemând toate privirile, poposise rândunică bătută în smaralde şi diamanticale. Spanioloaica părea o flacără în rochia ei roşie, bine trasă pe pântece, plină de rubine pe braţele goale, la piept, în păr şi urechi. De la mijloc în jos,

veneţiana avea trei rânduri de straie cărora franţujii le dăduseră nume felurite. Cea de dedesubt, din taftă subţire, se chema *credincioasa*. A doua, din taftă mai groasă, era *poznaşa* şi i se zăreau doar marginile. Cea de deasupra, *sfioasa*, din brocart auriu, avea lanţ de panglici şi boboci roz-albi ce făceau înconjurul poalelor.

Erau peste o sută de oaspeţi în casele trimisului lui Ludovic, care dovedise multă politichie născocind *Balul primăverii*.

Aşa gândea Radu Andronic, trecând prin sită oaspeţii. Cu nici un chip n-ai fi putut altfel grămădi în vreme de război la aceeaşi petrecere dregătorii nemţi, olandezi, franţuji, spanioli, din Veneţia, Savoia şi Anglia. Şi niciunde decât aici, zâmbind tainic deasupra cupelor, privind pieziş, dar mereu cu dulceaţă, ori schimbând vorbe în doi peri, nu puteai iscodi mai bine gândurile principilor evropeni.

Nu vorbea nimeni despre coroana Spaniei, dar izbânda mareşalului de Villars la Hochstaëdt, unde Bourbonul înfrânsese pe nemţi cu mai puţin de un an în urmă, se afla în cugetul tuturor. Vânzarea ducelui de Savoia, trecut în tabăra nemţească, mai adumbrea încă fruntea trimisului francez, cel englez nădăjduia mult în vitejia şi priceperea pe câmpul de luptă al lui Malbourough. Bătălii grele se zvoneau pentru sfârşitul verii, dar buzele subţiri ale slujitorului reginei Anne erau cetluite.

În clipa aceea de răgaz, însă, zâmbeau toţi arătând chipuri senine, fără umbră de nelinişte. Se risipiseră în pâlcuri, schimbând vorbe uşurele despre fapte neînsemnate, alţii străjuiau canapelele unde poposiseră rochiile cele galbene, ghiordii ori albastre.

Alcătuiau ciudată privelişte pentru caftanele de pe malul Bosforului. Din hainele de brocart, atlaz şi zaramfir felurit colorate, ţâşnea horbota înspumată a cămăşilor, vestele lucioase îmbumbate cu perle, rubine ori safire. Ciorapii tot din mătase, bine întinşi până la genunchi, ţineau culoarea hainei şi erau prinşi în zgărdiţe de aur şi purpură. Panglici, noduri şi egrete împodobeau încălţările, umerii, legătura de la gât. Perucile pudrate, castanii, cărunte, roşii ori ca pana corbului cădeau în zulufi moi.

Singurul cu perucă albă se afla logofătul Radu Andronic. Între buclele de argint, chipul răsărea mai oacheş, tăiat de mustăcioara subţire şi ochii râzători ce sclipeau ca adamantele negre. Închipuia făptură neasemuită spre care se întorceau cu anume priviri capetele doamnelor, şi tot cu anume priviri, dar alt cuget, ale bărbaţilor. Haina din brocart auriu se lipea precum pielea cea moale de umerii largi ai logofătului, horbota de Anglia subţire, pânză de paing, flutura la cea mai mică adiere. Încălţările din catifea albă, vesta argintie, panglicile şi zgărdiţele, ghiulurile aveau un singur soi de podoabă: adamante strânse în mănunchi.

„Zeu păgân din cleştar şi briliante”, îşi zise veneţiana, potrivindu-şi

cele trei rânduri de straie în aşa fel încât să poată fi numărate.

Muzicile începură din nou şi perechile înaintară într-o alcătuire ce ar fi stârnit mare mirare oştenilor din toate taberele încleştate la acea vreme în lupte grele. Sunetele jucăuşe spulberau parcă frământările ce umpleau de sânge harta Evropei.

Logofătul simţea privirile veneţienei, dar ochii lui căutau spre anume făptură trupeşă, în strai de mătase ca violeta: Dagmar, fiica lui Beer, vrăjitorul din Fanar ce născocise încuietoarea mectubgiului.

Strecurându-se printre oaspeţi, Radu Andronic îi ieşi dinainte, închinându-i-se adânc. Dagmar îl măsură iute şi-i întinse mâna. Logofătul îi simţea la învârtituri trupul şi subsuorile năpădite de năduşeală, dar zâmbea cum ştia el mai frumos.

Sadeth stă căţărată într-un castan. De-acolo, printre ferestrele deschise, vede tot: danţul, muzicile, slujitorii cu tablalele lor mari. Aude râsete şi vorbe rostite în graiuri ciudate. Nimeni nu spune un singur cuvinţel pe înţelesul ei. Urmăreşte cu ochi lacomi tot ce se întâmplă şi se miră, se miră mult de tot...

Poate că visează un basm. Basmul cu prinţesa din conacul fermecat pe care i-l povestea *nene-cadîn*. Nicicând n-a văzut asemenea lumini. Puzderie de stele au venit să dea strălucire odăilor. Pe slugi le recunoaşte după tipsii, dar ceilalţi...

Sadeth se ciupeşte, se încredinţează bine, bine de tot, că-i trează, că nu doarme în cămara ei din conacul lui *aga-baba*. Acestea nu pot fi făpturi adevărate... Sunt prinţi şi zâne vrăjite... A mai văzut Sadeth astfel de straie? Asemenea mijlocele subţiri? Şi Sadeth are mijloc subţire, dar ea e mică şi slabă şi nu mănâncă. Umerii lui Sadeth înţeapă rochia ca două piroane, de aceea pune acolo horbotă, ori se înfăşoară în caşmiruri... Fluturele alb e încredinţat că visează. Zânele au chipuri smălţuite, prinţii poartă peruci mai frumoase decât orice pieptănătură ştiută de Sadeth. Şi ce muzici! Femeile dau mâna beylor, se leagănă mai unduioase decât nuiaua pe care *aga-baba* o păstrează în odaia lui, pentru zilele când Sadeth se obrăzniceşte. Fluturele alb închide ochii. N-ar vrea să se trezească. Îi deschide din nou, repede. Va mai visa vreodată la fel de minunat?

Roaba îi ascultă de jos gâfâitul, ţipetele mici şi întreabă mereu aţâţată:

— Ce vezi, inimioară? Ce vezi?

— De bagdadie, spune Sadeth cu gura uscată, atârnă luminile. Lumânări în candele de cleştar, Maria, iar din ele picură tot cleştar. Mai sunt altele prin unghere. Vai, ce multe sunt! Nici nu pot să-ţi spun!

Fluturele alb abia mai răsuflă.

— Ah ce rochie!

— Cum e? Cum e?

— Verde de catifea, cu trandafiri de aur, şi cu *atîrnă* mare de tot. Mătură podelele. Când dănţuieşte.... uite-o acuma, şi-a pus *atîrna* pe braţ. Ce frumoasă e, Maria! Bărbaţii sunt în straie ca ale beyului, ştii, când se plimbă pe *Divan-Ioli*... Toţi au plete şi zulufi.

Fluturele alb amuţeşte. Inima-i tace, trupul i-a înţepenit. Beyul valah ţine în braţe o rochie violetă. Şi-i zâmbeşte... Îi zâmbeşte...

Peste ochii albaştri năpădeşte pânză de lacrimi. Nu mai desluşeşte decât o volbură de aur şi argint de care se lipeşte strai vioriu.

— Ce-i, stăpână?

Sadeth înghite lacrimile, îşi şterge nasul cu podul palmei. Suspină înecat:

— Îl văd. E aici...

— Valahul?

— Poartă veşmânt de brocart roz-alb, berneveci argintii. Un ilicel cu grămadă de adamante, panglică lată de aur cu ciucuri. Are şi el plete, Maria. Plete de argint. Dar azi e urât... Oricum, nu-i chipeş precum gândeşte...

Fluturele alb îşi muşcă buzele. Ştie că minte. Ştie şi Maria. Beyul seamănă cu un soare, străluceşte mai tare, cu mult mai tare decât un împărat african.

— Şi... ea? întreabă îndoită roaba.

Ochii lui lui Sadeth se întunecă:

— E cea mai urâtă slută din o sută de ani şi chiar o mie de ani! Mai slută decât nevasta lui Ahmed cel chior! Balcâză şi cu bube pe faţă...

— Vezi de-acolo şi bubele, stăpână?

— Văd. Şi rochia e pocită. Ca o vânătă coaptă. Parcă-i un şobolan. Ce i-o fi îndesând atâta la ureche, Maria?

— Cine, Effendim?

— Beyul... Când e cu mine, tace ca un crap. Şi-i zâmbeşte...

Glasul fluturelui alb e plin de lacrimi. Inima îi sângerează.

— Hai acasă, stăpână! Ne-apucă zorile...

— Să ne-apuce! Acum îi sărută mâna.

Sadeth plânge, zguduind crengile castanului.

— Te ştiu de multă vreme, Herr Andronic, surâse Dagmar.

Zăboveau pe o sofá stingheră, sorbind lichioruri reci.

— Te ştie toată Pera şi prepuiesc tot Stambulul.

— Mă bucură vorbele voastre... Nu nădăjduiam să atrag luarea-aminte a lui fraulein Beer, cea mai frumoasă femeie din Fanar.

Dagmar râse:

— Văd că ai deprins graiul cavalerilor de la curtea Bourbonului.

— O vreme îl uitasem, zâmbi Radu Andronic. Fraulein Beer i-a stârnit din nou izvorul.

Dagmar îl lovi uşurel pe obraz cu vânturarul din pene de struţ.

— Eşti un şţrengar, Herr Andronic. Vino într-o zi pe la noi când alte lucrări îţi vor lăsa clipă de zăbavă.

— Bucuria de a vă vedea va născoci multe asemenea clipe. Aţi încredinţat altcuiva contradanţul?

Dagmar păru să chibzuiască şi spuse cu zâmbet şiret:

— Cred că lui Herr Andronic. Îl trase de mână: Vreau dintâi să-l cunoşti pe tata. Îi place să-şi poftească singur oaspeţii...

* * *

Abia atunci se deschisese pofta de petrecere a logofătului. Muierile toate erau *cilibii*, nicicând muzicile nu dezmierdaseră mai dulce. Beer, neamţul bezmetic, îl poftise în casele lui. Asta însemna cheia ce ducea la redobândirea izvodului.

Se avântă în danţ. Ceilalţi oaspeţi se dădură în lături, lăsând loc nababului cu plete de argint.

— E chipeş valahul! şopti Lady Alix.

Veneţiana îl privea cu anume zâmbet.

— Are ceva de *condottiere*...

— Uite că şi nemţoaica poate să placă!

— Capriciu, milady.

Chipul logofătului strălucea. Nici un gând pentru fluturele alb.

* * *

Mectubgiul pătrunse pe neaşteptate în odaia lui Sadeth, puţine clipe după plecarea Amirei. Totul se afla valvârtej, pe fruntea fluturelui alb crescuse cucui cât oul.

Selim îi privi obrajii zgâriaţi, măsură neorânduiala straielor şi a covoarelor. Rosti aspru:

— De astă dată, cumplită pedeapsă ţi-ai dobândit, Sadeth!

— De ce, *aga-baba*? Ochii albaştri se şi umpluseră de lacrimi. După ce vine Amira şi mă bate, şi mă urgiseşte, tot pe mine mă pedepseşti?

— Ce-ai avut cu rochia ei?

Sadeth arătă cu degetul maldărul de mătase ferfeniţit, rămas într-un colţ al odăii. Ţinea tot timpul la spate pumnul bine strâns.

— N-am avut nimic, *aga-baba*. A năvălit pe uşă cu ea în zdrenţe şi mi-a azvârlit-o în cap. Sadeth abia putea vorbi printre sughiţuri de plâns. Iar după aceea, a năvălit cu pumnii şi cu picioarele peste mine.

— Minţi, Sadeth! Din răutate i-ai sfâşiat-o.

— N-am rupt-o eu, *aga-baba*.

— Minţi!

Glasul mectubgiului răsuna primejdios. Fluturele alb, cu faţa roşie

de plâns, abia mai răsufla.

— Ştiam eu că aşa are să se întâmple. Ştia Sadeth că Amirei îi vei da încredinţare. Pentru că Sadeth e cea mai mică, şi slabă, şi orfană, n-are cine s-o apere. Doar ocări şi palme primeşte. Amira-i cât o geamie, toată ziua îi dă ghionturi şi-o ciupeşte, şi-o trage de păr pe Sadeth şi tot pe Amira o iubeşte *aga-baba*.

— Uită-te la mine, Sadeth!

Selim îi smulci bărbia. Ochii fluturelui alb spălaţi de lacrimi îl priveau în faţă. Ochi de miel oropsit. Buzele îi tremurau. Mectubgiul întrebă îndesat:

— Ce ţii la spate, Sadeth?

Fluturele alb îşi coborî genele lungi strângând şi mai tare pumnul.

— Dă mâna!

Îi deschise degetele încleştate. O şuviţă groasă din pletele Amirei se rostogoli pe papucii mectubgiului.

* * *

Plin de nădejdi sosi logofătul în casele cu fereşti roşii ale lui Beer. O slugă tâmpă, parcă atunci smulsă din somn, cu ochi alburii şi grai gângav, îl petrecu în lungul unor odăi fără lumină, burduşite cu bodroanţe ale căror rost Radu Andronic nu-l descâlcea. Beer robotea într-o cămară cu zidurile zugrăvite în negru şi umplute de socoteli, cu mese înalte şi lungi cum văzuse boierul numai prin mănăstirile papistaşe, cu puzderie de sticle şi maşinării ciudate.

Ulcele cu gât suleag, înconvoiat ori cotit, stăteau înşirate pe rafturi, trei scăfârlii găunoase îşi rânjeau dinţii către oaspete. Neamţul mormăia înciudat, cumva, deasupra unui cazan din care se ridicau nori întunecaţi şi rău mirositori. O roată de fier se învârtea cu huruit mare.

Logofătul găsi vremea să cerceteze cu de-amănuntul odaia, căci Beer turuia înainte, fără să-l bage în seamă. Când ridica mâinile, halatul de mătase violet se da în lături. Radu Andronic îi vedea atunci pieptul scofâlcit, gâtul firav pe care se cocoţa capul ţuguiat, cu piele gălbinicioasă întinsă pe oase. Se răsuci după anume văscior şi-l văzu pe Andronic. Îşi potrivi sticlele de la ochi, cercetându-l cu mirare.

— Cine eşti tu? Doftor?

Logofătul încercă să zâmbească:

— Pesemne m-am înşelat asupra zilei ori a ceasului... Mi-ai făcut cinstea, Herr Beer, de-a mă pofti în casele domniei tale.

Vrăjitorul se holbă în spatele sticlelor.

— Te-am poftit eu?! Când?

— Ai uitat, Herr Beer! surâse Radu Andronic. La petrecerea dată de monsieur Ferriol. Am cunoscut-o pe Fraulein Dagmar şi...

Neamţul îi reteză vorba ursuz:

— De la petrecerea aceea afurisită Dagmar boleşte. Opt doftori au cercetat-o până acum. Cei mai vestiţi din Stambul. Cei mai vestiţi neghiobi! Dagmar nu mai are picătură de vlagă.

Pe chipul lui Radu Andronic se iviră întristare şi grijă:

— Mult mă mâhneşte vestea ce-mi dai, Herr Beer. Poate că boala nu-i primejdioasă...

— Poate! Poate! strigă înciudat neamţul, zbuciumându-şi mâinile deasupra capului. Atâta aud! Poate! Dagmar zace umflată şi roşie. Are limba înţepenită, iar netoţii spun, „poate”! Poate a mâncat într-un fel, poate a înghiţit într-altul, poate are stenahorie, poate a fermecat-o! Auzi! Doftor învăţat să-mi vorbească de farmece. Du-te, tinere! Du-te! Când Dagmar s-o înzdrăveni ţi-o da de veste. Îl opri înainte de a pune mâna pe clanţă: Nu mi-ai spus cum te cheamă.

— Radu Andronic.

— A! Nababul. Mi-a împuiat capul Dagmar. Du-te! Nababii nu-mi plac mai mult decât neghiobii.

Logofătul îşi sticli dinţii.

— Mie în schimb îmi plac învăţaţii nemţi. Cu vremea, poate că şi domnia ta îţi vei primeni gusturile.

— Hm! Poate! mârâi vrăjitorul. Nu zic eu? Poate!

Se aplecă asupra cazanului, întorcându-i spatele. Scăfârliile goale rânjeau către logofăt.

* * *

Aprig o pedepsise mectubgiul pe Sadeth. Dintâi, nici unei muieri din conac, soaţă ori roabă, nu-i era încuviinţat să-i vorbească ori să-i intre în cămări. O va sluji doar moldoveanca, cum şi cât s-o pricepe. Apoi...

Fluturele alb socotea pe degete la câte cazne şi osânzi o norocise *aga-baba*, lui Sadeth nu-i era îngăduit să se preumble prin grădină, ori să-şi poftească prietene. Nici taleri, teşcherele de cinci şi zece galbeni nu va mai primit Sadeth. Maria nu va mai cumpăra pentru Sadeth marţipane şi cofeturi. Nici atlazuri, nici odoare. N-o să mai poată lepăda Sadeth nici măcar o părăluţă joi seara în palma lui Ahmed cel chior şi a cerşetorilor ei. Chiar şi besacteaua cu giuvaieruri a luat-o *aga-baba*, deoarece lui Sadeth, osândită, nu i se cuvin podoabe.

Au mai fost şi alte pedepse, dar Sadeth n-a vrut să se supună. Să-i ceară, de pildă, iertăciune Amirei, cămila aceea umflată, şi să-i sărute mâna; Sadeth n-a vrut în ruptul capului şi a primit două palme grele după ceafă de la *aga-baba*. Nuiaua n-o găsea, căci pricepe orişicine, Sadeth o pitise sub sofá. După ce a plecat *aga-baba*, Sadeth şi-a izbit doi pumni în bărbie să nu rămână cu gâtul strâmb, apoi şi-a făcut la mirază socoata vânătăilor şi cucuielor, iar pe sofá a talerilor din punguţa de mătase. Chibzuind că nu-i ajung, şi-a desprins safirele din urechi şi-a trimis-o pe Maria cu ei în târg la anume om de credinţă al

fluturelui alb, să-i dea galbeni buni în locul lor.

Roaba luase sacul în spinare spre a nu îngădui privire străină asupra târguielilor: atâţia coţi de atlaz, atâţia de taftă, catifea şi tertel. Avea să treacă şi pe la Ismail simigiul să cumpere gavanos mare de şerbet după pofta stăpânei şi spre ciuda Amirei şi Fathmei, şi chiar a cotoiului Ali care n-o iubeşte pe Sadeth.

În aşteptare, fluturele alb adormi, ţesând somn lin, plin de dulce împăcare.

* * *

Când Sadeth ieşi din sacul Mariei, logofătul se frecă la ochi. Îşi muşcă buzele să nu izbucnească în râs, mai ales că fluturele alb se învârtea ţanţoş prin cămară.

În viaţa lui nu văzuse Radu Andronic asemenea straie. Pe trupul firav al lui Sadeth curgea o rochie strâmbă şi dezlânată din care se desluşeau doar petice de ţesătură scumpă. Poalele de taftă violetă nu atârnau deopotrivă, mijlocul se urca de trei palme peste pântece, o mânecă era din atlaz mai scurtă, cealaltă de catifea. Dantelă încreţită fără meşteşug străjuia despicătura adâncă ce pornea de la un umăr la celălalt, potcoavă, peste pieptul descoperit al lui Sadeth. I se vedeau oasele, zăbrele strecurate sub piele.

O zi şi-o noapte năduşiseră Sadeth cu Maria înţepându-şi degetele spre a potrivi rochia asemenea celei purtate de nemţoaică la petrecere. Fluturele alb aştepta cu sufletul la gură zâmbetul lui Radu Andronic, dar ciudat, beyul părea mai degrabă să-şi stăpânească râsul. Nu mai avu răbdare şi întrebă cu glasul uşurel al lucrului lipsit de însemnătate:

— Îşi place rochia mea, beyule?

Logofătul răsuflă adânc:

— E minunată!

Sadeth sări cintezoi:

— Nu-i aşa? Nu-s două la fel în Stambul, oricât ai căuta.

— Sunt încredinţat...

Fruntea logofătului se adumbri fără veste. Începuse să desluşească câte ceva din straiul fluturelui alb. Câte ceva ce-i amintea de altcineva... Culoarea viorie, despicătura de la piept, dantela...

— Ai o rochie evropenească, Sadeth...

Sadeth încremeni cu inima la pândă. Întâia oară beyul îi spunea Sadeth şi nu fluture alb. I se părea şi mai încruntat ca altădată.

— Evropenească! Şi ce? N-am voie să port asemenea rochie?

— Cine ţi-a cusut-o?

— Eu.

Logofătul o apucă de umeri. Sadeth se făcu mică. „Vai ce uitătură urâtă, neagră, şi ce glas aspru are beyul! Ca peria de duşumele a

Mariei”.

— Unde-ai văzut rochie evropenească, Sadeth?

Fluturele alb îşi coborî repede pleoapele. Radu Andronic nu-i lăsă răgaz:

— Nu minţi, Sadeth! Spune adevărul!

— M-a învăţat Maria. Ea cunoaşte foarte multe feluri de rochii. Am să-mi fac şi altele...

— Minţi! Nu roaba te-a învăţat.

Fluturele alb începu să plângă. Se lăsă în mijlocul odăii săltându-şi poala de taftă peste cap. Nedumerită de tăcerea logofătului, sălta peste cot un crâmpei de privire albastră. Întâmpină ochii logofătului şi se puse iar pe bocit. Se răzgândi repede, oftă de câteva ori şi rosti înţepată:

— Mă duc acasă!

— Aşază-te, Sadeth, pleci când îţi spun eu!

Ochii fluturelui alb se ascuţiră dintr-o dată, flăcări albastre fugite spre tâmple:

— Sadeth face ce pofteşte ea, beyule, nu ce-o sileşti tu! Am să te spun lui *aga-baba*.

— Am şi eu destule să-i spun. Te-ai furişat la petrecerea frâncului.

— Nu-i adevărat. Nu pot părăsi noaptea casa.

— Iar minţi, Sadeth. Sacul Mariei e la fel de bun noaptea, ca şi ziua. Te-ai uitat prin fereştile deschise şi-ai văzut-o pe Dagmar.

Sadeth flutură genele. Rosti greu, parcă:

— Dag... mar? Cine-i asta? O pisică?

— Ştii foarte bine cine e. Fiica meşterului neamţ din Fanar. Bag de seamă că rochia ei ţi-a plăcut. După aceea i-ai cumpărat sluga. Pesemne tot prin Maria...

— Visezi ori născoceşti, beyule! Şi dacă vrei să ştii, eu pot să mă supăr.

Logofătul se apropie, păşind rar.

— Ce praf i-ai dat nemţoaicei, Sadeth?

— Nu i-am dat nimic.

— Ce i-ai dat?

Glasul beyului îi izbi urechile. Aducea a muget şi lui Sadeth începu să-i fie frică.

Radu Andronic, mânios, îi prinse umărul. Văzu zgârieturile, semne albastre la grumaz, un cucui ascuns sub pletele aduse pe frunte. Bătălie straşnică se dusese în casele mectubgiului.

— Nu glumesc, Sadeth. Ţi-a rămas loc şi pentru alte cucuie. Ce-ai dat nemţoaicei? Fluturele alb îşi supse buzele, semn că nu va scoate o vorbă. Bine, Sadeth! Te încui aici şi nu pleci până nu-mi spui.

Logofătul se îndreptă spre uşă. Sadeth îl opri înainte de a pune mâna pe clanţă:

— I-am dat... Nu mai ţin minte chiar atât de bine.

— Sadeth!

Fluturele alb oftă:

— Aloe, cu seminţe de muştar bine pisate, măcieş şi pulbere de gândaci negri. I le-a amestecat sluga în alifiile ce-şi dă pe faţă. Să ştii că nu moare, beyule! Se umflă doar, şi după aceea îi trece.

— Aloe, muştar, gândaci negri, măcieş... Eşti încredinţată că n-ai uitat nimic?

Sadeth se strâmbă, cu ochii plecaţi:

— Am adăugat şi puţin scărpinici... Asta ca să se roşească bine.

Logofătul îşi înfipse unghiile în palme, să nu râdă. Ar fi luat în braţe fluturele alb, i-ar fi tras o bătaie straşnică, i-ar fi sărutat ochii, ar fi azvârlit-o pe geam... Toate deodată...

Rosti mereu mohorât şi aspru.

— Acuma ei să-mi zici leacul.

Sadeth îi întoarse spatele.

— Leacul, Sadeth!

— Văd bine c-o iubeşti pe fata meşterului, spuse fluturele alb printre suspine. Dar nu-ţi dau leacul nici moartă! Aţinti în obrazul logofătului ochii albaştri foc şi pară. Poţi să mă pârăşti lui *aga-baba*, nici nu-mi pasă! Şi degeaba te uiţi aşa. Lui Sadeth nu-i e teamă de nimeni!

Radu Andronic chibzui câteva clipe, se apropie de fereastră şi glăsui cu spatele întors:

— Bine, Sadeth, poţi să pleci!

Fluturele alb îl cercetă cu gura căscată. Se clătina de pe un picior pe altul. Îngână, aţintind podelele:

— Muierea aceea balcâză şi bulbucată se va drege bând lapte de catâroaică grea în a patra lună. Faţa să şi-o ungă cu alifie de migdale şi camfor.

[20]Experienţă (lb. greacă).

Capitolul XX - Izvodul iscoadei

De astă dată meşterul din Fanar întâmpină logofătul cu zâmbetul pe buze. Leacurile trimise prin Pafnutie se dovediseră a fi de mare ajutor, iar nemţoaica, după spusele lui Beer, se tămăduia văzând cu ochii.

— Dacă îngădui, am să-ţi ţin eu tovărăşie. Dagmar, deşi nerăbdătoare, încă nu poate primi oaspeţi.

Avea zâmbet ciudat meşterul, cu buzele strânse peste gingiile ştirbe, în vreme ce ochii apoşi se rostogoleau – două făpturi vii, mici, gonite neîncetat. Vorbea mult, cu patimă, în vreme ce meşterea asupra ulcelelor schimbând licorile şi îmbinându-le, iar roata cea mare huruia fără odihnă.

Beer istorisi multe şi amestecate despre copilăria lui într-un târguşor din Prusia, apoi despre preumblările pe la curţile evropeneşti, despre mama lui Dagmar care pierise de pestă în Sardinia, despre căutările lui.

Maşina de zburat a lui Leonardo nu-i dădea pace, vorbea cu lacrimă despre pan Copernic, un polonez a cărui carte scrisă cu vreo sută cincizeci de ani în urmă, *De revolutionibus orbium coelestium libri VI*, cuprindea tot ce se putuse gândi mai de seamă de la începuturile omenirii. De altfel, jocul stelelor pe bolta cerească îl frământa mult pe neamţ. Ţinea în cămară ochean lung, alcătuit anume pentru cercetarea cerului, iar pereţii negri erau acoperiţi cu semne ciudate, înscrise cu tibişir de argilă albă. Într-acolo căutau mai cu seamă ochii logofătului, căci desluşise în învălmăşeala aceea anume adevăruri despre harta cerească însemnate în tipare scurte ca nişte ghicitori: *Venus, Jupiter, Saturn, Crai Nou, Steaua ciobanului* se iveau de fiece dată în rânduială şi alcătuire nouă.

Radu Andronic asculta cu jumătate de ureche năvala de vorbe. Semnele de pe zidurile neamţului îi purtau gândul spre acadelele trimise de fluturele alb. Inimioară, lanţ, ancoră... într-anume înşiruire, aveau un tâlc. Iar după cum o cunoştea pe Sadeth, logofătul prepuia că fără îndoială cercetase şi desluşise taina încuietorii din odaia mectubgiului. Din această taină, izvodise şarada cofeturilor.

Logofătul părăsi casa cu fereşti roşii din Fanar, încredinţat că pentru a deschide rătezul lui Selim, trebuie îmbinate semnele rotiţelor după o noimă ce cuprindea adevăr ştiut şi răsştiut al hărţii cereşti. Şi mai era încredinţat că oricât l-ar suci, neamţul nu şi-ar lepăda taina.

* * *

Două ceasuri după miezul nopţii aşteptase fluturele alb pe acoperiş sosirea logofătului. În cel dintâi, tresărise la fiece zgomot, orice zvon de copite, foşnet de iarbă ori frunze îi smulsese inima. O simţea bulgăr

fierbinte, gonind din piept în grumaji, căzând iar greu în cuşca ei. În cel de al doilea, plânsese pe săturate. Mai plângea încă în zori umplând poalele roabei de lacrimi.

— S-a supărat, fiindcă am vătămat-o pe fata vrăjitorului cel nebun. Sadeth abia putea vorbi printre sughiţuri. Bagi tu de seamă, Maria, cât de mult o iubeşte?

— Nu cred, inimioară... Te-am auzit cu urechile mele că n-ai să-l mai întâmpini pe acoperiş. De aceea n-a venit.

— O iubeşte, Maria! Sadeth îşi arătă pieptul. Uite, simt aici. Nu mă înşel niciodată. Viaţa mea s-a isprăvit. Mi-e ursit să mor tânără ca şi *nene-cadîn*...

Fluturele alb îşi plângea de milă. Roaba îi dezmierdă pletele negre.

— Fii cuminte, Effendim. Să aşteptăm. Poate la noapte, ori noaptea cealaltă... sunt încredinţată...

Moldoveanca adormise de mult când Sadeth, chibzuia încă scuturată de suspine. Candela se stinsese, în geamlâcurile zugrăvite pâlpâiau ruşinoase zorile. Sadeth zgâlţâi trupul roabei.

— Spune drept, Maria; tu n-ai fi făcut ca mine?

Moldoveanca sforăia uşurel, pe o singură nară. Sadeth îşi potrivi loc moale în poalele ei. Pleoapele îi căzură grele peste ochii mari, fluturi albaştri osteniţi de plâns.

* * *

Boier Ioniţă Fărcăşan şi clucerul Negoescu poposiseră de două zile la Stambul. Chibzuiseră ca în răstimpul ce aveau să hălăduiască sub cerul lui Allah să închirieze conac arătos, pe potriva unor obraze alese. Ochiseră o casă de trei caturi pe *Divan-Ioli* şi cu mâna la chimir spre a plăti galbenii cuveniţi aflară cu uimire că ghiaurilor nu le era îngăduit a sălăşlui în asemenea conac. Aveau încuviinţare pentru locuinţă de unul, cel mult două caturi, căci între hotarele padişahului, conacele cele mai înalte se cuveneau drept-credincioşilor. Negoescu rămăsese năuc cu ochii la şalvaragiu. Ioniţă Fărcăşan, după clipă de chibzuială, îi descurcase tâlcul poruncii.

— Vor să fie mai aproape de Allah, clucere. Din aceeaşi pricină îşi rad şi scăfârlia. Să-i simtă, fără oprelişte, dezmierdarea.

Se mulţumiseră în cele din urmă cu o casă răsărită pe un dâmb, în apropiere de moscheea iscată din milosârdia sultanei Validé.

După puţine ceasuri, când slugile abia isprăviseră rânduiala bodroanţelor prin odăi, aveau să-şi căiască alegerea.

Cinsteau de casă nouă din rodul podgoriilor valahe, minunându-se de una şi de alta şi născocind prilejuri de desfătare. Văzduhul era dulce şi îmbălsămat, cerul întindea cearşaf siniliu, fără nor, din grădină adia aer primenit, un pumn de soare azvârlea lumină roşiatică pe covoare. Ioniţă cerceta cu plăcere odaia, împăcat cu sine, cu

Negoescu şi întreaga seminţie a Profetului. Băuse binişor încă dis-de-dimineaţă şi descoperise în turcime un soi de caltaboş uscat, tare şi iute – ghiudem – ce asmuţea vârtos la deşertarea cupelor. Se hiritisea pentru gândul cel bun care-l mânase la Stambul şi chibzuia în ce fel avea să dea de urma logofătului. Negoescu trăgea din lulea socotind numărul balercilor neîncepute şi mai cu seamă în ce fel aveau să rostuiască altele. Poposise clipă de linişte în cămara răcoroasă, boierii îşi azvârleau priviri de mulţumire blândă, când deodată săriră arşi.

Răcnete de mare spaimă răzbăteau din uliţă. Alergară la fereastră, cercetând împrejurimile. Zbieretele nu conteneau, cereau parcă în mare grabă milă şi ajutorinţă.

— Se îneacă vreun fes, îngână buimac Ioniţă Fărcăşan.

Negoescu avea ochii păienjeniţi, abia se ţinea de uşor.

— Îl vezi?

— Nu! Se holbă uluit la lumea de pe uliţă. Ce znamenie de fiinţe or fi şi ăştia, clucere? Nici că le pasă. Iar cela răcneşte de-şi dă duhul. Dar unde o fi?

— Uite-l!

Negoescu ţintea cu degetul undeva sus. Fărcăşan cercetă într-acolo, apoi din nou spre clucer. Se cruci, clătinând capul:

— Mă, tu te-ai smintit de-a binelea! Nu ţii la băutură, asta e!

— Ba tu ai bolunzit, Ioniţă! se mânie Negoescu. Uită-te în vârful casei! Acela urlă.

Fărcăşan întinse gâtul şi rămase cu ochii căscaţi. În vârf de minaret, răcnea un muezin cu mâinile ridicate spre cer, chemând turcimea la rugăciune.

— Ce-o fi vrând, bre Negoescule? Eu, după cum zbiară şi încotro se uită, chibzuiesc că flăcăul parcă se ceartă cu Allah.

— Îi tot dai zor cu Allah! Şi mai zici de mine că-s beat. Poate îl ocărăşte pe altul, cocoţat şi el, dar pe care noi nu-l vedem.

Clucerul ridică din umeri, căutând spre muezin.

— Pare a fi scăpat din bolniţa celor cu stricăciune la cap.

— Sănătos, oricum, nu pare...

— Ori cere pomană. Să-i trimitem câţiva taleri prin slugă şi i-om închide gura.

— Ba eu zic să-l cercetăm întâi.

Fărcăşan duse mâna pâlnie la gură şi începu să strige din toţi rărunchii. Luat fără veste, Negoescu se clătină, gata să cadă.

— Hei, bre omule! ţipă Ioniţă. Ai vreo trebuinţă?

Clucerul se zgâlţâia de râs.

— Gândeşti că pricepe valaha?

Fărcăşan îl măsură buimac şi-şi scărpină ceafa.

— Încearcă tu, Negoescule, am băgat de seamă că le-ai deprins vorbele.

— Cum să nu! până a priceput acela ce fel de casă caut, mi-au ostenit mâinile...

— Cum îţi astupăm, bre, gura! Îmi ţiuie urechile de-atâta behăit zbuciumat.

Amuţi dintr-o dată. Gând năstruşnic îl străfulgeră. Dădu fuga spre capătul odăii, cercetă pe sub boarfe şi se întoarse cu un colac mare de frânghie, meşterind la iuţeală un laţ.

— Ce vrei să faci? întrebă Negoescu.

— Îl arcănesc ca pe armăsarii cei nărăvaşi.

— Poţi?

— Pot. Când eram copil la moşie mă întreceam cu argaţii.

— Dacă poţi, e bine, socoti clucerul. În sfârşit, Ioniţă, văd şi eu un gând cu judecată la tine. Mi-e însă că te făleşti.

— Ţii prinsoare pe o balercă din vinul rămas?

— Ţin.

— Dă-te la o parte!

Boier Fărcăşan se căţără pe pervaz. Descolăci frânghia şi, învârtind laţul în văzduh, îşi luă avânt şi-l azvârli cu putere înspre muezin.

— Stai tu numai puţin! Îl smulg eu şi din braţele Profetului!

Se rezemă bine în zid şi îşi sumese mâneca halatului, pregătindu-se să se opintească vârtos.

Înţelese pe neaşteptate că se petrece ceva. Un pâlc de turci, îmbrăcaţi toţi deopotrivă, cu nuiele în mâini, se opriseră dinaintea ferestrei. Priveau întunecaţi spre cei doi. Până să apuce să deschidă gura, bostangiii îi înhăţară şi-i petrecură cu lovituri până la temniţa cea mai apropiată.

În vârful geamiei, turcul se descotorosi de frânghie şi îşi urmă chemarea.

* * *

Pătărania celor doi boieri făcu înconjurul Stambulului, stârnind uimirea mânioasă a drept-credincioşilor, dar mai cu seamă râsetele evropenilor din Pera. Solii: francez, veneţian, leah, armatorul olandez îşi ţineau pântecele povestind fără istov cum valahii scoşi din răbdări de chemările muezinului şi necunoscându-le rostul au încercat să-l tragă jos din minaret, ispravă căreia îi lipsise foarte puţin ca să izbutească. Trimisul neamţ căuta la ei mirat, nu pricepea ce-i de râs...

Lui Radu Andronic, întâmplarea i-o istorisise mectubgiul Selim. Dintâi, logofătul râsese pe săturate, apoi rămase pe gânduri. Fapta i se părea întru totul pe potriva a doi boieri ce-i cunoştea bine: Ioniţă Fărcăşan şi clucerul Negoescu.

Se mai aflase că valahii sunt tineri şi cuprinşi, unul dintre ei este

înalt şi gros, un mal de bărbat, iar amândoi se aflau la acel ceas chercheliţi. Gândul logofătului fu adeverit de către căpetenia bostangiilor. Pomenind năzdrăvănia ghiaurilor, turcul scotea flăcări, chibzuind la cazne straşnice, ce trebuiau să pedepsească, spre pilda altora, ocara adusă muezinului.

Trei pungi cu galbeni îi domoliră mânia. Păcătoşii aveau să fie sloboziţi în puterea nopţii şi în mare taină spre a nu asmuţi musulmănimea, şi cu făgăduinţă jurată din partea logofătului că valahii vor pieri chiar în acelaşi ceas din Stambul.

Scărmănaţi bine, dar treji, Ioniţă Fărcăşan şi clucerul Negoescu părăsiră pe uşă dosnică temniţa.

Dibuiau la întâmplare, în întunecimea groasă, drumul spre casă, vorbeau în şoaptă căutând mereu lăturiş şi în spate să nu-i pândească cineva.

— Nici taica nu m-a croit cu nuiaua când i-am tăiat cizmele cele bune, să-mi fac praştie, bodogăni Fărcăşan ţinându-şi şalele.

Era buimac şi înfricoşat peste măsură. Negoescu, galben, tăcea, scrâşnind. Ioniţă îşi scărpină barba.

— Măcar ai priceput ce dor avea nepricopsitul ăla din clopotniţă?

Negoescu mârâi mocnit:

— Am priceput altceva. Să mă mai iau şi altă dată după capul tău... Hai la Stambul, om înghiţi alt văzduh, ne-om mai primeni gândurile.

— Aşa, aşa...

— Oftând după gârbaci m-ai împins la atâta amar de drum? Să mă dezmierde ţopârlanii ăştia?

Ioniţă Fărcăşan se opri locului.

— Te-am silit eu, bre clucere, să mă urmezi? Şi-apoi cine mă îmbărbăta să trag vârtos de turc, ba să-l smulg, cu minaret cu tot?

Îşi urmară calea în tăcere, orbecăind pe ulicioarele pustii. După o vreme, gămanul glăsui iar:

— Tot mă minunez cum de ne-au slobozit aşa de lesne! Spunea străjerul acela, carele rupea niţică valahă, că dinţii ne-or strica în cazne, iar numai după aceea ne trimit în lanţuri la catargă împărătească. Şi dintr-o dată ne scot de sub lăcată cu făgăduiala să punem sare pe coadă.

— Fii încredinţat că zorile nu mă apucă aici. Doisprezece cai poruncesc să tragă rădvanul!

— Ascultă...

Fărcăşan îl trase de mânecă. Negoescu se simţi apucat de stenahorie.

— Iar ai vreun gând? Fără mine, Ioniţă! Orice ar fi, dar fără mine!

— Ai răbdare, omule! Nu vezi o făptură acolo, printre copaci?

— A început să ţi se năzare şi când nu bei...

Rămase totuşi nemişcat, cu ochii zgâiţi în întuneric. Un bărbat răsărit, cu umeri largi, în straie nemţeşti, se apropia leneş ca într-o preumblare.

Boier Fărcăşan îşi simţi inima sărindu-i din loc. Bucurie mare i se aşternu pe chip şi alergă în întâmpinarea străinului.

— Andronic!

Logofătul îi scoase la liman pe drum retezat. Cum ajunseră acasă, Negoescu trezise slugile, azvârlind potop de porunci scurte şi iuţi. Trebuiau din nou strânse bodroanţele abia rânduite, încărcate în braşovence, înhămaţi caii şi pornit la drum înainte ca soarele să se dezmeticească.

În aşteptare, clucerul şi gămanul îşi primeniseră straiele, îşi oblojiseră vătămăturile.

— Cum dăinuieşti printre diavolii ăştia, logofete? întrebă boier Fărcăşan.

Radu Andronic săltă din umeri, zâmbind:

— Dacă le înveţi deprinderile, duci trai dulce la Stambul.

— Hm, trai dulce! Gămanul îl privi cu luare-aminte. Mult mă cuprinde mirarea să aud ieşind din gura lui Radu Andronic asemenea vorbe.

— De ce? râse logofătul. Unde ţi-i moale, acolo-ţi faci aşternutul. Când îl arcăneşti însă pe muezin, vrând cu tot dinadinsul să-l rupi din vârful geamiei, e de înţeles că-şi ascuţesc turcii gheara.

— Văd că le ţii partea, mormăi cu nemulţumire Fărcăşan. Află, rogu-te, nici nu ne-am dat seama că acelea erau zbieretele de popă turc.

— Acum aţi luat învăţătură.

— Am luat... Ioniţă se foi pe divan, cercetând podelele. Îmi pare bine că te văd, logofete.

— Nu mai sunt logofăt. Mă bucur şi eu.

Clucerul îşi muşcă buzele.

— Ne socotisem încă de la Bucureşti să-ţi dăm de urmă.

— Cu ţel anume?

Fărcăşan şi Negoescu schimbară privire iute. Gămanul se hotărî primul:

— Uite, bre Andronic, mie-mi place vorba şi vinul să fie limpezi. Ne ştim de copii, n-am umblat niciodată cu ascunzişuri, iar pe tine şi pe băiatul ăstălalt v-am ţinut totdeauna în inimă ca pe fraţii mei.

Clucerului îi încolţi lacrima. Clătină capul:

— Aşa e...

— Pentru mine, urmă Ioniţă, ai fost totdeauna pildă. Te-am socotit mai presus decât noi, mai aşezat şi mai chibzuit, când a fost petrecere

ai petrecut vârtos, când erai în slujbă, apăi slujbă împlineai! Asta-mi plăcea la tine, le făceai pe toate deopotrivă. Eu, Negoescu, Stroe, armăşelul suntem doar nişte bezmetici, tăiem frunza la câini şi prisosim – ţi-o zice boier Ioniţă Fărcăşan carele e un beţivan şi-un ticălos, dar nu de tot neghiob – şi prisosim oriunde. La Bucureşti, la Stambul, ori la Viana... Cu noi ori fără noi, nici pagubă şi nici folos.

— Unde baţi, Ioniţă? zâmbi logofătul, trăgând din lulea.

— Ajută-ne să te pricepem, Andronic. Ce-a fost în mintea ta, vânzându-l pe Vodă?

— Pentru cinci sute de galbeni, rosti oftând Negoescu gândul său vechi.

Radu Andronic păru să se dumirească:

— A! Asta era...

— Asta! Gămanul îşi apropie trupul gros. Eu am chibzuit mai departe, m-am sfătuit şi cu Negoescu. Tărăşenia are un ascunziş.

Logofătul îl privi iute, apoi coborî pleoapele:

— Ce fel de ascunziş?

— Socotesc că tu ştii mai bine şi datornic eşti ca prieten să faci lumină. Clătină hotărât capul. Radu Andronic nu poate fi un netrebnic, o Iudă... Mi-ai dovedit-o în atâţia amar de ani! Şi mai am o dovadă. În drum, ne-am încrucişat cărările cu boier Costache. Se întorcea de la Stambul...

— Şi?

Ioniţă Fărcăşan zâmbi cu tâlc:

— Costache Andronic nu-şi va căuta niciodată feciorul ticăloşit.

— Niciodată! întări Negoescu.

Logofătul ridică din umeri cu nepăsare:

— Poate că a venit cu alte trebuinţi la Stambul.

— Ţi-am mai spus, Andronic! Suntem zăluzi, dar nu slabi de minte. Uite, îmi retez o mână dacă nu v-aţi văzut.

Clucerul dădu repede din cap:

— Şi eu!

— Pentru că tot aţi mers cu socotelile atât de departe, spuse cu uscăciune logofătul, aduceţi-vă aminte că boier Costache are un singur fecior. Bun ori hain, tot unul rămâne. Iar anii istovesc şi puterea trupului, şi a sufletului. Ce nu îngădui cu nici un chip la douăzeci sau treizeci de ani, iartă cu uşurinţă părul sur.

Fărcăşan se holbă:

— Cu alte cuvinte, recunoşti vânzarea?

— Dacă îmi îngădui, zâmbi Radu Andronic, altfel aş numi fapta. Înţelepciune.

— Pentru cine sute de galbeni?!

— Cinci sute în Valahia, ceilalţi la Stambul.

Ioniţă nu se dumirea.

— Tu?! Tu slujitorul credincios al Brâncoveanului?!

— Eu am o singură credinţă, spuse răspicat logofătul. Aurul! Ţi-e greu să pricepi, Ioniţă, ţie, şi mai greu, clucere, poftele voastre nu trec dincolo de pragul unor zaiafeturi. Nu cunoaşteţi puterea galbenilor! Eu le-o cunosc. Brâncoveanu le-o cunoaşte. Şi-a umplut vistieria, şi-a poleit cu aur Brâncovenii, şi Mogoşoaia, şi Potlogii, şi Curtea din Târgovişte, şi câte le mai are, a adunat comori la bancherii din Viana şi Veneţia. Izbucni: M-am săturat de fărâme! Vreau scaun şi tacâm la masa cea îmbelşugată. Măcar dacă mă tocmesc la stăpân, îngăduiţi-mi să-l aleg pe cel mai puţin cărpănos.

Negoescu fierbea, nu putea rosti un singur cuvânt. Ioniţă îngăimă:

— Te-ai tocmit iscoadă turcilor?!

— Şi înainte ce făceam?

— Mi-e silă! şopti boier Fărcăşan.

Radu Andronic începu să râdă:

— Singur ai spus că eşti bezmetic, Ioniţă. Eu aş adăuga şi netot. Cere şoimului să clocească ouă şi găinii să cugete. Ţineţi minte! Va veni vremea când rău vă va părea că n-aţi chibzuit asemenea...

Palma grea a clucerului Negoescu pornită fără stăpânire îi reteză vorba, poposindu-i pe obraz.

— Ticălosule!

Logofătul, alb la faţă, duse repede mâna la hanger.

— Hai! Loveşte! strigă Negoescu. Nu te sfii! N-am jungher. Prilej neasemuit pentru netrebnici!

Logofătul îi privi lung pe amândoi. Puse hangerul în cingătoare şi părăsi odaia fără o vorbă.

Boier Ioniţă Fărcăşan îşi prinse capul în mâini. Nicicând nu-l copleşise asemenea tristeţe grea.

* * *

În aceeaşi seară, păşind pe *Divan-Ioli*, logofătul zări zdrahonul. De astă dată, împingea o roabă umplută cu pepeni şi ajuns în preajma caselor mectubgiului, se opri în căutare de cumpărători.

Trăgea des cu coada ochiului spre zăbrelele de la fereşti, iar când se întunecă de-a binelea, îşi luă marfa şi trecând de poarta *Edirné-Capusi*, se afundă într-o ulicioară strâmtă. Radu Andronic îi ţinu umbra. Ocolind în goană un dâmb, reteză din drum, ieşindu-i fără veste înainte.

Speriat, zdrahonul vru să fugă, dar simţi în spinare împunsătură de hanger. La porunca logofătului, se răsuci încet, arătându-şi chipul. Andronic desluşi în ochii străinului licăr de recunoaştere.

Era bărbat în puteri, ceva mai vârstnic, cu privire căprie, musteţi şi

barbă castanii. Spre uimirea logofătului, zdrahonul întrebă liniştit, într-o moldovenească blândă:

— Ce ai cu mine, boierule? Dă-mi pace, rogu-te!

— Asta numai după ce mi-oi spune de ce pândeşti cărările mele şi ale slugii.

— Nu ţi le pândesc, boierule... Păru să chibzuiască şi adăugă: Doar că uneori se împletesc cu ale noastre.

— Ale voastre?

— Cum să spun...

— Limpede şi fără vicleşuguri! Cine eşti, şi după ce umbli?

Zdrahonul oftă:

— Asemenea domniei tale; după lucru tare greu de dobândit în turcime.

Logofătul încruntă sprâncenele.

— Vorbeşte descurcat, omule! Nu pricep boabă! Ce ţel deopotrivă avem noi doi?

Zdrahonul împunse văzduhul, zâmbind stângaci:

— Sus...

— În ceruri?

— Oleacă mai jos, pe acoperiş... Ştie domnia ta... Dar moldoveanca mea nu-i atât de subţirică. Nu se poate strecura prin cel geamlâc.

Un gând străfulgeră mintea logofătului. Începu să râdă şi zdrahonul răsuflă uşurat.

— Acum ai priceput, boierule, aşa-i? Nu-s prea meşter la vorbă. În sat, la noi, oamenii îmi zic Mutulică.

— Şi Maria? întrebă Andronic.

— Şi Maria. Suntem moldoveni, dar acum locuim amândoi la gurile Dunării. Şase ani mai am de aşteptat.

— Ia-o pe îndelete, surâse logofătul. Dintâi, cum ai ajuns la Stambul?

Omul făcu ochii mari:

— Păi se cheamă că am venit după ea. Eu sunt pescar. Eram cu ceilalţi pe baltă, cu lotcile. Când ne-am întors, ne-au zis babele şi pruncii că pe muierile cele tinere le-o furat turcu şi le-o dus. Unde, Tănase ştia!

— Cine-i Tănase?

— Nimeni. O vorbă de-a noastră. Gândeam să-mi pun capăt zilelor. Taman atunci mi-a venit răvaş de la Maria printr-un grec care ne cumpără peştele. Mi l-o tălmăcit părintele Ştefan de la noi din sat... Îl cunoaşte domnia ta?

Andronic clătină capul, zâmbind.

— Nu. Şi ce scria în răvăşel?

— În răvăşel scria să fac aşa, şi aşa, şi aşa... Aşa am făcut, după porunca Mariei, şi am poposit la Stambul. Noaptea descarc marfă în port, să rostuiesc o para, ziua dau târcoale, poate e chip s-o zăresc. Ochii i se umeziră: Uneori iese şi mai capătă inima aiasta oleacă de hodină. Şase ani am de aşteptat...

— De ce?

— Aşa-i pravila în turcime. Cum s-or împlini cu voia lui Dumnezeu işti şase ani, o sloboade. Ne-om cununa atunci la noi în sat, şi-oi pune să-l taie pe Iani.

— Neguţătorul de peşte?

— Nu, porcul. I-am poruncit lui tata să-l îngăduie până la nuntă.

Radu Andronic surâdea blând.

— De ce nu fugiţi?

— Iprava aiasta are s-o chibzuiască Maria. Cum spune şi ea. „Ţie, Mihail, ţi-a rânduit Dumnezeu umeri şi spete tari numai bune de povară şi te-a mai blagoslovit şi cu minte destulă ca să asculţi de cei înţelepţi...” Acum, eu aştept, iar ea ticluieşte.

— Bine, Mihail, să vă ajute Dumnezeu.

— Şi pe domnia ta, boierule.

— Dacă ai vreo nevoie, ştii unde mă găseşti.

— Mulţumesc, boierule... Spune şi slugii matale că nu-i port gând rău. Când mă vede, o dată se face alb la faţă şi parcă dă strechea în el... N-am mai văzut moldovean atât de iepuratic.

Logofătul începu să râdă. Mihail îşi coborî privirea, adăugând încet:

— Fetei mectubgiului nu-i grăi despre mine, boierule. N-o să priceapă...

Radu Andronic îşi simţi inima. De câte ori se pomenea de fluturele alb, îl cuprindea o văpaie pe care n-o mai cunoscuse.

* * *

Îndată ce muezinul sfârşea tânguirile primei rugăciuni, la porţile logofătului izbucneau strigăte de mulţumită aduse de Mustafa, bragagiul slobozit de sub povara căruţei.

Cuviosul Pafnutie, ajuns la capătul răbdărilor, chibzuia cum şi în ce fel să-i astupe gura. Mustafa îşi trăia vieţişoara orânduită de Allah în mare risipă de lipsuri. Avea nouă turcişori mărunţi, nevastă ostenită de nevoi şi soacră ce nu ostenea la vorbă. Douăsprezece suflete adăpostea ghimirlia bragagiului şi toate douăsprezece se minunau amarnic, în fiecare dimineaţă, văzând că încă nu s-a năruit.

Grădină n-avea Mustafa, ci doar un smochin oropsit de colbul uliţei. Cum băteau zorile, bragagiul culegea poamele coapte şi le ducea izbăvitorului. Zadarnic încercase Radu Andronic să-i curme osârdia. Zi de zi, turcul întindea lui Pafnutie trei smochine cu rugămintea să le aşeze la picioarele beyului valah.

— Primeşte-ţi, rogu-te, răsplata! spuse răspopitul, arătându-i poamele şi cugetă cât adevăr ascunde vorba din bătrâni: „Pe cine nu-l laşi să moară, nu te lasă să trăieşti!” Znamenia aiasta de turc m-o ucis. Dacă află cumva izvorul galbenilor trimişi de domnia ta, ne putem lua lumea în cap. Nu se mai dezlicheşte de poartă.

Cu cărţi groase împrejur, unde răspopitul nu desluşea decât cifrărie şi scrieri drăceşti, o hartă a cerului şi bucăţi de pergament pe care trecuse semnele luate de la rătezul mectubgiului, logofătul cercetase cât e noaptea de lungă taina închizătorii. Rânduia fel şi chip sălbăticiunile, buchiile, apoi stelele în vreme ce răspopitul se crucea, bombănind îndesat:

— Păzeşte şi apără, sfinte Tomo, şi tu, prea cuvioasă Paraschiva, de deprinderile sataniceşti! Zghihuie dobitoace şi cifrăraie, ba, scormonind printre nouri, zgâlţâie şi stelele...

— Gura! strigă mânios Radu Andronic.

Caterisitul se făcu mic. Îngână moale, luând-o spre uşă:

— Îi ceasul la care Profetul îngăduie îndestularea pântecelui.

— Adă ceva aici şi ieşi afară.

Dincolo de uşă, sluga vorbi anume ca să fie auzit:

— De la vrăjitorul cel calic din Fanar i se trage. De la cela, şi din căţăratul pe acoperişuri sub lună rânjită. Harăpoaicei celei mititele nu-i de ajuns că i-o rupt inima, vrea de-amu să-i frângă şi picioarele...

Radu Andronic scutură capul. Încerca să alunge din minte chipul fluturelui alb.

...dar Sadeth e pretutindeni, în stelele rânduite pe rotiţă, între literele împrăştiate. Trudeşte să-şi alcătuiască numele, târând anevoie pe S, apoi pe A, apoi pe D...

„E bine aşa, beyule?”

Ochii logofătului alunecară pe fereastră.

...Prin zăbrele degetelor mijeşte căutătura albastră a lui Sadeth.

„Să nu crezi că te aştept. Aşa-mi place mie, pe acoperiş”.

Panfutie se întoarse după scurtă vreme cu o tabla întinsă şi o aşeză pe mescioară. Se aflau acolo bureţi în oţet, drob de miel, un pui. Aromă ciudată străpunse nările logofătului. Întrebă înecat:

— Ai băgat ceva în gură, răspopitule?

— Niciodată înaintea stăpânului. Eu, din fărâme...

— Du-te repede la cuhnii şi opreşte slugile de la mâncare. Bucatele au fost otrăvite!

* * *

Radu Andronic gonea vânteş spre anume conac aşezat într-o viroagă din *Curù-Cişmè*, departe de priveala bogatelor seraiuri, unde nume alese valahe şi din Moldova pritoceau gânduri trufaşe de domnie. În acel conac, primiseră adăpost şi poruncă straşnică să nu se arate prin

Stambul cei trei slujitori ai logofătului de faţă la jaful carelor moldoveneşti.

Dorinţa de a-l smulge dintre vii, chibzuia Radu Andronic adunat peste coama armăsarului, încă sălăşluia în inima şi cugetul negustorului braşovean. Ca iscoadă a muftiului, spre a-şi urma calea netulburat, Dragoş trebuia dintâi să înlăture cu grijă dovezile de necredinţă ale drumului străbătut.

Braşoveanul dibuise ascunzătoarea celor ce puteau depune mărturie despre fapta sa, altminteri n-ar fi cutezat să strecoare otrava. Sluga cumpărată de negustor sfârşise prin a mărturisi fapta şi cine era omul care îl îndemnase.

* * *

Ochii lui Sadeth nu mai au lacrimi. Sunt pietre uscate, albastre şi oarbe ca ai grăsunului acela de porţelan din odaia lui *aga-baba*. Ţine picioarele încrucişate, mâinile pe genunchi, rânjeşte ca un prost, iar ochii piezişi nu văd nimic. *Aga-baba* spune că-i un Allah de la Soare Răsare.

Şi inima lui Sadeth s-a uscat. Numără a patra noapte de când se târâie zadarnic pe acoperiş. Şi-i a patra zi de când n-a mâncat nimic, de când somnul nu-i apasă pleoapele. A patra zi de când Maria plânge, se tânguie în genunchi să ia măcar o înghiţitură de apă, să nu mai aştepte sub stele, în răcoarea nopţii. Sadeth n-o ascultă. Se strecoară prin geamlâc la zece ceasuri şi aşteaptă până ce luna piere, alungată de rouă. O lună bolnavă şi spelbă, fără puteri. O lună pe potriva lui Sadeth.

Maria plânge la fereastră, o cheamă înăuntru. E o proastă Maria! Nu înţelege că Sadeth vrea să moară.

* * *

Leşurile slujitorilor adeveriră cele mai negre gânduri ale logofătului. Muriseră, doborâţi viclean, fără îndrăzneală din partea vrăjmaşului de-a le înfrunta jungherele. Trupurile nu purtau urmă de cuţit, iar chipurile vineţii dovedeau otrava.

Radu Andronic chibzuia înfrigurat. Se afla de astă dată în întreaga putere a braşoveanului.

După toate semnele, negustorul părăsise de puţină vreme conacul. Leşurile nu înţepeniseră, filigenele cu cafea din care slujitorii îşi sorbiseră sfârşitul erau calde încă. Dragoş nu putea fi departe, şi fără îndoială, alesese calea cea mai scurtă spre Stambul.

Radu Andronic sări în şa. Trase uşurel de hăţuri pentru ca armăsarul să simtă frâul, apoi îl slobozi. Calul se ridică în două picioare şi ţâşni săgeată.

Din întrecerea cu Dragoş avea să se aleagă soarta izvodului şi a lui Andronic.

Îi ajunse din urmă, între Ortachioi şi Stambul. Ziua ostenise şi lumina viorie a înserării alungase musulmănimea la rugăciuni şi odihnă. Pe drumul pustiu, vegheat de stejari, se aflau doar negustorul şi logofătul. Simţindu-l la o lungime de cal înapoi, Dragoş trase sabia. Fierul întâlni spada logofătului şi scrâşni ascuţit. Armăsarii goneau alături, crupă lângă crupă, oamenii schimbau lovituri şi vorbe aprinse.

— Ţi-a sunat ceasul, braşoveanule! Ţi-am făgăduit-o şi a sosit vremea să-mi cinstesc cuvântul.

În ochii negri clocotea ură fierbinte, grea, izvorâtă din adâncuri.

— Nu se ştie al cui ceas a sunat, logofete!

Radu Andronic reteză hăţurile negustorului. Scăpat din dârlogi, calul se năpusti bezmetic, zvârlindu-şi povara în colbul drumului. Logofătul sări din şa.

— Ridică-te!

Dragoş zvâcni în picioare, dar în aceeaşi clipă spada logofătului îi străpunse braţul. Căzu în genunchi. În ochii lui Radu Andronic licăreau lumini crude.

— Ridică-te!

Negustorul apucă sabia cu mâna stângă şi se înălţă. O palmă mai jos de prima împunsătură, o simţi pe a doua.

— Ridică-te, negustorule! Ţi-am plătit necredinţa în vorbe, mai am a-ţi plăti faptele. Trădarea celor de-o lege cu tine, moartea cârjaliilor care te-au ajutat să înfăptuieşti smulgerea birului venit din Moldova, moartea slugilor...

Braşoveanul îşi roti ochii năpădiţi de sânge jur-împrejur. Nimeni nu se arăta spre a-i veni în ajutor. Îngână:

— Iertare!

— Ţi-am dăruit iertarea mea la timpul cuvenit. Acum primeşte!

Spada logofătului fulgeră.

Dragoş izbea bezmetic, fără credinţă. Simţi o arsură în inimă şi se prăbuşi.

* * *

Sadeth nu auzi copitele, nici foşnetul de frunze printre care se strecura boarea nopţii, ori făptură omenească. Stătea cu capul rezemat în mâini, gândurile îi rătăceau prin cotloane tulburi. Şoapte vechi spulberate de vânt aduse acum înapoi din cine ştie ce tărâm îi clopoţeau la urechi. Şoapta dulce a lui *nene-cadîn*, şoapta tristă a lui Mustafa, canarul omorât de Amira, şoapte din vis – are Sadeth doi prieteni buni, o ciupercă roşie mare, şi un iepuraş care sosesc totdeauna la ceas însomnurat când ochii albaştri se desfată în ţară de basm. Ciuperca e înţeleaptă, iepuraşul zglobiu şi poznaş. Cu ei se înţelege cel mai bine Sadeth, poveţele lor nu greşesc niciodată.

Caşmirul alunecase de pe umerii fluturelui alb. Cineva i-l puse la loc, cu nesfârşită blândeţe. Sadeth ridică ostenită capul. Nu mai ştia bine unde se găseşte. În odaie, pe acoperiş...

— Lasă-mă, Maria...

Încremeni apoi fără grai. Lângă ea, de o clipă ori de un ceas, se afla beyul. Se priviră lung, ochi negri, aprinşi, înecaţi în iazuri albastre, de cleştar, ochi albaştri mistuiţi de flăcări negre.

Şoapta logofătului tremură:

— Fluturele meu alb...

Îi cercetă cu înfrigurare chipul împuţinat, buzele fără sânge, ochii mari, prea mari acum, două rândunici ostenite.

Sadeth nu putea rosti o vorbă. Nod greu arducase în grumaz, nările, buzele îi tremurau. Lacrimile năvăliră singure, vijelioase ca o ploaie de primăvară şi Sadeth îşi ascunse chipul în palme.

Plângea cu umerii, cu inima, cu tot trupul mic şi firav. Glasul lui Radu Andronic îi dezmierdă urechea, apoi îşi simţi mâinile desprinse de pe obraji. Degetele logofătului păreau petale de floare, o atingeau blând, mângâios. Cuvinte gingaşe sărutau inima fluturelui alb.

Încet, braţele beyului o cuprinseseră toată. Umerii, trupul plăpând, mijlocul subţire. Sadeth nu mai vedea nimic decât ochii negri care ardeau, pieptul larg care astupa noaptea. Buzele logofătului îi alunecară încet pe obraz, căutându-i gura.

Inima lui Sadeth prinse aripi. Muzici dulci, neasemuite o purtară departe, pe tărâmuri necunoscute şi fără hotar, unde visul fluturelui alb nu pătrunsese niciodată. Nu era meleagul ciupercuţei şi al iepuraşului, nici palatul din cer, al lui *nene-cadân*. Nici, nici... O lumină aurie sălăşluia în ochii lui Sadeth. Sadeth zbura printre piscuri de argint, scrânciob de flori legăna inima lui Sadeth, pe fruntea lui Sadeth strălucea cunună de împărătească africană... Sadeth ştie unde se află acum. În grădina de-o clipă a fericirii. O lacrimă îi alunecă repede pe obraz. Sadeth voia să moară... Allah nu îngăduie nimănui să intre de două ori în grădina fermecată, zăvorăşte porţile cu străşnicie...

— De ce plângi, Sadeth?

Fluturele alb deschise ochii. Beyul o legăna ca pe un copil, aşa cum o legăna altădată *nene-cadîn*. Beyul părea nespus de fericit, îşi lipea obrazul de-al lui Sadeth şi o strângea tare, tare, de parcă cineva ar fi încercat să i-o smulgă din braţe.

Privirea lui Sadeth alunecă peste umerii largi ai logofătului, sfredeli cerul. Îşi şterse ochii cu pumnii mici, smiorcăind pe nări. Logofătul oftă cu tâlc, scoase o maramă, îi uscă obrajii, apoi îi sărută vârful nasului.

— Ştii că blestemul lui Allah cade cumplit asupra celui ce jură strâmb? întrebă, fără să-l privească, fluturele alb.

Radu Andronic surâse. Căutătura neagră ardea vâlvătaie.

— Ştiu. Ce vrei să-ţi juruiesc?

Sadeth îşi dezmierdă pletele. Îi strecură printre şuviţe privire iute, nezvântată încă de plâns.

— Am mai multe încredinţări pe care vreau să mi le faci. Rosteşte după mine: *Eşhede! Ah lefe! Nezere*...[21]

Logofătul se supuse. Făclia din ochi ardea obrazul fluturelui alb.

— Dintâi, socoti Sadeth tremurând toată, să juri că n-o îndrăgeşti pe neamţă.

— Jur.

— Bagă de seamă! Mânia lui Allah...

— Cunosc şi tem mânia lui Allah, zâmbi Andronic. N-aş cuteza vreodată s-o înfrunt.

— Apoi... Sadeth îşi răsfiră pletele, ascunzându-şi chipul ca după o perdea. Să-mi faci legământ că n-ai îndrăgit niciodată vreuna din femeile acelea slute...

Îşi zise, zâmbind, că putea să se lege în faţa lui Sadeth fără teamă de urgia lui Allah. Inima lui lăcrămase numai pentru fluturele alb.

— ...că cel mai mult şi mai mult, isprăvi fluturele alb într-un răsuflet, ai îndrăgit-o şi o îndrăgeşti pe Sadeth!

Ascultă cu urechile ciulite încredinţările logofătului, neîngăduind abatere de la rânduiala vorbelor. Trăgea în aceeaşi vreme cu coada ochiului la mâinile beyului, căci aflase de la Zélidé, cea mai bătrână roabă din harem, că poţi strâmba jurământului fără teamă de osândă, încălecând în taină mijlociul peste arătător. Dar degetele lui Radu Andronic poposeau cuminţi şi fără viclenie pe braţul ei.

Sadeth dădu din cap mulţumită.

— E rândul meu. Nici un bey n-a sărutat buzele lui Sadeth. Mă crezi?

Pe chipul logofătului răsări zâmbet duios.

— Te cred.

— Acum am să jur.

Ţâşni în picioare, îndreptându-şi obrazul spre Mecca.

Şi se porni pe dată în legăminte cumplite, înspăimântând urechile logofătului... Albeaţă pe ochi, buba cea rea, şerpi în pântece, şoareci în piept, dureri de măsele şi unghii... Logofătul îi astupă gura cu degetele.

— De ajuns, Sadeth, mă înfricoşezi! Îşi despresură nedumerit braţele. Fluturele alb se foia ca un peşte.

— Ascultă, beyule... Glasul îi şovăia. Ascultă... Cam câte cărţi socoteşti că ar trebui să cunosc pe dinafară ca să ajung învăţată?

Radu Andronic îşi aminti de florile albastre din vasul japonez rătăcite printre cele de cais. Sadeth ascultase vorbele lui şi ale

mectubgiului. O dezmierdă, înduioşat:

— Trei, patru, socot că ar fi prea destul.

— Trei-patru? Atunci mai am două. Ştiu pe de rost „Isprăvile lui Mehmed, băieşul sultanului Al-Raşid" şi „Vaca cea înţeleaptă a văduvei Aişe".

Aproape că-şi vârî degetele în ochii logofătului.

— Uite-aşa de groase sunt!

— Dacă sunt atât de groase, ajung.

— Ba nu! Mai învăţ două.

Stelele începuseră să ostenească. Cerul se limpezea în zare, devenea safir spălat de negură.

— Trebuie să plec, Sadeth. La noapte vin iară... Negreşit.

Sadeth oftă:

— Ştiu eu, beyule... Mi-e teamă că la noapte n-am să mă pot strecura... Îi ocolea ochii, fluturând genele grele. Amira şi Fathma se ţin după mine, mă iscodesc, toată ziua îmi cercetează cămările.

Îl pândea din colţul ochiului. Andronic râse încetişor. Sadeth simţise unde se află inima logofătului şi acum se juca. La ce mai foloseau oare zăbrelele şi temniţele Profetului? Viclenia satanicească a femeii, după cum ar fi spus cuviosul Pafnutie, nu ţinea seamă nici de lacăte, nici de feregele, se isca pretutindeni, se strecura şi-n gaură de şarpe.

— Nici să nu încerc?

Sadeth răspunse iute:

— Încearcă, beyule! Dar oare se cuvine să ne vedem atât de des?

Dincolo de geamia cea mare, soarele ridicase o sprânceană roşie.

* * *

Vreme de trei zile cercetase zadarnic logofătul semnele de la zăbrelele mectubgiului. Ursa mare, cea mică, leul, scorpionul, lebăda, taurul i se învălmăşeau în minte în rânduieli drepte şi strâmbe. *Lebăda urcă peste Pegas şi Vultur, Hercule se află sub liră, Dragonul dă târcoale Stelei Polare...*

Născocea însoţirile cele mai năstruşnice, răstălmăcea, animalele deveneau cifre, potrivit zodiacului. Astfel Leul, cel care stăpânea peste luna lui cuptor, ajunsese şapte, Scorpionul zece, Taurul cinci, Berbecul patru... Taina rătezului însă nu se lăsa smulsă.

Zadarnice fuseseră şi ospeţiile în casele cu fereşti roşii ale neamţului din Fanar. Meşterul vorbea cu plăcere despre învăţătura lui şi-i dădeau lacrimile sărind peste veacuri nenumărate pentru a ajunge la vremea când oamenii, oameni ca el, ori ca logofătul, vor atinge cu mâna inelul lui Saturn, vor sfărâma între degete bulgări culeşi în Alicor ori Osiris. Vorbea despre orice Beer, dar niciodată despre ceva anume. Talerii nu aveau asupra lui nici o putere. Se făcea la tot pasul cu viaţa şi simţirea sa fără prihană, socotind că strânsese zestre îndestulată lui Dagmar.

Aur căuta să plăsmuiască doar de dragul născocirii.

Un lucru înţelesese pe deplin Radu Andronic. Meşterul-vrăjitor nu-i va descâlci niciodată taina încuietorii lui Selim. Mai mult, logofătul se temea că apăsând prea tare, ori amintind de rătezul mectubgiului va atrage luarea-aminte a neamţului, fire prepuielnică şi scormonitoare. Din străduinţele sale pe lângă casa din Fanar, cercetând îndelung zidurile acoperite cu argilă albă, Andronic se alesese cu puţin lucru. Cam în ce fel îşi încâlcea Beer semnele încuietorilor.

În cea de-a patra zi, spre amurg, la ceasul când Pafnutie străbătea odaia în vârful picioarelor purtând tablaua cu şerbeturi şi cafele, Radu Andronic sări în sus, chiuind, de se cutremurară pereţii.

Nimeri peste slugă. Pafnutie scăpă fără vină tipsia şi, înfricoşat, o luă repede la fugă spre uşă. Logofătul îl prinse de umeri. Începu să-l scuture până auzi dinţii răspopitului clănţănind. Caterisitul îl privea tremurând. Pe chipul lui Radu Andronic strălucea bucurie drăcească.

— Am găsit, Pafnutie! Am găsit! *Între Leu şi Perseu se află Castorul*. În turcească era... Nici în nemţească, nici în veneţiană... Între Leu şi Perseu se află Castorul... Ţi-ar fi trecut prin minte?

— Cum să nu? îngână sluga.

Începu repede şi cu anume ciudă să strângă de pe masă.

— Gândesc că de harţaloagele aistea nu mai are nevoie domnia ta. Le-oi da focului.

Logofătul râdea, lepăda straiele zbuciumat, îmbrăca altele repede, şi la nimereală. Pafnutie se opri dintr-o dată, cu ochii aprinşi de-o lumină. Glăsui înecat:

— Mai socotesc... Mă amăgesc oare, logofete, socotind că ne-om porni degrabă spre Valahia?

— Nu ţi-a prea priit la turci, Pafnutie, de te zoreşte atâta întorsul.

— Cred că mult şi prea mult mi-a ajuns. Iaca, sătul sunt de pilaf şi de zbieretele celuia smintitul, şi a celuilalt scăpat de sub căruţă şi de lună ştirbă, de fesuri şi de înţelepciunea Profetului! Zici că plecăm, logofete?

— Plecăm, Pafnutie!

Răspopitul răsuflă adânc. Îl măsură chiondorâş.

— Şi cu zvârluga ceea numai ochi, de-o întâmpini noaptea pe acoperiş în priveala slobodă a lui Allah, ce chibzuieşti a face?

O lumină blândă adie chipul lui Radu Andronic. Simţi inima cum îi bate mai repede, val fierbinte îi năvăli în obraji: „Sadeth... fluturele meu alb.” Zâmbi:

— O luăm cu noi, cuvioase.

— Aha! sluga clătină capul dumirit. Chibzuită socoteală. Gândeşti pesemne că tătâne-su ţi-o da-o cu amândouă mâinile, ba te-o şi blagoslovi! Eu însă atâta vis am. Să fiu de faţă când vei bate la porţile

jupânesei Irina de mână cu harăpoaica cea mititică. Dă, Doamne, zile păcătosului tău Pafnutie să vieţuiască clipa aceea.

Logofătul pierise din odaie şi sluga pricepu că vorbea la ziduri. Scuipă un „ducă-se pe pustii" şi aşezându-se în jeţul stăpânului, luă între dinţi luleaua nestinsă a stăpânului şi îşi umplu vârf cupa cu rachiu franţuzesc, tot din clondirul stăpânului.

* * *

La cancelaria muftiului, Radu Andronic află că mectubgiul, dimpreună cu alţi trei dregători se urniseră pentru două zile la Cavac, unde aveau de împlinit anume slujbă.

Logofătul se întoarse într-un suflet acasă, luă un săculeţ de pânză dosit de privirile şi cercetările lui Pafnutie în tainiţa pupitrului veneţian, apoi dădu fuga la coşmelia lui Mihail.

Pescarul trebăluia prin curte, dregându-şi roaba. Ridică ochii spre logofăt mut de uimire.

— Dumneata, boierule?

— Am trebuinţă de ajutorul tău, Mihail.

Îi descurcă apoi în vorbe limpezi ce urma să îndeplinească. De la prăvălia lui Osman avea să cumpere maldăr din cele mai alese cofeturi pe care le va purta apoi la casele mectubgiului. Aici le va vinde slugilor la jumătatea preţului cuvenit.

Nu pomeni nimic despre săculeţul de pânză. Va presăra pulberea peste dulciuri fără ştiinţa lui Mihail.

Peste casele lui Selim apăsa somn greu. Ispitite de preţ, slugile târguiseră roaba şi se înfruptaseră pe săturate. Cofeturi asemănătoare se aflau doar în dugheana lui Osman, iar slujitorii şi le îngăduiau doar în zilele prea fericite de bairam. Negustorul ghiaur îl întrecuse însă chiar şi pe vestitul Osman. Pomenise cineva baclavale mai dulci? Plăcinte mai aromate?

Încălţat în cizme moi, logofătul păşea printre trupurile adormite. Avea pe puţin două ceasuri dinainte pentru a cotrobăi în pergamentele mectubgiului. Se temea totuşi de slugă rămasă din întâmplare trează şi călca plin de luare-aminte, trăgând mereu cu urechea.

În odaia lui Selim pâlpâia flăcăruia întemniţată în candelă de sticlă verde. Radu Andronic trase în lături perdeaua şi începu a potrivi rotiţele *Între Leu şi Perseu se află Castorul*... Inima îi bătea năvalnic. Era la un pas, un singur pas de izvod.

Sadeth ciuli urechile. O linişte ciudată pogorâse deasupra casei. Nu se auzea gâlceava muierilor, Amira nu cânta ca de obicei, mai rău decât măgarul lui Ahmed cel chior, roabele nu rânduiau tacâmurile pentru cină, nu păşeau, nu răsuflau... Şi motanul parcă pierise.

Sadeth crăpă uşa, îşi rostogoli ochii mari şi păşi afară.

Se strecură în odăile Amirei, apoi ale Fathmei. Toată suflarea din conac, stăpâne şi slugi, dormea.

Sadeth, uluită peste măsură, păşi mai departe. Descuie cu o spelcă grilajul spre *selamlîc*, tăie de-a curmezişul *divan-canéi*-ul şi intră în *chear-chir*. Peste tot dădu de slugi adormite, care de care mai caraghioase. Puteai să le fărâmi nuci lângă urechi, şi tot nu s-ar fi trezit.

Sadeth se opri lângă odaia de taină a lui *aga-baba*. Auzi foşnete. Intră încet-încet... Cineva umbla la zăbrele. Îi vedea umbra neagră, mare. Sadeth se opri fulgerată.

La încuietoarea zăbrelelor, trudeau degetele beyului valah.

Sadeth îşi înfipse unghiile în palme ca să nu ţipe. Gheare ascuţite de foc îi prinseseră şi inima. Pieri nălucă albă, înainte ca beyul să prindă de veste.

Rătezul se deschise. Scăpate din strânsoare, zăbrelele lipiră pereţii. Logofătul păşi liniştit spre dulapuri.

Răsuflă lung. Osteneala risipită cu amândouă mâinile îi fusese răsplătită. Iscoada Brâncoveanului luase semnele izvodului în mare grabă, pe un colţ de hârtie proastă, folosind un capăt de plumb. Buchiile alfabetului erau înlocuite cu cifre şi logofătul trebuia să le strâmbe înţelesul fără ca mectubgiul să simtă mâna străină. În izvodul valah A, de pildă, era însemnat cu 33. Radu Andronic întregi buclele făcând 88, pentru R – 18 adăugă în faţă 1, pe I – 72 putu lesne să-l ridice la 720. Adăugă sau şterse cu miez de pâine semnele după rânduiala chibzuită dinainte, apoi aşeză izvodul iscoadei în besactea.

Logofătul cercetă mai departe, căutând numele iscoadelor plătite de mectubgiu în Valahia. Mai cu seamă numele vrăjmaşului de la curtea lui Vodă îl căuta. Un astfel de zapis însă nu se afla nicăieri.

Radu Andronic încuie zăbrelele, strecurându-se nesupărat din conacul lui Selim. Bucuria îi sosea înjumătăţită, după cum înjumătăţit îşi împlinise şi slujba. Hrănea o singură nădejde. Numele iscoadei să se afle în cancelaria muftiului. Să încerci însă a pătrunde în cămările acelea, mai cetluite decât vistieria padişahului, însemna să pui singur securea în mâna gâdelui. Un nour, ca o aripă neagră, ridică în clipa aceea feregea pe obrazul lunii şi Radu Andronic se întunecă de parcă ar fi primit un semn.

[21]Atest! Jur! Fac încredinţare... (turceşte).

Capitolul XXI - Drumul fără întoarcere

Sadeth zace pe rogojină cu ochii aninaţi în bagdadie. Aici stă când e bucuroasă tare, ori tare abătută. Inima lui Sadeth n-a fost niciodată atât de bolnavă. Chiar atunci când beyul nu venea pe casă, n-a încercat mâhnire mai mare. Gândul că valahul n-o îndrăgeşte cu adevărat i-a picurat multă otravă în suflet. Acum însă are dovadă. L-a văzut umblând la rătezul cu rotiţe al lui *aga-baba*.

Sadeth ştie că dincolo de zăbrele, *aga-baba* păstrează cele mai de seamă taine. Înseamnă că inima lui Radu Andronic se află acolo, printre zapisele ferite cu străşnicie, şi nu pe acoperiş, lângă fluturele alb. Pe Sadeth, a luat-o în braţe şi i-a şoptit cuvinte mângâioase doar pentru a-şi atinge mai degrabă ţelul. De aceea şi vine atât de des la *aga-baba*, nu de dragul lui Sadeth, care-i o slabă şi o proastă şi cunoaşte doar două cărţi pe de rost.

Lacrimi mari spală şi iar spală ochii fluturelui alb. Nici un gând de-al beyului nu se îndreaptă către Sadeth. Beyului îi pasă de Sadeth mai puţin decât îi pasă lui Sadeth de Ahmed cel chior, ori de motanul Amirei. Sadeth se chirceşte toată. Beyul n-ar suspina chiar dacă Sadeth ar muri.

Sadeth plânge cu hohote. Beyul n-o îndrăgeşte, dar fluturele alb se stinge de dorul lui.

* * *

Sadeth ieşi din sac, ţinând sub braţ un testemel burduşit bine şi legat strâns cu patru noduri. Aşteptă să plece Maria şi-l întinse logofătului.

Radu Andronic puse bocceaua pe divan fără s-o cerceteze şi se apropie. Fluturele alb îi ocolea ochii.

— Am aşteptat zadarnic aseară, spuse logofătul.

Sadeth îşi muşcă buzele albe. Simţea lacrima în gât, gata să izbucnească. Andronic vru să-i prindă umerii, dar Sadeth se smulse şi se îndreptă împleticită spre fereastră.

— Întâi aş vrea să ştiu dacă eşti mulţumit. Ţi-am adus!

— Ce?

— Ce cauţi.

Rămase cu ochii aţintiţi în uliţă fără să vadă nimic. Era o dimineaţă cu soare mult şi cer verzui, minaretele geamiilor străpungeau văzduhul, o dimineaţă cu larmă iscată de glasurile ascuţite, tânguitoare ale neguţătorilor.

— Christoase! strigă dintr-o dată logofătul, şi Pafnutie, speriat, vârî capul pe uşă.

Radu Andronic desfăcuse bocceaua. Înăuntru se aflau cele mai

însemnate zapise ale mectubgiului, pergamentele cele mai tainice. Nu erau patru făpturi în tot Stambulul care să le cunoască, iar despre unele n-aveau ştiinţă nici măcar marele vizir ori muftiul.

Sadeth, cu spatele întors, rezemată de fereastră şi cu chipul ascuns în încheietura cotului, se cutremura de plâns.

— Ce-ai făcut, Sadeth?

Fluturele alb îşi strânsese aripile, se ghemuise mică de tot lângă zid şi plângea de-şi da sufletul. Logofătul o ridică oftând şi o aşeză pe sofá.

Printre pergamente, se afla şi izvodul strâmbat cu o seară înainte. Dacă mectubgiul va băga de seamă că cineva i-a umblat la rătez, mai mult, că l-a jefuit de tainele sale cele mai de preţ, toată strădania logofătului de-a îndrepta izvodul pe măsura scrisorilor de credinţă trimise de Brâncoveanu în cele patru vânturi devenea zadarnică. Întrebă din nou:

— Ce-ai făcut, Sadeth?

Fluturele alb îşi ridică ochii. Rosti printre suspină:

— Sunt toate aici... *Aga-baba* păstrează cele mai însemnate zapide în scripeţelul cel scundac... De-acolo le-am luat.

— De ce?

Ochii albaştri se adumbriră.

— N-o minţi pe Sadeth, Radu Andronic! Te-am văzut aseară la zăbrelele din *chear-chir*. Încercai zadarnic să le deschizi. Trebuie să cunoşti vicleşugul încuietorii. Eu îl cunosc...

— De ce-ai făcut asta, Sadeth? întrebă încet Radu Andronic.

Fluturele alb îşi muşcă buzele. Cuvintele izbucniră cu patimă.

— Tot n-ai priceput?!

Un val de milă năpădi inima logofătului. De dragul lui, fluturele alb cutezase faptă nebunească, primejduind fără şovăire viaţa ei, a mectubgiului, a tuturor slujitorilor din conac.

Buzele logofătului îi culegeau lacrimile, presărau flori mici, dese pe obrajii fluturelui alb.

— Ascultă-mă, Sadeth... Ascultă-mă doar atât cât numeri tu până la zece. Nu-mi pasă de zapisele lui *aga-baba*. Auzi? Nici nu mă uit la ele! Le strângi la loc în năframă şi le duci repede, cât poate Sadeth de repede, înapoi în scripeţelul cel scundac şi nimeni n-o să ştie de isprava asta în afară de noi doi.

Ochii albaştri clipiră mărunt, nedumeriţi.

— Nu le vrei?

— Inima ta o vreau, Sadeth... M-auzi? Inima ta.

— Atunci... Atunci ce-ai căutat în *chear-chir*?

Un sughiţ scăpă de pe buzele fluturelui alb şi îşi ascunse iute capul

la pieptul lui Andronic. Logofătul vorbi rar, cântărindu-şi parcă spusele:

— N-ai să înţelegi, Sadeth, şi nu vreau să te mint. N-ai să înţelegi chiar dacă ţi-aş vorbi două zile în şir.

— Sadeth nu-i toantă. Nu inima ei ai căutat-o, ci taina rătezului.

Logofătul clătină din cap:

— Te amăgeşti, Sadeth. Fluturele alb e tot ce am mai de preţ.

Sadeth încercă moale să se desprindă, dar braţele logofătului o ţineau cleşte.

— Nu fi prostuţă, Sadeth... Te-am întrebat oare vreodată cum se deschide rătezul lui *aga-baba*? Şi eram încredinţat că-i cunoşti vicleşugul. Adăugă zâmbind: Nu se află nimic în casa mectubgiului despre care Sadeth să n-ai ştiinţă... Ţi-am cerut oare să furi pergamentele? Nici nu m-am uitat prin ele, le vei duce înapoi nedesfăcute. Te-am iscodit despre slujba lui *aga-baba*, despre oaspeţii care intră în conac?

Sadeth rămase mult timp, chibzuind, apoi oftă din adâncul sufletului.

— Adevărat, nu m-ai iscodit, şi nici despre rătez n-ai adus vorba... tare sunt proastă, Radu Andronic! Patru cărţi nu-s de ajuns. Trebuie să citesc şi altele... Întrebă încet, cu ochii în pământ: Ai spus, oare, sau mi s-a părut că... că Sadeth e lucrul cel mai de preţ al beyului?

— E inima lui, şopti Radu Andronic, dezmierdându-i fruntea.

Degetele i se împiedicară în două cucuie mari ascunse sub piele. O cercetă, descoperind vânătăi proaspete.

— Ai purtat iar război aprig în cămările Amirei?

Sadeth clătină din cap.

— M-a bătut azi *aga-baba*. A sosit în zori şi-au tăbărât slugile asupra lui, şi m-au pârât că le-am turnat iar opiu în bucate, şi-au adormit, şi-acum îi doare pântecele... Nici nu ştii, beyule, ce bătaie a mâncat Sadeth fără nici o vină!

Radu Andronic îi sărută înduioşat părul. El era pricina cucuielor şi vânătăilor noi ale fluturelui alb.

Pletele lui Sadeth miroseau a lapte şi floare de portocal.

* * *

După plecarea lui Sadeth, strânsă boccea în desaga Mariei, logofătul chibzui îndelung. Ar fi putut porni spre Valahia în aceeaşi noapte. Cu oştirea de slugi din conac, calabalâcul ar fi fost strâns până în seară, rădvanele se aflau în bună rânduială, gata pentru orice ceas, caii aşteptau doar să fie înhămaţi, Sadeth...

Radu Andronic oftă. Lui Sadeth nu-i pomenise încă dorinţa ce-i topea tulbure în suflet de la o vreme, de a pleca împreună. Se ridicau multe oprelişti şi primejdii în calea unei astfel de isprăvi, mânia lui

Selim îi putea ajunge chiar şi în Valahia, dacă nu ar fi avut cumva nenorocul să fie arcăniţi între hotarele padişahului. Andronic nu zăbovea însă asupra gândului. Fluturele alb nu i-l mai putea smulge nimeni din inimă şi-apoi era încredinţat că se vor strecura prin vicleşug până la Dunăre. După aceea, nădăjduia în milostenia Brâncoveanului şi-n dragostea mectubgiului pentru singurul său prunc. Cât despre jupâneasa Irina, o lăsa în seama lui boier Costache.

Pe logofăt îl frământa însă numele iscoadei strecurată la curtea lui Constantin Vodă. Izbutise lucru mare strâmbând izvodul, dar Radu Andronic ştia că aceasta înseamnă izbândă vremelnică. Câtă vreme vrăjmaşul dăinuia nesupărat în preajma lui Vodă, izvorul vânzărilor nu seca.

În ceasurile acelea, luă logofătul hotărâre mare. Se va strecura cu orice preţ în cancelaria muftiului. Se afla în această hotărâre a lui Radu Andronic înfruntare drăcească a ursitei, pe care n-ar fi îndrăznit să i-o ceară nici măcar Brâncoveanu.

Cunoştea o omenire străşnicia cu care erau străjuite, vegheate zi şi noapte, zidurile acelea înalte de opt stânjeni şi groase de trei. Bourbonul, Leopold, principii italieni, ţarul ar fi dat mult să-şi poată strecura o singură privire printre sutele de pergamente ce cuprindeau tainele grele ale imperiului. Din cancelaria muftiului se trăgeau sforile care hotărau destine pe harta Europei, aici bătea păzită fără odihnă inima otomanilor.

Radu Andronic lăsă luleaua să se stingă, furat de gânduri... Socotea unu la o sută sorţii săi de izbândă. Iar înfrângerea nu însemna doar numele iscoadei rămas în negură, ci însuşi capul logofătului.

Hotărârea o luă în zi de luni. În cancelaria muftiului va încerca să pătrundă vineri, când osmanlâii se odihnesc din porunca lui Allah chiar dacă se află pe câmpul de luptă. Vineri noapte va avea de înfruntat doar ochii străjilor, nu şi ai slujbaşilor care trudeau până în zori tălmăcind şi răstălmăcind zapise şi lucrări de ultim ceas. Îi rămâneau dară trei zile logofătului pentru a pipăi locurile şi a-şi întocmi planul.

* * *

Marţi dimineaţă, logofătul în straie alese de canavăţ, având pe umeri mantie împodobită cu hermină, urmat de Pafnutie ce ţinea sub braţ ploconul, trecu pe la cancelaria muftiului.

Scornise prilej de dar împlinirea unui an de la măritişul fetei lui Feiz-Effendi. Pe muftiu, logofătul îl cunoscuse la palatul trimisului neamţ, îl revăzuse adeseori în casele armatorului olandez.

Feiz-Effendi îl întâmpină ca pe oaspete drag, primi cu zâmbet larg şi amândouă mâinile prinosul lui Andronic; un cufăraş persan cu cinci narghilele de preţ.

În vreme ce zăboveau la taclale, cafele şi dulceţuri, ochii logofătului scotoceau aşezarea odăilor. Tainele muftiului nu se aflau zăvorâte, zăceau în rafturile ce dădeau ocol camerei. Dar pentru a pătrunde aici, trebuiau trecute patru şiruri de străji, care vegheau zi şi noapte fără contenire. La două ceasuri, li se îngăduia odihnă intrând în slujbă alt rând de slujitori.

Ridicându-se de pe sofá să se dezmorţească, Radu Andronic se apropie de fereşti. Dădeau asupra unui lac a cărui ape albastre spălau zidurile. Cancelaria muftiului se afla la cel de al treilea cat.

Logofătul oftă tulburat. Era aproape fără putinţă să pătrundă şi să iasă slobod dintre zidurile groase ale conacului. Peste inimă, cineva îi azvârlise o grimea neagră.

* * *

Nicicând noapte mai plină de vrajă nu pogorâse asupra Stambulului. Nicicând negura de sticlă albastră nu fusese mai străvezie, nicicând stelele nu-şi aninaseră atâtea adamante la cheutori, nicicând atâta purpură nu stropise sandala de aur a lunii.

Şi nicicând Sadeth nu i se păruse logofătului mai frumoasă. Se strecurase pe acoperiş în rochie uşoară de atlaz ca cerul, mijlocul subţire şi-l strânsese în cingătoare de tertel, cu paftale mici aurii. Purta podoabe puţine. Safire mari în urechi, zgărdiţă tot de safire pe braţul gol, deasupra cotului, safire brodate pe imineii din catifea albă. Ochii mari, muiaţi în lumină, priveau blând. Obrajii ca laptele, pletele neguroase, cireaşa buzelor, albastrul florilor piezişe repezite spre tâmple alcătuiau o frumuseţe nouă, cum logofătul nu întâlnise vreodată în hălăduielile sale de pe meleagurile Evropei. Sadeth era frumoasă ca o primăvară, o primăvară sălbatică cu flori, din care roşul ţâşneşte ca sângele, miresmele sunt tari, iuţi, izvoarele răbufnesc năvalnic din pântecele muntelui, soarele se joacă, lepădându-şi aurul.

— La ce te gândeşti, Sadeth?

— Ghici!

Fluturele alb se adună în braţele logofătului. Radu Andronic o strânse şi-şi lipi obrazul de-al lui Sadeth. Nu ţinea minte să fi fost vreodată mai fericit. O fericire ciudată, care-i umezea ochii.

— Striveşti fluturele alb! şopti Sadeth abia răsuflând.

Radu Andronic slăbi strânsoarea. Sadeth îi prinse obrajii în palme, căutându-i privirea.

— Ce are beyul astă-seară? E bucuros că se află cu Sadeth, dar Sadeth simte o povară care-i apasă cugetul.

— Nu vreau să te pierd, spuse încet, abia auzit Radu Andronic.

— Nici eu nu vreau... Braţele mici ale fluturelui alb se agăţară colan de grumajii logofătului. Şi dacă nici Sadeth nu vrea, nici beyul, n-au decât să se ţină de mână şi n-or să se rătăcească unul de altul.

Radu Andronic o desprinse încet. O privi mult, îşi umplu ochii de ochii ei. Tristeţe grea îi apăsa umerii, cugetul, pleoapele.

— Sadeth, şopti, Sadeth fluturele meu alb... Vrei să pleci cu mine?

— Unde, beyule?

— Întâi în Valahia, apoi mai departe. Ai să cunoşti alte ţări, alţi oameni.

Sadeth îşi flutură genele, nedumerită.

— Mergem aşa, toată viaţa? N-o să avem un conac?

— Ba da. Din vreme în vreme însă o să călătorim. Vreau să-ţi arăt Veneţia, Padova, ţara nemţilor... Vii cu mine, Sadeth?

— Vin. Chibzui câteva clipe: Îl luăm şi pe *aga-baba*?

Logofătul surâse trist:

— Nu, Sadeth. *Aga-baba* nu doreşte să fii a beyului. Suntem de altă lege, iar *aga-baba* are alte gânduri cu tine.

— Ştiu. *Aga-baba* îl vrea pe Ibrahim. Dar Sadeth nu-l vrea. Îşi ridică sprâncenele: Înseamnă... înseamnă c-o să fugim?

Radu Andronic îi dădu la o parte pletele de pe obraz.

— Ţi-e frică?

— Nu, dar...

— Dar?

Fluturele alb privi în lături:

— Mi-e milă de *aga-baba*. Spune-mi, n-am să-l mai văd niciodată, niciodată?

— Ai să-l vezi, Sadeth. După o vreme, sunt încredinţat, ne va ierta.

— Şi eu sunt încredinţată. *Aga-baba* o iubeşte straşnic pe Sadeth pentru că-i seamănă lui *nene-cadîn*, iar Fathma şi Amira n-au purtat rod. Chiar când mă bate, grijeşte să nu mă vatăme prea tare. Se opri dintr-o dată, cercetându-l cu luare-aminte: Ai s-o baţi şi tu pe Sadeth, beyule?

Andronic o luă în braţe:

— Cumplit are s-o bată beyul pe Sadeth! În fiece zi, cu gârbaci împletit în opt. Ca să nu-i fie dor de *aga-baba* şi de unghiile Amirei.

— E frumoasă ţara ta, beyule?

— Da, Sadeth... E foarte frumoasă.

Glasul lui Radu Andronic clocotea fierbinte, năvalnic.

— Ai s-o îndrăgeşti, Sadeth, sunt încredinţat. Ai să iubeşti iarna când munţii albaştri îşi trag cuşma de zăpadă pe-o sprânceană, ai să iubeşti zăbreaua de aur a lui brumărel. Totul e atunci de aur, Sadeth. Ochii logofătului râdeau, chipul i se înseninase. Înţelegi? Totul! Şi ciorchinii de struguri, şi dealurile, şi frunzele mestecenilor, şi văzduhul... Ai să iubeşti primăvara cu hotar bogat de flori, şi caişi, şi zarzări, şi cireşi în strai de mireasă. Livada întreagă se găteşte de

nuntă... Ai să iubeşti vara, vara cu soare aprig, fierbinte. Parcă tot soarele arde doar pentru Valahia... Şi-ai să iubeşti oamenii, Sadeth. Sunt blânzi, mărinimoşi, veseli. Cântă şi râd, valahii ştiu să râdă... Femeile nu poartă feregea, fetele ies în uliţă, se plimbă în rădvane minunate, îşi ţes straie neasemuite. Şi mai sunt încredinţat, şopti Radu Andronic, că şi valahii au să-l îndrăgească pe fluturele alb...

Gândul îi rămase aninat undeva departe, nu-şi putea urma cuvintele.

Peste Stambul creşteau zori păcurii.

* * *

Vineri seară înainte de eclul-sahur[22] logofătul îl chemă în iatac pe Pafnutie.

Sluga, cu gust de voroavă ca de obicei, rămase tăcută într-un ungher, căutând spre stăpân pe sub sprâncene. Radu Andronic înveşmântase straiul lotrilor, întunecat, cu nădragi strâmţi, dulamă scurtă şi cizme moi. Două pistoale şi un jungher scoteau capul din cingătoare. Pe chipul încremenit, fără culoare, ochii negri ardeau.

— Vino mai aproape, Pafnutie! Avem de vorbit.

Răspopitul păşi rar, fără chef. Poftit de stăpân, se lăsă moale pe marginea sofălei şi rămase mut cu privirea în duşumele. Radu Andronic încercă să surâdă.

— Nu ţi-s boii acasă, cuvioase?

— Sunt, dar zac în poiată... Te ascult, stăpâne.

Logofătul ridică din umeri. Alte griji decât morocăneala caterisitului îi apăsau cugetul. Îşi aprinse luleaua cu mişcări încetinite, apoi începu să vorbească căutând pe fereastră:

— Dacă mi se întâmplă ceva...

Pafnutie îl privi iute şi lăsă ochii în pământ.

— Dacă mi se întâmplă ceva, vreau să cunoşti poruncile ce ai de împlinit.

— Nu-i înţelept acela care vede zidul şi mână caii bezmetic tot într-acolo, gândind că poate nu şi-o sparge capul.

Radu Andronic zâmbi:

— N-am fost niciodată înţelept, Pafnutie. S-a scurs atâta vreme şi încă nu-ţi cunoşti stăpânul. Întâi vei vesti Brâncoveanului că izvodul a fost strâmbat după voinţa sa.

— Chibzuiesc că Vodă s-o bucura mai vârtos s-o afle din gura domniei tale.

— Dacă va fi cu putinţă, l-oi bucura. Nu-mi mai curma vorba, Pafnutie, vremea e măsurată.

— Bine ar fi să-şi găsească şi unele fapte măsura...

Căutătura neagră a logofătului îl fulgeră şi amuţi.

— Înainte de a porni spre Valahia, să-l cauţi pe Mihail,

moldoveanul. Îl afli la orice ceas al dimineţii în *Divan-Ioli*, iar noaptea în port. Să-i spună Mariei, iar Maria să spună fiicei mectubgiului... Glasul lui Andronic se frânse: Să-i spună că beyul n-a fost un ticălos. Că beyul o roagă să-l aştepte.

Pafnutie îl cercetă uluit. I se părea oare, sau ochii logofătului striveau lacrima?

În puţine vorbe, logofătul îi desluşi planul. Cele patru rânduri de ieniceri care străjuiau cancelaria muftiului nu puteau fi străpunse. Chibzuise deci Radu Andronic pătrundere vicleană prin cafasul ce ocolea potcoavă conacul, în dreptul ultimului cat.

— Pe pridvorul acela, mormăi Pafnutie, îs alte 12 turbane, iar aceste 12 turbane au asupra lor multe ascuţişuri. Gândeşte, domnia ta, că până spre chindie or deprinde orbul găinilor?

— Ai răbdare! Pe ienicerii din cafas îi vom împinge în altă parte. Cam la o sută de stânjeni în partea potrivnică fereştilor muftiului se află un conac părăsit. La ceas înţeles, îi vei da foc. Am rânduit în cămări şase grămăjoare cu pulbere. Flacăra şi detunăturile au să stârnească mirarea ienicerilor. Vor da înconjur cafasului spre a privi în voie pălălaia.

— Hm! Şi ce socoteşti a săvârşi domnia ta în vremea aiasta?

Logofătul îi arătă un colac de frânghie, cu ancoră la capăt. Pafnutie clătină amar din cap.

— Dă, Doamne, să se anine ancora de pridvor şi să nu te vadă nimeni când te caţări. Doamne, dă orbeaţă străjilor şi pune-le ceară în urechi când a fi să fărâmi sticla de la fereştile muftiului şi dă aceleaşi noroace la întors!! Aista ţi-i gândul, logofete, aşa-i?

— Pricepi degrabă când vrei, cuvioase. Să nu uiţi! După ce ai pus foc, vii într-un suflet înapoi şi-aştepţi cu caii lângă lac.

— Răzgândeşte-te, stăpâne. Pafnutie vorbea înecat. Chibzuieşte! E faptă bezmetică fără sorţi de împlinire.

— Am chibzuit şi răschibzuit, cuvioase. Mergem!

— Logofete... Norocul nu-i câine în lanţ să-l tragi după tine. Lasă-l pe muftiu Coranului, şi hai la Valahia! Vodă n-are să te certe pentru că nu ţi-ai smuls singur inima din piept. Şi chiar de te-o mustra, mai bine ocară decât cruce la căpătâi.

— Vorbeşti în pagubă, Pafnutie. Nimeni din neamul meu nu s-a întors din drum pentru că-i anevoios şi nu eu voi fi acela care o voi face primul.

Răspopitul i se agăţă de pulpane. Îi tremurau buzele, ochii sticleau umezi. Radu Andronic îl cercetă mirat.

— Stăpâne, şopti caterisitul. Nu te-am rugat niciodată nimic... Nu zic, m-am lăcomit la taleri, căci oricine îngăduie să culegi poamă din

copacul peste măsură de încărcat. Te rog amu, stăpâne, şi nu pentru bicisnicul de Pafnutie o fac. Mă jur pe credinţa lui Christos! La tine mă gândesc, logofete... Aşteaptă împrejurare prielnică. Nu-ţi opinti singur jungherul în piept.

Răscolit, Andronic îi puse mâna pe umăr:

— Mulţumesc, cuvioase. Grija ta spune multe şi mai cu seamă – zâmbi tremurat – că nu m-am înşelat, îndrăgindu-te aşa cum eşti... Dar nu se poate. Trebuie să răzbesc.

Pafnutie îşi înghiţi nodul!

— Gândeşte-te măcar la puiul cela de turcoaică. O ucizi, logofete!

Radu Andronic simţi împunsătură dureroasă în inimă.

„Sadeth... fluturele meu alb."

— Să m-aştepte, Pafnutie. Fă în aşa fel încât să-i ajungă la urechi rugăciunea mea. Beyul roagă fluturele alb să-l aştepte.

* * *

Când auzi prima detunătură şi se încredinţă că ienicerii pieriseră de partea cealaltă a cafasului, logofătul zvârli cu putere ancora. Colţii de fier muşcară buza cerdacului şi înţepeniră. Radu Andronic apucă frânghia, o prinse între coapse şi începu să se caţăre ca o pisică. Încălecă cerdacul. Al doilea bubuit cutremură văzduhul. La al treilea, sparse fereastra şi se strecură în odaia de lucru a muftiului.

Adevărată comoară se afla dinaintea ochilor logofătului. Zapisele şi pergamentele erau împărţite în sertărele lungi, puse unul peste altul, după ţara ale cărei taine le cuprindea. Cartonaşe cu slove trase în tuş roşu descâlceau noianul de ştiri ce le avea muftiul despre ducatele nemţeşti, despre republicile Italiei, despre franţuji, englezi, ori imperiul lui Leopold.

Ochii lui Radu Andronic zburară către Valahia. Smulse sertarul şi începu să cerceteze zapisele înfrigurat. Un zâmbet larg îi lumină chipul. Numele iscoadelor erau trecute pe o hârtie răsurie. Printre ele se afla şi cel al vrăjmaşului de la curtea Brâncoveanului. Cineva, muftiul, ori mectubgiul, adăugase pe margine: *de mare taină*.

Logofătul şi le înscrise repede pe o fărâmă de pergament şi înlăturând în grabă urmele cercetării se întoarse pe cerdac. Bubuiturile încetaseră.

Mustafa, bragagiul slobozit de Andronic din striveala căruţii, privea pârjolul cu gura căscată. Flacăra înaltă, lacomă, se căţăra în văzduh, vrând să mistuie parcă lăcaşul lui Allah. Se mira în gura mare căutând din ochi tovarăş să-i împărtăşească uluirea. Dar era ceas târziu de noapte şi musulmănimea dormea. Atunci îl zări pe Pafnutie.

Sluga lui Andronic-Effendi păzea doi cai şi cerceta cafasul de la

cancelaria muftiului. Mustafa ridică ochii. Zâmbet de fericire îi răsări pe chip.

Andronic-Effendi ieşise tocmai în cerdac. Mustafa începu să alerge, dând din mâini. Striga cât îl ţinea gura:

— Binefăcătorule! Tu cel binecuvântat de Allah, binefăcătorul lui Mustafa!

Răspopitul tresări şi se întoarse cu mare spaimă. Turcul răcnea mai departe, fericit peste măsură:

— Andronic-Effendi...

— Taci, blestematule!

Îl prinse de zdrenţe, astupându-i gura. Mustafa se zbătea hotărât să-şi ducă la capăt mulţumită.

Logofătul încălecă marginea de piatră a cerdacului şi îşi dădu drumul pe frânghie. Atraşi de ţipetele turcului, ienicerii năvăliră în pridvor. Zăriră trupul lui Radu Andronic plutind în văzduh şi retezară frânghia.

Logofătul căzu greu, din dreptul celui de al doilea cat. Încercă să se ridice, dar durere sfredelitoare îl ţintuia locului. Avea piciorul vătămat. Străjile strigau, chemând în ajutor ienicerii rânduiţi la rădăcinile cancelariei.

Răspopitul, sosit în goană, vru să-l salte în spinare.

— Ţine-te bine, stăpâne! Caii sunt aproape.

Logofătul îşi roti privirea. Turcii înaintau în rânduri groase din trei părţi. Încă puţin, şi-aveau să întregească cercul.

— Prea târziu, răspopitule, socoti Radu Andronic. Nu mai putem ajunge la cai. Singura izbăvire rămâne cărarea spre geamie. Îi înfundă în chimir pergamentul cu numele iscoadelor: Fugi!

— Nu fără domnia ta! Te duc în spinare.

— Fugi, răspopitule!

— Stăpâne!

— Cu mine în cârcă te înhaţă. Fugi! Îţi poruncesc!

Răspopitul plângea mocnit. Făcu nehotărât câţiva paşi de-a-ndăratelea. Dinspre drum, răsăriră fesurile ienicerilor. Fluturau săbiile, răcnind îndemnuri către ceilalţi. Radu Andronic îşi slobozi pistoalele.

— Fugi, Pafnutie! Nu uita de Sadeth...

Caterisitul dispăru. Mustafa se ivi tupiluş având în mâini săbiile ienicerilor răpuşi.

— Iartă-mă, Effendi! Iartă-mă... N-am ştiut.

Cu mare greutate, se rezemase logofătul de un copac. Turcii trebuiau ţinuţi în frâu pentru a lăsa vreme răspopitului să se îndepărteze. Ienicerii se apropiau în potcoavă. Sabia şi jungherul lui

Radu Andronic fulgerau în rândurile celor dinspre drum, bragagiul ţinea piept străjilor care ocoliseră foişorul. Căzu răpus de un iatagan, şoptind încă o dată:

— Iartă-mă, Andronic-Effendi.

Logofătul nu-l auzi. În ochi îi năpădise sângele, era crestat la piept şi pe braţe, dar ascuţişurile nu-i istoviseră vlaga.

Ajuns pe spinarea unui dâmb, răspopitul azvârli o privire spre grădina cancelariei. Zări luminat de torţele ienicerilor capul negru al lui Radu Andronic. Turcii îl mânau către temniţa muftiului.

— Dumnezeu să te ajute, stăpâne! rosti încet Pafnutie.

Alerga în noapte orb, cu ochii plini de lacrimi. Stele reci îi desluşeau un drum pustiu.

[22]Ultima masă a musulmanilor, noaptea (lb. turcă).

Cartea a treia - Osânda

Capitolul XXII - Vodă Brâncoveanu nu se supune obiceiurilor domneşti

Mare fu mâhnirea Brâncoveanului când află din gura lui Pafnutie cele petrecute la Stambul. Şi mai mare îi fu uimirea când citi ultimele slove scrise de Radu Andronic în cancelaria muftiului. Porunci să fie chemat de îndată paicul Grigore.

Zdrahonul se ivi după obicei, cât ai bate din palme, mut şi cu ochii în pământ, gata să slujească. Vodă îl cercetă lung. Buzele i se descleştară târziu. Întrebă, mângâind smaralde îngropate în mânerul jungherului:

— De ce ne-ai vândut muftiului, paice?

Paicul Grigore! Pentru a-i afla numele îşi pierduse volnicia logofătul Radu Andronic.

Caznele din temniţa palatului îi smulseră iscoadei, picuriş, adevărul de pe buze. El aţâţase la răzvrătire pe boier Pârvan cu gând viclean de a se vârî în priveala şi încrederea lui Vodă. Socotise pe drept cuvânt, zdrahonul, că ferind de moarte viaţa Brâncoveanului, acesta îl va blagoslovi cu recunoştinţa sa, dar mai cu seamă îl va ţine în preajmă ca pe slujitor de credinţă. Iar apropierea de Vodă însemna apropierea de tainele domniei, dedesubturi de mare preţ în ochii muftiului. Mai vrusese Brâncoveanu să afle şi pricina hainiei. Era veche, ticăloşise şi avea să ticăloşească în veac inimile şi cugetul multora: aurul.

A doua zi, paicul Grigore îşi dădu duhul, descăpăţânat, în temniţa palatului.

Muri fără ştiinţa nimănui, iar trupul îi fu azvârlit într-o varniţă părăsită. Muftiul şi slujbaşii săi n-aveau să afle niciodată cum pierise cea mai de preţ iscoadă a lor.

Încă o taină despre care letopiseţele nu glăsuiesc nimic.

Lumină aurie stăruia în ochii castanii ai Domnului. În vara neasemuită a acelui leat 1704, toate păreau să se împlinească după poftele Măriei Sale.

La ceasul dulce dinspre asfinţit se preumbla prin grădină însoţit la jumătate de pas în urmă de stolnic. Fântânile multe şipoteau răcoare, pe cerul fără nori soarele ostenea cu încetul în petalele crinilor şi trandafirilor, aprinzând doar ochii din mantia păunilor. Se auzea ciripit de pasăre şi ţipetele ascuţite ale lui Beizadea Mateiaş, ce gonea în rădvănelul tras de capre albe.

— Nădăjduiesc că asupra Măriei Tale a pogorât, în sfârşit, liniştea, spuse stolnicul.

Înveşmântase caftan de canavăţ căptuşit cu samur, iar capul şi-l purta ca totdeauna descoperit. Vodă zâmbi dezmierdând în treacăt arcul unui voinic dăltuit în marmoră.

— Adevărat. Izvodul şi-a redobândit taina, de vrăjmaş încălzit la sânul nostru ne-am scăpat. Privi spre castanii cu ciorchini grei de floare roz-albă şi oftă: Datorăm mult logofătului Radu Andronic.

— Eşti mărinimos, Doamne, rosti cu tâlc stolnicul.

Vodă îşi ridică ochii:

— Ce vrei să spui?

— În asemenea slujbe, datornic rămâne totdeauna slujitorul, niciodată stăpânul.

Brâncoveanu rămase locului, uitându-se cu luare-aminte la Cantacuzin.

— Ciudat cugeţi! Sau nu-ţi pătrund eu gândul...

— L-ai pătruns, Doamne, zâmbi stolnicul. Sunt încredinţat. Nu datorezi nimic Andronicilor.

Vodă tresări. Şopti apăsat:

— În şaisprezece ani de când mă aflu pe scaunul Valahiei, am socotit că datornic sunt să aduc răsplată domnească oamenilor de credinţă. Aud acum vorbă nouă. Pesemne trebuie să-ţi asmut aducerea-aminte, stolnice! Logofătul Andronic, împlinind faptă de neînchipuit curaj, aproape peste putinţa hărăzită făpturii omeneşti, ne-a scăpat nouă viaţa şi domnia.

— E un slujitor viteaz, Doamne, n-am tăgăduit-o. Dar oare ţi-a scos din primejdie capul şi cuca spre a te zori să le prăpădeşti după aceea? Căci orice încercare a Măriei Tale pe lângă Poartă de a-l slobozi va adânci prepuielile turcilor împotriva ta. Vei recunoaşte, astfel, că logofătul se afla în slujba lui Constantin Vodă. Slujbă cu tâlc la Stambul...

Caprele albe trecură ca un vifor pe dinainte. Din rădvănel, Beizadea Mateiaş întinse braţele spre Brâncoveanu.

— Îl cunosc pe Radu Andronic. Caznele turcilor nu-i vor smulge adevărul de pe buze. Vrei să-l mărturiseşti însăşi Măria Ta? Pentru coconii tăi, pentru domniţe, urmă stolnicul cu acelaşi glas domol, fără să se desluşească nimic pe chipul împietrit, pentru Valahia, eşti silit, Doamne, să arăţi nepăsare logofătului. Turcii stau cu ochii aţintiţi asupra Măriei Tale. Greşeală de nimic îţi poate atrage grea năpastă. Să lipsească şi pungile cu aur, şi vorbele şoptite în anume locuri şi anumitor urechi ce ar putea fi de ajutor logofătului. Soarta tainelor e să nu rămână taine. Când doi oameni cunosc acelaşi lucru, unul trebuie să piară... Şi decât să piară, mai bine să nu afle.

— Crudă socoată, stolnice!

— Dar după adevărul vremilor ce trăim. Nu poţi duce în cârcă toate

nenoroacele supuşilor tăi. Să nu mă judeci rău, nepoate... Îmi sângeră inima pentru logofăt, şi pentru părintele său, şi pentru cucoana Irina... Dar aceasta e soarta slujitorilor tainici. Şopti: Soarta iscoadelor. Toţi principii s-au lepădat şi se vor lepăda de ele. Au făcut-o vechii greci, Alexandru din Macedonia, Iulius Cezar... În îndepărtata Chină, spune învăţatul Sun Tzu, erau trimise cu bună ştiinţă iscoade ce aveau să moară. Rămase cu privirea aţintită în zări.

Îşi urmară preumblarea până înserarea vopsi cu sineală grădina cea mare a Brâncoveanului. Înainte de a urca în cerdac, Vodă rosti încet, ca pentru sine însuşi:

— Am să mai chibzuiesc!

* * *

Rodul chibzuinţei lui Vodă fură zece pungi cu galbeni depuse pe ascuns în mâinile răspopitului, pentru drumul spre inima împărăţiei şi un anume semn către un prieten grec al Măriei Sale, doctor vestit la Stambul. Acesta avea să găsească talerii de trebuinţă la locul ştiut, avea să bată la anume porţi, de unde s-ar fi putut isca izbăvirea logofătului. Totul trebuia făptuit în cea mai mare taină, şi spre a-l încredinţa pe grec că e căutat din poruncă domnească. Pafnutie trebuia să-i arate jumătate dintr-o pafta de argint. Cealaltă jumătate se afla la acel prieten.

Ultimele cuvinte ale Brâncoveanului aduseră lacrimi în ochii cuviosului. Pafnutie sta în genunchi, necutezând să-şi ridice privirea dincolo de poalele caftanului domnesc.

— Îţi dăruim iertarea noastră pentru faptele nesocotite, săvârşite înainte de-a intra în slujba logofătului. Ţi-ai urmat stăpânul cu credinţă, iar pentru vrednicia...

Răspopitului îi vâjâiau urechile de tulburare. Toată viaţa avea să şi le blesteme, căci le apucase huruitul tocmai când glăsuia Vodă, aducându-i laudă lui, bicisnicului Pafnutie.

— Ne aflăm, urmă Vodă şi ochii îi luciră, cu inima alături de Radu Andronic. Dorinţa noastră cea mai mare este să-l putem din nou îmbrăţişa aici, la curtea domnească.

După ce se dezmetici, Pafnutie dădu fuga la conacul lui boier Costache. Îşi punea mare nădejde în mintea şi braţul bătrânului şi chibzuia că vor lua împreună drumul Giurgiului.

Jupâneasa Irina îl cercetă prepuielnică şi-l petrecu în odaia mare, departe de ochii şi urechile slugilor. Încercă să-l iscodească, dar Pafnutie tăgădui că l-ar fi urmat pe logofăt la Stambul. Avea o vorbă cu boier Costache şi atât. Află în cele din urmă că bătrânul Andronic plecase la Conacul Morii, unde tocmise ţigani pentru muncile de vară.

Îndemnându-şi tătarca, răspopitul ajunse în câteva ceasuri la moşie.

Boier Costache nu trecuse pe acolo, nici măcar în goana calului, de peste un an.

Pafnutie pricepu cu inima strânsă că bătrânul Andronic se află în slujbă domnească, poate chiar dincolo de hotarul Valahiei, undeva unde nu-l putea ajunge.

Se întoarse apoi la Bucureşti şi bătu la porţile Marghioliţei.

* * *

Răspopitul încălcă cu bună ştiinţă poruncile mai vechi ale logofătului de a nu descâlci nimănui adevărul despre slujba sa la Stambul. Acum însă, socotea că pentru a afla izbăvirea, trebuiau strânşi toţi prietenii.

Caterisitul se spovedi negustoresei. Cu ochii tulburi, sărind de la una la alta, istorisi isprăvile lui Radu Andronic la Constantinopol. Dinspre o singură parte se ferise cu grijă să nu pomenească o vorbă. Sadeth, fiica mectubgiului, parcă nici nu s-ar fi aflat pe lume.

Pieptul Marghioliţei parcă i se rupea în timp ce-l asculta. Răsufla greu, iar ochii verzi, codaţi, se umpluseră de lacrimi. Rosti gânduri, cu privirea dusă departe, dincolo de drumul Giurgiului, printre minarete şi turnuri subţiri, aurii:

— Ştiam... Am simţit de la bun început. Radu Andronic nu putea vinde Valahia!

Pafnutie o cerceta rătăcit. Mâinile-i spânzurau fără vlagă, umerii păreau doborâţi sub povară grea.

— Amu' ce să fac? Zi matale, jupânească, ce să fac? M-o ajuta oare grecul acela al lui Vodă? Dacă mă însoţeam cu boier Costache, nici capul nu mă durea. Dar aşa, singur...

Marghioliţei i se făcu milă de slugă.

— Te întorci degrabă pe calea arătată de Brâncoveanu, după care vei merge la doi neguţători, datornici mie. Unu-i turc, celălalt neamţ. Când au fost la ananghie, le-am dat. Acum m-or răsplăti ei. Sunt încredinţată că vor face tot ce le e cu putinţă. Îţi dau şi trei pungi cu aur...

Pafnutie sări ars.

— Nu le iau!

— Ai înnebunit, omule?

— Nu le iau, să mă tai! Fac treisprezece, numărul Satanei.

— Ce?

— Treişpe pungi! Nu pricepi? Zece ale lui Vodă cu trei ale tale...

Marghioliţa clătină din cap:

— Te-au prostit turcii, cuvioase! Ţi-aş da mai multe, dar n-am. Las în ladă atât cât să-mi pot urma negoţul.

— Nu-i supărare, jupânească, mormăi caterisitul. Îmi lepezi doar două.

— Ai uitat pesemne ce tare ţi-i aşternutul când îţi lipseşte din chimir para chioară. Şi pentru că te-ai pomenit calic încă din pântecele mumei, n-ai învăţat ce repede alunecă galbenii, când nădejdea şi nevoia ţi-i la alţii.

Se mai sfătuiră o bucată de vreme. Marghioliţa îl dădăci cum, şi unde, şi în ce fel să apese, să nu se lase în nici un chip doborât de neputinţă ori amar.

— Te-aş întovărăşi cuvioase, căci aud cum îţi tremură izmana sub straie. Dar în turcime, muierea-i de prisos, nu le cunosc nici graiul, iar taleri acolo n-am cum rostui. La o nevoie, îndreaptă-mi vorbă, tot ce mi-o prisosi, ba chiar mai mult, trimit fără şovăială. Îi bine să ştii că orbul de la podul lui Şerban Vodă e omul meu.

Pafnutie o cercetă cu uimire.

— Ai minte şi vlagă de bărbat, jupânească.

Marghioliţa clătină din cap, oftând. În ochi îi stăruiau lacrimile.

— Dar inima de muiere, deci tot în pagubă rămân. Îi sărută amândoi obrajii: Noroc, cuvioase! Şi nu mă lăsa să fierb. Aştept la tot ceasul ştire despre logofăt. Umblă sănătos!

Capitolul XXIII - Moartea fluturelui alb

În temniţa de la *Ediculè*, păzit aprig din porunca muftiului, Radu Andronic zăcea cu mintea tulbure, pe un mindir de paie mucegăite.

Era o hrubă strâmtă, cu ziduri din care şiroia apa, fără ochi de fereastră. Întunericul se destrăma pentru câteva clipe dimineaţa, când ienicerul plimba o feştilă peste chipul logofătului, încredinţându-se că mai trăieşte. Ochii lui Radu Andronic sângerau orbiţi, iar la lumina flăcării, slujitorul îi vedea obrajii vineţi, pleoapele umflate, dârele negre de sânge uscat la frunte şi tâmple.

Părăsea apoi hruba, păşind înfiorat de silă printre şobolanii ce mişunau pe lespezile bâhloase. Străjerul număra zece zile de când ghiaurul era supus unor cazne neînchipuite, fără a-şi descleşta gura. Fusese întins pe roată, îi cetluiseră capul în zgardă de fier, îl arseseră cu vătrai înroşit la foc, pe piept şi spinare, îi înfipseră ţepuşe ascuţite sub unghiile de la picioare şi mâini.

Ienicerii îl purtau în fiece zi la Fornetta, bine cunoscut şi înfricoşător loc de schingiuire. Zadarnică fusese însă osârdia gâzilor. Valahul nu mărturisise cu nici un preţ din a cui poruncă, ori cu ce ţel pătrunsese în cancelaria muftiului. Mare fusese mirarea casapilor când osânditul smulgând un jungher şi-l înfipsese în braţ. Ascuţişul pogora la vale, spintecând carnea, dar valahul zâmbea. Zvârlise apoi jungherul: „Nu aşa îmi veţi afla taina!”

„Da, gândi musulmanul, zăbovind poarta grea. Ghiaurul e dintre aceia pe care poţi să-i farmi, că tot muţi rămân”.

Clătină din cap, coborând treptele de piatră, încovrigate melc, ce duceau în odaia ienicerilor. Soarele spânzura chiar în creştetul Stambulului şi i se făcuse foame.

Nu-şi mai simţea trupul. Mintea păienjenită nu deosebea dacă e treaz, ori aluneca pe aripă de vis. Gândurile îi rătăceau zorite, smulgând din întunericul vremii chipuri, privelişti ori doar fărâme de privelişti abia desluşite... Ungherul cu icoane din iatacul jupânesei Irina, clondirul lui boier Costache ascuns în sofa, luleaua din lemn de trandafir, râsul gros al lui Ioniţă Fărcăşan, zâmbetul şiret al lui Pafnutie, degetele subţiri ale lui Brâncoveanu...

Apoi gândul zăbovea între zidurile de la *Ediculè*. Tot aici zăcuseră în cazne rezidentul genovez Spinola, Giuilio Andreea Rosina, veneţianul prins în război, iar mai înainte, cu mult înainte de a se fi născut el, Petru Cercel, domnitorul Ţării Româneşti. Ţara... Brâncoveanu... În mintea înceţoşată a logofătului se înfipsese pironul unui gând. Vodă n-avea să săvârşească nimic înspre ajutorul său. Când vrăjmaşul îţi

prinde iscoada, juri că n-o cunoşti.

Radu Andronic gemu. Şi iarăşi gândul nestatornic apucă alte poteci. Îşi simţi grumajii cuprinşi de braţe mici, subţirele, plete negre se strângeau la pieptul lui. Ochii albaştri, piezişi, îi dezmierdau fruntea strivită, obrajii fierbinţi.

Peste inima cernită a logofătului poposise lin fluture mare, alb.

Când se trezi, o torţă înfiptă în zid umplea cămara de lumină râncedă, gălbuie. Trecu multă vreme până ce putu să desluşească, crăpându-şi pleoapele sângerii, chipul mectubgiului Selim. Îl cerceta lung, trăgând din lulea. Radu Andronic surâse ostenit.

— Bektaş-Effendi... Un oaspete la care nu mă aşteptam.

— Ne-a fost pesemne ursit, spuse alb mectubgiul, să ne uimim unul pe celălalt. Te privesc de jumătate de ceas.

— Ai vrut să-mi îngădui somnul?

— Doresc să te înţeleg.

— Eşti bărbat înţelept, Bektaş-Effendi. Ce putea oare scăpa priceperii domniei tale?

Selim oftă:

— Ce am desluşit singur las la o parte. Îţi descâlcesc acum vicleşugurile din casa lui signor Bartholomeu, păşesc de-a-ndăratelea pe drumul urmat şi-ţi descurc pânzele. Ai venit cu ţintă la Stambul, nu te-ai rupt o clipă de Brâncoveanu, prin mine şi prin alţii, pesemne, ai nădăjduit a-ţi împlini ţelul.

Logofătul încercă să se ridice în capul oaselor, dar durerea îl ţintui pe prichici.

— Ce a mai rămas de limpezit, Bektaş-Effendi? surâse chinuit. Oare ţi-e teamă să nu pomenesc gâzilor despre anume jocuri neîngăduite din casele florentinului, ale unui anume mare dregător? Zâmbi: Fii pe pace!

— Nu mi se cuvine dispreţul domniei tale, Andronic-Effendi. Sunt uneori neghiob, nu şi fricos. Şi-apoi de ce ai face-o? Soarta oricum ţi-ai pecetluit-o. Cu ce te-ar mângâia să-ţi ţin tovărăşie aici, la *Ediculè*?

— Ai judecat bine. Atunci? Încerci să-mi smulgi ceea ce n-a putut să-mi smulgă gâdele?

— Nu. Vreau să pricep de ce ai călcat credinţa faţă de Poartă. De ce o calcă Brâncoveanu? Nu l-am dovedit, e viclean şi plin de luare-aminte Altîn-Bey, dar o calcă!

Selim oftă trecându-şi degetele prin barbă, apoi rosti încet:

— Te preţuiesc mult, Andronic-Effendi. Îţi preţuiesc mintea, vitejia. Preţuiesc că ai fost la un pas de izbândă, dar norocul te-a părăsit. De ce oameni ca domnia ta îşi calcă credinţa faţă de stăpân? De ce?

Ochii logofătului ardeau. Muşcându-şi buzele de durere, izbuti să-şi salte trupul, rezemându-l de zid.

— Am să te lămuresc, mectubgiule. Eu am pierdut şi când pierzi nuţi mai e teamă de nimic. Vorbeşti de credinţă... Credinţă faţă de stăpân... Cine v-a hărăzit stăpâni în Valahia, Bektaş-Effendi? Allah? Profetul? Porunceşte oare Coranul să baţi război peste mări şi ţări pentru a dobândi rod, şi avuţie, şi ţarină ce nu ţi se cuvin?

— Până departe, în trecut, unde a pătruns cunoaşterea, toate imperiile au făcut la fel.

— Şi dintotdeauna cei supuşi cu sabia, tot cu sabia s-au răzvrătit. Dacă mâine veneţienii, ori Bourbonul, ori Leopold, ori Petru al Rusiei ar pune cizma în Stambul şi jug pe grumajii osmanlâilor, ai gândi că li se cuvine credinţă?

— Judeci înfierbântat, Andronic-Effendi. Valahia e ţară mică, lesne de stăpânit. Noi am pus frâu poftelor neamţului, şi ale rusului, şi ale tătarului... Noi vă apărăm hotarul.

Logofătul râse amar:

— Cine v-a poftit? Au trecut mai bine de o sută cincizeci de ani de când tot belşugul Valahiei, aurul câmpiilor, şi al munţilor, şi al pământul ia drumul Dunării. Sunt aproape două veacuri de când în târla noastră suntem siliţi a cere îngăduinţa semilunii de a ne înjuga la car străin, de a trăi, de a ne trage răsufletul. În scurtă vreme vom fi siliţi a cere firman spre a ni se îngădui moartea.

Mectubgiul întrebă încet:

— Socoteşti oare, Andronic-Effendi, că altă stirpe decât otomanii v-ar fi fost stăpân mai mărinimos?

— Socoteşti că ţară ca Valahia nu poate fiinţa decât supusă?

— E ursita popoarelor mici. Nu noi am zămislit pământul şi nu noi am bătut piatra de hotar a Valahiei. Ne închinăm doar unei sorţi, care a fost darnică cu Islamul.

Logofătul surâse unei aduceri-aminte... O amiază înmiresmată, cu văzduhul auriu şi un vas mare, japonez, în care forfoteau printre flori de cais, ochi piezişi, albaştri...

— Cândva mi-ai împărtăşit un dor, mectubgiule, şopti Radu Andronic. Ne aflam în conacul domniei tale şi mi-ai vorbit despre fărădelegile lui Rami-Mehmed, apoi despre Imperiu. Ţi-a fost teamă să nu-ţi tălmăcesc strâmb cuvintele şi mi-ai vorbit iar... Am înţeles atunci, Bektaş-Effendi, că-ţi iubeşti mult neamul.

— Adevărat, îngână Selim.

Ochii lui Radu Andronic ardeau torţe înfipte în obrazul chinuit.

— Iar eu îl iubesc pe al meu. Neamul, meleagurile, credinţa... Credinţa noastră. Iubesc Valahia. De aceea n-am să gândesc niciodată că Dumnezeu i-a hărăzit în veci stăpân.

— Puţini pot pătrunde cu ochii în viitorime. Despre soarta celor ce cugetă ca domnia ta, *Ediculè* spune de ajuns.

Radu Andronic surâse:

— Judeci nenorocul unei singure făpturi. Judeci strâmb! Un om nu înseamnă un popor. Iar nădejdile acestui popor nu se reazămă doar pe umerii lui Radu Andronic.

Mectubgiul îi atinse degetele strivite:

— Îmi pare rău pentru domnia ta, Andronic-Effendi... Eşti făcut din plămadă aleasă. Credeam că drumurile în Apus mi-au deschis ochii. Poate că nu am văzut îndeajuns. Cei ce vor urma după noi îţi vor da sau nu dreptate. Nu ştiu... În sufletul meu însă, cinstirea pe care ţi-am dăruit-o cândva e întreagă, sporită... Mă bucur că am avut prilejul să te văd acum... Ultima oară.

Logofătul tresări. Îl privi lung.

— E un rămas bun, Bektaş-Effendi? Citi răspunsul în ochii mectubgiului şi întrebă încet: Când mi-e sorocită descăpăţânarea?

— Poimâine, în zori. Selim nu mai îndura ochii logofătului. Adăugă tremurat, înainte de a pieri pe uşă: Allah să-ţi îmbărbăteze inima!

Ienicerul smulse torţa din zid şi întunericul astupă din nou ochii lui Radu Andronic.

* * *

Într-aceeaşi noapte, sosi răspopitul la Stambul. Găsi conacul din Pera despuiat de slujitorii muftiului. Îl zăvorâseră cu lacăte grele, şnuruite cu peceţi, peste ochiul ferestrelor bătuseră scânduri de-a curmezişul.

În chip ciudat, casa pustiită şi oarbă îl tulbură pe Pafnutie până la lacrimi. Se simţea părăsit şi fără reazăm, un moldovean nu prea tânăr şi nici isteţ din cale-afară, purtându-şi amarul singur, printre vrăjmaşi. Logofătul parcă nici nu fiinţase. Pierise dintr-o dată, nu rămăsese nimic din boierul Valah al cărui nume fluturase un răstimp pe buzele tuturor.

Aşteaptă ivirea zorilor şi în primele ceasuri ale dimineţii dădu buzna la conacul grecului. Caterisitul îi lepădă dintr-o suflare paftaua înjumătăţită a cărei pereche se afla în secretăraşul doctorului, apoi talerii şi rugăciunea Brâncoveanului. Chipul grecului se adumbrise. Se adumbriseră şi chipurile neguţătorilor la care îl îndreptase Marghioliţa. Şi vorbele fuseseră aceleaşi. Prea arar îşi întorcea muftiul poruncile, iar de la *Ediculè* nu ieşeau nici măcar duşii de pe lume. Leşurile descăpăţânaţilor şi ale gâtuiţilor erau azvârlite în vestitele puţuri cu sânge dinlăuntrul temniţei.

Pafnutie hălădui toată ziua bezmetic, câine de pripas pe uliţele Stambulului. Spre seară, rezema doborât zidurile porţii de la *Edirnè-Capusi*. Se desprinse de-acolo târziu, la anume ceas când, după înţelegere, avea să culeagă rodul istovului de peste zi al grecului şi al celor doi neguţători.

Izbutiseră pungile de bani şi vorbele şoptite în anume locuri potrivite să păstreze capul pe umerii logofătului. Îndulcit de galbeni, muftiul schimbase pedeapsa. Radu Andronic avea să fie trecut, până la sfârşitul zilelor sale, sclav pe o catargă împărătească. Osândă mai grea, mai vicleană decât descăpăţânarea. În lanţuri, la vâsle, moartea venea poticnită şi cu picurişul, mânată în fiece clipă de gârbaciul arguzinului. Lui Radu Andronic i se îngăduia doar un răgaz de cumplite cazne, în care avea să căiască securea gâdelui.

Acesta era ultimul cuvânt al muftiului. Rugăciune sporită n-ar fi cutezat să-i facă nici cei mai apropiaţi slujbaşi, afară doar dacă doreau să-i ţină tovărăşie logofătului.

Grecul avu de furcă până să se facă înţeles de Pafnutie. Răspopitul o ţinea una şi bună. Poate că număr sporit de galbeni ar îndulci de-a binelea inima muftiului. La urma urmei, ce ticăloşie neasemuită săvârşise Radu Andronic? Fărâmase un geamlâc prăpădit de la cancelaria turcului şi îşi vârâse oleacă ochii prin harţaloage.

Când se trezi din nou în uliţă, năuc şi fără căpătâi, un gând i se aprinse vâlvătaie în minte. Fiica mectubgiului trebuia să afle despre osânda lui Radu Andronic. Nu-şi închipuia limpede Pafnutie ce putea izbuti turcoaica cea mititică, dar era singura făptură din Stambul căreia îi păsa de logofăt. Trebuia să-i îndrepte şi ultimele cuvinte ale boierului: „Beyul roagă fluturele alb să-l aştepte...”

Ceva mai înviorat, răspopitul se îndreptă spre ghimirlia pescarului moldovean din celălalt capăt al târgului. Inima îi bătea repede, dezmierdând nădejde tulbure şi crudă.

Nu se mai simţea singur.

* * *

Sadeth sfârşise de mult degetele socotind numărul nopţilor de când beyul n-o mai întâmpinase pe casă. Şi erau zile multe de când beyul nu mai fusese oaspetele lui *aga-baba*. Prin ochii Mariei, repezită în Pera, aflase că palatul fusese pecetluit de bostangii.

Fluturele alb abia se mai târa de la un cap la celălalt al odăii, zăcea toată ziua pe rogojină. Fluturele alb uitase să zboare...

Oftă, chircindu-şi trupul. Grijă amară îşi înfipsese gheare în inima lui Sadeth. Ştia, ştia fără să i-o spună nimeni, că ceva cumplit se întâmplase prinţului valah. Fusese tulburat tare în noaptea aceea din urmă, iar Sadeth n-avea să uite niciodată cum o strânsese la piept. Din aceeaşi noapte, calabalâcul lui Sadeth, bucşit într-o traistă, aştepta pitit în sunduc. Îndesase acolo doar ce i se păruse însemnat: două rochii, cele mai frumoase rochii ale lui Sadeth, besacteaua cu odoare, o pană roşie, neasemuită, smulsă din coada papagalului lui *aga-baba*, o

lalea galbenă – cea mai mare şi cea mai galbenă din câte crescuse vreodată în grădina ei. O păstra de trei ani într-o cutiuţă de sticlă furată de la Amira.

Mai băgase Sadeth în boccea o coadă de cămilă adevărată, ce avea darul să alunge durerile de cap şi pântece, ferindu-şi stăpâna şi de primejdii, un imineu mic de catifea – perechea i-o rătăcise, însă îi plăcea straşnic ticluiala broderiei.

Abia smulsă din braţele beyului, Sadeth îşi gătise bocceaua. De-atunci aştepta mereu vestea, tresărea la cel mai mic zgomot. De un lucru era încredinţată. Beyul nu plecase fără fluturele alb.

Maria se întoarse la prânz, galbenă la chip şi cu privirea rătăcită. Când dădu ochii cu Sadeth, izbucni în plâns. Trupul mare se zguduia de hohote.

Fluturele alb îşi simţi inima oprindu-se în loc. Chipul îi înţepeni. Rosti încet:

— Spune, Maria! Tot...

Roaba îşi ridică faţa scăldată în lacrimi.

— Hâd, ţi-a fost norocul, inimioară... Hâd, Effendim, şi fără milă!

Sadeth îi azvârli o privire iute. Îşi înfipse unghiile în carne. Ţipă pe neaşteptate, fără stăpânire:

— Lasă jelitul! Vorbeşte! Vorbeşte o dată!

— L-au prins, suflă roaba înspăimântată. S-a strecurat în cancelaria muftiului şi l-au prins.

Sadeth respiră greu.

— Cine ţi-a spus?

— Mihail, omul meu.

— De unde ştia?

— I-a ştiricit sluga cea groasă a lui Radu Andronic. L-a căutat în zori, anume...

— De ce anume?

— Aşa i-a poruncit valahul.

Inima lui Sadeth picura sânge.

— Unde-i... Unde-i Radu Andronic?

— La Şapte Turnuri.

— *Ediculè*! suflă înfiorată Sadeth. *Ediculè*...

— Cu pungi grele au izbutit prietenii valahului să-i strămute osânda. Nu va fi descăpăţânat, dar...

Sadeth se întoarse iute ca un şarpe:

— Dar?

— Îi osândit la catargă împărătească. Adăugă încet: Până la capătul zilelor.

Sadeth alunecă pe lângă zid. Ochii albaştri, tulburi ţinteau

bagdadia. Maria cerceta înspăimântată chipul ca varul, fără urmă de lacrimi.

— Înainte de a străpunge cancelaria, valahul ţi-a îndreptat o vorbă.

Sadeth nu se întoarse. Întrebă uscat:

— Ce vorbă?

— Sluga o ştia pe de rost. M-a învăţat să ţi-o spun asemenea: „Beyul roagă fluturele alb să-l aştepte."

Sadeth îşi muşcă buzele. Şopti cu ochii departe:

— Am să te aştept, Radu Andronic.

În acele ceasuri ale unei după-amieze de vară, plină de lumină şi floare, luă Sadeth hotărâre mare.

Şi tot în acele ceasuri – avea să-şi dea seama mult mai târziu – fluturele alb murise.

* * *

Ceasuri întregi rămase Sadeth cu ochii spânzuraţi de ziduri. Părea o păpuşă de lemn, chircită, cu privirea stinsă, învăluită în muselinuri albe. Abia seara, când roaba aprinse candela, îşi dezvălui gândurile. Maria înnăbuşi înspăimântată un ţipăt.

— N-ai să faci asta, Effendim!

— Nu mă poate opri nimeni s-o fac. Nici Allah! Trebuie să-l găsesc pe Radu Andronic.

— Effendim, inimioară... Chibzuieşte bine!

— Trebuie să-l găsesc.

Abia îşi descleşta buzele. Ochii ţintuiau floarea roşie zugrăvită în bagdadie.

— Eşti un copil, o fetiţă... Oameni în putere n-ar cuteza asemenea faptă. Uită-te la mine! Las-o păcatelor de bagdadie! Îţi omori tatăl...

— Trebuie să-l găsesc.

— Auzi? Îl ucizi! Îl ucizi, stăpână! Îi vâri jungherul în inimă!

Sadeth răspunse împietrită:

— Trebuie să-l găsesc.

* * *

În zori, Maria se strecură din conac nesimţită de slugi şi goni într-un suflet până la cocioaba lui Mihail. Moldoveanul îşi ţesăla măgarul. Pafnutie înnoptase la pescar, iar acum privea adumbrit din pragul ghimirliei spre suliţele aurii ale sutelor de minarete.

Maria sosită ca un vifor îi trase în casă şi încuie uşa în urma ei. Sfătuiră vreme de un ceas, apoi se despărţiră. Răspopitul şi Mihail se îndreptară spre port, iar Maria se întoarse la conacul mectubgiului.

Pe la zece ceasuri, stăpâna cea tânără vesti slujitorii că pofteşte să se plimbe cu caicul. Plecă în rădvan, însoţită de roaba moldoveancă şi doisprezece eunuci călări.

Maria luase şi un coşuleţ cu de-ale gurii. Poate că stăpâna dorea să zăbovească peste ceasul amiezii, iar apa sporeşte glasul pântecelui.

În caicul mititel, roşu, întocmit doar spre desfătarea fiicei mectubgiului, îşi avea loc un singur slujitor. Acela vâslea, în vreme ce Sadeth şi roaba, cu spatele la el, cercetau priveliştile. Ceilalţi zece eunuci îi urmară în caicul cel mare al mectubgiului.

După o vreme, Sadeth îşi muie degetele în undele albastre şi-i şopti Mariei:

— Acum!

Roaba răsuci capul spre eunuc.

— Stăpâna porunceşte să ne duci la chioşcul albastru de pe gorgan.

— Îi loc primejdios şi pustiu, mârâi slujitorul.

— Cutezi să cârteşti, eunucule? Înfrunţi vorba stăpânei?!

Omul mormăi ceva în barbă şi îndreptă caicul spre dâmb.

— Vin! spuse Mihail.

Pafnutie, tremurând din toate mădularele, îi privea trupul despuiat până la brâu, puternic şi ars de soare.

— Să n-ajungeţi la fund de-adevăratelea.

— Nu-ţi fă griji! Maria îi mai iute ca ştiuca. La noi, în baltă, nu se aflau două ca ea.

— Şi claponul?

Moldoveanul păru să n-audă. Cuviosul închină cruce mare. Îşi scotocea mintea după sfânt care fereşte de primejdie pe apă, dar nu mai avu vreme. Caicul se apropia.

Mai târziu, Pafnutie avea să-şi spună că totul se petrecuse într-o clipită.

Mihail aştepta vârât în apă până la gât. Când barca se apropie îndeajuns, se scufundă. Răspopitul zări apoi degetele moldoveanului apucând marginea caicului. În aceeaşi clipă, după înţelegere, Maria şi Sadeth îşi lăsară povara pe aceeaşi parte. Cuviosul văzu un maldăr de fuste plutind, apoi, înainte ca să se dezmeticească claponul, pieri în adâncuri. Pafnutie o luă la fugă spre limba de pământ unde aşteptau caii înhămaţi la un rădvan.

Moldoveanul înota sub apă, cercetând drum anume printre stânci. De grumaji sta agăţată Sadeth. Îşi simţea sângele bufnindu-i şuvoi în ochi, în urechi, în inimă. Clipele treceau greu, nu se mai isprăveau. Prin pleoapele întredeschise o zări pe Maria. Un trup mare, voinic, despicând îndemânatic undele verzi.

Când ajunseră la liman, Sadeth răsufla greu. Mihail o purtă în braţe până la rădvan şi Pafnutie dădu bici cailor.

Eunucii căutară multă vreme trupul stăpânei. Până spre seară, întregul Stambul aflase amarnica veste. Fiica mectubgiului pierise în apele Bosforului.

Vestea cea rea avea să ocolească mulţi ani urechile lui Selim-Bektaş. Plecase în aceeaşi dimineaţă, cu slujbă de taină, în depărtata Chină. În vremea asta, Sadeth socotea să-şi îndeplinească fără oprelişti poruncile inimii.

Ştirea ajunse şi la conacul lui Validé-cadîn. Începu de-a doua zi să caute soaţă potrivită lui Ibrahim. Sadeth murise.

Capitolul XXIV - În căutarea catargei

Gustar[23], 1704

De pe punte, se zăreau ţărmurile spaniole. În pântecele catargei, toba cea mare mugea înăbuşit dând măsura şi spor osârdiei osândiţilor. Trei arguzini goi până la brâu învârteau gârbaciul. Aveau brăţari late de piele prinse la încheietura mâinilor, căutătura cruntă, rânjetul rău. Biciul putea plesni după dorinţă şi fără greş spinarea ultimului osândit, strecurându-se îndemânatic, ca un şarpe, printre trupurile goale.

Catarga număra cincizeci de picioare în lungime, cinci în lăţime. Se aflau şaizeci de vâsle de o parte şi alta. Câte patru sclavi abia trăgeau la o vâslă. Erau cetluiţi în lanţuri, acolo unde aveau să moară. Doar leşurile erau descătuşate. Îşi trăgeau greu răsufletul în aerul fierbinte, năclăit de sudoare, de mucegai, de rană putredă. Ochii osândiţilor erau goi. Pe chipurile istovite nu se citea nimic. Umerii păstrau peceţile cnutului.

Radu Andronic se afla la capătul rândului. Dâre de sânge închegat îi însemnaseră pieptul şi obrajii. O barbă neagră, ca smoala, îi năpădise chipul. Azvârli o privire spre gâdele în ilic roşu. Durerea ascuţită, ca o muşcătură de viperă, îi aminti că nu-i e îngăduit să-şi ridice ochii. Andronic prinse scrâşnind lopeţile în palmele bătătucite. Picături de sânge ţâşniră din pielea plesnită.

În mintea şi inima logofătului se afla o singură dorinţă. Să-l spintece pe gâde.

Brumărel, 1707

Se împlineau trei ani de când lumea uitase că fiica mectubgiului pierise în apele Bosforului.

Trei ani de când Sadeth, însoţită de Pafnutie şi cei doi moldoveni, cotrobăiau drum cu pulbere ori pe apă, în căutarea lui Radu Andronic. Tăiaseră de-a curmezişul, în lung şi-n lat, mările, cutreieraseră fără rod porturile greceşti şi spaniole, cele egiptene, ajunseseră la Veneţia şi Napoli. Catarga împărătească *Luna*, unde-şi trăgea osânda zilelor logofătul, se ivea şi pierea ca o nălucă.

Maria îşi cerceta stăpâna cu aprinsă uimire. Nimeni n-ar fi recunoscut în băietanul de 17-18 ani, care în toamna lui 1707 pândea sosirea vapoarelor în portul Pireului, pe singura odraslă a lui Selim-Bektaş. Sadeth îşi retezase părul şi se purta în strai leşesc, berneveci şi botfori, şi haină scurtă cu cingătoare şi jungher, după pilda logofătului. Părea un lotru tinerel, şi sprinten, înainte de-ai da tuleiele.

Pentru cel ce ştia să privească, atrăgeau însă luarea-aminte ochii albaştri. Căutau uscat în jur, fără îndurare, erau ciudat de stinşi. Licăreau arar şi doar la anume veşti. Uitase Sadeth, sporind uimirea moldoveancăi, să râdă şi să plângă. În degete păstra un singur giuvaer. Ghiulul cu safir dăruit de Radu Andronic într-o dimineaţă însorită la Stambul, când fluturele alb scotea prima oară capul din sac... Dar zilele acelea păreau de mult sfârşite şi Maria se cutremura socotind trei ani şi mai bine de când în ochii pieziş nu răsărise o singură lacrimă. Altminteri, stând şi chibzuind, roaba tot într-o uimire trăia. Sadeth vorbea puţin, poruncile erau gândite şi rostite bărbăteşte, ceasurile de răgaz şi le petrecea aplecată peste cărţi groase. Un cufăr plin de învăţătură, greu plumb, cărau pretutindeni cuviosul Pafnutie şi Mihail.

În nevoia preumblărilor, deprinsese binişor greaca şi toscana, pricepea tot şi se putea face înţeleasă în valahă.

O slujeau Mihail şi Maria din drag. Dincolo de hotarul turcului, puteau oricând şi fără oprelişte să-şi îndrepte paşii spre gurile Dunării unde-i aşteptau gospodăria chivernisită şi lotca pescarului. Hotărâse însă Maria să nu-şi părăsească stăpâna înainte de a da ochi cu logofătul. Pafnutie, câine de pripas, se ţinea de poalele „harăpoaicei cele tinere”, aşa cum s-ar fi aninat de pulpana logofătului. În cugetul şi inima sa nu mai încăpea despărţenie între Sadeth şi Andronic. Îi simţea deopotrivă, şi-i contopea trup şi suflet în aceeaşi făptură. Slujind ochii albaştri, slujea totodată şi pe cei negri.

Răspopitul visa rătăcind printre insulele grece, ori mai departe, pe unde-l purtau năbădăile ursitei la Alexandria, în Sardinia ori Sicilia, viaţa dulce de după slobozirea logofătului. I-ar fi fost pe plac slujbă de chelar ori mai marele vătafilor şi se vedea împărţind porunci în creştetul sofálei, alături de ciubucul şi cupa de vinars ce-i vor dezmierda anii bătrâneţii. Se mai iţea din cotlonul dosit al visului şi o muiere nurlie, cam la 70-80 de ocale, tot cu ochii în pământ, rumănă în obraji şi părul ca dohotul, prea fericită să-i împlinească gusturile.

Aşa socotea dumnealui răspopitul când apăru Sadeth.

— *Luna* nu-i în convoi. Patru catarge cu tutun şi smochine au părăsit ieri Pireul. Pornim spre Marsilia!

* * *

Vâslele băteau apa rar, lăsând timpul în urmă. Galera se pierdu în noapte.

Cireşar, 1774

În temniţa de la Şapte Turnuri, Constantin Brâncoveanu, despuiat de cuca şi caftanul cu blană de samur, de avuţiile mărturisite şi de domnie, chibzuia cu ochii aţintiţi în gol.

Amarnic se năpustise în acea primăvară ursita asupra stirpei

Brâncovenilor. Moartea Domniţei Stanca, văduva lui Beizadea Radu Ilieş, trăsese în urmă, ca de o aţă, şirag lung de amărăciuni. Mazilirea, întemniţarea, a sa şi a Doamnei Marica, a domniţelor şi coconilor, jaful belşugului, caznele cumplite din beciurile de la *Ediculè*.

Şi nu putea alunga Vodă gândul ce-i sfredelea mintea şi inima asemenea unui piron roşit la flacără. Stolnicul Cantacuzino stătuse reazăm de nădejde aprigei sorţi. Zvonuri şi prepuieli vechi îi răsăriră dinainte... Cantacuzinul smulsese prin otravă scaunul Valahiei de la frate-său, Şerban... Acum, sătul de domnia lui Constantin Vodă, uneltise la Stambul, chemând capugiul în ţară. Mustafa-Aga nu zăbovise. Într-o mână aducea grimeaua neagră de mazil pentru umărul Brâncoveanului, în cealaltă cuca de domnie nouă. Înălţase în scaun pe spătarul Ştefan, fiul Cantacuzinului...

Constantin Vodă îşi atinse rănile crude şi gemu. Mai vârtos decât trupul hăcuit, îi sângera inima. Se afla în ceasul de preţ dintre cazne şi cugetul străpungea zidurile groase ale temniţei, căutând lacom spre viitorie. Gândise totdeauna şi obişnuise s-o spună mereu celor din preajmă: Nicicând nu se socotise pasăre călătoare în scaunul Ţării Româneşti. Cârmuise cu iscusinţă destinul Valahiei, ferind-o de lăcomia habsburgului şi turcului, a leşilor. Le ţinuse în cumpănă poftele veghind la slobozenia ţării. Avea oare să rămână veacurilor ce veneau, grăunte din osârdia Brâncoveanului? Vor avea prilej făpturile odrăslite peste o sută ori două sute de ani să-şi desfete privirea dinaintea Mogoşoaiei, giuvaier în lemn şi piatră, ori a palatelor ridicate la Potlogi, Târgovişte, Doiceşti, Obileşti, Sâmbăta de Sus?

Dimpreună cu meşteri pricepuţi, dăruiţi cu har, născocise frumuseţe nouă ctitoriilor sale. Niciunde în Evropa ori Orient nu întâmpinai îmbinarea gingaşă şi luminoasă a foişoarelor şi a cerdacelor cu poame, flori şi animale, a ferestrelor arcuite, largi, deschizând privelişte neasemuită a loggiilor rezemate pe stâlpi sculptaţi.

Vor fi acestea pe gustul urmaşilor? Anume pentru frumuseţea Valahiei întemeiase şcoală de zugravi şi pietrari la Hurez. Învăţăturii meşterilor pământeni o adăugise pe cea a străinilor. Constantinos, grecul, zugrăvise Biserica Doamnei şi cea a Curţii Domneşti de la Târgovişte; Vucaşin Caragea, dalmatul, desăvârşise Hurezul; italianul Pesena Levin izvodise minuni din piatra Brâncovenilor. Acestora li se însoţise mâna dibace a lui Pârvu Mutu ce împodobise zidurile Colţei şi ale Sfântului Gheorghe Nou, iar mai înainte a Mărginenilor, Măgurenilor, Filipeştilor de Pădure şi cine le mai ţine minte...

Rodul îmbelşugat al strădaniilor o dovedea Hurezul, isprăvit în 1692. Cunoştea fiecare meşter după nume şi chip. Manea, vătaful zidarilor, Vucaşin pietrarul, zugravii Stan, Neagoe, Ioachim, Ion şi Andrei. Patru ani mai târziu, clopotele lui Franz Zachender se înălţau deasupra mănăstirii...

Îmbogăţise apoi ctitoriile cu dar bogat şi odoare, ferecături de evanghelii, tipsii, cădelniţe, ripide, candele, pocale şi cristelniţe.

Gândul lui Vodă alunecă spre tipografiile de la Bucureşti, Snagov, Episcopia Buzăului şi chip luminos se iscă din întunericul vremii: Meşterul tipăriturilor, Andrei din Iviria, ce avea să devină mai târziu Mitropolitul Antim. Unul dintre cei număraţi pe degete care pricepuse inima şi cugetul Brâncoveanului. Pricepuse însemnătatea Academiei Domneşti din chiliile mănăstirii Sf. Sava, şcoală greacă cu dascăli vestiţi, unde-şi întreceau puterile, alături de valahi, învăţăcei sârbi, greci, albanezi. Acolo, între zidurile mănăstirii, bătea inima ortodoxiei ţinând stavilă papistaşilor şi reformiştilor. Dar mai cu seamă, se isca, cu răbdare şi meşteşug, dorul de răzvrătire al supuşilor împotriva semilunii.

Aducerea-aminte a Brâncoveanului răsfiră multe: mănăstiri, şcoli, tipărituri, cea dintâi bolniţă aşezată la Colţea, dobândiri multe şi în bine ale unui cuget ce se ştia mai puţin oştean viteaz cât minte ascuţită, hărăzită să vadă dincolo de hotarele vremii. Un zâmbet chinuit se zugrăvi pe chipul lui Vodă.

Îşi făcuse diata... Diata pentru viitorie.

Se răsuci pe prichici. Durerea îi străpunse trupul. Când deschise ochii, privirea îi căzu asupra zidului. O scrijelitură veche îi săgetă inima. Slovele frânce, zgâriate în piatră, numărau zece ani.

— *N-am trădat, Cuptor*[26]*, 1704. Radu Andronic, logofăt.*

* * *

Mâinile osândiţilor tremurau pe vâsle. Catarga înainta împotriva vântului.

Cireşar, 1716

Bătrânul prăbuşit pe mindirul hrubei se răsuci anevoie. Avea ochii pierduţi în fundul capului, gândul plecat departe, spre anume întâmplări petrecute cu doi ani în urmă. Cutezase la vremea aceea faptă silnică, trimiţând Porţii dovada necredinţei Brâncoveanului. Pentru uneltiri de acelaşi soi, duse în mare taină împotriva flamurii verzi, se afla acum în stăpânirea lui Bostangi Paşa. Peste un ceas, avea să simtă juvăţul. Ciuli urechile. Dinspre piaţa rânduită peste drum de Galata, unde în vara lui 1714 gâdele retezase gâtul Brâncoveanului şi ale coconilor, venea zvon ascuţit de râs.

Hohote lungi, cutremurătoare, pătrunseră în celulă, se izbiră de zidurile umede. Bătrânul îşi astupă urechile. Zadarnic. Râsul fostului domn Constantin Brâncoveanu umpluse hruba, îl izbea cu pumnii.

Sări în picioare, urlând:

— Ajunge!

Nimeni n-ar fi recunoscut atunci, în moşneagul înspăimântat, pe stolnicul Constantin Cantacuzino, acel stup de învăţătură şi poveţe înţelepte, preţuit de cărturarii veacului.

* * *

Peste întinsul mării celei întunecate, stăpânea luna. Catarga împărătească înainta către gurile Dunării, lăsând în urmă potecă lungă de spumă...

* * *

Doisprezece ani vânturase boier Costache Andronic lumea în căutarea feciorului. Nici umbletul în deşert, nici tânguielile jupânesei Irina, nici porunca vârstei înaintate n-avusese putere să-i clintească credinţa izbânzii. Lega cap la cap fiecare crâmpei de veste şi odată sărea în şa.

Tot astfel se petrecuseră lucrurile şi în dimineaţa aceea de brumărel. Primise ştire de la Marghioliţa, negustoreasa din Sfântul Gheorghe, precum că răspopitul tocmise moldoveni să dea năvală asupra catargei intrate pe Dunăre.

Dumneaei, jupâneasa, împărţea trebile slugilor de la cuhnii, când bătrânul zvârli pledul, strigând:

— Armele şi veşmintele de drum!

Avea iarăşi călcătura tânără, ochii aprinseseră din nou luminile nădejdii. Jupâneasa îşi împreunase mâinile a rugă:

— Ascultă-mă, omule...

— Am poruncit să-mi fie aduse armele şi veşmintele! tună boier Costache, rupând de pe el halatul. Poruncesc de asemenea să fie adus roibul la scară.

În ochii bătrânei încolţiră lacrimile. Îi întinse rând pe rând pieptarul, sabia şi contăşul.

— Chibzuieşte, rogu-te, la vremea de afară. S-au adunat nourii cei negri, îndată îşi leapădă apa.

— M-aşteaptă feciorul, femeie!

Îşi potrivi jungherul la brâu, anină de umeri mantaua cea groasă anume făcută pentru asemenea drumuri şi se năpusti vârtej spre uşă. Plânsul jupânesei îl opri în prag. Boier Costache îi căută ochii. Rosti blând:

— Trebuie să mă duc, Irina. Mă aşteaptă! Cu voia Celui de Sus, ne întoarcem de astă dată împreună.

Sări în şa şi o dată cu calul, zidul curţii.

Rămasă în pridvor, jupâneasa îi blagoslovi drumul.

Ploaia trudea să prindă din urmă călăreţul. Dar armăsarul boierului Costache Andronic zbura nălucă, ridicând nori de colb. Pieri la cotul drumului, înghiţit de păcura nopţii.

Cateristul îşi curmă povestea şi bătrânul se întoarse spre Sadeth cercetând-o lung, fără sfială. Oricât ar fi încercat cuviosul să sucească istoria, umbletul turcoaicei după feciorul domniei sale numai într-un fel se putea tălmăci.

Se aflau la malul bălţii. Mihail rânduise lemnele pe foc şi curăţa cu pricepere peştele pentru cină. Maria învârtea mămăliga.

Sadeth primi căutătura bătrânului în linişte. Ochii albaştri desluşeau în ochii negri privirea logofătului. Gândul făcu cale întoarsă la ceasurile de bucurie de pe acoperiş. Zâmbi fără să vrea, fără să ştie. Trecuseră doisprezece ani de când buzele lui Sadeth nu mai cunoscuseră zâmbetul.

Mâna bătrânul se ridică încet, mângâindu-i pletele.

Valaha grăită de Sadeth îşi avea dulceaţa ei. Înşiră amănunţit tocmeala cu moldovenii aflaţi şi ei, ca şi Mihail şi Maria, la gurile Dunării. Douăzeci de lotci cu câte opt pescari vor năvăli la spartul nopţii asupra catargei. Chibzuia că-i ceasul cel mai nimerit. Străjile doborâte de somn, lumină îndeajuns pentru ca ascuţişurile moldovenilor să-şi găsească vrăjmaşii. Bătrânul asculta cu luare-aminte.

— Apoi, urmă Sadeth, vom slobozi osândiţi. Mihail va avea grijă să împungă catarga în anume locuri, spre a fi înghiţită de apă.

— De ce?

— Socotesc că nu trebuie să rămână urmă, altminteri mânia vizirului va nimici satele pescarilor.

— Socoata dovedeşte înţelepciune, zâmbi Costache Andronic, în multe privinţe. Un gând nu-mi dă pace. Pescarii mânuiesc cu dibăcie vâslele şi prostovolul, dar n-au ştiinţa armelor.

Mihail tuşi încurcat. Găsi în ochii Mariei încuviinţare şi grăi:

— Dacă domnia ta îngăduie, am a-i spune că oamenii noştri au mai făptuit asemenea lucrări. Turcul s-a dovedit hain, pustiind satele de femei şi de bărbaţi vârtoşi, anume aleşi pentru catarge. Adăugi înfundat: Avem dară multe datorii a plăti.

Nedeprins cu vorba îmbleşugată, tăcu, sucind peştele pe jăratic. Crapii rumeniţi şi aburul mămăliguţei calde aduseră lacrimi în gura răspopitului.

Luna răsturna aur peste stuful bălţii, apele adormiseră de mult. Boier Costache Andronic trăgea cu nădejde din lulea, privind fără să vadă fumul albăstrui.

— Unde-s moldovenii?

Mihail ridică mâna, arătând spre ostrovul întunecat de la poalele satului.

— Gândesc, spuse încet bătrânul, că năvala trebuie dusă la cel

dintâi cântat al cucoşilor. Lumina dimineţii e prielnică, dar teamă îmi e că vom găsi puntea ciotcă de slujitori.

— Poruncile domnia ta le dai, spuse Sadeth, plecându-şi pleoapele, noi ne supunem.

— Catarga vâsleşte către portul Brăilei, care port se află la şase ceasuri de drum. Cei ce slujesc pe mare simt de departe zvonul cârciumilor şi scurtează somnul.

— Numai să rămână luna în priveală, se amestecă Pafnutie.

Bătrânul cercetă căutătura firului de iarbă, apoi cerul.

— Rămâne!

— Rămâne! întări Mihail, ispitind anume semne ştiute de el.

Costache Andronic scoase ceasornicul cel vechi lipsit de zorzoane.

— Peste patru ceasuri.

Se răsuci spre Sadeth. Fata străpungea întunericul cu ochi mari, hulpavi.

Avusese dreptate bătrânul. Luna lumina trupul suleag al catargei. Vântul trudea în locul osândiţilor, cu umărul proptit în pânza cea mare.

Pafnutie îşi roti privirea. Prin stuful malului, se ghiceau zece lotci. Alte zece aşteptau porunca boierului, ascunse după un ostrov. Mihail cerceta încruntat pântecele catargei. În ochii lui Costache Andronic ardeau lumini negre. Ţinea mâna dreaptă pe jungher, stânga uşor ridicată, gata să dea semnul. Sadeth încremenise în vârful lotcii. Albastrul privirii schimba ape neguroase. Mâna bătrânului se lăsă pe umărul lui Mihail:

— Acum!

Moldoveanul îşi ţuguie buzele şi slobozi lung strigătul bâtlanului.

Douăzeci şi una de lotci lăsară în urmă malurile, înconjurând catarga. Straja rămasă de caraul nu le simţise umbletul.

Din umbră, ţâşni al doilea ţipăt de pasăre. Douăzeci şi una de ancore aninară podelele catargei. Cu cuţitele între dinţi, moldovenii năpădiră puntea.

Răspopitul sprijinea plângând încetişor capul lui Costache Andronic. Bătrânul primise în focul bătăliei rană adâncă de hanger. Ochii lui Pafnutie nu mai văzuseră, de pe vremea când alerga să împlinească poruncile logofătului, făptură care să împartă mai avan moartea. Boierul tăiase cu amândouă mâinile păgânii, se repezise taur mânios, acolo unde turcii răreau rândurile moldovenilor.

Zarva ostoise. Pe punte, zăceau grămezi – vrăjmaşi şi prieteni – nici un slujitor împărătesc nu-şi găsise scăpare.

Mihail ţinea sub cuţit viaţa căpitanului. Levantinul îşi sucise

jungherul în trupul lui Costache Andronic, mişeleşte, pe la spate, şi Sadeth îi poruncise moarte aprigă.

Din pântecele catargei răzbătea zgomot de cicoan şi cleşte. Moldovenii fărâmau lanţurile osândiţilor.

Fluturele alb ieşi de sub punte, clătinându-se. Avea ochii stinşi, iar buzele îi tremurau. Se opri în faţa căpitanului.

— Unde-i Radu Andronic?

Levantinul tresări.

— Pentru el...

— Unde-i Radu Andronic?

Sadeth şuiera cuvintele. Sângele îi fugise de pe chip.

— L-am trecut pe *Magnifica* în Pireu, spuse încet căpitanul.

Lumina dimineţii spăla puntea de umbre. Sadeth rezemase catargul, privind cu ură împrejur. Întâlni ochii lui Costanche Andronic. Clipeau des, osteniţi.

— Nu... Nu-l văd...

Sadeth îngenunche lângă bătrân, umezindu-şi buzele.

— Vine... Îl sloboade Mihail.

— Se cheamă că am izbândit.

— Da... Am izbândit.

— Atunci e bine.

Pe chipul bătrânului se aşternu liniştea. O dată cu zâmbetul, în colţul gurii răsărise sângele. Pafnutie îi închise ochii.

Inima jupânesei Irina se opri dintr-o dată. Scoase un ţipăt scurt şi se năruí.

Candela împrăştia lumină săracă, albăstruie.

[23]Vechea denumire populară a lunii august.

[26]Vechea denumire popular ă a lunii iulie.

Capitolul XXV - După doisprezece ani

Gustar, 1776

Îndată ce catarga *Magnifica* ancoră spre ceasurile prânzului în Brăila, cheiul fu năpădit de neguţătorii valahi şi greci care aşteptau încărcătura de portocale, măsline, cafea şi migdale. Se foiau printre marinari cu poalele caftanelor ridicate, asurzeau văzduhul cu ţipete amestecate în graiuri deosebite.

Îndemnat de Sadeth, Pafnutie se strecură printre neguţători. Trase cu urechea, schimbă câteva vorbe, încercă zadarnic să-şi furişeze privirea dincolo de umerii şi jungherele străjilor. În cală nu cobora nimeni, iar pe punte nu se zărea picior de osândit.

Peste câteva ceasuri, cuviosul luă urma căpitanului.

La nici o sută de paşi, pe ulicioara Brezoiului, se afla la vremea aceea o crâşmă vestită – *Felinarul de Aur* – după fanarul cu sticle galbene, înfipt în inima zidului. Porţile erau date în lături zi şi noapte. Aici se întâmpinau oameni de toate seminţiile, călători pe toate mările pământului. Îi asemănau mult straiele, chipurile aspre arse de soare, pofta aprigă de rachiu şi petrecere.

Căpitanul *Magnificei*, un grec încărunţit pe apă, cu buze sumese şi degetele năpădite de ghiuluri, îşi găsi tovarăş vechi. Până a răsuci din cap Pafnutie, masa levantinului se umpluse cu clondire, ghiudem şi ciozvârte de miel fript în groapă cu jar. Cuviosul zăbovi dinaintea unei măsuri de vinars, chibzuind în fel şi chip, apoi se îndreptă spre uşă.

— Asta-i rânduiala, stăpână! În coşciugul cela blestemat nu se poate strecura pui de cloţan. Musteşte de străji, iar grecul a învoit doar trei oameni.

Răspopitul îşi mută trupul de pe un picior pe celălalt. Îndura greu ochii albaştri ai lui Sadeth... Nu răbdase niciodată privire aţintită. Se simţea fără voie de vină, prins cu cioara în cuşmă.

— Prilej ca aista, spuse gros Mihail, nu se mai iveşte. Trebuie dres ce-o fi de dres, înainte să înceapă a da din vâsle.

Sadeth nu se întoarse. Îşi pironise ochii pe chipul caterisitului.

— Ce-ai aflat despre căpitan?

— Căpitan ca toţi căpitanii! Cuviosul săltă din umeri. Slut, spurcat la vorbă şi cu chimirul plin. Îi leapădă acum prisosul în crâşmă şi adulmecă după poale de muiere.

— Retează-ţi limba spurcată! sări moldoveanca. Cum cutezi a grăi astfel dinaintea stăpânei?

Pafnutie mârâi:

— Spun ce-am văzut şi ce-am auzit. Grecului îi sticleau ochii după

vreo dadă, numai că găinuşele vin la scurmat grăunţe de aur mai pe seară...

Sadeth tăcu multă vreme, apoi întrebă liniştită:

— Câţi taleri ne-au rămas?

Mariei i se păru dintr-o dată albită la chip. Cuviosul râse amar:

— Dacă chibzuieşti cumva să-l cumperi:

— Câţi?

Roaba scoase o pungă din sân şi o deşertă pe mescioară. Sadeth azvârli privire iute părăluţelor. Scrâşni, înainte ca moldoveanca să-i numere:

— N-ajung! N-ajung nici de-o mânecă.

Maria tresări:

— Ce-ţi trece prin minte, Effendim?

Sadeth chibzui câteva clipe. Scoase cuşma şi-şi trecu degetele prin şuviţele ce abia îi ajungeau la umăr.

— Pe grec îl voia ademeni eu.

Săltă capul şi Mihail. Nu-şi credea urechilor. Maria o prinse în braţe, înspăimântată:

— Stăpână! Nu-i cu putinţă! Ţi s-au tulburat minţile.

Sadeth i se rupse din mâini:

— Îl voi ademeni pe grec şi voi pătrunde pe corabie. Am nevoie doar de straie. O rochie, un caşmir, încălţări...

Maria plângea.

— Inimioară... Să mai chibzuim.

Sadeth se răsuci iute:

— Chibzuim de 12 ani! Trebuie să ajung pe catargă. Acolo... Şopti: Acolo voi avea un jungher.

— De! oftă Mihail. Poate fi o socoteală. Să ne numărăm arginţii...

Dezlegară nodurile maramelor, scotociră clapcele cingătorilor. Grămăjuia număra şase taleri şi câteva arămioare. Sadeth îşi privea lung safirul din deget. Dezmierdă piatra albastră şi strângând din dinţi, o alătură muşuroiului de parale.

— Acum îi de ajuns...

Pafnutie sări de pe laiţă cu muşcătură ascuţită în inimă. Cunoştea inelul, cei dintâi dar al logofătului. Bolborosi, fără a nimeri cuvintele:

— Nu, stăpână! Ghiulul... Nu... În ruptul capului... Cât răsuflă Pafnutie...

Începu a se dezbrăca repede. Pe cămeşa groasă din cânepă avea cusute petice mărunte, felurit colorate. Le spintecă cu jungherul, scoţând la lumină câţiva galbeni. Îi puse pe mescioară, gâfâind:

— Iaca... Agoniseala cuviosului Pafnutie... Cincizeci de galbeni număraţi şi răsnumăraţi... Ba ai să-i primeşti, stăpână! Şi-apoi cine a

pomenit răspopă pricopsit?

Maria zâmbea cu ochii în lacrimi. Pe ai ei Sadeth şi-i răsuci, ascunzându-i.

* * *

Cu chip ca varul, împietrit, pătrunse Sadeth la ceas de seară în cârciuma de pe ulicioara Brezoianului. Păşea stângace, îndemnată de braţul lui Pafnutie care descurca drum prin mulţimea de marinari beţi, ochind loc, în priveala căpitanului grec.

Se mai aflau la *Felinarul de aur* trei sau patru muieri despletite, şoldii, cu chipuri umflate şi glasuri răguşite, arse de vinars.

La vederea lui Sadeth, oamenii amuţiră. Nu se pomenise asemenea soi de muiere trecând pragul cârciumei. Peste rochia de mătase sinilie, cu fir bogat de argint, cădea o broboadă din horbotă albă, pornită din creştet, care-i ascundea pletele scurte. Pe chipul fără strop de sânge, stăruiau doar ochii, flori albastre neasemuite, sfâşietor de triste.

Căpitanul catargei o privea cu gura căscată. Dădu cupa pe gât, iscodindu-şi tovarăşii:

— Cine-i muierea?

Un cârlionţat din Toscana ridică din umeri.

— Eu, unul, dacă poftesc o scândură, strâng gardul în braţe... Ochioasa domniei tale nu mă îmbie, signore...

Grecul izbucni în râs şi, ca la un semn, cârciuma se umplu iar de larmă. Pafnutie se uită la Sadeth. Îşi simţi inima strânsă. Nu cu chipul ăsta de sfântă se ademenesc diavolii din port. Muierea trebuie să fie ţunţurlie, numai draci...

Privirea aţintită în ceafă îl făcu să-şi întoarcă gâtul. Ochii verzi, codaţi, îi zâmbeau de la o masă de negustori. Pafnutie se bâlbâi buimac:

— Marghioliţa!

Nimeni nu pofti să se apropie de Sadeth. Marinarii îi zvârleau căutături furişe, apoi îşi vedeau de-ale lor. Muierea subţiratică cu trup de nălucă şi chip de icoană îi înfricoşa.

Sadeth privi peste umăr. Răspopitul sporovăia de zor cu o femeie trupeşă, cu buze pline ca vişina în pârg şi uitătură verde, adâncă, îndreptată cercetător spre ea.

Simţi că nu mai rabdă. Se rupse din loc şi se îndreptă spre masa grecului. Pafnutie îi tăie drumul.

Dintr-o dată, Marghioliţa îşi desprinse spelcile din păr şi cu o smucitură a capului, îşi rostogoli cozile grele până la mijloc. Dădu broboada pe spate, dezvelindu-şi umerii şi pieptul, îşi înfipse zâmbet de ispită în ochi şi colţul buzelor. Mărunţindu-şi paşii cu meşteşug, din

pântece şi şold, ajunse dinaintea grecului.

Răspopitul o mânca din priviri.

„Straşnică muiere! Toată talpa iadului joacă în sângele împieliţatei, iar capu-i vuie de învăţătură satanicească! Într-o clipă, a scăpărat flacără trupul grecului... Ia pildă aci, Sadeţel, taică..."

Gândul îi roşi obrajii şi se întoarse ruşinat spre fiica mectubgiului. Se uita speriată la Marghioliţa. Pafnutie îi atinse braţul.

— Nu te teme, stăpână. În folosul logofătului îl ademeneşte pe grec.

Sprâncenele lui Sadeth se ridicară.

— Cine e?

Răspopitul înghiţi în sec:

— Ne-am de-al meu... Cumătră... Pentru mine sare în foc!

Marghioliţa îl ridicase pe grec de la masă. Făcu semn ascuns spre Sadeth şi Pafnutie să-i urmeze.

* * *

Căpitanul se clătina între Sadeth şi Marghioliţa. Beat mort, cânta în gura mare, oprindu-se mereu pentru a-şi aduna puterile, la sunetele ascuţite. Urcă rezemat de muieri treptele spre punte. Străjile se dădură în lături, zâmbind cu tâlc. Când Pafnutie vru să treacă, îi puseră mâna în piept:

— Aşteaptă jos!

Răspopitul făcu cale întoarsă, oftând.

Sadeth aluneca oarbă cu dinţii încleştaţi. Dedesubt, aproape, se afla beyul valah. Doisprezece ani! Doisprezece ani şi câţiva paşi îi despărţeau.

Se opriră dinaintea unei uşi. Grecul chicoti, sprijinindu-se de uşor:

— Alegeţi voi care vine prima... Rânji: Aceeaşi răsplată...

Marghioliţa trecu în faţă.

— Vin eu.

Căpitanul intră. Înainte să-l urmeze, negustoreasa căută lung spre fiica mectubgiului. Sadeth îşi plecă ochii.

Sadeth se prelingea pe lângă pereţii de lemn, ca o umbră. Coborî treptele calei. Avu vreme să zărească, peste umerii străjii, trupurile adormite ale osândiţilor.

Arguzinul se răsuci dintr-o dată. Întâi se holbă nedumerit, apoi ochii îi sclipiră. Întinse mâna să-i cuprindă mijlocul. Sadeth făcu un pas înapoi, strângând sub broboadă mânerul jungherului. Degete mari, năpădite de păr, o ajunseră.

O văpaie roşie se aprinse în ochii lui Sadeth. Îi înfipse pumnalul între coaste şi omul se prăbuşi, icnind.

Sadeth privi înnebunită ascuţişul înroşit, mâna plină de sânge. Păşi ca într-o vrajă peste trupul arguzinului prăbuşit la poalele scării.

În aerul ud, plin de miasme, chipurile osândiţilor răsăreau păienjenite. Erau tinere, în pragul vieţii, ori vârstnice, scofâlcite, cu bărbi întunecate şi obraji pământii care uitaseră lumina soarelui. Zări în umbra jilavă umeri însângeraţi, guri rânjite, ştirbe. I se părea peste putinţă să-l deosebească pe Radu Andronic printre sutele de sclavi. Ochii lor hulpavi sticleau, îi scotoceau printre poale, îi pipăiau trupul.

— Sadeth!

Şoapta o ţintui locului. Un uriaş cu plete şi barbă înspicată o privea cu spaimă, ca pe o nălucă. Recunoscu căutătura neagră din care pierise surâsul, a logofătului. Inima lui Sadeth încetă să bată.

Ochii i se umplură de lacrimi. Primele lacrimi din anume zi de vară, când în conacul mectubgiului fluturele alb îşi frânsese aripile. Întinse braţele, bolborosind nedesluşit:

— Radu Andronic! Te-am aşteptat... Te-am aşteptat...

Uitase unde se află. Ieşise din sac în odaia logofătului? Se strecurase pe acoperiş în rochia cea nouă a Amirei?

Radu Andronic privea solomonit chipul lui Sadeth. Ochii negri se umeziseră, buzele îi tremurau.

— Fluturele meu alb!

— Doamne, cât te-am aşteptat!

Logofătul tresări, alungând vraja. Pe punte se auzeau paşi.

— Fugi, Sadeth!

— Da, da, fuge Sadeth...

Înainta spre el împleticită, cu braţele deschise.

— De ce ai întârziat atât, Radu Andronic? Doisprezece ani...

— Lasă cuţitul şi fugi!

— Da, da...

Capul îi vuia, picioarele nu o mai ascultau.

Sadeth nu ştiu niciodată cum ajunse pe punte, cum trecu printre străji, cum nimeri în barca lui Mihail.

Radu Andronic săpa lemnul la rădăcinile scoabei... Osândiţii urmăreau lucrul cu ochi holbaţi. Opt braţe prinseră lanţul trăgând din răsputeri. Fierul se îndoi, apoi scăpă din strânsoare.

Încremeniră cu răsuflarea oprită. Nimeni de pe catargă nu desluşise zgomotul. Jungherul lui Sadeth trecu mai departe. Logofătul petrecu lanţul prin belciugul de la cingătoare, za cu za, şi se ridică ameţit.

Era slobod.

* * *

Mihail, Maria şi Pafnutie lopătau din răsputeri. Catarga

împărătească *Magnifica* rămăsese în urmă, pierea înghiţită de zorile cenuşii.

Sadeth plângea lipită de pieptul logofătului. Hohote zbuciumate, ascuţite, istoveau trupul plăpând. Braţele logofătului o strângeau încleştat. Ochii negri, umezi, înotau în apele ochilor albaştri.

Marghioliţa îşi strânse şalul în jurul umerilor. Un vânt rece se strecura prin rochia sfâşiată, săgetându-i trupul. Se rezemă fără putere de stâncă. Lotca moldoveanului trecu prin faţa ei. Vedea limpede vâslele, lopătarii încovoiaţi.

Boiul subţire al turcoaicei se pierdea în braţele lui Radu Andronic. Desăvârşeau un singur trup, şi zărind o clipă chipul logofătului, Marghioliţa pricepu că şi o singură inimă.

Rămase multă vreme pe mal. Târziu, după ce lotca pieri în ţesătura de sălcii, negustoreasa se desprinse de stâncă. Păşea clătinat, sub dezmierdarea răsăritului.

Vântul îi zvânta obrajii uzi.

* * *

Maria îi săruta mâinile cu ochii plini de lacrimi.

— Să-mi dai de veste, Effendim. Puzderie de olaci se îndreaptă mereu spre Dunăre... Părintele Ştefan ne desluşeşte răvaşele... Auzi, inimioară?

Sadeth o strânse în braţe:

— Am să vă scriu, Maria. Voi amândoi... Nu se află răsplată pe potriva faptei voastre.

— Lasă, stăpână... Dumnezeu să vă lumineze calea. Bun rămas, logofete.

Pafnutie sporovăia în şoaptă cu Mihail. Moldoveanca zgâlţâi cu zâmbet umărul caterisitului:

— Iacă, prea cuvioase, a poposit clipa să-ţi hodineşti ciolanele istovite. Dacă mi-ai cere povaţă, te-aş îndemna să tragi la sfântă mănăstire, spre iertarea multelor păcate săvârşite de cuget şi pântece. Eşti om bătrân...

Pafnutie i-o tăie, mormăind posac:

— Dacă vrei povaţă cu adevărat înţeleaptă, apăi hodineşte-ţi tu limba cea lungă şi clevetitoare, că s-or bezmetici urechile pescarului de atâta huruit în deşert!

Femeia râse:

— M-ai bucura mult, cuvioase, să-mi ştiriceşti din vreme în vreme că te afli sănătos. Caută de-ţi slujeşte cu credinţă stăpânii. Şi când ţi-o veni pofta de hălăduit, bate la uşa Mariei. Crivat moale pentru popă ticălos şi o strachină de borş s-or afla întotdeauna.

Îl sărută pe obraz. Răspopitul întoarse repede şi pe al doilea.

Mihail şi Maria urcară în barcă. Sadeth şi Radu Andronic fluturau semne de rămas bun. Pafnutie, un pas în urmă, îşi apăsa nasul roşu în podul palmei, să nu i se audă smiorcăitul.

Capitolul XXVI - Judecata

Ghenar[27], 1716

Se împlineau cinci luni de când Sadeth şi Radu Andronic trăiau zile de dumnezeiască bucurie. Îngăduiseră răgaz dulceţii ce le dezmierda inimile, zăbovind drumul spre Bucureşti cu popasuri îndelungate la moşiile logofătului.

Se aflau în acel miez de iarnă, cu ger şi omăt îmbelşugat, la Conacul Morii. O înserare străvezie ca sticla vopsea cu albastru fereştile. Pafnutie fluiera prin curte, cercând să vâneze ciori. Pântecele cuviosului se rotunjise peste măsură, iar ochii nu-şi mai lepădau lucoarea înfiptă de rachiu.

Radu Andronic zâmbi şi se întoarse spre Sadeth. Stătea întinsă pe covor, dinaintea focului. Se împlinise la boi, din ochii albaştri pierise cenuşa. Flăcările tremurau pe chip, împurpurându-i obrajii şi gura ca rodia. Din rochia subţire, unduită pe trup, răsărea umărul mic, rotund ca un măr alb şi glezna subţire încinsă în zgărdiţă de aur.

Cei doisprezece ani îi însemnaseră într-un singur chip frumuseţea. O cută aspră îi răsărea între sprâncenele fugite spre tâmple. Şi acolo poposeau cel mai des buzele logofătului.

Se lăsă moale la picioarele ei. Degetele lui Sadeth îi cercetau chipul, mângâiau tâmplele argintii, obrajii brăzdaţi de cnut, ochii negri din care pierise zâmbetul zeului din Pera. Mâinile lui Sadeth alunecară pe lângă grumaji, de-a lungul umerilor. Lui Sadeth îi plăcea să se ascundă la pieptul logofătului. O cuprindea un simţământ de linişte, o căldură dulce îi învăpăia inima şi obrajii.

— Ninge, Sadeth! Vrei să poruncesc sania?

— Nu!

Logofătul îi mângâie pletele scurte. O învălui în căutătură fierbinte.

— Dar ce vrei, Sadeth?

— Să te privesc.

Optsprezece boieri dădură iureş năvală la conac. Descălecară, şi înainte ca Pafnutie să iasă din buimăceală, pătrunseră în odaie. Aduceau cu ei frigul de afară, promoroacă în bărbi şi adânciturile caftanelor, junghere vrăjmaşe scoase din teci.

Pe clucerul Negoescu şi pe Ioniţă Fărcăşan, logofătul îi cunoscu de îndată. Pe alţii trei, Dobre, Ciucaş, poreclit Sihastrul, şi Căliman, îi cunoştea de departe, flăcăi cu musteţi abia răsărite la vremea când părăsise Valahia. De ultimii n-avea ştiinţă.

Sadeth simţi rece în inimă. Chipurile străinilor erau aspre, uitătura cruntă. Trase un şal peste rochia subţire şi lipi peretele. Logofătul îi mângâie uşor umărul, apoi se întoarse spre boieri cu anume zâmbet.

— Ciudate deprinderi au dobândit valahii în vremea din urmă. Altfel cunoşteam că se poftesc oaspeţii şi că altfel se cuvine a-ţi bate la porţi.

— Nu-ţi suntem oaspeţi! mârâi Ciucaş.

Era un bărbat vânjos, cu privire verde, de gheaţă. Părea cu putere asupra celorlalţi, după cum altă dată, logofătul îşi supunea prin pildă tovarăşii.

Ioniţă Fărcăşan şi Negoescu căutau cu uimire la logofăt. Anii nu-l cruţaseră. Arăta cu mult mai vârstnic, trecut prin cazne grele. Doar deplinătatea tăriei îi rămăsese neîntinată, ba chiar sporită. Avusese piept şi umeri vârtoşi dintotdeauna, acum însă semăna cu un zeu păgân, dăltuit în piatră. Privirea iscoditoare li se opri şi asupra femeii subţire în mijloc, cu ochi răsăriţi pe alte meleaguri.

— Fără a-mi fi oaspeţi, îşi urmă zâmbetul Radu Andronic, vă poftesc a vă aşeza pe sofále! Îmi veţi spune, după aceea, ce trebuinţă vă aduce la conacul meu.

— Am venit să te judecăm, Radu Andronic!

Logofătul se opri locului. Ridică din sprâncene:

— Să mă judecaţi?! Din a cui poruncă şi pentru care fapte?

Ochii boierilor se răsuciră spre Ciucaş-Sihastrul. Rosti apăsat, abia descleştându-şi fălcile:

— Porunca ne-o dă Valahia şi umbra Brâncoveanului. Pe amândouă le-ai vândut turcului pentru câţiva pumni de taleri.

— Hm... Logofătul clătină amar din cap. Vorbe mari iscate de prea multă tinereţe. Eşti încredinţat că nu te înşeli, boier Ciucaş? Sunt treisprezece ani de când am părăsit Ţara Românească, iar capul Brâncoveanului a căzut doar de trei.

— N-are însemnătate neizbânda, ci gândul ce a scornit fapta. Unde a dat greş logofătul Radu Andronic, au izbutit alţii asemenea lui. Şi asemenea sămânţă de oameni trebuie stârpită.

Andronic râse încetişor:

— Mi-aţi hotărât deci osândă cuvenită altora.

— Osânda cuvenită celor ce au vândut ţara din hotar în hotar osmanlâilor şi slugilor lor. Acum treisprezece ani, ori numai de-o singură zi.

— Aşa e! spuse gros Căliman, azvârlind fulgere din ochi. Voi aţi dat scaunul domnesc şi dregătoriile şi avuţia noastră calicilor din Fanar. Grecoteii Mavrocordatului au ajuns a porunci pe meleagul lui Mircea şi al lui Ţepeş. Ce atâta voroavă, boier Ciucaş! Năpârca trebuie strivită fără zăbavă, şi tot asemenea puii ei.

— N-am pui, surâse trist logofătul. Dinspre partea aceasta n-aveţi a vă osteni. Îi strânse în privire caldă: Cinstesc mult gândul vostru...

— Limba vicleană ţi-e vestită, Andronic, i-o curmă Ciucaş. Aduci

silă şi mai multă cugetelor noastre.

Logofătul cercetă în jur. Ochii speriaţi ai lui Sadeth îi străpunseră inima. Fărcăşan şi Negoescu, mai la o parte, aţinteau duşumelele. Rosti cu tristeţe:

— Pricep că m-aţi osândit înainte de a mă judeca. M-aş fi întors oare în Valahia după ce, vorba voastră, am vândut-o pe galbeni?

— Te-ai întors, ştiind că Mavrocordat nu-ţi va pedepsi fapta. Ba o va răsplăti, că prin străduinţa credincioasă străinilor i-ai netezit drumul spre scaun.

Radu Andronic îşi muşcă buzele. Vorbe vechi îi izvodiră în minte. Cuvintele lui Boier Costache, risipite atunci în văzduhul Stambulului, se adunau strânse în căuş, îi răsunau în urechi cu dangăt de clopot. „...Domniile sunt trecătoare, băiete... Într-o săptămână Vodă-şi poate pierde capul... Te-ai gândit la ziua când va trebui să spulbere credinţa în ticăloşia ta?”

Îşi simţi dintr-o dată trupul năpădit de-o sudoare rece.

— Nu l-am vândut pe Brâncoveanu! Spre a înşela Stambulul şi a mi se face acolo încredinţare, în înţelegere cu Brâncoveanu, am fost prigonit. Pricepeţi? În înţelegere... Şi tot pentru Vodă Constantin am petrecut osândit de turci doisprezece ani pe catargă împărătească.

— Dovada! ceru aspru Ciucaş.

Căliman rânji:

— Ceri dovadă la minciună? Cheltuim vreme de preţ, ascultând cuvinte făţarnice.

— Dovadă? Ochii logofătului luceau. V-aţi întrebat vreodată cum de hainit şi ticăloşit, Vodă nu mi-a strâns avuţiile? Conacele, şi viile, şi moşiile, şi pădurile?

— Milosteniei Brâncoveanului i-a mers vestea, spuse Ciucaş. Iar căpătuiala era a lui boier Costache Andronic.

Logofătul îi privi lung. Le-ar fi putut arăta pieptul şi umerii însemnaţi de bici, le-ar fi putut vorbi despre izvod şi despre cancelaria muftiului, despre temniţa Stambulului şi despre anii grei petrecuţi în lanţuri. Simţi dintr-o dată că totu-i zadarnic. O citea pe chipurile de cremene, în ochii aprigi, în mâinile încleştate pe junghere. Şi, ciudat, o văpaie îi încălzea inima.

Ciucaş îi împinse de umeri pe Negoescu şi Fărcăşan. Vorbele Sihastrului îl treziră:

— Dinaintea lor ţi-ai despuiat cugetul la Stambul, Andronic! Le-ai vorbit despre saţul de firimituri şi pofta de aur, despre tacâmul ce ţi se cuvenea la masa împărătească. Despre vânzarea Valahiei şi neghiobia celui ce gândeşte altfel. Aşa e, Fărcăşane? Mint, Negoescule?

Cei doi clătinară capul, căutând pe sub sprâncene la logofăt. Îl ştiau vinovat, dar nu-şi puteau împiedica inima să lăcrămeze. Clipe de

tinereţe zburdalnică, unde Andronic îşi avea loc statornicit, le treceau pe dinainte: vânătorile şi vinul nou cercat la viile logofătului, galbenii dăruiţi prietenilor fără socoată şi gând de întoarcere...

Pe chipul lui Radu Andronic se înfipsese o lumină ce n-aveau s-o uite niciodată. Muierea cu privirea albastră se apropiase, ţinând strâns mâna logofătului. Îi fugise sângele din obraji, avea gura încleştată. Boierii scoaseră jungherele.

— E bine! şopti Radu Andronic. Ursita mi-a fost nevolnică, dar nu într-atâta încât să mă sărăcească de ultima bucurie... Am temut ceasul când fapte ce-mi împovărează fără vină umerii ar putea stârni doar nepăsarea. Ceasul când boierii, în loc de dispreţ şi jungher ar dărui zâmbet şi fală mieroasă ticălosului ajuns puternic. Vai de ziua în care cei aleşi şi cei de rând vor vedea ţara în lacrimi şi vor spune că râde, spre a fi plăcuţi lui Vodă! Vai de ziua când toţi vor închide ochii pentru a nu li se sminti agoniseala! Cât vor fiinţa făpturi cu domniile voastre, Valahia va dăinui!

Jungherele se aflau la un împins de braţ. Din trupul suleag al lui Sadeth izbucni un urlet înfricoşător. Se agăţă de Radu Andronic, acoperindu-i pieptul. În ochii logofătului scânteiau lacrimi.

— Sadeth, şopti, Sadeth fluturele meu alb...

O smulseră greu de grumajii lui Radu Andronic. Sadeth se zvârcolea ca o fiară sălbatică.

— Nu! Nu! Ucigaşilor!

— Dragos...

Opt junghere curmară vorba logofătului. Radu Andronic se prăbuşi.

— Sadeth...

Ultima şoaptă şi ultimul suspin se alungară o dată de pe buzele boierului. Radu Andronic muri cu ochii deschişi.

Sadeth se azvârli asupra trupului. Îşi ridică dintr-o dată capul, aţintind cerul. Ochii albaştri păreau plini de sânge. Strigătul – ură pătimaşă, dezlănţuită, neomenească – înfioră urechile boierilor:

— Allah! Fii blestemat!!

* * *

Ioniţă Fărcăşan şi clucerul Negoescu se depărtară primii. Zăpada scârţâia sub copitele cailor.

— Mergem la mine! şopti Negoescu.

În ochii lui Ioniţă stăruia lumină rece. Rosti cu un glas ciudat:

— Vinul şi-a pierdut dulceaţa...

Se topiră umbre călări, într-un vârtej de zăpadă. Promoroaca îşi ţese giulgiul îngheţat peste codru.

Despre Sadeth nu se mai ştie nimic.

[27]Vechea denumire populară a lunii ianuarie.

Table of Contents

Cuprins
- Cartea întâi - Izvodul
- Cartea a doua - Fluturele alb
- Cartea a treia - Osânda

Cartea întâi - Izvodul
- Capitolul I - Urzeala
- Capitolul II - Prinţul aurului surâde
- Capitolul III - O lovitură de jungher pentru vodă Brâncoveanu
- Capitolul IV - Primejdia cea mare
- Capitolul V - Logofătul de taină Radu Andronic
- Capitolul VI - Răspopitul
- Capitolul VII - Casa blestemată
- Capitolul VIII - Cuviosul Pafnutie îşi găseşte o slujbă
- Capitolul IX - Urma vicleanului
- Capitolul X - Jocul cu moartea

Cartea a doua - Fluturele alb
- Capitolul XI - Nababul valah
- Capitolul XII - Cuviosul Pafnutie învaţă porunca Profetului
- Capitolul XIII - Sadeth
- Capitolul XIV - O capcană pentru Selim Bektaş
- Capitolul XV - În numele dragostei
- Capitolul XVI - Primejdia călătoreşte spre Stambul
- Capitolul XVII - Adevăratul chip al boierului Costache Andronic
- Capitolul XVIII - Întâlnire de mare taină pe acoperiş
- Capitolul XIX - Vrăjitorul nebun din Fanar
- Capitolul XX - Izvodul iscoadei
- Capitolul XXI - Drumul fără întoarcere

Cartea a treia - Osânda
- Capitolul XXII - Vodă Brâncoveanu nu se supune obiceiurilor domneşti
- Capitolul XXIII - Moartea fluturelui alb
- Capitolul XXIV - În căutarea catargei
- Capitolul XXV - După doisprezece ani
- Capitolul XXVI - Judecata